

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

KÜLTÜREL PEYZAJ-TURİZM İLİŞKİSİNE YÖNELİK KIRSAL KİMLİK
KORUMA MODELİ: NALLIHAN-BEYDİLİ ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN
GİZEM CENGİZ GÖKÇE

DANIŞMAN
PROF. DR. SEBAHAT AÇIKSÖZ

BARTIN-2018

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**KÜLTÜREL PEYZAJ-TURİZM İLİŞKİSİNE YÖNELİK KIRSAL KİMLİK
KORUMA MODELİ: NALLIHAN-BEYDİLİ ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

HAZIRLAYAN
Gizem CENGİZ GÖKÇE

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman	: Prof. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ	- Bartın Üniversitesi
Üye	: Prof. Dr. Aysel USLU	- Ankara Üniversitesi
Üye	: Doç. Dr. Saniye Gül GÜNEŞ	- Selçuk Üniversitesi
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi B. Niyami NAYİM	- Bartın Üniversitesi
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Pınar BOLLUKCU	- Bartın Üniversitesi

BARTIN-2018

KABUL VE ONAY

Gizem CENGİZ GÖKÇE tarafından hazırlanan “KÜLTÜREL PEYZAJ-TURİZM İLİŞKİSİNE YÖNELİK KIRSAL KİMLİK KORUMA MODELİ: NALLIHAN-BEYDİLİ ÖRNEĞİ” başlıklı bu çalışma, 27/07/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ (Danışman) .....

Üye : Prof. Dr. Aysel USLU .....

Üye : Doç. Dr. Saniye Gül GÜNEŞ .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi B. Niyami NAYİM .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Pınar BOLLUKCU .....

Bu tezin kabulü Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. H. Selma ÇELİKAY
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ danışmanlığında hazırlamış olduğum “KÜLTÜREL PEYZAJ-TURİZM İLİŞKİSİNE YÖNELİK KIRSAL KİMLİK KORUMA MODELİ: NALLIHAN-BEYDİLİ ÖRNEĞİ” başlıklı doktora tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

İmza

27/07/2018

Gizem CENGİZ GÖKÇE

ÖNSÖZ

Bu çalışmada danışmanlığımı üstlenen, tez çalışmalarım süresince bilimsel katkılarını hiçbir zaman esirgemeyerek bana her konuda yol gösteren ve her zaman örnek aldığım Bartın Üniversitesi öğretim üyesi sayın hocam Prof. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ'e sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmalarına başından beri yön veren ve beni destekleyen, tez izleme komitesi üyelerimden Ankara Üniversitesi öğretim üyesi sayın hocam Prof. Dr. Aysel USLU'ya ve Bartın Üniversitesi öğretim üyesi sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi B. Niyami NAYİM'e değerli katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam süresince beni motive ederek her konuda yanımda olduğunu hissettiren aynı zamanda jüri üyeliği yapan Bartın Üniversitesi öğretim üyesi sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Pınar BOLLUKCU'ya ve jüri üyeliğini kabul ederek çalışmama zaman ayıran Konya Selçuk Üniversitesi öğretim üyesi sayın hocam Doç. Dr. Saniye Gül GÜNEŞ'e değerli katkılarından dolayı teşekkürü borç bilirim.

Çalışmam sırasında değerli katkılarını gördüğüm, bana vakit ve emek harcayan sayın hocam Prof. Dr. Selma ÇELİKAY'ya teşekkür ederim. Veri temini konusunda yardım aldığım sayın hocam Doç. Dr. Ayhan ATEŞOĞLU'na ve anket sorularının hazırlanması konusunda danıştığım sayın hocam Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR'e teşekkür ederim.

Arazi çalışmalarım sırasında gerekli konularda ilgi ve desteklerini esirgemeyen Nallıhan Kaymakamlığı'ndan Eski Yazı İşleri Müdürü sayın Sami MUTLU'ya, Nallıhan Belediyesi'nden Peyzaj Mimarı sayın Aydın AKKAYA'ya, Nallıhan Turizm Gönüllüleri Derneği (NALTUD) Başkanı sayın Kadriye SEZER'e ve Nallıhan Belediyesi çalışanı sayın İsmail BAYINDIR'a, harita altlıklarının temini konusunda yardımcı olan Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü Eski Şefi sayın Mücahit ÇAĞLAR'a teşekkür ederim. Ayrıca çalışma alanı olan Nallıhan-Beydili Mahallesi muhtarı sayın Abdi SARIÇAM'a ve yerel halkına misafirperverlikleri ve içtenlikleri için teşekkür ederim.

Çalışmalarım süresince ilgi ve desteklerini gördüğüm sevgili mesai arkadaşlarım Arş. Gör. Pelin KEÇECİOĞLU DAĞLI ve Arş. Gör. Esra CEYLAN'a, çalışma çerçevesinde oluşturmuş olduğum haritaların yapımında yardımlarını aldığım Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi Erdi KARAMAN'a çok teşekkür ederim.

Öğrenim hayatım boyunca çalışmam ve başarılı olmam konusunda teşviklerini ve desteklerini eksik etmeyen, bana her konuda destek olan ve beni yalnız bırakmayan canım annem Nilgün CENGİZ'e, babam Soyhan CENGİZ'e ve kardeşim Görkem CENGİZ'e teşekkürü borç bilirim.

Çalışmalarım boyunca; ilgili konulardaki bilgisiyle akademik anlamda yanımda olmasının yanı sıra, desteğini ve sevgisini her an hissettiğim, değerli eşim Öğr. Gör. Akif GÖKÇE'ye göstermiş olduğu anlayış ve sabrı için en kalbi şükranlarımı sunarım. Çalışmalarım sona yaklaştığında hayatıma giren ve varlığıyla bana güç veren minicik kızım Zehra Sera GÖKÇE'ye de ayrıca teşekkür ederim.

Bu çalışma "Kültürel Peyzaj-Turizm İlişkisine Yönelik Kırsal Kimlik Koruma Modeli: Nallıhan Örneği" isimli ve 2014-FEN-C-001 numaralı Lisansüstü Öğrenim ve Araştırma Projesi kapsamında, Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tarafından desteklenmiştir. Desteklerinden dolayı Bartın Üniversitesi Proje ve Teknoloji Ofisi Genel Koordinatörlüğü'ne bağlı Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne teşekkür ederim.

Gizem CENGİZ GÖKÇE

Kızıma...

ÖZET

Doktora Tezi

KÜLTÜREL PEYZAJ-TURİZM İLİŞKİSİNE YÖNELİK KIRSAL KİMLİK KORUMA MODELİ: NALLIHAN-BEYDİLİ ÖRNEĞİ

Gizem CENGİZ GÖKÇE

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ

Bartın- 2018, sayfa: 272

Kırsal alanlar sahip oldukları doğal/fiziksel ve kültürel özellikleriyle, kentleşme baskısı altında olan önemli kaynaklardır. Kentleşme hızla devam ederken kırsal alanlar, kırsallık özelliklerini koruyabilmeli ve kır-kent ilişkisi içinde özgün kırsal peyzaj kimlikleriyle var olabilmelidir. Yasal-yönetimsel boyutta yapılan değişiklikler, kentlere göç verilmesine sebep olan eksik uygulamalar ve yoğun kentleşmeden kaçan yerli turistlerin oluşturduğu baskılar nedeniyle, bu yerleşimler ve kırsal kimlik tehdit altındadır.

Bu araştırmada; turizm potansiyeli olan ve kırsallık özelliğini koruyan bir yerleşim esas alınarak, tehdit altında olan kırsal kimliği korumaya yönelik bir model oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; Ankara İli'ne bağlı Nallıhan İlçesi-Beydili Mahallesi (Köyü) çalışma alanı olarak seçilmiştir. Nallıhan İlçesi, özgün kırsal kimliği ile kültürel yapısını korumayı başarmış ve turizm potansiyeli bakımından zengin bir yerdir. İlçe merkezine 40 km. uzaklıkta olan Beydili Mahallesi de, sahip olduğu doğal/fiziksel ve kültürel değerlerinin yanı sıra turizm olanakları ve geleneksel kültürlerine bağlılıklarıyla İlçe'nin diğer mahallelerinden farklılaşarak öne çıkmıştır.

Bu kapsamda Beydili Mahallesi'nin kültürel yapısını, sorunlarını ve mevcut turizm potansiyelini doğal ve kültürel peyzaj bileşenlerinin analiz edilmesiyle ortaya koymak hedeflenmiştir. Bu bileşenlerle kırsal peyzaj kimliği ilişkisi kurularak, kırsal alanlarda sürdürülebilirliğin sağlanması için, alanın mevcut turizm potansiyeli çerçevesinde çalışmalar yapılmıştır.

Bu doğrultuda çalışma genel olarak; veri toplama, analiz, sürdürülebilirlik göstergelerinin ve alt ölçütlerin belirlenmesi ile değerlendirme ve sonuçlar olmak üzere 4 aşamada gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, kültürel peyzaj bileşenleri gruplandırılmıştır. Literatür, arazi, anket, Hızlı Kırsal Değerlendirme ve Zihin Haritası Değerlendirme çalışmaları ile alan analizleri yapılmıştır. Alandaki mevcut turizm potansiyeline göre turizm çeşitleri belirlenerek alan; Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler Analizi aracılığıyla değerlendirilmiştir. Sürdürülebilirlik göstergeleri ile alt ölçütleri 3 temel boyutuyla belirlenmiş ve puanlanmıştır. Buna göre hesaplamalar yapılmıştır. Göstergeler ve alt ölçütleri, öncelikle Beydili Mahallesi'nin mevcut durumuna göre değerlendirilerek puanlanmıştır. Daha sonra, alandaki turizm potansiyeline göre belirlenmiş turizm çeşitleri – gastronomi turizmi, kültür turizmi, doğa turizmi, yayla turizmi ve inanç turizmi – göz önünde bulundurularak uzmanlar tarafından puanlanmıştır.

Alanın mevcut durumu değerlendirilirken göstergeler ve alt ölçütleri, 1 (var) ve 0 (yok) şeklinde puanlanmıştır. Uzmanların göstergeleri puanlamasına bağlı olarak her bir turizm çeşidi için ayrı ayrı hesaplamalar yapılmış ve en yüksek puanı alan yayla turizmi (39 puan) olmuştur. Toplam puanların birbirine yakın çıkması, alandaki turizm potansiyelinin çeşitliliğinin değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak; alanda kırsal peyzaj kimliğinin sürdürülebilirliğinin sağlanması için yapılacak çalışmalarda, yayla turizmine yönelik uygulamaların desteklenmesi için tüm turizm çeşitlerine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Tüm çalışmalar sonucu, model sınıflamasından “*Sembolik Model*” türüne uygun olarak çalışmanın aşamalarını ve bu aşamalar arasında kurulan bağlantıyı içeren “Kırsal Kimlik Koruma Modeli” oluşturulmuştur. Üretilen plan kararlarının, doğal ve kültürel değerlerin birlikte ele alınarak irdelenmesi esasına göre oluşturulması ve kültürel koruma temelinde yürütülmesi gerektiği unutulmamalıdır. Bu çalışmayla oluşturulmuş Kırsal Kimlik Koruma Modeli'nin;

benzer alanlarda yapılacak çalışmalarda göz önünde bulunduruluğu takdirde, kırsal alanların sürdürülebilirliğine ve kalkınarak gelişmesine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler : Kültürel peyzaj, turizm, kırsal kimlik, sürdürülebilirlik göstergeleri, model, Nallıhan-Beydili.

Bilim Kodu: 502.13.01.

ABSTRACT

Ph.D.Thesis

RURAL IDENTITY PROTECTION MODEL FOR CULTURAL LANDSCAPE- TOURISM RELATIONS: THE CASE OF NALLIHAN-BEYDİLİ

Gizem CENGİZ GÖKÇE

Bartın University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Thesis Advisor: Prof. Sebahat AÇIKSÖZ

Bartın-2018, pp: 272

Rural areas are important sources under the pressure of urbanization with their natural/physical and cultural characteristics. As urbanization continues rapidly, rural areas should be able to maintain their rurality characteristics and be able to exist in their rural-urban relation with their original rural landscape identities. These settlements and rural identity are under threat because of the changes made at the legal-administrative level, the lack of practices leading to immigration to the cities, and the pressures of local tourists fleeing from intense urbanization.

In this study; it is aimed to create a model to protect the threatened rural identity based on a settlement that has tourism potential and maintains its rural character. For this purpose; Nallihan District-Beydili Quarter (formerly Village) of Ankara Province has been selected as study area. Nallihan District has preserved its cultural structure with its original rural identity and is a place rich in terms of tourism potential. Furthermore, Beydili Quarter, which is 40 km. away from the District center, has distinguished itself from other quarters due to its natural/physical and cultural values, as well as its tourism facilities and its adherence to traditional cultures.

In this context, it is aimed to reveal the cultural structure, problems and existing tourism potential of Beydili Quarter by analyzing the natural and cultural landscape components. Studies have been carried out on existing tourism potential of the area by establishing a rural landscape identity relationship with these components in order to ensure sustainability in rural areas.

In this line, the study has been carried out in 4 phases in general: data collection, analysis, determination of sustainability indicators and sub-criteria, and evaluation and results. Firstly, cultural landscape components have been grouped. Field analysis have been conducted with literature, field survey, questionnaire, Rapid Rural Appraisal and Mind Map Evaluation studies. According to the existing tourism potential in the area, determining the types of tourism, area have been conducted through Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats Analysis. Sustainability indicators and sub-criteria were determined and have been scored by 3 main dimensions. Accordingly, calculations have been made. Indicators and sub-criteria have been scored primarily according to the current status of the Beydili Quarter. Later, tourism types that are determined according to the tourism potential of the area – gastronomic tourism, cultural tourism, nature tourism, highland tourism and religious tourism – have been scored by experts accordingly.

When the current status of the field is evaluated, the indicators and sub-criteria are scored as 1 (exists) and 0 (non-exists). Depending on the scoring of the experts' scores, each type of tourism has been calculated separately and the highest score is highland tourism (39 points). The fact that the total scores are close to each other proved that the diversity of the tourism potential in the area should be utilized.

As a result; suggestions have been made for all types of tourism in order to support the practices for highland tourism in studies on providing the sustainability of rural landscape identity in the field. As a result of all study, in accordance with the "Symbolic Model" from the model classification, "Rural Identity Protection Model" which includes the phases of the study and the link between these phases has been set. It should not be forgotten that the plan decisions to be made should be based on consideration of natural and cultural values together and should be carried out on the basis of cultural protection. Rural Identity Protection Model that is set with this study is thought to contribute to the sustainability and development of rural areas if they are considered in the studies to be done in similar areas.

Key Words : Cultural landscape, tourism, rural identity, indicators of sustainability, model, Nallıhan-Beydili.

Science Code: 502.13.01.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL VE ONAY.....	2
BEYANNAME.....	3
ÖNSÖZ.....	4
ÖZET	7
ABSTRACT	11
İÇİNDEKİLER.....	15
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	19
TABLolar DİZİNİ.....	21
EKLER DİZİNİ.....	25
KISALTMALAR DİZİNİ	27
BÖLÜM 1 GİRİŞ	29
1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	32
1.2 Kaynak Özetleri	37
1.2.1 Çalışmanın Konusu ve Yöntemine İlişkin Kaynaklar	38
1.2.2 Çalışma Alanına İlişkin Kaynaklar	44
BÖLÜM 2 KURAMSAL TEMELLER	47
2.1 Sürdürülebilirlik Göstergeleri	47
2.2 Turizm.....	53
2.2.1 Kültür Turizmi.....	55
2.2.2 Doğa Turizmi	57
2.2.3 Gastronomi Turizmi	58
2.2.4 Yayla Turizmi.....	60
2.2.5 İnanç Turizmi	61
2.3 Kültürel Peyzaj	63
2.4 Kırsal Peyzaj	65
2.5 Kimlik	67
2.6 Turizm, Kültür ve Kimlik İlişkisi	68

2.7 Zihin Haritası Kavramı ve Oluşturulması.....	70
2.8 Model Kavramı ve Oluşturulması.....	72
BÖLÜM 3 MATERYAL ve YÖNTEM.....	77
3.1 Materyal.....	77
3.2 Yöntem.....	81
3.2.1 Literatür Taraması ve Veri Toplama.....	84
3.2.1.1 Anket Uygulamasına İlişkin Yöntem Çalışması	84
3.2.1.2 Hızlı Kırsal Değerlendirme'ye İlişkin Yöntem Çalışması	85
3.2.1.3 Zihin Haritası Değerlendirme Çalışmasına İlişkin Yöntem Çalışması	86
3.2.2 Analiz.....	89
3.2.2.1 Nüfus Projeksiyonuna İlişkin Yöntem Çalışması	89
3.2.2.2 Araştırma Alanının Kültürel Peyzaj-Turizm İlişkisinde Değerlendirilmesine Yönelik GZFT Analizi.....	90
3.2.2.3 Kırsal Kimliğin Sürdürülebilirliğine İlişkin Göstergelerin ve Alt Ölçütlerin Saptanması.....	91
3.2.2.4 Göstergelerin Önceliklerinin Belirlenmesi ve Ağırlıklı Puanlarının Saptanmasına İlişkin Yöntem Çalışması.....	93
BÖLÜM 4 BULGULAR	97
4.1 Çalışma Alanının Fiziksel Özellikleri.....	97
4.1.1 Coğrafi Konumu.....	97
4.1.2 İklim Özellikleri	99
4.1.3 Topoğrafik Özellikler.....	101
4.1.4 Toprak Yapısı.....	106
4.1.5 Hidroloji	110
4.1.6 Flora ve Fauna Özellikleri.....	112
4.2 Çalışma Alanının Sosyo-Kültürel Özellikleri.....	113
4.2.1 Tarihçe.....	114
4.2.2 Demografik Özellikler.....	114
4.2.3 Yerleşim Alanları	117
4.2.4 Tarım Alanları	123

4.2.5 Tarihi ve Arkeolojik Ögeler	129
4.2.7 Geleneksel Kültür Ögeleri.....	136
4.3 Hızlı Kırsal Değerlendirme'ye İlişkin Bulgular	141
4.4 Zihin Haritası Değerlendirme Çalışmasına İlişkin Bulgular	142
4.4.1 Yerel Halka Ait Zihin Haritalarına İlişkin Bulgular	142
4.4.2 Ziyaretçilere Ait Zihin Haritalarına İlişkin Bulgular	147
4.5 GZFT Analizi'ne İlişkin Bulgular	152
4.6 Kırsal Kimliğin Sürdürülebilirliğine Yönelik Göstergeler ve Alt Ölçütlere İlişkin Bulgular	156
4.6.1 Çevresel/Fiziksel Göstergeler ve Alt Ölçütleri	157
4.6.2 Sosyo-Kültürel Göstergeler ve Alt Ölçütleri.....	171
4.6.3 Ekonomik Göstergeler ve Alt Ölçütleri.....	175
4.7 Göstergelerin Önceliklerinin Belirlenmesi ve Ağırlıklı Puanlarının Saptanmasına İlişkin Bulgular	181
BÖLÜM 5 SONUÇ ve TARTIŞMA	187
5.1 Beydili Mahallesi'ne İlişkin Sonuç ve Öneriler	189
5.1.1 Çevresel/Fiziksel Göstergelere İlişkin Değerlendirme.....	192
5.1.2 Sosyo-Kültürel Göstergelere İlişkin Değerlendirme	197
5.1.3 Ekonomik Göstergelere İlişkin Değerlendirme.....	200
5.1.4 En Yüksek Puanı Alan Turizm Türü: Yayla Turizmi'ne İlişkin Değerlendirme	205
5.1.5 Diğer Turizm Türlerine İlişkin Değerlendirme	208
5.2 Kırsal Kimlik Koruma Modeline İlişkin Sonuç ve Öneriler.....	217
KAYNAKLAR.....	225
BİBLİYOGRAFYA.....	225
EKLER	247
ÖZGEÇMİŞ.....	269

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
1.1: Ankara'nın turizm haritası.....	33
3.1: Ankara'nın alt bölgeleri.....	77
3.2: Beydili Mahallesi'nin ülke, il ve ilçe içindeki konumu.....	79
3.3: Araştırma yöntemine ilişkin genel akış şeması.....	83
3.4: GZFT analizi.....	90
4.1: Çalışma alanının İlçe içindeki konumu.....	98
4.2: Nallıhan'ın son 50 yıllık iklim verilerine göre oluşturulan iklim diyagramı.....	101
4.3: Yükseklik grupları haritası.....	103
4.4: Eğim grupları haritası.....	104
4.5: Bakı grupları haritası.....	105
4.6: Büyük toprak grupları haritası.....	107
4.7: Arazi kullanım yetenek sınıfları haritası.....	109
4.8: Hidroloji haritası.....	111
4.9: Beydili Mahallesi yerleşiminden bir görünüm.....	117
4.10: Beydili Mahallesi yerleşim alanı.....	118
4.11: Mahalle meydanından bir görünüm.....	119
4.12: Yerleşim haritası.....	120
4.13: Tarihi Yılman Çeşmesi ve restore edilmiş turizm evi.....	121
4.14: Mahalle konut dokusuna ait görünümler.....	121
4.15: Mahalle sokak dokusuna ait görünümler.....	122
4.16: Mahalle sokak dokusunda bulunan farklı konstrüksiyondaki donatı ve yapılara ait görünümler.....	123
4.17: İlçede en fazla yetişen ürünlerin sıralaması.....	124
4.18: Mahalle içinde yer alan bahçeden bir görünüm.....	126
4.19: Mevcut alan kullanımı haritası.....	127
4.20: Tarım alanları haritası.....	128
4.21: Toplantı salonu olarak restore edilmiş eski okul binası.....	129
4.22: Beydili Mahallesi geleneksel mimarisine örnek.....	129
4.23: Yerel dilde “Eğrek çamı” olarak ifade edilen <i>Pinus nigra</i> (Karaçam).....	130
4.24: Yılman Çeşmesi.....	130
4.25: Tapınak Çeşmesi.....	131

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

Şekil No	Sayfa No
4.26: Bir kimlik ögesi: Değirmen.....	131
4.27: Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru başlangıç noktası.....	132
4.28: Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru haritası.....	132
4.29: Ulaşım durumu haritası.....	135
4.30: Bir kimlik ögesi: Kuruoğulları Taş fırını.....	136
4.31: Bir kimlik ögesi: Köstenbaşı Taş fırını.....	136
4.32: Bir kimlik ögesi: Aşağı Mahalle Taş fırını.....	137
4.33: Bir kimlik ögesi: Ambar.....	137
4.34: Bir kimlik ögesi: Çamaşırhane.....	138
4.35: Şenlik alanına ait görünümeler.....	138
4.36: Şenlik alanına ait görünümeler.....	139
4.37: Ev pansiyonlarından görünümeler.....	139
4.38: Çalışma alanına ait geleneksel kültür öğeleri.....	140
4.39: Tarım için uygunluk haritası.....	163
4.40: Yerleşim için uygunluk haritası.....	164
4.41: Mevcut alan kullanımının tarım açısından değerlendirmesi.....	166
4.42: Mevcut alan kullanımının yerleşim açısından değerlendirmesi.....	167
5.1: Kırsal Kimlik Koruma Modeli.....	220

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
1.1: Kültürel peyzaj bileşenleri.	36
2.1: Sosyal göstergeler.	49
2.2: Kırsal yönetimlerin sürdürülebilir gelişimi için göstergeler.	50
2.3: Sürdürülebilir kentsel gelişme gereklilikleri.	51
2.4: Çevresel boyuta ilişkin göstergeler.	52
2.5: Sosyal boyutlarla ilgili göstergeler.	52
2.6: Ekonomik boyutla ilgili göstergeler.	53
2.7: Modelleme yapılırken kullanılan ilişki ifadeleri.	75
3.1: Çalışmanın yardımcı materyalleri.	80
3.2: Örneklem büyüklüğü hesaplamada kullanılan formül.	85
3.3: Çalışma alanı nüfus projeksiyonları hesaplanırken kullanılan yöntemler.	89
3.4: Kırsal kimliğin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik göstergeler.	93
3.5: Gösterge puanları hesaplanırken kullanılan formüller.	94
4.1: Ankara-Nallıhan Meteoroloji İstasyonu 1967-2017 yıllarına ait meteorolojik veriler.	100
4.2: Beydili Mahallesi ve Nallıhan İlçesi'ne ait 1975-2017 yılları nüfusları ve nüfus değişim oranları.	115
4.3: Nüfus değişim oranları.	116
4.4: Nallıhan İlçesi'ne ait nüfus projeksiyonları.	116
4.5: Beydili Mahallesi'ne ait nüfus projeksiyonları.	117
4.6: İlçe genelindeki arazi varlığı ve dağılımı.	124
4.7: İlçedeki tarım arazilerinin varlığı ve dağılımı.	124
4.8: Beydili genelindeki üretim bilgileri.	125
4.9: Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru üzerindeki önemli noktalar.	133
4.10: Çalışma alanına ilişkin potansiyeller.	141
4.11: Çalışma alanına ilişkin sorun analizi.	142
4.12: Yerel halkın sosyo-demografik durumu ve ikamet ettikleri konutların özelliği.	143
4.13: Yerel halka ait zihin haritalarında tespit edilen mekânsal ögeler.	145
4.14: Ziyaretçi grubunun sosyo-demografik durumu.	148
4.15: Ziyaretçilere ait zihin haritalarında tespit edilen mekânsal ögeler.	150
4.16: Beydili Mahallesi'nde turizme ilişkin GZFT analizi.	153

TABLolar DİZİNİ (devam ediyor)

Tablo	Sayfa
No	No
4.17: Beydili'ne ait Mahalle Künyesi.	155
4.18: Çevresel/Fiziksel sürdürülebilirlik göstergeleri ve yapılan çalışmalar.	157
4.19: Çevresel duyarlılık (A-1.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	158
4.20: Arazi kullanımı (A-2.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	161
4.21: Tarım kullanımı için dikkate alınan ölçütlerin uygunluk değerleri.	165
4.22: Yerleşim kullanımı için dikkate alınan ölçütlerin uygunluk değerleri.	165
4.23: Yerel mimarinin korunması (A-3.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	168
4.24: Minimum enerji ve su tüketimi göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	169
4.25: Sosyo-kültürel sürdürülebilirlik göstergeleri ve yapılan çalışmalar.	171
4.26: Nüfus yoğunluğu/yapısı (B-1.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	171
4.27: Ulaşım/erişim kolaylığı (B-2.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	172
4.28: Geleneksel kültür öğelerinin varlığı (B-3.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	173
4.29: Sürdürülebilirliğe ilişkin farkındalık (B-4.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	174
4.30: Ekonomik sürdürülebilirlik göstergeleri ve yapılan çalışmalar.	176
4.31: İstihdam (C-1.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	176
4.32: Turizm hizmetlerinin varlığı (C-2.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	178
4.33: Turizm etkinliğinin mevsimselliği (C-3.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	179
4.34: Yasal düzenlemeler (C-4.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.	180
4.35: Gösterge ortalama puanları ve buna göre hesaplanmış gösterge puanları.	181
4.36: Yayıla turizmüne yönelik uzman değerlendirme formlarının analiz sonuçlarına göre göstergelerin aldığı puan değerleri.	182
4.37: Gastronomi turizmüne yönelik uzman değerlendirme formlarının analiz sonuçlarına göre göstergelerin aldığı puan değerleri.	183
4.38: İnanç turizmüne yönelik uzman değerlendirme formlarının analiz sonuçlarına göre göstergelerin aldığı puan değerleri.	184
4.39: Kültür turizmüne yönelik uzman değerlendirme formlarının analiz sonuçlarına göre göstergelerin aldığı puan değerleri.	184

TABLOLAR DİZİNİ (devam ediyor)

Tablo	Sayfa
No	No
4.40: Doğa turizmine yönelik uzman değerlendirme formlarının analiz sonuçlarına göre göstergelerin aldığı puan değerleri.....	185
5.1: Beydili Mahallesi'nin sürdürülebilir turizm karnesi.....	191

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
EK 1. Mahalle Leke Planı	251
EK 2. Zihin Haritası Değerlendirme Formu (Yerel Halk)	252
EK 3. Zihin Haritası Değerlendirme Formu (Ziyaretçi)	254
EK 4. Kültürel Peyzaj Bileşenleri Haritası	255
EK 5. Bilgi Talebi Dilekçesi Cevabı (Nallıhan Kaymakamlığı).....	257
EK 6. Yerel Halk Anket Formu	258
EK 7. Mahalle Muhtarı Anket Formu	261
EK 8. Göstergelerin Önceliklerinin Belirlenmesine İlişkin Uzman Değerlendirme Formu	267

KISALTMALAR DİZİNİ

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AIEST	: Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği/ International Association of Scientific Experts in Tourism
AKÇAM	: Ankara Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
APS	: Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
EKIÖ	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
GK	: Gösterge Katsayısı
GNS	: Genel Nüfus Sayımı
GP	: Gösterge Puanı
GZFT	: Güçlü Yönler-Zayıf Yönler-Fırsatlar-Tehditler
HGM	: Harita Genel Komutanlığı
HKD	: Hızlı Kırsal Değerlendirme
km.	: Kilometre
KUZKA	: Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
m.	: Metre
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
mm.	: Milimetre
NALTUD	: Nallıhan Turizm Gönüllüleri Derneği
OGM	: Orman Genel Müdürlüğü
ROD	: Rekreatif Olanak Dağılımı
SAROD	: Su ve Arazi Rekreatif Olanak Dağılımı
SÜRKAL	: Sürdürülebilir Kırsal ve Kentsel Kalkınma Derneği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü/United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
WTO	: Dünya Turizm Örgütü
YHGS	: Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Gelişmekte olan ülkelerde mümkün olduğunca hızlı bir sanayileşme ve gelişme hedef olarak belirlenmektedir. Bu nedenle, doğa ve yaşam alanları üzerinde görülebilecek olası etkiler yeterince tartışılmamaktadır. Dolayısıyla doğal kaynaklar, gelişim uğruna dikkatsizce kullanılmaktadır. Kaynaklar üzerinde meydana gelen etkiler gözlemlendikten sonra alınan önlemler ise genellikle yetersiz kalmaktadır. Kırsal alanlar da sahip oldukları doğal ve kültürel özellikleriyle, kentleşme nedeniyle baskı altında olan önemli kaynaklardır.

Ülkemizde 1950’li yıllardan sonra yaşanan hızlı nüfus artışına bağlı olarak kırsal alanlardan kentlere göçün etkisiyle; 1950’de %25 olan kentli nüfus oranı, 1980 yılında %44’e ve daha sonra 2000 yılında %65’e çıkmıştır (Anon., 2014a). Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 2012 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre; il ve ilçe merkezlerinde yaşayan nüfusun Türkiye nüfusunun % 77,3’ünü, kırsal alanlarda yaşayan nüfusun ise %22,7’sini oluşturduğu belirtilmiştir (TÜİK, 2013a). Bu oran üzerinde, 14 ilde büyükşehir belediyesi kurulmasının ve büyükşehir statüsünde olan 30 ilde ise belde ve köylerin ilçe belediyelerine mahalle olarak katılmış olmasının etkisi büyük olmuştur. Bu kanunla, il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların 2013 yılında Türkiye nüfusuna oranı %91,3 olarak değişmiştir (TÜİK, 2014). 2017 yılına gelindiğinde bu oran %92,5’e yükselmiştir. Dolayısıyla ülke genelinde kırsal alanlarda yaşayanların oranı ise %7,5 olarak belirtilmiştir (TÜİK, 2018a). Kentleşmenin, bu oranlardan da anlaşıldığı gibi kırsal alanlar üzerinde ciddi bir baskısı bulunmaktadır.

Kırsal alanlardan kentlere doğru görülen göç nedeniyle nüfus azalmakta, iş gücünün azalmasıyla üretim gücü zayıflamaktadır. Aynı zamanda kentlerde de buna bağlı olarak sosyo-kültürel bakımdan sorunlar yaşanmaktadır. Bunun yanı sıra kentlerde teknolojik gelişmeler için gerekli olan kaynaklar kırsal alanlardan sağlanmaktadır. Bu gibi gelişmelere kaynak sağlayan kırsal alanlar üzerinde, kaynakların etkin kullanılmamasına bağlı olarak bozulmalar görülmektedir. Böylelikle sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla yapılan çalışmalar olumsuz yönde etkilenmektedir (Kuşat, 2014).

2014 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yayınlanmış olan Türkiye Habitat III Raporu'na göre; hızlı kentleşme aynı zamanda kentlerde peyzajı, sosyal yapı ve ekonomiyi de şekillendirmektedir. 2014 yılı itibariyle büyükşehirlerin sayısı 30'u bulmuştur (ÇŞB, 2014a). 2012 yılında yayınlanan 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nda yapılan bu değişikliklerle, kentsel hizmetlerin daha etkin bir şekilde yürütülmesinin sağlanması ve altyapıya ilişkin yapılan yatırımların tek bir elden yönlendirilebilmesinin amaçlandığı belirtilmektedir. Bu nedenle yetki alanı sınırları il sınırlarına genişletilmiş ve kırsal alanlar da bu kapsama alınmıştır. Bu değişikliklerle, metropoliten alanlarda kır-kent ilişkisinin tek elden yönetilebileceği düşünülmektedir (Anon., 2014a). Bu düzenlemelerle, kır-kent yapısı büyük oranda değişiklik göstermiştir (Aydınlı ve Çiftçi, 2015). Ancak yapılan değişiklikler ve uygulamalar aksine bu ilişkiyi zayıflatmakta ve kırsal alanların kendilerine özgü yapısını bozmaktadır.

Kır-kent ilişkisi içinde, doğal ve sosyo-ekonomik kaynakların dağılımındaki eşitsizlik aynı zamanda kır yerleşiminin kendi içinde de yaşanmaktadır (Öztürk, 2014). Kırsal alanlarda yaşam kalitesi standartlarının kentsel alanlara göre düşük olması ve kırsal kesimdeki yerleşimlerin fizikî, sosyal ve ekonomik altyapı açısından bütüncül olarak geliştirilememiş olması da kırsal alanların kentlere göç vermesine neden olmaktadır (Anon., 2014a).

Kentlerde oluşan yoğunluk, kentli bireyleri de boş zamanlarında bir kaçış olarak görebilecekleri alternatif alanlar aramaya itmektedir. Bu amaçla; kent yakınında bulunan, doğal ve kültürel özelliklere sahip kırsal alanlar tercih edilmektedir. Böylece sınırlı kaynaklara sahip kırsal alanlar üzerinde turizmin bazı olumsuz etkileri gözlemlenebilmektedir. Yasal-yönetimsel boyutta yapılan değişiklikler, kentlere göç verilmesine sebep olan eksik uygulamalar ve yoğun kentleşmeden kaçan yerli turistlerin oluşturduğu baskılar yüzünden, bu yerleşimler ve sahip oldukları kırsal peyzaj kimliği tehdit altındadır.

Kentleşme hızla devam ederken kırsal alanların kırsallık özelliklerini koruyabilmeleri ve kent-kır ilişkisi içinde özgün kırsal peyzaj kimlikleriyle var olabilmeleri önemlidir. Sürdürülebilirlik kavramının yalnızca doğal kaynakların etkin kullanılması konusunda geçerli olmadığı ve yaşam alanlarındaki sürdürülebilirliğin kültürel yapının da göz önünde bulundurulmasıyla mümkün olabileceği unutulmamalıdır. Hangi alanda olursa olsun

planlama çalışmalarında doğal ve kültürel değerlerin birlikte ele alınarak irdelenmesi, üretilecek plan kararlarının ise bu temelde oluşturulması gerekmektedir.

Turizmin olumsuz etkilerinden olduğu kadar olumlu etkilerinden de bahsetmek mümkündür. Turizmin olumlu ve olumsuz etkileri; fiziksel, kültürel ve ekonomik etkiler olarak gruplandırılmaktadır (Kahraman ve Türkay, 2012). Turizm; kimi araştırmacılara göre doğal ve kültürel kaynaklar ile yaşam alanları üzerinde baskı oluşturabilecek bir gelişim aracı olarak kabul edilmektedir. Bu düşüncenin tersine turizmin, yerel kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesine olumlu yönde etkide bulunabileceğini savunanlar da vardır (Uslu ve Kiper, 2006).

Turizm için doğal ve kültürel çekicilikler önemlidir. Ziyaretçi çekmek için kullanılacak doğal çekicilik, her yörede yeteri kadar olmasa da; o yöreye özgü ve kendisine ait olan bir kültürü bulunmaktadır. Turizm faaliyetleriyle ekonomik faydalar sağlansa da bilinçsizce yapılan uygulamalar doğal ve kültürel kaynakları da tüketebilmektedir (Bahçe, 2009).

Turizme olan talepte, kıyılardan kırsal alanlara doğru bir yönelim görülmekte ve bu değişime bağlı olarak daha önce yeteri kadar değerlendirilmeyen kırsal alanlar tekrar önem kazanmaktadır (Çetin vd., 2017). Turizm uygulamaları için ilgi çekici noktalar olarak sahip olduğu peyzaj özellikleri ve özgün değerleriyle kırsal alanlar oldukça önemlidir. Turizmin kırsal alanlarda yoğunlaşmasıyla yerel kırsal kimlik ve değerler kaybolabilmekte veya değişmektedir (Cengiz Gökçe ve Açıksöz, 2014).

Kırsal yerleşimler, doğa ile kültür arasındaki etkileşimden doğan birikimleri ve gelenekleri barındırmaları nedeniyle önemlidir. Kuşaktan kuşağa aktarılan geleneklerinin kimliklerini, buna karşılık olarak kimliklerinin de geleneklerini belirlediği yaşam-mekân etkileşimine sahip bu yerleşmelerin doğa-kültür ilişkisi kapsamında anlamlandırılması ve koruma stratejilerinin bu yönde kurulması gerekmektedir. Kırsal yerleşimleri koruma yaklaşımı gün geçtikçe önem kazansa da, kırsal yerleşmelerin koruma değerlerini açıklayabilecek kavramların ve yasal-yönetimsel uygulamaların ülkemiz literatürü ve mevzuatında eksik olduğu görülmektedir (Kayın, 2012).

Turizmin etkileri, doğal kaynaklar üzerinde görüldüğü gibi kültürel kimlik üzerinde de görülebilmektedir (Duran, 2011). Dolayısıyla bu etkilerin değerlendirilmesi, tüm unsurların

bir bütün olarak ele alınmasıyla mümkün olabilmektedir. Uslu ve Kiper'e (2006) göre, turizmin olumsuz etkileri en aza indirgenirken olumlu etkilerinin de üst seviyede tutulması günümüzde hedeflenen stratejilerin başında gelmelidir.

Erdem (2012)'ye göre; herhangi bir plana bağlı kalmayan ve özgün peyzaj değerlerine sahip olan kırsal yerleşimler, bu özelliklere adapte olarak üretim ve yapım teknikleri ile geleneksel yaşam şeklini tanımlamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde kimlik, kentsel alanlara kıyasla kırsal yerleşimler için daha fazla tartışılması gereken bir sorun halini almıştır. Bu nedenle önemlidir (Erdem Kaya, 2013).

Turizm potansiyeli olan kırsal alanlarda; özgünlüğün, bir başka deyişle kırsal peyzaj kimliğinin korunması; bu kimliği oluşturan kültürel peyzaj bileşenlerinin koruma-kullanma dengesi içinde turizm faaliyetlerine dâhil edilmesiyle mümkün olabilmektedir. Yine bu alanların sahip olduğu turizm potansiyeli doğrultusunda belirlenen turizm çeşitleri de kırsal peyzaj kimliğinin korunmasında etkilidir.

1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın amacı, Nallıhan-Beydili Mahallesi'nin kültürel yapısını, sorunlarını ve mevcut turizm potansiyelini kültürel peyzaj bileşenlerinin analiz edilmesiyle ortaya koyarak; kaybolma tehdidi altındaki kırsal peyzaj kimliğinin korunması yolunda bir koruma modeli oluşturmaktır. Bu temel amaç doğrultusunda, mahalledeki mevcut turizm potansiyeline göre kırsal alanların sürdürülebilirliğini sağlamak için kırsal peyzaj kimliğinin kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkisini kurmak hedeflenmektedir. Kırsal alanlarda yapılan tüm planlama çalışmalarının, kültürel koruma temelinde yürütülmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Çalışma alanı, Ankara İli Nallıhan İlçesi'ne bağlı Beydili Köyü'dür. 2012 yılında yayınlanan 6360 sayılı kanuna göre İlçe'ye bağlı tüm köyler mahalle statüsü kazanmıştır. Buna bağlı olarak tez kapsamında çalışma alanı olan Beydilli Köyü'nden, Beydili Mahallesi olarak bahsedilmektedir.

Nallıhan İlçesi, özgün kırsal kimliği ile kültürel yapısını korumayı başarmış ve turizm potansiyeli bakımından zengin bir yerdir. İlçe merkezine 40 km. uzaklıkta olan Beydili Mahallesi de, sahip olduğu fiziksel ve kültürel değerlerinin yanı sıra mevcut turizm

- Beydili Mahallesi'nin İlçe içinde sahip olduğu konum ve değerleriyle farklı turizm çeşitleri için elverişli olması,
- Beydili Mahallesi'nin, kırsallık özelliğini koruyan; doğal ve kültürel peyzaj değerleri bakımından zengin bir yerleşim olması,
- Beydili Mahallesi'nde daha önce yürütölmüş kırsal turizm projelerinin ve projeler kapsamında yapılmış uygulamaların varlığı,
- Alanın sahip olduğu fiziksel özellikler ve kültürel değerlerini yeterince tanıtamamış olması,
- Alanın; işsizlik, eğitim sorunu ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle göç vermesi ve buna bağlı olarak nüfusunun hızla azalması.

Bu çalışma ile araştırmanın başında kurulan hipotez doğrulanmıştır:

“Alanın turizm potansiyeline göre kültürel koruma esaslı bir turizm uygulaması, kırsal peyzaj kimliğini korumasının yanı sıra yörenin kalkınmasında kullanılabilecek önemli bir araçtır.”

Bu hipoteze karar verirken yardımcı olan hususlar şöyle sıralanabilir:

- Kültürel sürdürülebilirliği göz önünde bulundurmayan turizm faaliyetlerinin yürütöldüğü kırsal alanlarda kırsal peyzaj kimliği tehdit altındadır.
- Özgün kültürel değerlere sahip kırsal alanların gelecek nesillere aktarılamayacağı gerçeği bölgesel gelişime bir engeldir.
- Kültürel peyzaj bileşenleri bir yerleşimin peyzaj kimliğinin oluşmasında etkilidir.
- Kırsal peyzaj kimliğinin korunmasında yöre halkının olduğu kadar farklı sektörler ve kurumların da üzerine düşen sorumluluklar vardır.
- Yerel halk ve yerel yönetim, geleneksel kültürel yapının korunması gerekliliği konusunda bilinçlidir.
- Yerel halk alanda yürütölecek turizm faaliyetlerini desteklemekte ve bu konuda etkin rol almakta isteklidir.

Bu çalışma aşağıdaki konular açısından 3nemlidir;

- Araştırma alanı ve benzer nitelikteki alanlardaki k3lt3rel peyzaj bileşenleri ve turizm faaliyetleri arasındaki ilişkinin kurulması,
- Kırsal peyzaj kimliğinin; k3lt3rel peyzaj bileşenlerinin tespit edilerek analiz edilmesiyle ortaya konulması,
- Kırsal peyzaj kimliğinin korunmasına y3nelik s3rd3r3lebilirlik g3stergelerinin ve bu g3stergelerin değerlendirilebileceği alt 3l3tlerin belirlenmesi.

Araştırmanın bu konuda çalışma yapan ve/veya yapacak plancılara ve ilgililere yapılacak çalışmalarda katkı sağlayacağı 3n g3r3lmektedir. Yerel halkın da çalışma s3recine d3hil edilerek, alışkanlıklarının ve kırsal yaşama dair sorunlarının değerlendirmeye katılması araştırmaya 3zg3n bir nitelik kazandırmaktadır.

Bu tez kapsamında kimliğin; bireysel, toplumsal ve mek3nsal kimlik olmak 3zere 3'e ayrıldığı, mek3nsal kimliğin ise kentsel kimlik ve kırsal kimlik olmak 3zere 2 alt başlık halinde değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir.

Çalışmada; kırsal peyzaj kimliği, k3lt3rel peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. K3lt3rel peyzaj bileşenleri; "Yerleşim Alanları", "Tarım Alanları", "Tarihi ve Arkeolojik 3geler", "Geleneksel K3lt3r 3geleri" ve "Ulaşım" olmak 3zere 5 ana başlık altında toplanmıştır.

Çetinkaya ve Uzun (2014), "Peyzaj Planlama" isimli çalışmalarında peyzajı oluşturan bileşenleri abiyotik, biyotik ve k3lt3rel olmak 3zere 3 grupta toplamıştır. Bunlardan k3lt3rel peyzaj bileşenleri; yerleşim alanları, tarım alanları, ulaşım, tarihi ve arkeolojik alanlar, geleneksel k3lt3r ve 3zellikleri, mek3n duygusu ve diğer insan yapımı elemanlar olarak alt maddelere ayrılmıştır. Araştırmada kullanılacak ve değerlendirilecek k3lt3rel peyzaj bileşenleri etinkaya ve Uzun (2014)'3n bu çalışması 3zerinden detaylandırılıp gruplandırılarak Tablo 1.1'de verilmiştir.

Tablo 1.1: Kültürel peyzaj bileşenleri (Çetinkaya ve Uzun, 2014'den geliştirilerek).

Yerleşim Alanları	- Geleneksel Konut Dokusu	
	- Köy Meydanı	
	- Mezarlık	
Tarım Alanları	- Bitkisel Üretim	- Tarla Tarımı
		- Bahçe Tarımı
	- Hayvansal Üretim	- Küçükbaş Hayvancılık
		- Büyükbaş Hayvancılık
		- Kümes Hayvancılığı
	- Arıcılık	
Tarihi ve Arkeolojik Ögeleri	- Tarihi Yapı (Geleneksel sivil mimari örnekleri, çeşme, tümülüs, anıt ağaç, okul, cami, değirmen, han, hamam, köprü, değirmen, yatır vb.)	
	- Arkeolojik Kalıntı	
Geleneksel Kültür Ögeleri	- El Sanatları Atölyesi	
	- Fırın	
	- Çamaşırhane	
	- Samanlık-Ambar	
	- Şenlik Alanı	
Ulaşım	- Ana Bağlantı Yolu	
	- Köy İçi Bağlantı Yolu	

Kırsal peyzaj kimliğini oluşturan kültürel peyzaj bileşenlerinin korunmasının ise, kırsal alanların sahip olduğu potansiyele uygun olarak belirlenen turizm çeşitleriyle mümkün olabileceği düşünülmektedir. Beydili Mahallesi; geleneksel yaşamını, yöresel lezzetlerini ve kültürünü halen yaşatıyor olması nedeniyle “Kültür Turizmi” ve “Gastronomi Turizmi” açısından değerlendirilebilmektedir. Bunun yanı sıra sahip olduğu Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru nedeniyle trekking aktivitesine olanak sağladığından “Doğa Turizmi” açısından, mahalle sınırları içerisinde yer alan Beydili Yaylası nedeniyle de “Yayla Turizmi” açısından değerlendirilmektedir. İlçe yerleşiminin sahip olduğu tarih, yatırlar ve Mahalle'nin halen yaşattığı bazı inanışlar bu alanın “İnanç Turizmi” açısından da değerlendirilebilmesini mümkün kılmıştır. Bu faaliyetlerin kültürel koruma temelinde yapılması; kırsal peyzaj kimliğini korurken, yörenin kalkınmasına da yarar sağlayacaktır.

Çalışma yapılırken alanın potansiyellerinin, sorunlarının ve yerel halkın beklentileriyle algılarının saptanmasına gerek duyulmuştur. Bunları belirlemeye yönelik yapılan yerel halk anketleri, muhtar anketi, HKD toplantısı ve Zihin Haritası formlarının uygulanmasıyla, çalışma sürecine yöre halkı ve ilgili kamu kurum-kuruluşları dâhil edilmiştir. Çalışmaların sonucunda kırsal peyzaj kimliğinin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik göstergeler belirlenmiştir. Bu göstergeler temelinde kültürel peyzaj bileşenleri ve turizm ilişkisinin kurulduğu Kırsal Kimlik Koruma Modeli kurgulanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın amaç ve kapsamından bahsedilmiştir. Ayrıca çalışmanın konusu ve yöntemi ile çalışma alanına ilişkin daha önce yapılmış çalışmalar özetlenmiştir.

İkinci bölümde, araştırma kapsamında ele alınan kavramlar açıklanmıştır. Sürdürülebilirlik göstergeleri, turizm, kültürel peyzaj, kimlik ve model kavramları bu bölümde ele alınan temel kavramlardır.

Üçüncü bölüm, araştırmanın ana materyali olan çalışma alanının ve araştırmanın yönteminin açıklandığı bölümdür. Araştırma alanı olan Beydilli Mahallesi'nin İl ve İlçe içindeki konumundan bahsedilmiş, bu ana materyale ek olarak çalışmanın yürütülmesine yardımcı olan materyal listelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünü oluşturan Bulgular bölümü 7 temel kısımdan oluşmuştur. İlk kısımda çalışma alanına ait fiziksel özellikler tanımlanırken ikinci kısımda alanın sosyo-kültürel özellikleri tanımlanmıştır. Daha sonraki kısımlarda sırasıyla HKD'ye ilişkin bulgular, Zihin Haritası Değerlendirme çalışmasına yönelik bulgular, GZFT Analizi'ne ilişkin bulgular, kırsal kimliğin sürdürülebilirliğine yönelik göstergeler ve alt ölçütlere ilişkin bulgular ile göstergelerin önceliklerinin belirlenmesi ve ağırlıklı puanlarının saptanmasına ilişkin bulgular açıklanmıştır.

Çalışmanın son bölümü olan sonuç ve tartışma bölümü, Beydilli Mahallesi'ne ilişkin sonuçlar ve kırsal kimlik koruma modeline ilişkin sonuçlar olmak üzere 2 kısımda verilmiştir. Çalışma sırasında karşılaşılan zorluklar ve kısıtlayıcılar da bu bölümde açıklanmıştır. Ayrıca araştırmanın, gelecekte yapılacak çalışmalara olabilecek katkısından bahsedilmiştir.

1.2 Kaynak Özetleri

Bu bölümde; çalışma konusu ve yöntemi ile çalışma alanına ilişkin daha önce yapılmış çalışmalara dair değerlendirmeler yayın tarihine göre sıralanarak verilmiştir.

1.2.1 Çalışmanın Konusu ve Yöntemine İlişkin Kaynaklar

Nassauer (1995) çalışmasında, peyzaj ekolojisini dört alt kültürel ilkeyle açıklamaktadır. Kültürün ve peyzajın, kültürün peyzajı oluşturduğu ve peyzajın kültüre müdahale ettiği bir geri besleme döngüsü içerisinde etkileşim halinde oldukları vurgulanmaktadır. İnsanın peyzaj algısı, biliş ve değerleri doğrudan peyzajı etkilemekte ve peyzajdan etkilenmektedir. Çalışmada, peyzaj görünümünün kültürel değerleri yansıttığından bahsedilmektedir.

Naveh (1995)'in çalışmasında, biyolojik ve kültürel peyzaj bozulmasını hızlandırması açısından peyzaj ve kültürel güçler arasındaki etkileşimlerin daha iyi anlaşılmasının sürdürülebilirlik yönetimi için önemli olduğu savunulmaktadır. Bu amaçla disiplinler arası bilim olarak peyzaj ekolojisinin bütünsel kavramları ve doğa ve zihin arasındaki somut buluşma noktası olarak peyzajın kültürel boyutları tartışılmıştır.

Kalem (2001) araştırmasında; bölgesel düzeyde alınacak planlama kararlarında bir yerin turizm alanı ve/veya merkezi ilân edilmesine yönelik olarak, planlama süreçleri kapsamında alanın turizm açısından kullanım değerini değerlendirmiştir. Bu çalışmayla, bir bölgenin ve/veya alanın mevcut turizm potansiyelini ortaya çıkaracak bir yöntem geliştirmeyi hedeflemiştir. Böylelikle çalışmanın, ulusal düzeydeki turizm politikalarına sürdürülebilirlik temelinde katkıda bulunulacağı düşünülmüştür.

Kaya (2002), kültürel peyzajın turizm araştırmaları için araştırılacak bir strateji olduğunu göstermek amacıyla yazdığı makalesinde, kültürel çevre bileşenleri ve algısal peyzaj bileşenleri arasında var olan dinamik ilişkiyi aktarmaktadır. Aynı zamanda bu makale; benzer alanlarda tekrarlanan öğelerin kentsel, yarı kentsel ve/veya kırsal planlama ve tasarıma yönelik dokümanlar ile turizm broşürleri, yayınları ve indeksi gibi bilgiler için yol gösterici olduğunu göstermektedir.

Gunn ve Var (2002), çalışmalarında turizm planlamasını, esaslar ve kavramlar ile örnekler olarak iki bölüme ayırmaktadır. Birinci bölümde turizm planlamasının amacını, sistem olarak turizmi, büyüme, sürdürülebilirlik ve ekoturizmi ve politikayı anlatmakta; ikinci bölümde ise bölgesel planlama, destinasyon (varılacak olan yer, varış noktası) planlama ve alan planlama kavramlarıyla bu kavramlara dair örnekleri işlemektedir. Bu eserin destinasyon planlama kavramları bölümünde işlenen çekirdek köy (*destination zone*)

kavramı, genel anlamda “belli başlı fonksiyonel ve çevresel unsurların erişim (*access*), ana kapı (*gateway*), çekici kompleksler (*attraction complexes*), bir ya da daha fazla topluluk (*community*) ve bu çekicilikler ile topluluk arasında bağ (*linkage*)” içeren bir terim olarak belirtilmektedir. Turistlerin bu unsurlara ve bu unsurlar boyunca nasıl bir akış sağladığının saptanması ve bu unsurların hep birlikte planlanması gerekliliği de ortaya konulmaktadır.

Gürbüz (2002), çalışmasında turizmin çoğunlukla ekonomik etkilerinin araştırılması nedeniyle, sosyal yaşam çevresi üzerinde görülebilecek olası etkilerini incelemiştir. Bu etkilerin de ekonomi üzerinde görülen etkiler kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Turizmin ekonomik gelir getiren bir olgu olmasının yanı sıra kültürel bir akım ve yaşamda bir farklılık olarak ele alınmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Buna göre; turizmin sosyal yaşam çevresi üzerinde olabilecek etkilerini daha net bir şekilde ortaya koymak için Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü’nün (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO*) 1994 yılında “Dünya Miras Şehirler Listesi”nde yer verdiği, bir kültür turizmi merkezi olan Safranbolu’da bir araştırma yapılmıştır.

Cengiz’in (2003) doktora tez çalışmasında alan kullanım planlarının kırsal kalkınma çalışmaları için önemi vurgulanmıştır. Çalışma alanı için kırsal kalkınma kapsamında alan kullanım alternatifleri değerlendirilmiştir. Köyün sahip olduğu özelliklere göre öncelikli alan kullanımları saptanmıştır. Bu doğrultuda doğal ve sosyo-kültürel özellikleri belirlenmiştir. Çevre faktörleri saptanmış ve HKD yöntemi aracılığıyla alan kullanım kararları oluşturulmuştur.

Beyhan (2004), çalışması kapsamında; sürdürülebilirlik kavramının, turizm alanındaki yansımaları olarak sürdürülebilir turizm ve turizm alanlarındaki yerel ve bölgesel kimliğin devam ettirilmesi konularını ele almaktadır. Bu bağlamda belirli bölgesel ölçütlere sahip olduğu düşünülen bir alanda bölgesel kimlik analizi yapılmıştır. Elde edilen kimlik analizi envanterinin korunması amaçlanmıştır. Ayrıca kimlerin hangi konularda bölge ile ilgili çalışmalara katılacağını, oluşturulan “Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Gelişme Modeli” çerçevesinde tespit etmek amaçlanmıştır. Bu çalışma ile elde edilen sonuçlar; fiziksel çevrelerin oluşumunda sürdürülebilir bir kimliğin sağlanması açısından önemlidir.

Beyhan ve Ünügür (2005) çalışmaları kapsamında çok boyutlu ve katılımcılığın sağlandığı bir sistematik geliştirerek, bölgesel kimliğin analiz edildiği bir çerçevede model oluşturmuştur. Bu model ile kimliğin analiz edilmesine yönelik envanteri ölçek, içerik ve davranış boyutlarıyla incelemiştir. Sonuç olarak; sürdürülebilir turizm ve sürdürülebilir kimliğin gelişiminin sahip olduğu holistik yapıda bölgeye yönelik tespitler yapılmıştır.

Pepperdine (2005), kırsal toplulukların sürdürülebilirliğine ilişkin sosyal göstergeler belirlediği çalışmada, araştırma alanındaki toplumun sosyal durumunu ölçmeye yönelik ölçütler geliştirmek amacıyla bir anket uygulaması yapmıştır. Anket sonucu elde edilen verileri faktör analizi yöntemiyle analiz etmiştir. Buna göre; 15 ölçüt belirlenmiştir. Bu ölçütler, “kırsal sosyal sürdürülebilirliğin” göstergelerini oluşturmuştur.

Ilgın ve Hacıhasanoğlu (2006) çalışmalarında, göç eden insanların konut çevrelerinde aidiyetlerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Öncelikle kimliğe ait elemanlar ele alınmış ve tarihi kimlik, kültürel kimlik, toplumsal ve bireysel kimlik incelenmiştir. Mekânı kendilemenin (içselleştirme, kendine ait kılma) önemli olduğunu ve aidiyetle karşılıklı etkileşiminin varlığını vurgulayan davranış modeli temel alınmıştır. Göç sonucunda, konut çevrelerinde yaşanan aidiyet duygusunun belirlenmesi amacıyla bir model geliştirilmiştir.

Kiper (2006) doktora tez çalışmasında, “Yalnızca kültürel peyzaj değerleri ile öne çıkmış Yörük Köyü; doğal peyzaj değerleri ile birlikte ele alınarak, kırsal turizm faaliyetleri içinde yerini alabilmelidir” savından hareketle kalkınmanın bütüncül olarak sağlanması için kırsal turizmin önemli olduğunu vurgulamıştır. Çalışma sonucunda, Yörük Köyü’nün kırsal turizm bakımından kültürel değerleri baskın çıkan bir yerleşim olmasına karşın; doğal ve kültürel değerleriyle bir bütün halinde düşünülmesi ve tarımsal değerlerinin de buna dâhil edilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuş ve önemli bir potansiyeli olduğu belirlenmiştir.

Uslu ve Kiper (2006) makalelerinde; kırsal yerleşimlerde yer alan, turizm etkinliklerinin yerel kimlik üzerine etkileri saptayarak yerel halkın turizm farkındalığını araştırmıştır. Bu doğrultuda, Ankara periferisinde yer alan, sahip olduğu doğal ve kültürel peyzaj özellikleri ile tercih edilen ve turizm etkinliklerinin yoğun olarak görüldüğü Beypazarı çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Makalede; yerel halk içinden tesadüfi olarak seçilen kişilere bir anket uygulanmış ve yerel halkın, turizmin çalışma alanı üzerinde görülen etkilerine ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir.

Bekdemir (2010) çalışması kapsamında kültürel peyzajların değerlendirilmesinde kullanılan yöntemler arasından çalışma alanı için kültürel peyzaj yaklaşımını belirlemiştir. Çalışmada doğal ve kültürel peyzaj öğeleri esas alınmıştır. Buna göre; çalışma alanı kırsal, sanatsal, sosyal, idari sınıf ve altyapı sınıfı olmak üzere 5 farklı peyzaj sınıfına ayrılmıştır. Bu aşamadan sonra yapılan incelemelerde; alanın kültürel peyzaj değeri bakımından çok yüksek, yüksek, orta, düşük olarak derecelendirildiği görülmüştür.

Ispalar Çahantimur (2010)'un; çalışması kapsamında sürdürülebilirlik, sürdürülebilir gelişme, sürdürülebilir kentsel gelişme kavramları irdelenerek aralarındaki etkileşim sosyo-kültürel bir bakış açısıyla analiz edilmiştir. Çalışmasında, sürdürülebilir kentsel gelişme gerekliliklerinin fiziksel ve sosyo-kültürel olmak üzere 2 ana başlık altında toplanabileceğini belirtmiştir.

Wu (2010)'un makalesinde, peyzaj ekolojisi çalışmalarının amaçlarının giderek kültürel peyzajların kültür, miras ve hikâyelerle donatılmış hale geldiği, hatta onların gelişimini teşvik ettiği belirtilmiştir. Çalışmada, peyzaj ekolojisinin peyzajların farklı boyutlarını bünyesinde barındırması gerektiği ne var ki, peyzaj ekolojisinde peyzajın kültürel boyutunun ne yeterince çalışıldığı ne de ana akım olarak düşünüldüğü ifade edilmiştir. Çalışmada kültürle doğanın daha bilinçli ve etkili bir şekilde bağdaştırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Duran (2011) çalışmasında; turizmin herhangi bir yörenin sosyo-kültürel yapısı üzerinde görülebilecek olası etkilerini sürdürülebilirlik, kimlik ve kültür kavramlarıyla ilişkilendirerek ortaya koymaktadır. Bu kapsamda, turizm uygulamalarında sosyo-kültürel kimliğin korunması ve sürdürülebilir turizm uygulamalarının yapılması yönünde öneriler sunmuştur.

Erdem (2012) doktora tezinde kırsal yerleşimlerin sahip olduğu özgün yapıları peyzaj kimliği üzerinden sorgulamıştır. Bu kapsamda kırsal yerleşimlere yönelik gerçekleştirilecek planlama, tasarım ve gelişim stratejilerinin peyzaj kimliği odağında geliştirilmesi gerektiğini savunarak kırsal yerleşim peyzaj kimlik özelliklerinin tespiti, korunması ve geliştirilmesine yönelik bir değerlendirme matrisi önermiştir.

Taylor ve Lennon (2011) çalışmalarında, kendi miras değerleriyle birlikte tarihle ilgili kültürel peyzajların, kültürel miras koruma ve planlama alanında kilit konuma ulaştığını

belirtmektedir. Bu çalışma, kültürel peyzaj fikri ve bunun uluslararası mirası koruma çalışmalarında önemi hakkında genel bir bakış vererek ve bu kavramın nasıl Asya'da özel bir anlam potansiyeline sahip olduğunu keşfetmektedir. Ayrıca kırsal ve kentsel alanlarda gösterilen yaşam biçimlerine ve insanlar, mekân ve kimlik arasındaki maddi olmayan değerlerin yadsınamaz rolüne de değinilmiştir.

Varnacı Uzun ve Somuncu (2011) araştırmalarında, Ihlara Vadisi'nde yaşayan yerel halkın vadiye mevcut kültürel peyzaj değerlerinin korunmasına ve bölgede yapılmakta olan turizm etkinliklerinin sosyo-ekonomik etkilerine yönelik görüşlerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmasında, nitel araştırma yöntemi kullanmıştır. Araştırma kapsamında, yarı yapılandırılmış görüşme formuna bağlı olarak 44 kişi ile görüşülmüştür. Görüşme verileri, Nvivo 9.0 kullanılarak içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

Çötel (2012) çalışmasında; üst ölçekli planlarda, Kayseri Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan İncesu yerleşimi için öngörülen kentsel gelişme politikalarını tespit etmeyi, kültürel peyzajı oluşturan doğal/fiziksel ve kültürel değerleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Buna göre; sürdürülebilir kentsel gelişme odağında gelişim politikası önerisi üretilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın sonucunda kültürel peyzajın korunması ve sürdürülebilir kentsel gelişim arasında karşılıklı bir etkileşim olduğu vurgulanmaktadır. Kültürel peyzaj alanlarının korunmasına ve geleneksel alanlar ile modern kentsel alanlar arasında bir uyum olmasına yönelik sürdürülebilir kentsel gelişme modeli önerilmektedir.

Gürer ve Eke (2012) çalışmalarında, dağlık alanlarda yürütülen turizm faaliyetlerinde yöre özelliklerinin fiziksel koşullar nedeniyle yeterince değerlendirilememeye durumuna bağlı olarak ekonomik kalkınma amacıyla yapılabilecekleri değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeyi yaparken konuya ilişkin sürdürülebilirlik göstergeleri belirleyerek sürdürülebilirliğin ölçümüne yönelik çalışmalar yapmıştır.

Harmanescu (2012) doktora tez çalışmasında yerel ölçekte çalışmış ve kompleks bir teorik yaklaşım metodolojisi belirlemiştir. Kültürel peyzajın konseptini, günlük aktivitelerin alanı olarak tanımlanan kültürel peyzaj, miras olarak kültürel peyzaj, kültürel alan peyzajının ve kırsal peyzajın değerini arttırabilen, yönetebilen ve geliştirebilen bir yapı, bir kaynak olarak kültürel peyzaj olmak üzere 3 farklı açıdan incelemiştir. Kültürel peyzajın ardışık ve eşzamanlı elemanlarının fonksiyonel olup olmadığı, araştırma sorusunu oluşturmaktadır.

Kırsal peyzajda onların değişimi ve etkileri analiz edilmiştir. Doğal elemanlar ve insanlar arasındaki formal ve anlamsal ilişkide yerel yenilemenin süregelen peyzaj değişiminin düzenlenmiş bir süreç olduğu çağdaş yerel alan kapsamında yorumlanmıştır.

Korgavuş (2012)'nin tez çalışmasında, bir kültürel peyzaj alanı olarak değerlendirilecek olan Rize İli Merkezi çalışma alanı olarak seçilmiştir. Çalışmanın kapsamını; 1955-2009 yılları arasında görülen kültürel peyzaj dokusunun, arazinin kullanım şeklinin ve arazi örtüsündeki zamansal değişimin; Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) yardımı ile saptanması oluşturmaktadır. Bu değişime neden olan doğal çevre faktörleri ve sosyo-ekonomik faktörler irdelenmiştir. Çalışmada kültürel peyzajda görülen zamansal değişime bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar değerlendirilmiştir.

Uçar vd. (2012) tarafından hazırlanan makalede, Fethiye'nin mevcut kırsal turizm olanaklarının sosyo-ekonomik yapı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu etkiler; çevresel etki, sosyo-kültürel etki ve sosyal etki olarak belirtilmiştir. Ayrıca, Fethiye yöresinin kırsal turizm potansiyelini belirlemeye yönelik çalışma yapılmıştır.

Aklıbaşında (2013) çalışmasında, doğal ve kültürel peyzaj özellikleriyle turizm ve rekreasyon faaliyetleri için alternatif bir alan niteliğindeki Kayseri'nin Yahyalı ilçesinin turizm ve rekreasyon potansiyelini ortaya koymayı amaçlamıştır. Turizm aktivitelerine yönelik yapılan Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler (GZFT) analizi sonucu ilçenin özellikle doğa yürüyüşü ve doğa fotoğrafçılığı aktiviteleri için önemli güçlü yanlarının ve fırsatlarının olduğu saptanmıştır.

Cengiz vd. (2013), çalışmalarında Gökçeada'nın arazi kullanımının uygunluğu CBS ve McHarg yöntemi kullanılarak incelenmiştir. HKD toplantısıyla, öncelikle halka yapılacak araştırmanın konusu ve önemi hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma amacına yönelik olarak katılımcılardan birtakım veriler temin edilmiş ve yerel halk sürece belirli bir düzeyde dâhil edilmiştir. Böylece; HKD sonucunda elde edilen veriler, alanın mevcut durumu ve yerel halkın istekleri ile birlikte değerlendirilmiştir. Çalışmada uydu görüntüsü de dikkate alınarak değerlendirmeye alınacak arazi kullanım tipleri belirlenmiştir.

Durovic ve Lovrentjev (2014); Kültürel Turizmde Sürdürülebilirlik Göstergeleri konulu çalışmalarında; kültürel turizmin, hem çevresel hem de sosyo-kültürel boyutlara etkilerini

ölçmek ve izlemek için, plancuların ve yöneticilerin doğru göstergeler kullanılarak elde edilebilen güvenilir verilere ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Sürdürülebilir gelişimin 3 boyutu olduğunu (UNWTO, 2004) belirtirken; seçilecek göstergelerin bu 3 boyutun her biri için yeterli ve uygun olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Tanrıverdi Kaya (2016)'ya göre; hızlı kentleşme ile yaşam alanları kimliksizleşmekte ve tektipe dönüşmektedir. Bir yerin kimliğinin tespit edilmesinde ve oluşumunda kültürel peyzaj öğelerinin önemini ortaya koymak için, tarihi bir yerleşim yeri olan Konuralp Beldesi, Prusias ad Hypium Antik Kenti araştırma alanı olarak seçilmiştir. Beldenin sahip olduğu kültürel peyzaj öğeleri, 1982-2015 yılları arasında peyzaj karakterinde görülen değişim araştırılmıştır. Ayrıca yaşanan çevrenin orada yaşayanlarda yarattığı çevresel algı ortaya konulmuştur. Hızlı büyümenin bu tarihi beldenin kentsel ve kırsal dokusu ile kimliğine etkilerini incelemek amacıyla; 1982-2015 yılları arasında Belde'de mevcut kültürel peyzaj elemanlarındaki değişim araştırılmıştır.

Köse ve Şahin (2017), çalışmalarında Ankara İli'ne bağlı kırsal bir mahallenin sahip olduğu kırsallık özelliği kentleşmenin etkisiyle kaybolmadan mahalleyi kayıt altına almayı amaçlamıştır. Bu amaçla, doğal ve kültürel peyzaj kimlik özelliklerini bir matris çerçevesinde değerlendirmiştir. Peyzajın Kimlik Özelliklerini Değerlendirme Matrisi'ni kullanarak yerinde gözlem ve tespitler yapılmıştır.

1.2.2 Çalışma Alanına İlişkin Kaynaklar

Bölükbaş Dayı (2011), çalışmasında Nallıhan İlçesi'ne bağlı Bağlıca Köyü'nün geleneksel yerleşim dokusu incelemiştir. Çalışma sürecinde elde edilen veriler doğrultusunda kültürel ve mimari varlıkların bütüncül olarak korunması üzerinde durulmuştur. Belirlenen değerler, sorunlar ve olanaklardan yola çıkılarak günümüz koşullarına ve ihtiyaçlarına göre köyün sahip olduğu kırsal mimari özelliklerinin korunması gerektiği belirtilmiştir. Bu özelliklerin neden ve nasıl korunacağı konusunda öneriler geliştirilmiştir.

Çalışma alanı olarak seçilmiş Nallıhan'da bazı projeler yürütülmüştür. Bu projeler aşağıda özetlenmektedir:

Nallıhan Kaymakamlığı, Nallıhan Turizm Gönüllüleri Derneği (NALTUD), Ankara Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AKÇAM) ve Sürdürülebilir Kırsal ve Kentsel Kalkınma Derneği (SÜRKAL) işbirliği ile “Nallıhan'da Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Projesi” isimli proje gerçekleştirilmiştir. Bu proje ile Nallıhan İlçesi'nde mevcut yerel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda; İlçe'nin korunması ve tanıtımı, kırsal kesimde yapılacak kalkınma çalışmaları için yerel halkın farkındalığının artırılması, kırsal alandan kentlere doğru görülen nüfus kaybının önlenmesi veya azaltılması hedeflenmiştir. İstihdam olanaklarının ve gelir kaynaklarının yaratılması için, özellikle kadınlara statü ve beceri kazandıracak iş kollarının yaratılmasına yönelik çalışmalar yapılması planlanmıştır. Proje kapsamında, 2011 yılında Nallıhan Kırsal Turizm Stratejisi-2023 Raporu yayınlanmıştır (URL-1, 2014).

AKÇAM'ın da proje ortaklarından biri olduğu “Kırsal Kalkınma Temelli Nallıhan Kırsal Turizm Projesi”ni 2012 yılında tamamlanmıştır. Bu proje ile Ankara iline ve tüm Türkiye'ye hizmet verebilecek “Kalkınma Temelli Uygulamalı Kırsal Turizm Eğitim Merkezi” nin oluşturulması, Ankara İli'nde doğal varlıkların turizme kazandırılması ve kırsal turizmin canlandırılması hedeflenmiştir. Projenin; kırsal alanlarda yaşam kalitesinin yükseltilmesine ve kırsal kalkınma çalışmalarına destek olunması, tarihi ve kültürel mekânların turizme kazandırılması, kırsal alanlarda yapılacak kırsal turizm çalışmalarında yenilikçi ve sürdürülebilir bir anlayışın kabul edilmesini sağlamak gibi amaçları da bulunmaktadır (URL-2, 2014).

“Juliopolis Nekropolü'nün Turizme Kazandırılması” Projesi kapsamında Nallıhan İlçe merkezindeki tarihi konakların restore edilerek turizme kazandırılması, kültürel mirasın korunarak gelecek nesillere aktarılması gibi hedefler belirlenmiştir (URL-3, 2014).

BÖLÜM 2

KURAMSAL TEMELLER

Bu bölümde tez kapsamında kullanılacak kavramlar açıklanmıştır.

2.1 Sürdürülebilirlik Göstergeleri

Türk Dil Kurumu (TDK) Büyük Türkçe Sözlük'te, sürdürülebilirlik sözcüğü yer almamakta olup sürdürmek sözcüğü; “1. Devam ettirmek. 2. Bir şeyin ya da durumun sürmesini sağlamak.” anlamlarına gelmektedir (TDK, 2018a).

Birçok farklı sektör için kullanılan ve ekonomik kaygılar ile teknolojik gelişmenin neden olduğu çevre sorunlarına odaklanan sürdürülebilirlik kavramı günümüzde kavramsal ve felsefi bir boyuta sahiptir (Beyhan, 2004; Karakurt Tosun, 2009; Gülhan, 2016).

Sürdürülebilirlik kavramı çok boyutludur (Beyhan, 2004; Tatar, 2015). Bu boyutlar yalnızca koruma odaklı değildir. Aynı zamanda koruma-kullanma dengesini gözetmektedir (Beyhan, 2004; Güner ve Eke; 2012). Özmehmet (2005)'e göre sürdürülebilirlik; yaşam kalitesinden bağımsız olarak düşünce tarzında yapılacak değişikliği ifade etmektedir. Çevresel kaygıyı ön plana çıkararak ve toplumsal sorumlulukların tanımlandığı bu değişiklikte ekonomik açıdan çözüm odaklı olmak ve farklı alanlarda kaynakların devamlılığı (Beyhan, 2004) hedeflenmektedir (Tatar, 2015).

Sürdürülebilirlik, sürekli değişim halinde olan dinamik bir süreçtir. Cebeci ve Çakılcıoğlu (2002)'ye göre sürdürülebilirlik; devamlı olması gereken herhangi bir sürecin ya da sistemin sektöre uğramadan, kullandığı kaynaklar üzerinde bozulmalar veya kayıplar yaşanmadan gerçekleştirilebilmesidir (Sarp, 2007).

Tüketim toplumu olmaya doğru giderken, insan ihtiyaçları ve yaşam alanları arasında bir denge kurulmasının gerekliliği artmıştır. Sürdürülebilirlik kavramı, yaşanabilirlik kavramıyla birlikte anılmaya başlamıştır. Taşıma kapasitesi kavramı da bu noktada devreye girmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı bu açıdan değerlendirildiğinde, hangi alanda olursa

olsun taşıma kapasitesi göz önünde bulundurulması gereken önemli bir ölçüt olarak görülmektedir (Beyhan 2004).

Brundtland Raporu'na (WCED, 1987) göre sürdürülebilirlik; çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik olmak üzere 3 boyutta ele alınmaktadır (Tatar, 2015; Gürel Üçer, 2017).

Sürdürülebilirlik kavramı, sürdürülebilir gelişme yaklaşımı ile ortaya çıkmış olup (Sarp, 2007), yaşam kalitesi kavramıyla birlikte anılmaktadır. Yaşam kalitesini artırmanın tek bir ölçütü veya göstergesi bulunmamaktadır. Çok boyutlu göstergeler sistemiyle ölçülmeye çalışılan yaşam kalitesi karmaşık bir yapıya sahiptir. Yaşam kalitesinin geliştirilmesinde, dolayısıyla sürdürülebilirliğin sağlanmasında yerel düzeyde yapılacak çalışmalar önemlidir (Tekeli vd., 2004). Emür ve Onsekiz (2007)'ye göre; mekânsal yaşam kalitesinin de çevresel/fiziksel yaşam alanı, sosyo-kültürel yaşam alanı ve ekonomik yaşam alanı kalitesine yönelik öğelerden oluştuğu kabul edilmektedir (Güneş, 2011).

Buna göre; sürdürülebilirlik çevresel/fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik olmak üzere bu 3 boyutta sağlanabilirse o alanda yaşam kalitesinin oluşturulduğundan söz edilebilmektedir. Bu boyutları bir nevi çevresel yaşam kalitesi, sosyo-kültürel yaşam kalitesi ve ekonomik yaşam kalitesi olarak düşünmek mümkündür.

Sürdürülebilirliğin farklı alanlara uyarlanması için; ölçütlerinin altyapısını oluşturan ekolojik, mekânsal, sosyo-kültürel ve ekonomik kavramların farklı boyutlarda incelenmesine gerek duyulmaktadır (Beyhan, 2004). Yapılan tüm tanımlamalardan sonra, sürdürülebilirlik için öncelikle olumlu bir durumun var olması gerekmektedir. Bu olumlu durumun zamanla yok olma tehdidi altında olması sürdürülebilirliğin gerekliliği olarak ortaya çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik göstergeleri, devamlılığı olması gereken şeyin ya da sistemin; belirli bir nitelikte olması, içinde bulunduğu değişken sürece karşı kendini korurken görevlerini de yerine getirmesinin anlaşılabilmesi için belirlenebilmektedir (Sarp, 2007). Değişikliklerin izlenebilmesi ve değerlendirilebilmesi ancak sürdürülebilirliğin ölçülmesiyle mümkündür (Gürer ve Eke, 2012).

Sürdürülebilirlik göstergeleri, sürdürülebilirlik amacına yönelik gerçekleştirilmesi planlanan hedeflerin belirlenmesi yolunda kullanılacak nicel yaklaşım için gerekli ve önemli bir araçtır. Göstergelerin, ulaşılmak istenen hedefe yönelik belirlenmesi gerekmektedir. Bu

noktada, uygulama konularının belirlenmesi ve verilerin bu yönde toplanması gerekmektedir. Göstergeler, sürdürülebilirliğin tüm boyutlarını nicel bir tabana oturtan, verileri bilimsel ölçümlere dönüştürerek politika ve uygulamaların belirlenmesini sağlayan, karmaşık bilgileri özetleyerek basitleştiren ve anlam kazandıran birer araç olarak kullanılmaktadır (Gürer ve Eke, 2012; Gürel Üçer, 2017).

Sürdürülebilirliğin birçok tanımı ve birçok farklı alanda kullanımı vardır. Gürel Üçer (2017)'ye göre; sürdürülebilirlik göstergelerini kesinliği kanıtlanmış şekilde listelemek veya kategorize etmek mümkün değildir. Parris ve Kates (2003), bu durumun 3 temel nedeni olduğunu savunmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma kavramının tanımlanmasındaki belirsizlik, sürdürülebilirliği ölçme amacının farklılık göstermesi ve kavramlar ile verilerin karışıklığı buna neden olmaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramı, pek çok akademik çalışmaya zemin oluşturmuştur. Çok sayıda çalışma yapılmış ve bu çalışmalarda çok sayıda gösterge seti (Gürel Üçer, 2017) geliştirilmiştir. Örneğin; Pepperdine (2005) kırsal toplulukların sürdürülebilirliğine ilişkin yaptığı çalışması kapsamında sosyal göstergelerden oluşan bir gösterge seti belirlemiştir. Çalışması sonucunda bu göstergelerin, planlama ve karar verme politikalarına insan unsurunun entegrasyonunu kolaylaştırmak için araç olarak kullanılabileceği sonucuna varmıştır. Bu göstergeler Tablo 2.1'de maddeler halinde verilmiştir.

Tablo 2.1: Sosyal göstergeler (Pepperdine, 2005).

Göstergeler	
1	Uyuşma: Koordinasyon; birlikte çalışabilme yeteneği
2	Topluluk bilinci: Toplum yaşamı; aktif katılım
3	Refah: Genç yetişkinleri dâhil ederek nüfus yenilenmesi; olumlu bakış açısı: mülkün yeniden satımı
4	Komşuluk: Sıcakkanlı ve destekleyici topluluk
5	Kabul etme: Farklı bakış açıları, yeni fikirleri ve yeni gelenler, komşularını tanıma,
6	Sosyal aktivitelere (kültürel ve rekreasyonel) ve toplum ilişkilerine katılım olanakları; motive olmuş ve eğlenceli insanların varlığı
7	Gençleri ve genç yetişkinleri içeren istihdam olanakları
8	Sosyal ayrılma: Ailenin dağılması; uyuşturucu ve suç; intihar oranı
9	Mekâna aidiyet duygusunun varlığı
10	Açık fikirlilik: Dışarıya açık olmak
11	Ekonomik kapasite: Tatil ve boş vakit için zaman; emeklilik; finansal güven
12	Toplum girdisi: Yerelden alışveriş, toplumun kendine güvenmesi

Tablo 2.1: (devam ediyor).

Göstergeler	
13	İletişim
14	Birlik: Gönüllülük, ortak değerler
15	Nüfus dengesi

Bir diğer örnek olan Niggemann (2009)'un, çalışmasında kırsal yönetimlerin sürdürülebilir gelişimi için göstergeler belirlemiştir. Çalışmada 20 adet gösterge tanımlanarak her bir göstergenin değerlendirme ölçeği sunulmuştur. Her gösterge alt göstergelere ayrılarak ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu sonuçların ortalaması göstergelerin toplamını oluşturmaktadır. Değerlendirme ölçeği 0 (en kötü)-5 (en iyi) puan arasında değişmektedir. Niggemann (2009) çalışmasında kullandığı göstergelerini “Çevresel”, “Ekonomik”, “Toplumsal” ve “Sosyal Eşitlik” olmak üzere sürdürülebilirliğin 4 boyutu altında toplamıştır (Tablo 2.2).

Tablo 2.2: Kırsal yönetimlerin sürdürülebilir gelişimi için göstergeler (Niggemann, 2009).

Boyutlar				
Göstergeler	A. Çevresel	B. Ekonomik	C. Toplumsal	D. Sosyal Eşitlik
	1. Nüfus Yoğunluğu	1. İstihdam 1.a İşsizlik 1.b Ekonomik çeşitlilik	1. Nüfus Yapısı	1. Cinsiyet Eşitliği 1.a Yönlendirici 1.b Cinsiyetler arası gelir farkı
	2. Arazi Kullanımı	2. Eğitim Seviyesi	2. Nüfus Gelişimi	2. Yaşam Kalitesi
	3. Doğa Koruma 3.a Biyoçeşitlilik 3.b Doğa koruma alanları	3. Hayat Pahalılığı	3. Sağlık 3.a Hasta-ölüm oranı 3.b Yaşam beklentisi	3. İşletmelere Ulaşım İmkânları
	4. Çevresel Farkındalık 4.a Suni gübre kullanımı 4.b Kaynak koruma ölçümleri 4.c Atık ayrıştırma	4. Ekonomik Canlılık 4.a Yeni işletmelere karşı iflaslar 4.b Alışkanlıkları değiştirmek	4. Kültür 4.a Belediye harcamaları 4.b Kültürel etkinlikler	4. Toplu Taşıma Kalitesi
	5. Enerji ve Su Tüketimi 5.a Enerji tüketimi 5.b Su tüketimi	5. Devinim (Mobilite) 5.a Araç sahipliği 5.b İnternet erişimi	5. Suçun Oranı	5. Seçmen Katılımı

Ispalar Çahantimur (2010) tarafından yapılan çalışmada ise ekonominin sürdürülebilir kentsel gelişim sürecinde, fiziksel ve sosyo-kültürel gerekliliklerle ilişki içinde olduğu ifade edilmiştir. Bu gereklilikler kapsamındaki göstergelerle, ekonomi arasındaki ilişki

incelenmiştir. Sürdürülebilir kentsel gelişme; ekolojik, sosyal ve ekonomik bileşenleri ile bir bütün olarak ele alındığı takdirde başarılı sonuçlara ulaşılabileceği ifade edilmiştir. Sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sağlamak için yapılacak değişikliklerin ancak konunun sosyo-kültürel bir bakış açısıyla değerlendirilmesiyle gerçekleştirilebileceği sonucuna varılmıştır. Bu çalışmaya göre; fiziksel gereklilikler ve sosyo-kültürel gereklilikler Tablo 2.3'te verilmiştir.

Tablo 2.3: Sürdürülebilir kentsel gelişme gereklilikleri (Ispalar Çahantimur, 2010).

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME GEREKLİLİKLERİ	
Fiziksel Gereklilikler	Sosyo-Kültürel Gereklilikler
<ul style="list-style-type: none"> • Yüksek Çevre Kalitesi <ul style="list-style-type: none"> • Fiziksel çevre koşulları • Canlılık/çeşitlilik • Ulaşılabilirlik • Esneklik • Güvenlik • Verimlilik 	<ul style="list-style-type: none"> • Değer yargılarında değişiklik <ul style="list-style-type: none"> • Dünya görüşünün değişmesi • Küresel ve yerel değerler arasındaki denge • Öz kültür ve değerlere sahip çıkma
<ul style="list-style-type: none"> • Optimum Yoğunluk <ul style="list-style-type: none"> • İnsan yoğunluğu • Bina yoğunluğu • Fonksiyon yoğunluğu 	<ul style="list-style-type: none"> • Gelişme ahlâkı <ul style="list-style-type: none"> • Ekolojik, sosyal ve ekonomik dengelerin kurulması
<ul style="list-style-type: none"> • Minimum Enerji ve Kaynak Kullanımı <ul style="list-style-type: none"> • Geri dönüşümlü malzeme kullanımı • Geri dönüşümlü sistem kullanımı • Minimum motorlu araç kullanımı 	<ul style="list-style-type: none"> • Kültürel gelişmenin sağlanması
	<ul style="list-style-type: none"> • Çevre/sürdürülebilirlik bilinci ve sorumluluğu <ul style="list-style-type: none"> • Çevrenin fiziksel ve sosyo-kültürel değerlerinin korunması ve sürdürülmesi gereğinin kabulü • Sürdürülebilirlik kavramının tanınması • Sürdürülebilirliğin fiziksel ve sosyo-kültürel gereklerinin kabul edilmesi
	<ul style="list-style-type: none"> • Sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım

Mevcut literatürde ve daha önce yapılmış araştırmaların bulgularında belirtildiği gibi sürdürülebilirlik göstergelerinin çekirdek grupları tablolarda (Tablo 2.4, 2.5 ve 2.6) verilmiştir (Durovic ve Lovrentjev, 2014).

Tablo 2.4: Çevresel boyuta ilişkin göstergeler (Durovic ve Lovrentjev, 2014'den değiştirilerek).

Temel Bakış Açısı	Sürdürülebilirlik konusu/göstergesi
• Doğal ekosistemin korunması	• Değerli doğal varlıkların korunması
• Enerji yönetimi	• Enerji • Yenilenebilir enerji
• Su uygunluğu ve yönetimi	• Su kullanımı • Su tasarrufu
• Atık su kullanımı	• Kullanım • Kullanımla ilgili tesisatlar • Su üretimi
• Atık yönetimi	• Geri dönüştürülen atık
• Hava kirliliği	• Kirliliğe neden olan emisyonlar
• Peyzaj yönetimi ve koruma	• Erozyon kontrolü • Yapıların etkisi • Yol ağının etkisi • Tesis ve üstyapının görsel etkisi
• Kullanım sıklığı	• Toprak kullanımı • Turist kullanım sıklığı
• Çevresel yönetim	• Yerel yöneticiler

Tablo 2.5: Sosyal boyutlarla ilgili göstergeler (Durovic ve Lovrentjev, 2014).

Temel Bakış Açısı	Sürdürülebilirlik konusu/göstergesi
• Turizmin ev sahibi topluluk üzerindeki sosyo-kültürel etkileri	• Ulaşım hizmetlerinin kapasitesi • Finansal hizmetlerin kapasitesi
• Yerel kamu güvenliği	• Destinasyon güvenliğiyle ilgili turist memnuniyeti • Korunan kültürel miras
• Kültürel mirasın korunması	• Miras kullanım yoğunluğu • Kültürel âdetlerin korunması
• Destinasyonun sosyal taşıma kapasitesi	• Sosyal taşıma kapasitesi
• Yerel halkın kültürel kimliğinin himayesi	• Kültürel mirasın otantik (özgün) sunumu • Kültürel eğitim
• Genel anlamda hayat kalitesi	• Toplum yaşamı ile ilgili genel anlamda memnuniyet düzeyi • Mevcut gelire olan etkiler

Tablo 2.6: Ekonomik boyutla ilgili göstergeler (Durovic ve Lovrentjev, 2014).

Temel Bakış Açısı	Sürdürülebilirlik konusu
<ul style="list-style-type: none"> • Ev sahibi topluluk ve destinasyon için kültürel turizmin ekonomik faydaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Turizm talebinin hacmi • Kalış süresi • Müzeler, eğlence ve turlar için turizm harcamaları • Hizmet sektörü tarafından oluşan istihdam • Hizmet sektörüne yapılan yatırımlar
<ul style="list-style-type: none"> • Turist memnuniyetinin sürdürülmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Fiyat-kalite ilişkisinden turist memnuniyeti • Turist talep sadakati • Destinasyonun kültürel alanlarına ziyaretlerle ilgili memnuniyet
<ul style="list-style-type: none"> • Kültürel imkânlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Destinasyonun kuruluşu
<ul style="list-style-type: none"> • Yasal düzenlemeler 	<ul style="list-style-type: none"> • Kültürle ilgili yasa ve yönetmeliklerce oluşturulan düzenlemeler • Kültürel turizme kâr amacı gütmeyen yanıtlar • Devlet ve özel sektöre ait kültürel organizasyonlar • Hibeler
<ul style="list-style-type: none"> • Turizm etkinliğinin mevsimselliği 	<ul style="list-style-type: none"> • Turizm talebinin mevsimselliği
<ul style="list-style-type: none"> • Turizmle ilişkili ulaşım 	<ul style="list-style-type: none"> • Destinasyona çeşitli ulaşım imkânları vasıtasıyla erişim • Destinasyondaki ulaşım
<ul style="list-style-type: none"> • Kültürel rotalar 	<ul style="list-style-type: none"> • Seyahat güzergâhları içerisinde destinasyonu da dâhil eden kültürel rota sayısı • Turist ve kültürel bakış açısını göz önünde tutan kültürel rotaların kalitesi

2.2 Turizm

Turizm dünya genelinde hızla gelişen ve ülkelerin politikalarında ekonomik getirileriyle yer alan bir sektördür. Bulut (2006)'ya göre turizm sektörü; günümüzde ekolojik ortamlarda değerlendirilebilen, bu ortamlarda ekolojiyi ve ekonomiyi birlikte yönlendiren bir sektör konumuna gelmiştir.

Literatüre bakıldığında “Turizm” kavramı için çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Soley (1991) turizm kavramının; ileri teknoloji, araç-gereç zenginliği, bilgi, yetenek, tecrübe, yaratıcılık ve üretkenlik isteyen, altyapı, ulaşım, iletişim, işletme, üretim, hizmet, derleme, pazarlama, tanıtım, etkileşim, tüketim, organizasyon, kültür, sanat, rekreasyon vb. öğeleri içeren bir yapıda olduğunu belirtmektedir (Akpınar Külekçi ve Bulut, 2012). Turizm, Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği (*International Association of Scientific Experts in Tourism/AIEST*) tarafından 1980 yılında, “İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve rutin ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki turizm

işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek geçici süreli konaklamalardan doğan olaylar ve ilişkiler bütünü” olarak tanımlanmıştır (Kozak vd., 2001).

Peyzaj, doğal ve kültürel bileşenleriyle birlikte turizm olgusunun temelini oluşturmaktadır. Atay ve Özaydın (1996)’nın da belirttiği gibi doğal kaynaklar; deniz, akarsu, göl oluşumları gibi su kaynaklarını, koruma statüsü altındaki alanları, ormanlık alanları ve ilginç doğal oluşumları ifade etmektedir. Bu kaynaklar turizm uygulamalarında en çok kullanılan, tahrip edilen ve baskılara maruz kalmış kaynaklardır. Kültürel kaynaklar ise; alandan gelmiş geçmiş uygarlıklara ait anıt yapılarından, sivil mimari örneklerinden, tarihi kent dokularından arkeolojik alanlarına kadar yörenin tüm kültürünü, folklorunu içine almaktadır. Görsel kaynaklar da; doğal ve kültürel kaynakların birbirleriyle etkileşim içerisinde sundukları manzaralardır.

Kentlerdeki yaşam karmaşık hale geldikçe insanlar doğal ve kültürel özellikleri ile görsel değerleri korunmuş, sahip olduğu özgün yapısıyla ilgi çeken turistik alanlara yönelerek kent karmaşasından uzaklaşmak istemektedir. Bu nedenle bu yörelerde yoğunluk yaşanırken doğal ve kültürel peyzaj bileşenleri üzerinde baskılar oluşabilmektedir. Özetle, Duran (2011)’in de belirttiği gibi turizm; toplumun kültürel yapısını etkileyen, değişim ve yayılımı tetikleyen, kolaylaştıran unsurlardan biridir.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Dünya Turizm Örgütü (WTO) ortaklığında hazırlanana “Sürdürülebilir Turizm Rehberi” nde turizm etkinliklerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması için 12 ilke belirlenmiştir. Bunlar:

- Ekonomik Sürdürülebilirlik,
- Yerele Katkı,
- İstihdam Kalitesi,
- Sosyal Eşitlik,
- Ziyaretçi Memnuniyeti,
- Yerel Kontrol,
- Yerel Toplulukların Refahı,
- Kültürel Zenginlik,
- Fiziksel Bütünlük,

- Biyolojik Çeşitliliğin Korunması,
- Kaynakların Verimli Kullanımı,
- Çevresel Sağlık'tır (UNEP ve WTO, 2005; Güneş, 2016).

Özellikle son yıllarda alışkanlık haline gelmiş davranışlar ve istekler dışında gelişen alternatif turizm faaliyetleri için potansiyele sahip alanlar önem kazanmıştır. Bu alanlar planlanırken doğal ve kültürel özellikleri özenle ele alınmalı ve değerlendirilmelidir (Sargın, 2006). 2017 yılı, Birleşmiş Milletler tarafından “Kalkınma için Sürdürülebilir Turizm Yılı” ilan edilmiştir (United Nations, 2015; Güneş, 2016). Buna da bağlı olarak unutulmamalıdır ki; hangi turizm çeşidine yönelik uygulamalar yapılırsa yapılsın sürdürülebilir turizm yaklaşımıyla yapılması gereklidir. Araştırma kapsamında, çalışma alanının sahip olduğu turizm potansiyeline göre 5 adet turizm çeşidi ele alınmıştır. Bu turizm türleri başlıklar halinde açıklanmıştır.

2.2.1 Kültür Turizmi

Çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan öneme sahip bir olgu olan turizmin; başta ekonomik katkıları ön planda iken sonradan turizme kaynak oluşturan doğal ve kültürel zenginliklerin etkisiyle kültürel katkıları da ön plana çıkmaya başlamıştır (Aklanoğlu, 2010).

Kocapınar (2003)'ün belirttiğine göre; kültür turizmi, ilk olarak 1980'li yılların başında Avrupa Komisyonu'nda ortaya atılmıştır. Avrupa Birliği'nin sahip olduğu kültürel kimlik ve kültürel mirasa yönelik yapılan çalışmalara dâhil edilerek tartışılmış bir kavramdır (Aklanoğlu, 2010).

Kültür turizmi; yeni kültürlerin tanınmasına ve küreselleşmenin etkisiyle geçmişteki kültürlerin, merak edilerek öğrenilmek istenmesine bağlı bir kavramdır. Geniş bir faaliyet alanına sahip olması nedeniyle de çok boyutlu olduğu kabul edilmektedir (Emekli, 2006; Batman ve Oğuz, 2008; Aklanoğlu, 2010; Kodaş ve Sü Eröz, 2012). Birbirinden farklı kültürel yapılarda olan yerleri ziyaret etmek, geçmişten bugüne gelmiş tarihi eser ve yapıları görmek gibi etkinlikler kültür turizminin içeriğini oluşturmaktadır (Eser, 2010). Kültür turizmi, yalnızca tarihi olanı değil güncel olanı da kapsamaktadır (Pekin, 2011). Somut olmayan kültürel değerler olarak kabul edilen gelenek ve görenekler ile folklorik özellikler,

inanişlar, müzikler, dans-oyunlar ve yeme-içme alışkanlıkları kültürü tamamlayıcı diğler ögelerdir (Emekli, 2006).

Kültür ve turizmin karşılıklı etkileşim halinde olduğu kabul edilmektedir (Richards, 2005). Var olan kültür turizme olanak sağlarken ziyaretçiler de gidip geldikleri bu yerlerin kültürlerine etki etmektedirler (Emekli, 2006). Richards (2001)'e göre; kültür turizminin öğrenme işlevine sahip olması, onu diğler turizm çeşitlerinden ayıran önemli bir farktır (Aklanoğlu, 2010).

Bir bölgenin doğal ve kültürel değlerleri, o bölgede yapılacak turizm etkinliklerini destekleyici niteliktedir (Beyhan, 2004). Mevcut doğal ve kültürel kaynakların korunarak günümüze aktarılması, kültür turizminin gelişimini sağlamaktadır. Tüm bu özelliklere sahip olması nedeniyle kırsal alanlar; kültür turizmi için kaynak çeşitliliği oluşturmakta, kültür turizminin cazip hale gelmesine katkı sunmakta ve kültür turizminin değlerini artırmaktadır (Aklanoğlu, 2010; Kodaş ve Sü Eröz, 2012). Kültür turizmi, çevreye/doğaya ve kültürel mirasa karşı daha duyarlıdır (Pekin, 2011).

İnsanlar doğal çevresi ve sakin bir ortamda olma isteklerinden dolayı kırsal alanlara yönelmektedir. Bu alanların kültürel değlerlerinin yaşanarak öğrenildiği kültür turizminde; kırsal alanların doğal ve kültürel özellikleri, turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması bakımından önemlidir (Kodaş ve Sü Eröz, 2012).

Turistlerin, bir yeri ziyaret etmesi çoğunlukla kültürel çekiciliklere bağlıdır. Turizm, kültürel çeşitliliğin ve özgünlüğün korunması için bir araç olarak görülmektedir. Turizm ile yerel kimlik ön plana çıkmaktadır. Kültür turizmi ise özgün yerel kimliğinin varlığına dayalıdır (Kurak Açıcı vd., 2017).

Doğa koşullarına bağlı kalmaksızın turizmin 4 mevsime yayılması, turizmin sahip olduğu iç dinamiğin geliştirilmesi ve sahip olunan kültürün yerli-yabancı ziyaretçilere tanıtılması için kültür turizmi önemlidir (Emekli, 2006). Ayrıca kültür turizmi; kültürel mirasın korunması, geçmişe sahip çıkarak bu değlerlerin gelecek nesillere aktarılmasına ve ülke ekonomisine de katkı sağlamaktadır (Emekli, 2006; Aklanoğlu, 2010).

Bir yörenin doğal yaşam alanlarının, tarihi ve kültürel değerlerinin yok olması o bölgede yapılacak turizm etkinliklerinin de sona ermesine neden olmaktadır. Bundan hareketle, sürdürülebilir turizm uygulamaları için turizme kaynak oluşturan değerlerin korunması önemli ve gereklidir. Dolayısıyla kültür turizminin, doğal ve kültürel kaynakların korunması ve kültürel mirasın devamlılığının sağlanması için bir araç olarak kabul edilmesi mümkündür (Aklanoğlu, 2010).

2.2.2 Doğa Turizmi

Ekonomik ve teknolojik gelişime bağlı olarak turizm hareketlerinde de değişiklikler görülmektedir. Nurlu ve Kesgin (2007)'ye göre; turistler artık, doğal özelliklerini koruyan alanlara yönelmektedirler. Amaçları, rahatlayıp zevk alabilecekleri ve ilgi alanlarına hitap eden yerlerde tatil yaparak yaşam ortamıyla bütünleşmektir. Bu turistler, gittikleri yerde yaşayan insanları ve bu insanların kültürel yapılarını öğrenip tanımak isteyen, doğaya/çevreye duyarlı kişilerdir (Orhan ve Karahan, 2009).

Çevreye karşı duyarlılığın artmasının, eğitim seviyesinin artmasıyla doğru orantılı olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak, doğal ve kültürel özelliklerini halen koruyan, hassas alanlara doğru yönelim artmıştır (Çevirgen, 2004).

Doğa turizmi genel tanımıyla; doğal ortamlara yapılan ve doğal kaynakların kullanıldığı seyahatler olarak kabul edilmektedir (Kiper ve Arslan, 2007). Kırsal alanlarda yapılan macera içerikli spor faaliyetleri ve rekreasyonel tüm faaliyetler doğaya dayalı turizm olarak ifade edilmektedir (Ceballos-Lascurain, 1996).

Doğa turizmi; yerel halka ekonomik olarak katkı sağlayan turizm etkinliklerinin yapıldığı doğal alanların, öncelikle korunmasını hedeflemektedir (Haberal, 2015). Bu turizm çeşidi Erdoğan (2014) tarafından, turizm endüstrisinin yeniden yapılandırmadığı veya sınırlı bir şekilde yapılandırdığı alanlara yönelik turizm olarak tanımlanmaktadır.

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu ise doğa turizmini, *“doğa ve doğayla ilgili olguların, bu alanları ziyaret etmek için temel güdülenme olduğu doğal alanlara yapılan seyahat”* olarak tanımlamaktadır. Doğa turizmi, doğal kaynakların mevcut durumu korunarak yani zarar görmeden kullanımını amaçlamaktadır. Aynı zamanda ziyaretçilerin bu şekilde

eğlenmelerine, dinlenmelerine ve yenilenmelerine imkân vermektedir (Erdoğan, 2010; Erdoğan, 2014).

Turizm çeşitleri ve deneyimleri için doğal ve/veya korunan alanların geliştirilmesi gerekmektedir. Yeterli sayıda ziyaretçinin bu alanlara çekilebilmesi, turizm hizmeti sunan alanların doğal ve kültürel değerlerinin korunmasına bağlıdır. Bununla birlikte; böyle alanların uzun vadede sürdürülebilirliğinin sağlanmasında, doğal ve kültürel öğeler arasında koruma-kullanma dengesinin gözetilmesinin rolü vardır (Erdoğan, 2014).

Dünyada birçok yerde doğa turizmine olan ilgi artmıştır (Erdoğan, 2014). Doğa turizminin sürdürülebilir olması, doğal çevrenin, geleneksel mimari yapının ve özgün yerel kültürün korunması ile desteklenmektedir. Sürdürülebilirlik temeline oturan doğa turizminin gelişimi, ancak doğru bir planlama ile mümkün olabilmektedir (Kiper ve Arslan, 2007).

2.2.3 Gastronomi Turizmi

Gastronomi sözcüğü kökenine bakıldığında, Yunanca “gastros” (mide) ve “nomos” (yasa, kural) sözcüklerinden oluştuğu görülmektedir (Özgen, 2015). TDK Büyük Türkçe Sözlük’te ise gastronomi sözcüğünün “1. *Yemeği iyi yeme merakı.* 2. *Sağlığa uygun, iyi düzenlenmiş, hoş ve lezzetli mutfak, yemek düzeni ve sistemi.*” olarak tanımlandığı görülmektedir (TDK, 2018b).

Gastronomi kavramını; “*yiyecek-içecek kültürünün bilim ve sanata dönüşmesi*” olarak ifade etmek mümkündür (Bucak ve Aracı, 2013). Gastronomi turizminin temel aldığı motive kaynağı, özel bir yemeği tatmak veya herhangi bir yemeğin üretimini görmek amacıyla; yiyecek üreticilerini, yemek festivallerini, yeme-içme mekânlarını ve buna özel alanları ziyaret etmektir (Hall vd., 2003). Bununla birlikte, özel bir yemeğin tadılması, yemeklerin farklı üretim süreçlerinin görülmesi veya ünlü bir şefin elinden yemek yeme isteği yine bu kapsamda ele alınmaktadır. Herhangi bir yeme-içme mekânına yapılan günlük sıradan ziyaretlerin, gastronomi turizmi kapsamına girmediği unutulmamalıdır (Birdir ve Akgöl, 2015).

Yiyecek, bir toplumu ve o toplumun yaşam şeklini ifade etmekte; kültürün bir yansıması olarak düşünülmektedir (Kaspar, 1986; Du Rand ve Heath, 2006). Bu olgu, geçmiş kültür

ile gelecek kültürü temsil etmekte ve Boniface (2003) tarafından gastronomi turizminin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Mckercher vd. (2008)'e göre, içecekler dâhil olmak üzere bir bölgenin yemekleri; turistlerin o bölgeyi seçmesinde ve o bölgede yaşadıkları turistik deneyimleri üzerinde önemli etkiye sahiptir.

Hall (2003)'e göre gastronomi turizmi gittikçe artan bir şekilde;

- Yerel kültürün bir parçası olarak tanınmakta ve turistler tarafından tercih edilmektedir.
- Bölgesel turizm tanıtımının bir ögesi haline gelmiştir.
- Yerel tarım ve ekonomik gelişimin birleşimidir.
- Küreselleşme ve bölgeselleşme göstergesidir.

Gastronomi turizmi; yeme-içme-konaklama mekânlarında turistler için yiyecek-içeceklerin hazırlanmasından ziyade, turistlerin yerel yiyecek ve içeceklerle ilgili deneyim yaşayabilmek amacıyla seyahat etmesidir (Birdir ve Akgöl, 2015). Kırsal alanlar bu bağlamda yerel kaynak sağlaması ve sahip olduğu kültüre özgü sunumu nedeniyle tercih edilmektedir.

Gastronomi turizminin temelini tarım, kültür ve turizm altyapısı oluşturmaktadır: Tarım, ürünü sunmakta; kültür ise tarihi ve otantikliği sağlamaktadır. Turizm altyapısı ve hizmetleri de bu etkileşimi destekleyici rol üstlenmektedir. Tüm bu unsurlar gastronomi turizmi altında buluşmakta ve bölgesel bir çekiciliğe sahip olan turizm çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır (Deveci vd., 2013; Birdir ve Akgöl, 2015).

Gastronomi turizmi, sürdürülebilir turizm yaklaşımını desteklemektedir. Yerel ürünlerin veya bunlardan yapılan yemeklerin korunmasına ve envanterinin tutulmasına yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla yerel değerlerin korunması ve geliştirilmesiyle bölge ve/veya yöreye katkı sunmaktadır (Deveci vd., 2013).

2.2.4 Yayla Turizmi

Turizmin sürdürülebilirliği, turizm amaçlı kullanılan kaynakların korunması ve geliştirilmesi temeline oturmuştur. Doğaya/çevreye olan duyarlılığın artmasıyla, turizm sektöründe de duyarlılık artmış ve kaynakları tüketmeden kullanan alternatif turizm çeşitlerine karşı bir yönelme görülmüştür (Bekdemir ve Uzun, 2017).

Bakırcı (1992)'ye göre; insanların yaşadıkları yerlerden geçici olarak ayrılıp yaylalara giderek, orada konaklamaları ve günlük gereksinimlerini buralardan karşılamaları alternatif bir turizm hareketi olarak ortaya çıkmıştır (Mısırlı ve Dağıstan, 2017). Yaylalardaki doğal ortam, yapılan etkinlikler ve yaylada yaşama dayalı kültürel yapı orada yaşamayan insanların da ilgisini çekmiştir. Onlara farklı gelen bu yaşama dâhil olma istekleri sonucunda yayla turizmi kavramı doğmuştur (Mısırlı ve Dağıstan, 2017; KTB, 2018a).

Sahip oldukları az bozulmuş doğal yapı ve sessiz-sakin yaşam ortamı ile sunduğu geleneksel yaşam kültürü yaylaların cazibesini artırmaktadır. Buraları turistik cazibe merkezleri haline getirerek tercih edilir kılmaktadır (Doğanay, 2011). Yayla turizmi; kentlerin gürültüsünden ve kirliliğinden uzak, doğal güzelliklere sahip alanların, büyük şehirlerde yaşayan insanlar tarafından tercih edilmeleri sonucu gelişmiştir (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006).

Yaylalar, özgün doğal yapılarının dışında kültürel kimlikleriyle de ilgi çekerek turizm potansiyeli oluşturmaktadır. Bu potansiyel; doğa yürüyüşleri, kış sporları, kano-rafting, çim kayağı vb. aktivitelerle desteklenerek sürdürülebilir turizm uygulamalarına katkı sağlamaktadır (Beyhan, 2004).

Türkler için yaylalar önemli bir yere sahiptir. Yaylaya farklı amaçlarla çıkılmaktadır (KTB, 2018a). Türklerin eski çağlardan süregelen ve yerleşik hayata geçinceye kadar devam eden göçebe hayatı içerisinde yer alan, doğa ile bütünleşik ve sağlıklı bir yaşam şeklidir (Beyhan, 2004).

Yayla kültürü, yaylada geçirilen zaman içinde doğa ve insan etkileşimi açısından devam ettirilmesi önemli bir olgudur. Yaylaya çıkmak, Türk kültüründe farklı anlamlara sahip olup bölgelere göre farklılık göstermektedir. Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da hayvan otlatmak için, Akdeniz, İç Anadolu ve Doğu Karadeniz'de ise hayvancılığın yanı sıra yazın serin yer

arayışıyla tercih edilmektedir (Beyhan, 2004). Yaylalarda, yaz mevsiminde insanların geçici olarak konakladığı ve yaşamını devam ettirdiği dönemlik kırsal yerleşim alanlarıdır. Mısırlı ve Dağıstan (2017)'ye göre yaylalar, genellikle köy veya kasaba gibi topluluklara tahsis edilmiştir.

Yaylalar, Haziran ayı başlarından Eylül ya da Ekim aylarına kadar, sakinliği ve serinliği nedeniyle gidilen, hayvanları otlatmaya ve kışlık ot ihtiyaçlarını toplamaya imkân sağlayan, yüksek bölgelerde konumlanmış yerlerdir (Beyhan, 2004; Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2006; Pekin, 2011; Haberal, 2015).

Yaylacılık, genellikle hayvancılığa dayalı mevsimlik bir harekettir. İnsanlar yaylalara göçerek, orada bir süre kalmakta ve ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadır (Aklıbaşında, 2013; Mısırlı ve Dağıstan, 2017). Güz ayları geldiğinde havaların da soğumasıyla, kalıcı yerleşimlerine (köylerine) inmektedirler (Bekdemir ve Uzun, 2017). Buralar, yaylalardaki yaşamı gören ve katılmak isteyen turistler için de cazip hale gelmektedir.

Tapur (2009)'a göre; Türkiye'de özellikle 1950'li yıllardan itibaren eğitim, altyapı ve ulaşım hizmetlerinin gelişmesi sonucunda sanayileşme artmıştır. Buna bağlı olarak, kentleşmede önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmeler paralelinde, yaylacılık da etkilenmiş ve yaylalarda fonksiyonel değişiklikler meydana gelmiştir. Hayvancılıkla uğraşılan yaylaların çoğunda, hayvancılığın önem kaybetmesi nedeniyle yaylacılığın fonksiyon değiştirdiği, dinlenme ve rekreasyon amaçlı yaylacılığın gelişmeye başladığı görülmektedir (Koca, 1995; Mısırlı ve Dağıstan, 2017).

2.2.5 İnanç Turizmi

Turizm, ülkemiz için gün geçtikçe önem kazanmakta ve doğal-kültürel kaynaklar üzerindeki baskıyı azaltmak amacıyla turizm çeşitlerine yönelme görülmektedir. Atalay (2000)'e göre; turizmin çeşitliliği yapılacak faaliyetin amacına göre değişmektedir (İbret vd., 2015). Çelik (2008)'e göre; ülke tanıtımına da katkısı olan inanç turizmi, turizm çeşitlerinden biridir. Ülkemiz, inanç turizmi bakımından zengin bir coğrafyaya ve kültüre sahiptir (Sağlık vd., 2012).

Türkiye’de inanç turizmine yönelik bazı faaliyetlerin yapılması için hazırlık çalışmaları 1995 yılında başlamıştır. 1995-1998 yılları arasında inanç turizmi turları düzenlenmeye başlanmıştır; konuya ilişkin çalışmalar yürüten uzmanlar, tur operatörleri ve basın mensupları bunlara katılım göstermiştir. Ayrıca, inanç turizmi konusu yerel yönetimlerin ve üniversitelerin de dâhil olduğu çeşitli çalışmalarla tanıtılmaya başlanmıştır (Sargın, 2006; Sever, 2016).

İnanç turizmi, belirli inançlara sahip insanların bu inançlarına yönelik alanlara seyahat ettiği turizm şeklidir. Dünya İnanç Turizmi Derneği, dünyanın her yerinden 300 milyon insanın her yıl inanç turizmine katıldığını belirtmektedir (Hanandeh, 2013).

Kutsal yerlerin ilgili dine mensup turistler tarafından ziyaret edilmesi ve turizm olgusu çerçevesinde değerlendirilmesini inanç turizmi olarak tanımlanmak mümkündür (Sargın, 2006; Kaynak ve Karabulut, 2016). Tunç ve Saç (1998)’e göre; bu tanımın yanı sıra, dini inançları tatmin etmek amacıyla yapılan seyahatler de inanç turizmi kavramına dâhil edilebilmektedir (Sağlık vd., 2012). Turizm akademisyenlerine göre; inanç turizmine katılan bireyler doğayı takdir etme, eğitim ve kültürel zenginleşme gibi nedenlerle kutsal yerleri ziyaret etmektedir (Terzidou vd., 2018).

Çelik (2008)’e göre inanç turizmi genel olarak, “*İnsanların sürekli ikamet ettikleri, çalıştıkları ve günlük ihtiyaçlarını karşıladıkları yerler dışında kalan inanç çekim merkezlerine yaptıkları seyahat ve bu seyahat sırasında ihtiyaç duydukları turizm hizmetleri ve geçici konaklamaları nedeniyle ortaya çıkan olaylar ve ilişkilerin bütünüdür*” şeklinde tanımlanmaktadır (Sağlık vd., 2012).

İnanç turizmi için potansiyele sahip alanların iyileştirilmesi ve geliştirilmesiyle, turizm gelirleri daha geniş kitlelere hitap edecektir. Böylelikle; kırsal alanlarda yaşayan ve çevresel/fiziksel, sosyal veya ekonomik anlamda birçok sorunu olan bireyler bu turizm faaliyetlerinden faydalanmış olacaktır (Sargın, 2006). Mevcut potansiyeli değerlendirmek adına, inanç turizmine kaynak oluşturacak alanlar kültürel ve ekonomik açıdan öneme sahiptir (Yılmaz ve Yılmaz, 1998).

Özgüç (2003)’e göre inanç, alınıp satılabilecek bir ürün olmamakla birlikte; insanlar, manevi tatmine ulaşmak amacıyla seyahat etmektedir. İnanç turizmi potansiyeline sahip alanlar,

inananların yanı sıra bu yerleri merak edenler tarafından da ziyaret edilmektedir. Küçükaltan (1992)'ye göre; günümüz şartları bu seyahatleri kolaylaştırmaktadır. Teknolojinin de gelişmesiyle, ulaşım ve haberleşme olanakları iyileştirildiğinden inanç turizmi daha geniş kitlelere hitap etmektedir (Sargın, 2006).

Dini inançların karşılanması temeline oturan inanç turizmi, dünya barışı ve kültürlerarası iletişimin gelişmesine katkı sunmaktadır (Sever, 2016). Bir diğer avantajı ise inanç turizminin yıl boyunca yapılabilmesidir (Okuyucu ve Somuncu, 2013).

2.3 Kültürel Peyzaj

Kültürel peyzaj kavramı, farklı şekillerde yorumlanmakla birlikte (Mrda ve Bojanić Obad Šćitaroci, 2016) arazi kullanımının ve mekânsal yapının değişen toplumsal taleplere daha iyi adapte olması için yeniden organize edilmesinin sonucu olarak değerlendirilmektedir (Antrop, 2005). Kültürel peyzajlar, tarihi yerleşimleri de içeren kentsel veya kırsal alanları kapsamaktadır (Mrda ve Bojanić Obad Šćitaroci, 2016).

Fowler (2002) yapmış olduğu çalışmada; UNESCO Dünya Kültürel Mirası Komitesi tarafından hazırlanan rehberde kültürel peyzajın; “doğa ve insanın ortak çalışmasının yansıtılması” şeklinde ifade edildiğini ve kültürel peyzajdan kültürel etkilerle oluşmuş (Bekdemir, 2010; Erduran Nemutlu vd., 2015) alanlar olarak bahsedildiğini bildirmektedir. Rehberde; ülkelerin eğitim, bilim, iletişim, sağlık, çevre ve turizm politikaları ile kültürü birleştirmelerinin gerekliliği vurgulanmakta ve kültürün kalkınmada önemli bir role sahip olduğu üzerinde durulmaktadır. UNESCO'ya göre; kültürel peyzajların korunması ile gelecek kuşaklar için kimlikli yaşam ortamları oluşturulmakta ve yaşam kalitesinin artırılması sağlanabilmektedir (Bekdemir, 2010).

Madran ve Özgönül (2005) kültürel peyzajın; insan topluluğunun evrimini, yer ve zaman içindeki davranış biçimlerini ve yerleşimini anlatan doğal elemanların ve insanların farklı bileşimleri tarafından biçimlendirildiğini ifade etmektedir. Bu özelliğiyle kültürel peyzaj; içinde barındırdığı somut-soyut tüm bileşenleri ile birlikte geniş bir mirası kapsamaktadır. İnsanoğlunun doğanın bir parçası olduğu düşüncesi kültürel peyzaj kavramının ortaya çıkışında etkili olmuştur (Çöteli, 2012).

Kültürel peyzaj; fiziksel çevreye zaman içinde şekil vererek ve günümüz peyzajlarını oluşturan doğa ve kültür arasındaki ilişkiler sonucunda oluşmuştur (Akpınar, 2007; Bekdemir, 2010; Erduran Nemutlu, 2017). Kaya (2002), kültürel peyzaj öğelerinin bulunduğu alanlardaki en önemli turistik ürün olduklarını belirtmektedir. Bu öğeler, turizmin gelişimini sağlarken yerel halk da bu gelişimden etkilenmektedir. Aas vd. (2005)'e göre ise kültürel peyzajın sağladığı ekonomik fırsatlara karşın peyzajda bozulma tehdidi altında olabilmektedir. Peyzajın korunması ve söz konusu tehditlere karşı gerekli önlemlerin alınması ilgili paydaşlar arasında kurulacak iletişim ve işbirliğine bağlıdır (Varnacı Uzun ve Somuncu, 2011). Yerel halk da bu paydaşlardan biridir. Krannich vd. (2011)'e göre; yerel toplulukların ihtiyaçları, ilgi alanları ve davranışları peyzaj planlama ve yönetimi çalışmalarında karar verme stratejilerine dâhil edilmelidir.

Kültürel peyzaj öğeleri değerlendirilirken, her bölgenin kendi iç dinamikleri ve sosyal yapıları göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun nedeni her bölgenin, farklı doğal özelliklere sahip olması ve ekonomik yapılarının birbirinden farklılaşarak ayrılmasıdır (Erduran Nemutlu, 2017). Rapoport (2004)'e göre, peyzaj insanlar tarafından değiştirildiği ölçüde kültürel peyzaj niteliği kazanmaktadır. Tarımın başlamasından sonra insanlar tarafından peyzajlara belirgin bir şekilde müdahale olmuştur. Değişimin derecesinde farklılık olsa da bu oluşumların tümü kültürel peyzajdır. Bu durum; yıllar boyu süren ve birbirinden haberi olmayan ve bağımsız hareket eden birçok kişinin kararları sonucu oluşmaktadır (Özsüle, 2005).

Sauer (1925)'e göre, kültürel peyzaj kültürel bir grup tarafından doğal peyzajdan geliştirilerek popüler hale getirilmiştir. Kültür, doğal bileşenlerin araç ve kültürel peyzajın ise sonuç olduğu bir çatıdır (Wu, 2010). Peyzajı oluşturan bileşenler abiyotik (fiziksel), biyotik ve kültürel bileşenler olarak üç grupta incelenmekteyken kültürel peyzaj bileşenleri; yerleşim alanları, tarım alanları, ulaşım, tarihi ve arkeolojik alanlar, geleneksel kültür ve özellikleri, mekân duygusu, diğer insan yapımı elemanlar (elektrik hatları vb.) olarak belirlenmiştir. Peyzajların sınıflandırılmasında ise kültürel peyzaj; kırsal ve kentsel peyzaj olarak ikiye ayrılmaktadır (Çetinkaya ve Uzun, 2014).

2.4 Kırsal Peyzaj

Kırsal Peyzaj, Akdoğan (1975) tarafından insanların doğayı kentsel amaçlar dışında kullanmasıyla ortaya çıkan görünüm olarak tanımlanmıştır (Açıksöz ve Tanrıvermiş, 2000). Kırsal alanlar, kentsel ve doğal alanlar arasında bir geçit ve aynı zamanda tampon bölge görevi üstlenmektedir (Açıksöz ve Tanrıvermiş, 2000; Çınar, 2007). Kırsal peyzaj, içinde yaşayan bireye huzur vermekte ve bireye kendini rahat hissettirmektedir. Bunun yanı sıra kırsal peyzaj, doğal ve kültürel varlıkların bir arada oluşturduğu görünümdür. İnsan da bu görünümün bir parçasıdır ve tüm diğer varlıklarla bir uyum içindedir (Korkut vd., 2010). Kırsal peyzaj alanları, gelecek kuşaklara da yaşam hakkı tanımakta ve yaşamın devamlılığı için büyük önem taşımaktadır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (EKİÖ), kırsal alanları tanımlarken nüfus yoğunluğunu temel almıştır. Bu tanımlamaya göre; nüfus yoğunluğu km² başına 150 kişinin altında olan alanlar kırsal alan olarak kabul edilmektedir (Güder, 2003; Aydınlı ve Çiftçi, 2015). EKİÖ, bu bölgeleri 3 gruba ayırmaktadır.

EKİÖ'nün yaptığı gruplamada; *“(a) Nüfusunun %50'den fazlasının kırsal alanlarda yaşadığı bölgeler, kırsallığı baskın bölgeler, (b) Nüfusunun %15-50 arasının kırsal alanlarda yaşadığı bölgeler, önemli ölçüde kırsal bölgeler, (c) Nüfusunun %15'inden azının kırsal alanlarda yaşadığı bölgeler ise kentselliği baskın bölgeler”* olarak sınıflandırılmaktadır (Güder, 2003).

Doğa ve kültürün etkileşimiyle oluşan kırsal yerleşimlerde, gelenek ve görenekler yaşatılmaktadır. Nesilden nesile aktarılan yerel kırsal kimlik için doğa ve kültürün birlikte yorumlanması önemlidir. Kırsal alanlarda; doğal yaşam alanları, yapılaşmış yaşam alanlarından daha baskındır. Özgün değere sahip bu tür kırsal alanların korunması ve yönetilmesi için stratejiler geliştirilirken; doğa ve kültürün karşılıklı etkileşimi göz önünde bulundurulmalıdır. Belirlenen koruma stratejileri yalnızca fiziksel boyutta kalmamalıdır (Eminağaoğlu ve Çevik, 2006; Kayın, 2012). Kırsal alanlar, sahip oldukları kimlik özelliklerini kaybetmeden günümüze taşıdıkları takdirde geçmişe ait bilgiler vermektedir. Kırsal yerleşimlerin peyzaj özelliklerinin korunması ve geliştirilmesi, yerleşimin her boyutunun değerlendirilmesiyle mümkündür (Köse ve Şahin, 2017).

Kırsal yerleşimler buldukları doğal peyzaj unsurları ve karakteriyle şekillenerek özgün bir değer kazanmaktadır (Eminağaoğlu ve Çevik, 2006). Kırsal alanlarda doğa ve yerleşmelerin

birlikte oluşturduğu kompozisyon yerel kimlik için etkili bir görünüm oluşturmaktadır (Eminağaoğlu, 2004). Kırsal alanlarda gerçekleşen değişimler, sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamdaki - özellikle kentlerde oluşan - değişimlerden ayrı düşünülmemelidir (Urry, 1999).

Koç ve Şahin (1999)'a göre; kentsel amaçlar dışındaki faaliyetlerin gerçekleştirildiği alanların görünümü, kırsal peyzaj olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar doğayı sanayi amacıyla, tarımsal veya rekreasyonel amaçlarla kullanabilmektedir. İnsanların doğayla karşılıklı ilişkileri, gerçekleştirdikleri faaliyetlerin amaçlarına göre denge bakımından farklılık göstermektedir (Köse ve Şahin, 2017).

McCool vd. (2007)'ye göre; kırsal alanlara, herhangi bir aktiviteyi farklı altyapılarla yapmak isteyen kullanıcılara olanak sağlamakta olan Rekreasyonel Olanak Dağılımı (ROD) Yöntemi'nin sınıflandırmasında da yer verilmektedir. Bu sınıflandırmaya ve rekreasyonel olanaklara göre aktivite yapılabilecek alanlar; doğal, yarı doğal-yol bulunmayan, yarı doğal-yol bulunan, yol bulunan-doğal, kırsal ve kentsel olmak üzere 6 sınıfta gruplanmaktadır. Aukerman ve Haas (2011) tarafından ise; ROD yöntemi sulak alanlar için Su ve Arazi Rekreasyon Olanak Dağılımı (SAROD) Yöntemi olarak geliştirilmiştir. Bu kapsamda olanak sınıflarını; kentsel, yarı kentsel, gelişmiş kırsal, doğala yakın kırsal, yarı doğal, doğal olmak üzere 6 gruba ayırmıştır (Aşıkutlu, 2013).

Cloke vd. (2006) çalışmalarında kırsallık kavramını işlevsellik, sosyal yapı ve ekonomik açıdan olmak üzere 3 farklı çerçevede değerlendirmiştir:

- Kırsallığın işlevselliği, alanın kullanım şekli ve yörenin yerleşim yapısına göre değerlendirilmektedir.
- Kırsallığın sosyal yapısı kapsamında, o kırsal alanın sosyo-kültürel yapısı değerlendirilmektedir. Kırsal alanlar genellikle farklı sosyo-kültürel değerlerin görüldüğü bir yapıya sahiptir.
- Ekonomik kapsamda, o yöredeki siyasi yapı ve üretim modelinin farklılığı değerlendirilmektedir (Kuşat, 2014).

2.5 Kimlik

TDK Büyük Türkçe Sözlük'te kimlik sözcüğünün “1. *Toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü.* 2. *Kişinin kim olduğunu tanıtan belge, kimlik belgesi, tanıtma kartı, hüviyet.* 3. *Herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü.*” olarak tanımlandığı görülmektedir (TDK, 2014).

Kimlik, toplumun temel sorunlarından biri olarak sosyolojinin temel konularından biridir. Bununla birlikte felsefik boyutlu bir kavramdır. Ayata (1993), Gökçe (1993), Kongar (2002), Uğur (2004) çalışmalarında; sosyal hayatta sürekli kimlik sorunlarından, kimlik değişimlerinden, arayışlarından ve bunalımlarından, etnik ve aydın kimlikten, köy ve kent kimliğinden, toplumsal kimlikten vb. bahsetmekte ve bu kavramları tartışmaktadır (Duran, 2011).

Süreç içinde insanın sahip olduğu potansiyeliyle beraber değişen ve değişmeyen özelliklerin tümü Birkök (1994) tarafından kimlik olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda kimlik, biyolojik olmaktan çok, sosyal bir yapıdır (Tacar, 1996). Kimliğin daha çok topluma dönük sosyal bir olgu olduğu da savunulmaktadır (Beyhan ve Ünügür, 2005). Bir diğer ifade ile kimlik, özneyi tanımlamak için gerekli olan öğelerin bütünü ve bunlara ek olarak, “aynılık” durumuyla ilgili olduğu kadar içten gelen bir duygu şeklinde tanımlanmaktadır (Tacar, 1996). Genel bir tanımlamayla Ertürk (1996) kimliği, doğadaki herhangi bir canlıyı veya objeyi diğerlerinden ayıran, onun tüm duyularla algılanmasını sağlayan, kendine özgü olma durumu olarak tanımlamakta ve yapılan diğer tanımlarda olduğu gibi kimliğin kültürel ve sosyal bir olgu olduğunu vurgulamaktadır.

Kültür bir kimlik ögesi olarak, toplumun gelenek ve göreneğini, yaşam şeklini, âdet ve alışkanlıklarının tümünü bir arada barındırmaktadır. Bir toplumun kültür düzeyi, toplumu oluşturan bireylerin yarattığı yaşam alanının kimliğini (Cengiz Gökçe ve Açıksöz, 2014) belirlemekte ve yönlendirmekte etken olarak görev yapmaktadır (Beyhan ve Ünügür, 2005).

İlgin ve Hacıhasanoğlu (2006) çalışmasında kimliği; “Bireysel Kimlik”, “Toplumsal Kimlik” ve “Yapısal Çevre Kimliği” olmak üzere 3 farklı başlık altında ele alırken, Beyhan (2004) kimliği; “Bireysel Kimlik”, “Grup Kimliği”, “Toplumsal Kimlik” ve “Ulusal Kimlik”

olmak üzere 4 başlık altında incelemiştir. Ulusal kimliğin alt başlığı olan Çevresel Kimlik ise; kendi içinde kentsel, mimarî ve mekânsal olarak ayrılmıştır.

Mekânsal kimlik, bireyin içinde yaşadığı çevreyi algılamasına bağlı olarak sahip olduğu kimlik altyapısıdır (Ertürk, 1996). Lynch (1984)'e göre; mekân kimliği, o mekânı kullanan kişilerin, grupların, toplulukların sosyo-kültürel yapılarına, yaşantılarına, alışkanlıklarına bağlı olarak değişmektedir. Kişiler mekânı özelleştirerek mekâna kendilerinden bir benlik katarlar. Böylece mekânlar kişiselleştirilir (Beyhan, 2004). Mekânsal kimliği, kentsel kimlik ve kırsal kimlik olarak 2'ye ayırmak mümkündür.

Linzer (2003)'e göre; kırsal mekânlar nüfus sayısı fazla olmayan ve doğala yakın alanlardır. Kırsal alanlarda düşük yapılaşma yoğunluğu gözlemlenmektedir. Bu alanlardaki düşük yoğunluğa karşın bu alanlarda yaşayan bireyler arasında yoğun ilişkiler görülmektedir (Eminağaoğlu, 2004). Kırsal alanlar; kültürel desenin ve doğal değerlerin korunması açısından önem taşıyan çok yönlü mekânlardır (Özhancı ve Yılmaz, 2017).

Kırsal alanların sahip olduğu fiziksel ve kültürel özellikler kırsal kimliği oluşturmaktadır. Kimliğin oluşumu için bu özelliklerin devamlılığı gerekmektedir. Ayrıca geçmişten günümüze gelen değerlerin korunarak geleceğe taşınması önemlidir. Kırsal alanlarda yaşayan bireyler bu alanların sahip olduğu özellikleri benimserken o alanlar da içinde yaşayan bireylerden etkilenmektedir. Dolayısıyla mekânlar içinde barındırdığı bireylerle doğrudan etkileşim içindedir. Bireyler kendilerini yaşadıkları alana ait hissetmekte ve alanın kimliğini taşımaktadır.

2.6 Turizm, Kültür ve Kimlik İlişkisi

Kültür ve planlama birbirinden bağımsız düşünülmemesi gereken ve birbiriyle bütünleşmiş kavramlardır. Bu kavramların tek başlarına toplumun tüm bu karmaşıklığını yansıtması mümkün değildir. Planlamada, kültürün sentezlenmesi gerekmektedir. Planlama, çevre ve toplum arasındaki ilişkilerin keşfine ve dile getirilmesine katkıda bulunmaya hizmet etmelidir (Young, 2006). Turizm planlamasının da dâhil olduğu planlama çalışmaları, toplumun sahip olduğu kültürel yapıyı ve buna bağlı olarak oluşturdukları kimliği dikkate almalıdır.

Turizm ve içinde yaşadığımız doğal, kültürel yaşam alanları; turizmin dünya üzerinde ortaya çıkışından itibaren karşılıklı etkileşim içindedir. Turistik eylemlerin temelinde, farklı doğal ve kültürel alanları görme isteği bulunmaktadır. Bu bağlamda yaşam alanları turizmin varlık nedeni olarak kabul edilebilmektedir. Başka bir deyişle, iyi korunmuş doğal ve kültürel alanlar turizmin ana sermayesi durumundadır (Kalem, 2001).

Doğal ve kültürel bileşenleriyle peyzaj, turizm ile yakından ilişkilidir. Turizmin sürekliliğini sağlamada doğal ve kültürel kaynakların korunması, geliştirilmesi gerekmektedir. Doğal ve kültürel değerlerin geliştirilmesinde turizm önemli bir araçtır (Uslu ve Kiper, 2006).

Turizm önemli bir gelir kaynağı olmakla birlikte herkese doğrudan fayda sağlamamaktadır. Köklü geleneksel değerlerin yıkılışı, artan arazi rantı ve hayat pahalılığı turizmin belli başlı olumsuz sosyo-ekonomik etkilerindedir. Büyük kuruluşlar tarafından yerel bağlantısı olmadan yapılan turizm yatırımları, kârın söz konusu alanın dışına çıkarılması nedeniyle çoğunlukla yerel ekonomiye belirgin bir katkı sağlamamaktadır (Kalem, 2001).

Turizm, mevcut olumsuz etkilerine karşın yerel kimliğin öne çıkarılmasını mümkün kılabilir. Kültürel çeşitliliğin ve özgünlüğün korunması için bir çeşit araç niteliğindedir. Çünkü kültür turizmi, büyük oranda yerel kimliğe ve özgünlüğe dayanmaktadır. Turizm, yerel kalkınmanın sağlanmasında ve yerel halkın yaşam kalitesini artırmada olumlu etkilere sahiptir. Ayrıca bu durum; yerel halkın kendi kültürel kaynaklarından dolayı gurur duymasını, bu kaynakların geliştirilmesi ve korunması için katılımında bulunmasını desteklemektedir (Uslu ve Kiper, 2006). Böylelikle yerel halkın aidiyet duygusu da pekişmiş olur. Kültürler, tarihsel süreçler boyunca biçimlenmiş yaşam tasarımlarıdır (Billington vd., 2013).

Mellinger (1994) turizm ve kimlik kavramlarını, turist tercihlerinde yerel kültür ve kimlik arayışlarının ön plana çıkmaya başlamasıyla ilişkilendirmektedir. Turistlerin gittikleri yerlerde sahip olduğu değerleri kaybetmemiş ve turizmden dolayı diğer kültürlerin etkisinde kalarak bozulmalara uğramamış bir yerli kültür ve kimlik unsurunu tercih etmekte ve aramakta olduklarını savunmaktadır. Dolayısıyla turizmde kültür ve kimlik olguları, yükselen değerler olarak ön plana çıkmaktadır.

Hichcock (1999) da sürdürülebilir turizmin sağlanmasında kültür ve kimlik sorununun önemli olduğunu savunmaktadır. Bu bakımdan turizm destinasyonlarında yaşayan ve çalışanların ya da yerel halkın kendilerine özgü kültürlerini ve kimliklerini korumaları turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için önemlidir. Aksi takdirde, turizm o yöreye özgü kimliğin ve değerlerin kaybolmasına ve/veya değişmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte; ticarileştirme, standartlaştırma, otantik özelliklerin ve özgünlüğün kaybolmaya başlaması ve turistlerin taleplerinin benimsenmesi gibi sonuçları doğurmaktadır.

Du Cluzeau (2000)'in bildirdiğine göre, WTO yabancı turistlerin % 37'sinin kültür amaçlı seyahat ettiğini belirtmektedir. Kültür genel bir tema olmakla birlikte, tüm turist gruplarının belirli bir bölümünü kendine çekerek turizm etkinliklerini etkilemektedir. Lea (2001) de turizmin, kültürel bir etkileşim olduğunu ve daha önce de bahsedildiği gibi olumlu-olumsuz sonuçlara neden olduğunu belirtmektedir (Öter ve Özdoğan, 2005).

Turizmin kırsal alanlarda yoğunlaşması, araştırmacıların bazıları için yerel kültürler ve özgünlük için tehdit unsuruyken, bu düşüncenin tersini savunan araştırmacılar da bulunmaktadır. Onlara göre turizm, yerel kültürlerin korunması ve geliştirilmesinde önemlidir. Araştırmacıların bazısına göre; modern toplumlarda gittikçe sıradanlaşan ve özgünlüğünü kaybeden kırsal alanlarda turizm nedeniyle farkındalığın arttığı görülmektedir. Yerel kimliğin sürdürülebilirliğinin sağlanarak canlandırılmasında ise turizm önemli bir rol üstlenmektedir (Uslu ve Kiper, 2006). Tüm bu bilgiler ışığında; kırsal alanların sahip oldukları peyzaj özellikleri, yerel yaşam şekilleri ve özgün yapıları ile turizm etkinlikleri için cazip noktalar olduğu söylenebilir.

2.7 Zihin Haritası Kavramı ve Oluşturulması

Zihinsel imgeleme, karmaşık çözüm arayışında modellerin inşası ve uyarlanması için gerekli bilişsel bir süreçtir (Kara, 2012). Zihin haritası, zihinlerdeki algının grafik gösterimidir. Zihinsel algı, düşünülen ve fikir üretilen bir süreçtir. Zihinsel algının bir gösterim şekli olan zihin haritası, içeride neler olduğunu yansıtan bir aynadır. Zihin haritası; görsel ve grafik olarak bütüncül düşünmeye yarayan bir araçtır. Özellikle hafıza, yaratıcılık, öğrenme ve her türlü beyin işlevine uygun olduğu düşünülmektedir (Buzan ve Buzan, 2015).

Kimlik ve mekân kavramları birlikte düşünülmesi gereken kavramlardır. Her mekânın kendine özgü bir kimliği vardır. Bu mekânsal kimliklerin de ait olduğu seçilmiş bir alan bulunmaktadır (Göregenli vd., 2013). Bireyin mekânı değişiklikler karşısında algılama yeteneği farklı olacağından bir mekânın anlamı farklı kişiler tarafından farklı algılanabilmektedir (Beyhan, 2004).

Kimliğin mekânsal olarak algılanmasında kullanılan araçlardan biri olarak, zihin haritaları karşımıza çıkmaktadır. Zihin haritaları bireylerde, içinde yaşadıkları mekâna ait oluşan algıları yansıtmaktadır.

Siebert (2001), zihin haritaları aracılığıyla; bilinenin yanı sıra bilinmeyen de tespit edilebileceğini savunmaktadır (Ghioca, 2014). Göregenli vd. (2013) çalışmalarında, zihin haritalarının coğrafi haritalardan farklı olduğunu ve gerçek mekânı birebir yansıtmadığını belirtmişlerdir. Zihin haritaları, insanların yaşadıkları fiziksel yaşam ortamına ilişkin zihinlerinde oluşturdukları simgelerin bütünü olarak ifade edilmiştir.

İnsanların mekânsal davranışlarında görülen etki-tepki bağlantılarının, zihin haritalarının temelini oluşturduğu düşünülmektedir. Zihin haritası, herhangi bir mekânsal davranış stratejisini belirlemek ve uygulamak için kullanılmaktadır (Downs ve Stea, 2011). Tversky (1993)'e göre zihin haritaları, toplum tarafından çevrenin zihinsel temsiline ilişkin bir metafor olarak tanımlanmaktadır. Ianoş (2004) ise zihin haritalarının; çekici, itici ve/veya doğal alanların belirlenmesine yardımcı olduğunu belirtmektedir (Ghioca, 2014).

Zihin haritaları uzmanlar, yetkililer, yararlanıcılar ve kanunlar arasında; görüş ayrılığı, çıkarlar vb. gibi çeşitli konularda karar verilmesi sürecinde kullanılan bir araç olarak etkin rol oynamaktadır. Zihin haritası kavramı, bireylerin düşünce ve algılarının belirli bir yöne doğru yansımalarıdır. Böylelikle; gerçeğin bilgi, algı ve yorumlarının ölçümünün yapılabilmesi için bir barometre konumuna gelmiştir (Neacşu ve Negut, 2012).

Nae (2006)'ya göre zihin haritasında; bireylerin zihinsel yapıları, fikirleri ve kavramlar arasında kurduğu bağlantılar ile tercihleri yansıtılmaktadır. Zihin haritasının çevrenin algılanışındaki perspektif farklılıklarını da yansıttığını kabul eden çalışmalar bulunmaktadır (Ghioca, 2014). Gulliver (1908) zihin haritalarını; içinde yaşanan alanların mekâna ilişkin

fiziksel özelliklerinin bireylerin zihinlerindeki yansıması olarak tanımlamaktadır. Verilerin zihinde organize edilmesi, çalışmaların temelini oluşturmaktadır (Ülkeryıldız vd., 2009).

Zihin haritaları konusunda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan, zihin haritalarının mekânsal olarak değerlendirildiği çalışmaların sayısında artış olduğu görülmektedir. Zihin haritaları kullanılarak mekân algısının değerlendirildiği çalışmaların ilk örnekleri Tümertekin (1978) tarafından; konuya ilişkin ilk uygulama ise Tunçel (2002) tarafından yapılmıştır (Tunçel, 2002).

Bilgin (1999)'a göre zihin haritaları (bilişsel haritalar), çevre psikolojisi ve mekânın algılanmasında klasik bir araçtır. Çevre/mekân-insan arasındaki ilişkinin algılanması, çevre psikolojisi ile doğrudan ilgilidir. Zihin haritaları, insanın yaşamını sürdürdüğü tüm mekânların algılanabilirliğinin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Zihin haritalarının üç temele oturduğu söylenebilir. Bu temellerin ilkinin; içinde yaşanan fiziksel mekân, ikincisinin bu mekânın bireylerde yarattığı algı ve sonuncusunun ise bu algıya ait harita olduğu kabul edilir (Çivi vd., 2012).

2.8 Model Kavramı ve Oluşturulması

TDK Büyük Türkçe Sözlük'te, model sözcüğünün; “1. Bir özelliği olan nesne veya kişi. 2. Biçim. 3. Örnek olmaya değer kimse veya şey, örnek, paradigma. 4. Tasarlanan ürünün tanıtım veya deneme amacıyla üretilen ilk örneği, prototip.” olarak açıklandığı görülmektedir (TDK, 2018c).

Model; gerçekte bir olayın veya sistemin soyutlanması, basitleştirilmesi ve kavramlaştırılmasıdır (Erden, 2012). Model kavramı; metin olarak tanımlanabildiği gibi geometrik şekillerle veya bir denklem ya da eşitlik halinde de tanımlanabilmektedir (Özdemir, 2007). Sözel olarak yapılan tanımlamaya kıyasla geometrik şekiller kullanılarak grafiksel olarak ifade edilen tanımlamalar genellikle daha etkili olmaktadır. Model kurulurken, üzerinde çalışılan örneklem ile elde edilen verilerin birbiriyle orantılı olarak en sade şekliyle tanımlanması amaçlanmaktadır. Modelin sade olması karmaşıklığın getireceği uyumsuzluğu ortadan kaldırmakta ve ifade edilmek istenen bilgiyi daha güçlü ve etkili bir şekilde açıklamaktadır (Everitt ve Dunn, 1991). Uytes (2003)'e göre; bu soyut model, kurgulanmak istenen sistemin mantıksal olarak ifadesidir ve sistemde anlatılan olayların ve

öğelerin arasındaki ilişkileri tanımlamaktadır. Kurulan modelin gerçeğe uygunluğu, sistemin başarılı bir şekilde soyut olarak kurgulanmasıyla orantılıdır. Model kurulduktan sonra gerekli verilerin toplanmasına devam etmek mümkündür (Baldıran, 2004).

Hyman (1986)'ya göre model kavramı; teorik bilginin üzerine inşa edildiği soyutlama olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer tanımında ise; herhangi bir araştırma evreninin kapsadığı öğelerin karşılıklı ilişkilerinin anlaşılması ve konuya ilişkin olarak üst ölçekte çözümlenmelerin yapılabilmesi için oluşturulan ilişkiler yumağı olarak tanımlanmaktadır. Bu oluşum neden-sonuç ilişkisinin kurulması amacıyla da kullanılmaktadır. Teorik, matematiksel veya kavramsal nitelikli modellerin oluşturulduğu bilinmektedir. Model kavramı, Demir ve Acar (1992)'ye göre ise yapılması düşünülen herhangi bir şeyin/işin üretimi sırasında yol gösterecek olan örneğin taklit edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu iki alandaki kullanımı birbirine benzetmekle birlikte anlamsal olarak farklılık içermektedir (URL-4, 2016). Genel olarak modeller; sosyal anlamda ifade edilen gerçekliğin incelenmesi ve algılanabilmesi için sadeleştirilerek oluşturulmuş analitik çerçeveler olarak ifade edilebilir. Modeller mutlaka bir amaç doğrultusunda oluşturulmalıdır.

Batman ve Kınır (2006)'ya ve Kaplan ve Norton (2007)'ye göre; model farklı boyutlara sahip olmalı ve farklı boyutlarda değerlendirmeler yapılmalıdır (Gençay, 2014). Gençay (2014), bu boyutlar arasında stratejiler ve hedeflerle uyumlu bir denge sağlanması gerektiğini belirtmektedir.

Beyhan ve Ünügür (2005) oluşturdukları sürdürülebilir turizm ve kimlik modelinde 4 farklı boyut benimsemişlerdir. Bunlar; ölçek, içerik, davranış ve zaman boyutlarıdır. Bu boyutların tümünün bütüncül olarak incelenmesiyle, süreçler sistematik olarak ortaya konulabilmekte ve çözümlenmeler yapılabilmektedir.

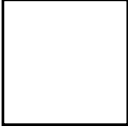
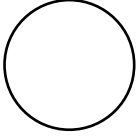
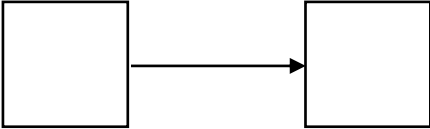
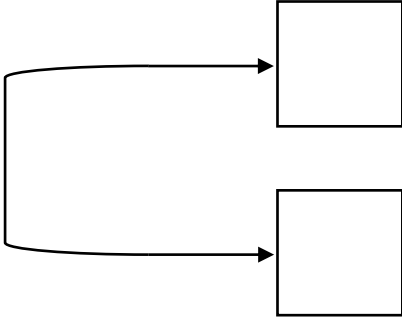
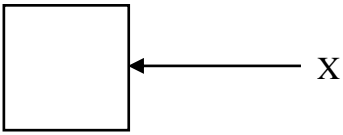
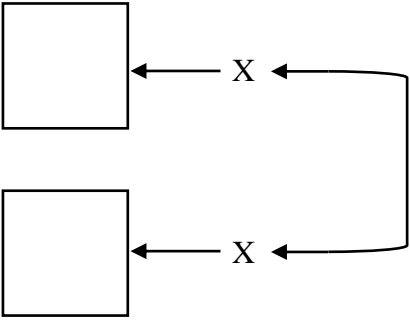
Model oluşturmaya yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde (Brouwer, 1987; Açıköz, 2001; Beyhan, 2004; Beyhan ve Ünügür, 2005; Demir, 2006; Bahçe, 2009; Erbey vd., 2012; Kut, 2013; Beltekin vd., 2014; Gençay, 2014; Tuğun ve Kahraman, 2014; Keskin vd., 2015; Perera vd., 2015; Mrda ve Bojanić Obad Šćitaroci, 2016), modellerin farklı boyutlarının ortaya konulduğu ve değerlendirme sonucunda mutlaka izleme aşamasının olduğu görülmüştür.

Sürdürülebilirliğin 9 temel çalışma alanı üzerine kavramsal bir model oluşturmuş olan Tuğun ve Karaman (2014)'e göre; oluşturulan modelin benimsenmesinde ve anlaşılmasında, uygulama ve izleme mekanizmalarının etkin şekilde yürütülmesi önem taşımaktadır.

Modeller, yapılacak çalışmalara rehber olmaktadır (Bahçe, 2009). Olayları veya sistemi tanımlamaya yardımcı olan model, bir başka ifadeyle bir örnek üretmeye yardımcı olmaktadır. Modeller gerçekteki örneklerinin yerini alamamaktadır. Bununla birlikte; gerçek olay veya kurgulanmak istenen sistemin karmaşık yapısının, anlaşılabilir parçalara indirgenmesinde yardımcıdır (Erden, 2012). Olaylar, nesnelere ve durumlar bilimsel bir modelde yalnızca temsili olarak yer almaktadır. Sadece gerekli içerikleri bünyesinde barındırdığından gerçeğe göre daha sade ve basittir. Bu özelliğiyle üzerinde araştırma yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Modeller, gerçekte var olanları birbirleriyle ilişkilendirmek için kullanılmakta ve bu ilişkileri incelemeyi sağlamaktadır. Böylelikle geçmiş ve şimdiki zamanda yer alan olgular açıklığa kavuşmakta ve gelecekte ortaya çıkabilecek durumlar üzerinde tahmin yürütülmektedir. Bilimsel bir model 3 temel şekilde oluşturulmaktadır (URL-5, 2012):

- Simgesel Model: Gerçeklerin uygun özelliklerini gösteren bu modellere örnek olarak; yol haritaları, hava fotoğrafları gösterilebilir. Büyük ve küçük ölçeklerde olabileceği gibi anlaşılması en kolay modeldir.
- Benzetim Modeli: Modeller hazırlanırken bazen bazı özelliklerin vurgulanması gerekmektedir. Örneğin; haritalarda yükseltinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu özellik renk ve kontur çizgileri kullanılarak belirtilebilir. Benzetim modeli soyut ve geneldir.
- Sembolik Model (Matematiksel Model): Özelliklerin sembol kullanılarak ifade edildiği modellerdir. Sembolik modelin düzenlemeleri daha kolay yapılıdır. En soyut ve genel model sembolik modeldir (URL-5, 2012). Sembolik modeller oluşturulurken kullanılan semboller ve ilişki ifadelerinden bazıları Tablo 2.7'de verilmiştir.

Tablo 2.7: Modelleme yapılırken kullanılan ilişki ifadeleri (Geoffrey, 1997'den aktarılarak Özdemir, 2007).

MODELLEME YAPILIRKEN KULLANILAN İLİŞKİ İFADELERİ	
	Kutular ; gözlenen ölçümleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Gözlemlenen ölçümlere aynı zamanda gösterge de denmektedir.
	Daireler ; teorik değişkenleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Aynı zamanda gizli değişkenler, ölçümlenemeyen değişkenler ve yapılar olarak da adlandırılabilirler.
	Bu ok ; iki kutu veya daire arasındaki sebep-sonuç ilişkisini temsil etmektedir.
	İki kutu veya iki daireyi ilişkilendiren bu ok , iki değişken arasındaki nedensel olmayan bir ilişkiyi temsil etmektedir.
	Bir kutu veya daireden çıkmayan bu ok , bir ölçüm veya değişkene ait bir farkı temsil etmektedir.
	Bu ok , iki fark arasındaki kovaryansı (iki bağımsız değişkenin birlikte değişimi) temsil etmektedir.

Modelleme, bir sistemin soyut olarak kurgulanması ve ilgili verilerin sisteme dâhil edilerek uyarlanmasıyla gerçekleşmektedir (Uytes, 2016). Sistemin incelenmesi amacıyla o sistemin basit bir örneğinin yapılması anlamına gelen modelleme, kurgulanan gerçek sistemin yardımcısı ve basite indirgenmiş halidir. Sistemlerin karmaşıklığını çözümlenmede kullanılan etkili bir yöntemdir.

Sistemin modellenmesi sırasında farklı yönlerden değerlendirilmesi önemlidir. Değerlendirmeyi yapan kişi kendi ilgi alanına göre herhangi bir özelliği ön plana çıkarabileceği gibi birtakım özellikleri de göz ardı edebilir. Sonuç olarak; oluşan bu soyut yapı, onu kurgulayan kişinin sistemin özelliklerinden ilgilendiklerini göz önünde bulundurarak oluşturduğu bir modeldir. Fakat hiçbir modelin, gerçek sistemin özelliklerini tam olarak içermediği unutulmamalıdır (Erden, 2012).

Bu çalışma kapsamında oluşturulan kırsal kimlik koruma modeli; sürdürülebilirliğin 3 boyutuyla ele alınmaktadır. Bunlar; çevresel/fiziksel boyut, sosyo-kültürel boyut ve ekonomik boyuttur. Ancak tüm bu boyutlarla değerlendirildiğinde modelin oluşturulma süreci bütüncül olarak ele alınmış olacaktır. Bu 3 boyutun temeline oturan kırsal kimlik koruma modeli, yapılan çalışmaların grafiksel olarak en sade şekilde ifade edilmesiyle oluşturulmuştur. Model tiplerinden Sembolik (matematiksel) Model tipine uygun olarak hazırlanan modelde kutular kullanılmıştır. Aşamalar arasında, karşılıklı sebep-sonuç ilişkisini ifade eden oklar kullanılarak ilişki kurulmuştur.

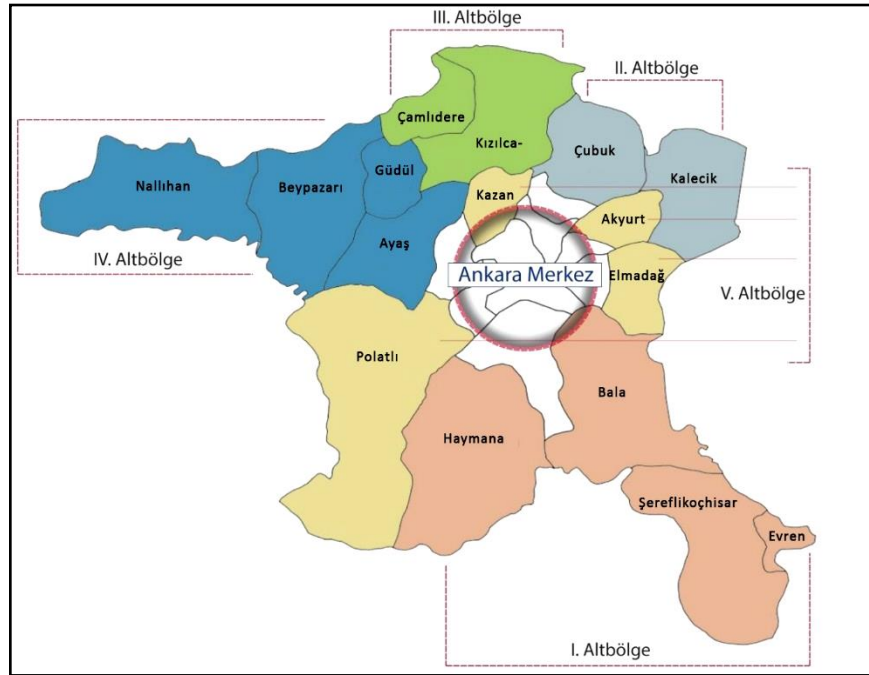
BÖLÜM 3

MATERYAL ve YÖNTEM

3.1 Materyal

Bu araştırma; fiziksel ve kültürel özellikleriyle özgün bir yapıya sahip olan Nallıhan İlçesi'nde gerçekleştirilmiştir. İç Anadolu Bölgesi sınırında, Ankara'nın batısında yer alan Nallıhan, Ankara'ya bağlı bir ilçedir. Ankara-İstanbul arasındaki 1 No'lu devlet yolu üzerinde kurulu olan ilçe; Ankara, Bolu ve Eskişehir illeriyle çevrelenmiştir.

Nallıhan 39° 70' - 40° 50' kuzey enlemleri ile 30° 70' - 32° 00' doğu boylamları arasında yer almaktadır. İl merkezine 162 km. mesafede olan İlçe'nin yüzölçümü 1.967 km², deniz seviyesinden yüksekliği 625 m.'dir (Nallıhan OİM, 2012). Nallıhan, Ankara Bölge Planı 2014-2023'e göre Beypazarı, Güdül ve Ayaş İlçeleriyle birlikte Şekil 3.1'de görüldüğü gibi IV. Alt Bölge'de yer almaktadır. Bu bölge tarihi ipek yolu üzerinde bulunmakta ve sahip olduğu tarihi dokuyu koruyarak turizm için değerlendirilmektedir (Anon., 2014).

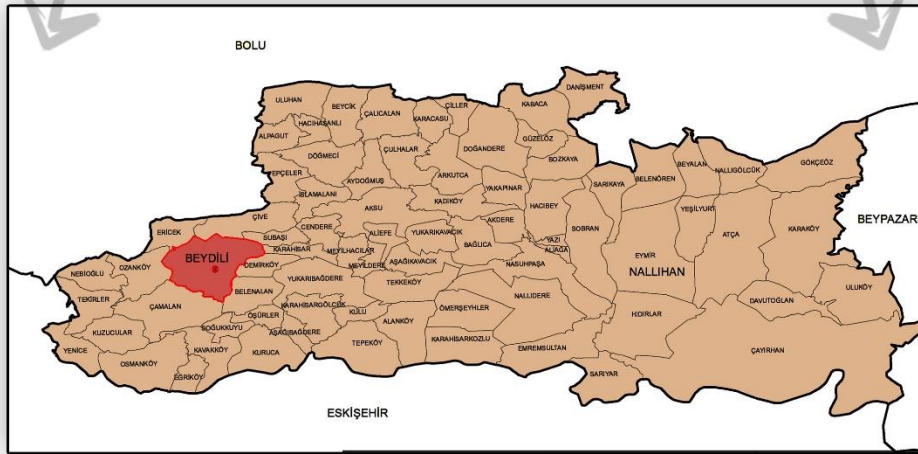

Şekil 3.1: Ankara'nın alt bölgeleri (Anon., 2014b).

2012 yılında yayınlanan, 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”dan (Resmi Gazete, 2012) önce Nallıhan İlçesi; İlçe merkezinde 7 mahalle, Çayırhan Beldesi’nde 5 mahalle, Sarıyar Beldesi’nde 2 mahalle olmak üzere toplam 14 mahalle ve 75 köyden oluşmaktaydı. Ancak Kanun’un kabul edilmesinden sonra tüm köyler Kanun’da “*Ankara İlinin de içinde olduğu büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarıdır. Kanununun birinci ve ikinci fıkrasında sayılan illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak bağlı oldukları ilçenin belediyesine katılmıştır*” ibaresinin yer aldığı Madde 1’e göre mahalle statüsü kazanmış ve Nallıhan İlçe Belediyesi’ne katılmıştır. Buna bağlı olarak Nallıhan İlçesi’nde merkeze bağlı 2 mahalle, kırsal kesimde 82 mahalle olmak üzere toplam 84 mahalle bulunmaktadır (Nallıhan Kaymakamlığı, 2015).

Araştırmanın ana materyalini; 84 mahalle arasından ilçedeki mevcut turizm çeşitleri, aktiviteleri ve potansiyeli dikkate alınarak seçilen Beydili (41.48 km²) Mahallesi (köyü) oluşturmaktadır. Tez kapsamında, araştırma alanı olarak seçilmiş Beydili Köyü’nden 6360 sayılı kanuna dayanarak Beydili Mahallesi olarak bahsedilmektedir. Beydili Mahallesi’nin ülke ve il içindeki konumu Şekil 3.2’de verilmiştir.

Ankara Bölge Planı 2014-2023’e göre IV. Alt bölgede yer alan Nallıhan, Doğa Turizmi Odağı olarak belirlenmiştir. Nallıhan’da 2011 yılında “Nallıhan Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Projesi” kapsamında başlatılmış çalışmalar doğrultusunda çeşitli turizm aktiviteleri yapılmaktadır. İlçedeki farklı mahallelerde turizm faaliyetlerine yönelik mekânların olduğu ve buralarda turizm aktivitelerinin yapıldığı görülmektedir. İlçe’nin batısında yer alan Beydili Mahallesi turizm potansiyeline sahip olması ve Doğa Turizmi, İnanç Turizmi, Kültür Turizmi, Gastronomi Turizmi ve Yayla Turizmi gibi farklı turizm aktivitelerine olanak sağlaması açısından değerlendirmeye alınmıştır.

Şekil 3.2: Beydili Mahallesi'nin ülke, il ve ilçe içindeki konumu (ABB, 2015; URL-6, 2016; URL-7, 2016).

Çalışmada kullanılan haritalara ilişkin yardımcı materyaller Tablo 3.1’de verilmiştir. Diğer yardımcı materyaller ise maddeler halinde özetlenmiştir.

Tablo 3.1: Çalışmanın yardımcı materyalleri.

Veriler/Haritalar	Ölçek	Kaynağı	Yılı	Verilerin Niteliği	
				Vektör	Raster
Memleket Haritaları	1/25000	Harita Genel Komutanlığı	2014		X
Eş Yükselti Eğrileri Katmanı	1/25000	Harita Genel Komutanlığı	2015	X	
Ulaşım Katmanı	1/25000	Harita Genel Komutanlığı	2015	X	
Hidroloji Katmanı	1/25000	Harita Genel Komutanlığı	2015	X	
Mahalle Sınırları Haritası	1/1	Ankara Büyükşehir Belediyesi	2015	X (.dwg)	
- Meşcere Haritaları - Amenajman Harita ve Raporları	1/25000	Orman Genel Müdürlüğü (OGM), Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü	2011-2012		X

- Alanın iklim özelliklerinin saptanması ve değerlendirilmesi amacıyla Meteoroloji Genel Müdürlüğü’nden (MGM) elde edilen 1967-2017 yıllarına ait veriler (MGM 2018),
- Nüfus ve sosyo-ekonomik yapıya ait verilere ulaşmak amacıyla TÜİK, Ankara Valiliği, Nallıhan Kaymakamlığı, Nallıhan Belediyesi ve mahalle muhtarından elde edilen veriler,
- NALTUD’dan elde edilen proje raporları ile dokümanlar,
- Alanın sahip olduğu tarihi ve kültürel özelliklere ait verilere ulaşmak amacıyla Nallıhan İlçe Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nden alınan tüm yazılı, sözlü ve görsel kaynaklar,
- Yapılan literatür taramaları sonucu elde edilen yerli ve yabancı literatür/kaynak verileri, raporlar, yazılı ve görsel kaynaklar vb.,
- Konuyla ilgili çalışan uzmanlarla yapılan sözlü görüşmeler sonucu elde edilen bilgiler,
- Araştırma alanındaki yerel halkla yapılan anket formları ve mahalle muhtarıyla yapılan anket formu,
- Mekânsal algıyı saptamak amacıyla kullanılan zihin haritası değerlendirme formu,

- Resmi kurum yetkilileri, mahalle muhtarı ve mahalle yerel halkı katılımıyla gerçekleştirilen HKD Toplantısı sonucu elde edilen veriler,
- Alanda 2014 Ağustos, 2015 Nisan ve 2016 Nisan aylarında yapılan arazi çalışması/gözlemler sonucu elde edilen veriler ve alandan çekilen fotoğraflar,
- Verilerin işlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla, Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) programlarından biri olan ArcMap 10.2.2 yazılımı.

3.2 Yöntem

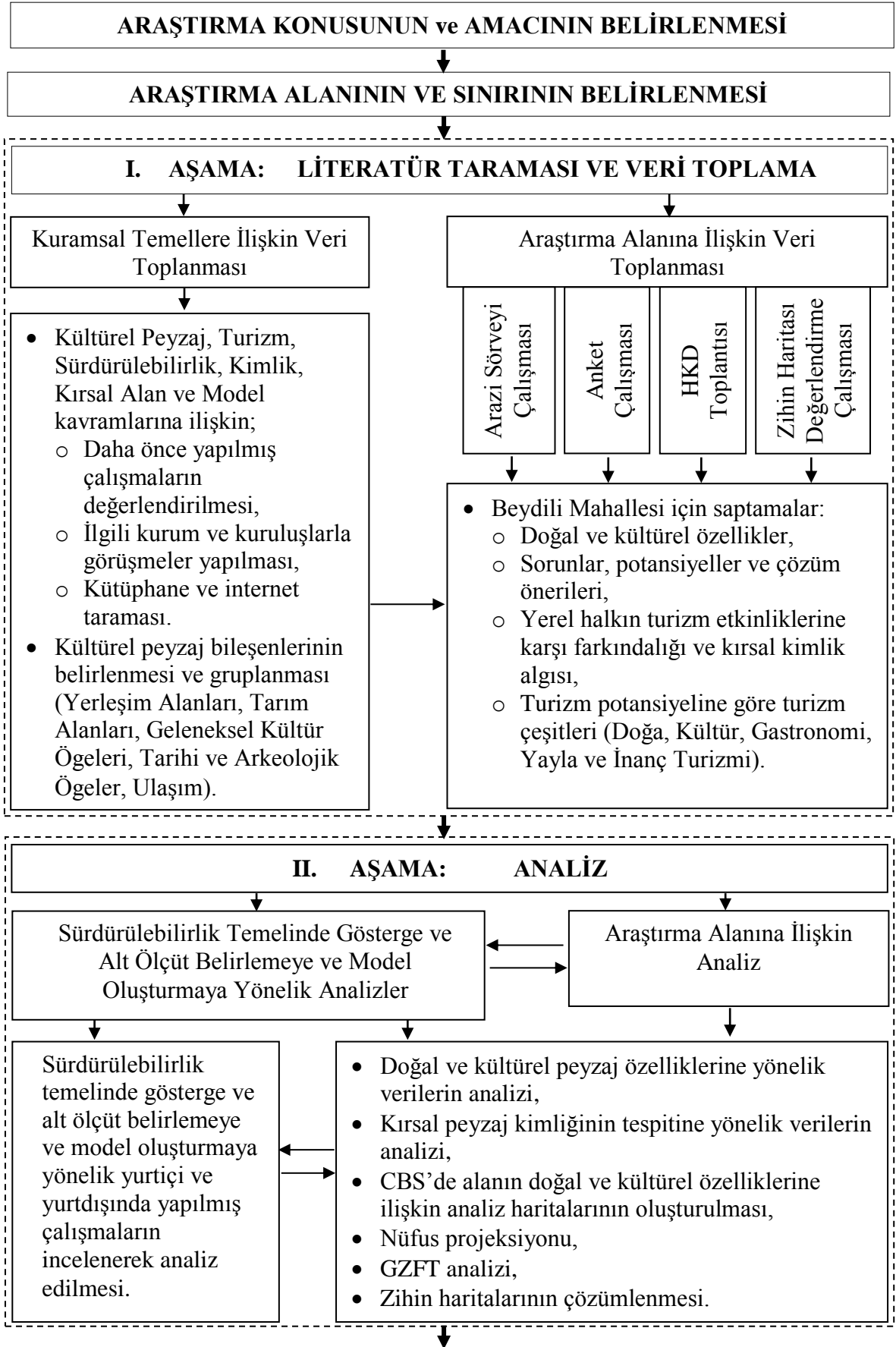
Bu çalışmada; araştırma konusunun belirlenmesinin ardından, çalışmada değerlendirilecek olan kültürel peyzaj bileşenleri belirlenerek tanımlanmıştır. Kültürel peyzaj bileşenleri ve turizm arasındaki ilişki doğrultusunda, kırsal kimliği korumak ve kırsal kimliğin sürdürülebilirliğini sağlamak için bir model oluşturulması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında çalışma yapılacak mahalle; mevcut turizm aktivitelerine ve mahallenin sahip olduğu turizm potansiyeline göre seçilmiştir. Mahallenin geleneksel kültür özelliklerini ve özgün yapısını koruyor olması bu seçimde etkili olmuştur.

Çalışma sırasında yapılan işlemler 17 maddede toplanmıştır:

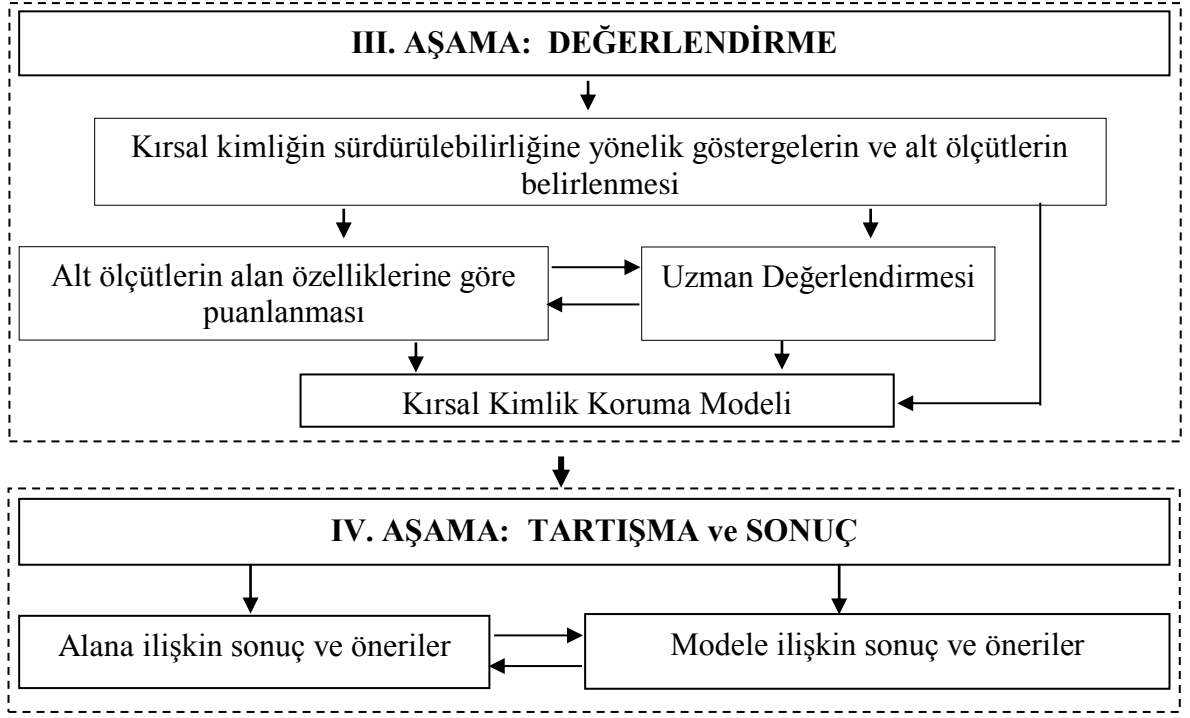
- Çalışma konusunun, amaç ve kapsamın belirlenmesi,
- Konuya yönelik çalışma alanı sınırının belirlenmesi,
- Literatür tarama ve veri toplama, verilerin sayısallaştırılması,
- Gözlem ve görüşmelere dayalı detaylı arazi sürveyi yapılması,
- Çalışmanın temelini oluşturan kültürel peyzaj bileşenlerinin belirlenmesi ve gruplandırılması,
- Çalışma alanına ilişkin sorunların, çözüm önerilerinin, potansiyellerin ve olanakların tespit edilmesi amacıyla HKD toplantısının yapılması,
- Yerel halkın turizm faaliyetlerine karşı farkındalığının belirlenmesine yönelik anket çalışmasının yapılması,
- Mahalle yerel halkının ve mahalleyi bir kez ziyaret etmiş turistlerin kırsal kimlik algısının belirlenmesine yönelik Zihin Haritası Değerlendirme çalışmasının yapılması ve Zihin Haritası Değerlendirme formlarının çözümlenmesi,

- Çalışma alanının gelecekteki nüfus durumunu belirleyebilmek amacıyla nüfus projeksiyonunun yapılması,
- Çalışma alanının fiziksel ve sosyo-kültürel özellikleri ile turizm olanaklarına yönelik GZFT analizi çalışmasının yapılması,
- Arazi çalışması ve mahallenin sahip olduğu turizm olanaklarına göre; “Gastronomi Turizmi”, “Kültür Turizmi”, “Doğa Turizmi/Trekking”, “Yayla Turizmi” ve “İnanç Turizmi” olmak üzere 5 adet turizm çeşidinin belirlenmesi,
- Mahallenin sahip olduğu doğal ve sosyo-kültürel özellikleri, mahallenin sorunlarını, potansiyellerini, yerel halkın turizm ve kırsal kimlik algısını, mahalledeki turizm olanaklarını tespit etmeye yönelik yapılan tüm bu çalışmalar sonucunda; sürdürülebilirlik göstergelerinin belirlenmesi,
- Belirlenen göstergelerin değerlendirilebilmesi ve bu doğrultuda kırsal kimlik koruma modelinin oluşturulabilmesi amacıyla alt ölçütlerin belirlenmesi,
- Göstergelerin önceliklerinin belirlenmesi ve ağırlıklı puanlarının saptanması amacıyla uzman değerlendirme formlarının hazırlanması ve 5 anahtar kişi yöntemine (Anup vd., 2015; Açıksöz vd., 2016; Açıksöz vd., 2017; Cengiz Gökçe ve Açıksöz, 2017) göre uygulanması,
- Alt ölçütlerin uzmanlar tarafından değerlendirilmesiyle göstergelerin turizm çeşitlerine göre katsayılarının saptanması,
- Kırsal peyzaj kimliğinin sürdürülebilirliği için en yüksek puanı alan turizm çeşidinin belirlenmesi,
- Değerlendirme ve modelin oluşturulması.

Araştırmanın yöntemine ilişkin genel akış şeması Şekil 3.3’te verilmiştir.

Şekil 3.3: Araştırma yöntemine ilişkin genel akış şeması.

Şekil 3.3: (devam ediyor).

3.2.1 Literatür Taraması ve Veri Toplama

Bu aşamada yapılan çalışmalar Anket'e, HKD'ye ve Zihin Haritası Değerlendirme Çalışmasına İlişkin Yöntem Çalışmaları şeklinde başlıklar halinde verilmiştir.

3.2.1.1 Anket Uygulamasına İlişkin Yöntem Çalışması

Arazi çalışmasında yerel halkın, yaşamakta oldukları alandaki turizm faaliyetlerine karşı farkındalıkları ve isteklerinin belirlenmesi için Anket formları hazırlanarak (EK-6) çalışma alanında uygulanmıştır.

Anketlerin uygulanması sırasında örneklem büyüklüğü, Sınırlı Toplumlarda Örneklem Büyüklüğü'nü veren formül (Tablo 3.2) kullanılarak belirlenmiştir (Orhunbilge, 2000). TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı'ndan alınan, 2017 yılına ait, illere göre mahalle nüfusları verilerine göre (TÜİK, 2018b) % 95 güven aralığında ve %10 hata payı göz önüne alınarak, toplamda yerel halka en az 65 adet anket uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.2: Örneklem büyüklüğü hesaplamada kullanılan formül.

n	≥	$\frac{Z^2 \times N \times p \times q}{N \times D^2 + Z^2 \times p \times q}$
<p>n: Örnek büyüklüğünü, Z: Güven katsayısını (%95'lik güven düzeyi için Z= 1,96), N: Ana kütle büyüklüğünü (Çalışma alanı toplam nüfusu 205 kişi), p: İstenen özelliğin ana kütlede bulunma oranı (Ölçülmek istenen örnek büyüklüğünün başlangıçta ana kütlede bulunma oranı bilinmediğinden ve bu konuda ön bir araştırma yapılmadığından p ve q değerleri birbirine eşit (0,5) yani %50 alınarak en yüksek tahmini değere ulaşılmaktadır), q: Ölçülmek istenen büyüklüğün ana kütlede bulunmama oranı (1-p= 0,5), D: Kabul edilen örnek hatasını göstermektedir (%10).</p>		

Buna göre;

$$n \geq \frac{(1,96)^2 \times 205 \times 0,5 \times 0,5}{205 \times (0,1)^2 + (1,96)^2 \times 0,5 \times 0,5} = \frac{196,882}{3,0104} \leq \mathbf{65}$$

Arazi çalışması yapılarak 72 adet anket yüz yüze uygulanmış ve anket yapılacak katılımcılar için Basit Tesadüfi Örnekleme Yöntemi (Altunışık vd., 2010) kullanılmıştır. Anketler 2014 yılının Temmuz ayı ve 2015 yılının Ekim ayında yapılmıştır.

Ayrıca mahalle muhtarıyla yapılan anket de mahallenin mevcut durumunu tespit etmekte yardımcı olmuştur. Mahalle muhtarına uygulanmak üzere Muhtar Anketi Formu oluşturulmuştur (EK-7).

3.2.1.2 Hızlı Kırsal Değerlendirme'ye İlişkin Yöntem Çalışması

HKD yöntemi, kırsal alanlarda yapılan araştırmalarda kullanılmaktadır. Kırsal alanlarda yaşayan ve yaşadıkları çevrede olan olaylardan haberdar olan bireylerden bilgi toplanmasına ve mevcut durumun saptanmasına yönelik yapılan bir uygulamadır. Bu uygulamayla fazla zaman harcamadan ve fazla masrafa girmeden bilgilere ulaşmak mümkündür (Gülçubuk, 2000).

HKD yöntemi ile geleneksel araştırma yöntemlerinin sahip olduğu birtakım zaafaların önüne geçilmektedir. Bu zaafalara örnek olarak; uzun vakit almaları, bilgi alınan bireylerin yanlış

olabilme olasılığı, daha masraflı olmaları ve alınan bilginin kısıtlı olması gösterilmektedir. HKD, araştırma sırasında karşılaşılabilecek bu eksiklikleri en aza indirmek ve hedef kitleyi de sürece dâhil etmek amacıyla ortaya çıkmıştır (Gülçubuk, 2000).

Beydili Mahallesi'nde; resmi kurum yetkilileri, Beydili Mahallesi muhtarı ve mahalle halkından bireylerin katılımıyla HKD toplantısı düzenlenmiştir. Katılımcılara, önceden belirlenen sorular yöneltilerek yarı yapılandırılmış mülâkat gerçekleştirilmiştir. Toplantıya Nallıhan Belediyesi'ni temsilen bir Peyzaj Mimarı, Nallıhan Kaymakamlığı'ndan bir temsilci, Beydili Köyü Kooperatifi Başkanı, Beydili Köyü Dayanışma Derneği Başkanı, NALTUD Başkanı, mahalle muhtarı, mahalle yerel halkı ve mahallede ikamet eden lisanslı tur yürüyüş güzergâhı rehberi katılmıştır. HKD Toplantısı sonucunda mahallenin sahip olduğu potansiyelleri ve kırsal yaşama ilişkin sorunları ortaya konmuştur. Katılımcılardan alınan cevaplara göre potansiyeller ve sorunlar, kırsal kimlik koruma modelinin temelini oluşturan sürdürülebilirlik göstergelerinin belirlenmesinde göz önünde bulundurulmuştur.

3.2.1.3 Zihin Haritası Değerlendirme Çalışmasına İlişkin Yöntem Çalışması

Zihin haritaları aracılığıyla, yerel halk ve alanı bir kez ziyaret etmiş katılımcılar tarafından algılanan kırsal peyzaj kimliği algısı değerlendirilmiştir. Yerel halkın ve ziyaretçilerin kırsal peyzaj kimliği algısının mekânsal olarak belirlenebilmesi amacıyla, konuya ilişkin daha önce yapılan çalışmalar (Kara ve Küçükerbaş, 2001; Tunçel, 2002; Ülkeryıldız vd., 2009; Downs ve Stea, 2011; Çivi vd., 2012; Kara, 2012; Göregenli vd., 2013; Açar ve Atalay, 2014; Boyacı Kültür, 2015; Çelen Öztürk, 2016; Türk, 2017) incelenmiştir.

Göregenli vd. (2013); “Selçuk Kent Belleği: Dün, Bugün ve Geleceğin Zihinsel Temsilleri” isimli çalışmalarında Selçuk'ta yaşayan kişilerin, yaşadıkları yere ilişkin geçmiş, şimdi ve gelecekle ilgili değerlendirmelerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Ayrıca çalışmada; Selçuk'un kentte yaşayanlar tarafından algılanış şeklinin zihinsel (bilişsel) çeşitliliğinin aktarılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda alan çalışmaları yapılmış ve elle harita çizme yöntemi kullanılmıştır. Harita çiziminde katılımcıların Selçuk'u çizgilerle anlatmaları beklenmiştir. Çizimlerin ardından katılımcılara yarı yapılandırılmış mülakat yöntemiyle birtakım sorular yöneltmiştir. Araştırma toplamda 131 kişiyle yürütülmüştür. Çalışma sonucunda katılımcıların yaşadıkları kentle ilgili temsillerinin oluşturulmasında ve bu

temsillerin zihinde örgütlenmesinde, Lynch'in 1960 yılında yaptığı çalışmada belirlediği beş ögenin temeli oluşturduğu görülmüştür.

Tunçel (2009), çalışmasında, Elazığ şehrinin, alışveriş amacıyla kullanılan bir caddesinin, kentte yaşayan bireyler tarafından algılanma durumunun zihin haritaları aracılığıyla belirlenmesini ele almaktadır. Bu doğrultuda çalışmada, anket uygulaması yapılmıştır. 6 farklı nüfus grubu belirlenerek uygulanan anketler sayesinde, farklı nüfus kitlelerinin zihin haritalarının durumu ve aralarındaki farklılıklar belirlenmiştir. 2006 yılında yapılan bu araştırma zihin haritası oluşumunda etkili olan mekânsal yapıları ve sosyo-ekonomik nitelikleri belirlemeye yönelik yapılan çalışmalara öncülük etmektedir. Böylece, kentsel planlama ve ekonomik coğrafyaya katkılar sağladığını söylemek mümkündür.

Boyacı Kültür (2015), Romanların mekânsal alguları ile mekâna bakış açılarını ve bu açılar üzerinde etkili faktörleri belirlemeyi amaçladığı çalışmasında; tesadüfi örnekleme yoluyla uygulama yapacağı katılımcıları belirlemiştir. Katılımcılarla ilk olarak yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. İkinci aşamada zihinsel haritalama yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler Beşli Öge Yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak; Romanlar için mekân, kültürlerini devam ettirdikleri yerdir. Bu durum zihin haritalarında da ortaya çıkmıştır.

Tüm bu örnek çalışmalardan faydalanılarak Zihin Haritası Değerlendirme Formu oluşturulmuştur. Beydili Mahallesi'nde yapılan toplantıda Zihin Haritası Değerlendirme Formlarının uygulanacağı kişiler yerel halk için 5 anahtar kişi yöntemine (Anup vd., 2015; Açıksöz vd., 2016; Açıksöz vd., 2017; Cengiz Gökçe ve Açıksöz, 2017) dayanılarak seçilmiştir. Bu kişiler seçilirken cinsiyet eşitliği ölçütü göz önünde bulundurulmuş ve 5 kadın ile 5 erkek katılımcı Kümelere Göre Örnekleme Yöntemi (Altunışık vd., 2010) kullanılarak seçilmiştir. Alanı bir kez ziyaret etmiş katılımcılar ise arazi çalışmasına dâhil edilen peyzaj mimarlığı 3. sınıf lisans öğrencilerinden oluşan 42 kişilik bir gruptan oluşmaktadır. Bir yerde yaşayan farklı toplumsal grupların yaşadıkları yeri birbirinden farklı şekilde algılayabilecekleri gibi o alanı bir kez gören kişilerin de alanı farklı algılayabileceği (Tekeli, 1991) düşüncesine göre çalışmanın örneklemini yerel halk ve ziyaretçiler olmak üzere 2 farklı grup oluşturmaktadır.

Zihin Haritası Değerlendirme Formu, yerel halktan katılımcılara yüz yüze uygulanmıştır. Ziyaretçi formları ise zihinde kalan algının değerlendirilebilmesi amacıyla arazi çalışması

sonrasında yüz yüze uygulanmıştır. Zihin haritası çiziminde katılımcılardan, kendilerine dağıtılan zihin haritası değerlendirme formunu kurşun kalem, silgi kullanarak doldurmaları istenmiştir. Çizimlerini, çizim yapmaları için verilen çerçeve içerisine sığdırmaları gerektiği belirtilmiştir. Katılımcılar çizim yaparken çizime başladıkları zihinsel ögenin kırmızı bir nokta konularak işaretlenmesi sağlanmıştır. Katılımcılardan, Beydili Mahallesi'ni zihinlerinde canlandırarak gözleri önüne gelen görüntüyü çizmeleri istenmiştir. Çizim yapılırken katılımcılara serbest oldukları, yapacakları çizimin herhangi bir kurala bağlı olmadığı ve doğru-yanlış şeklinde değerlendirilmeyeceği söylenmiştir.

Her iki gruptan elde edilen zihin haritalarının çözümlemesi yapılarak kırsal peyzaj kimliğini yansıtan kültürel peyzaj bileşenlerine göre analiz edilmiş ve kırsal peyzaj kimliği mekânsal olarak değerlendirilmiştir. Kırsal kimlik algısının değerlendirileceği zihin haritalarının oluşumunda etkili olacağı düşünülen alt faktörler yerel halk için cinsiyet, meslek ve ikamet etme süresi; ziyaretçiler için ise cinsiyet ve yaşadığı coğrafi bölge olarak belirlenmiştir.

Zihin haritalarının çözümlenmesiyle her iki katılımcı grubu için kırsal peyzaj kimliği algısı değerlendirilmiştir. Yerel halktan ve ziyaretçilerden çizmeleri istenen zihin haritalarının çözümlenmeleri yapılmıştır. Bu çözümlenmeler sonucunda ögelerin bir kısmı kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilemediğinden bu sınıflandırmaya dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilerek mekânsal olarak anlamlı görülen ögeler belirlenmiştir.

Alanı bir kez ziyaret eden grubun zihin haritaları incelendiğinde ise mekânsal algının gezi rotasıyla sınırlı olduğu görülmektedir. Ziyaretçilere ait zihin haritalarının çözümlenmeleri sonucunda da haritalarda çizilmiş ögelerden kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilemeyen bir kısım sınıflandırmaya dâhil edilmemiştir. Kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilerek, mekânsal olarak anlamlı görülen ögeler belirlenmiştir.

Kültürel peyzaj bileşenleri; “Yerleşim Alanları”, “Tarım Alanları”, “Tarihi ve Arkeolojik Ögeler”, “Geleneksel Kültür Ögeleri” ve “Ulaşım” olmak üzere 5 başlık altında toplanmıştır. Zihin haritalarının çözümlemesi yapılırken “Yerel halk ve ziyaretçilere ait zihin haritaları arasında benzerlik veya fark var mıdır?”, “Zihin haritaları arasında ön plana çıkan öge/ögeler hangisi veya hangileridir?”, “Zihin haritalarının çizimine başlanan noktanın seçiminde

ne/neler etkili olmuştur?” ve “Zihinlerdeki kırsal kimlik algısının oluşması ve aktarılmasında kültürel peyzaj bileşenlerinin etkisi nedir?” gibi sorulara da cevap aranmıştır.

3.2.2 Analiz

Bu aşamada yapılan çalışmalar aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.

3.2.2.1 Nüfus Projeksiyonuna İlişkin Yöntem Çalışması

Nüfus projeksiyonları hesaplamaları İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından geliştirilmiş bir bilgisayar programı aracılığıyla yapılmıştır. (URL-8, 2015). Programa göre; projeksiyonlar yapılırken Üssel Artış Yöntemi, En Küçük Kareler Yöntemi, Bileşik Faiz Yöntemi ve Aritmetik Yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemlere ilişkin formüller Tablo 3.3’te verilmiştir (Bollukcu, 2014).

Tablo 3.3: Kocaman (2002)’ye göre çalışma alanı nüfus projeksiyonları hesaplanırken kullanılan yöntemler (Bollukcu, 2014).

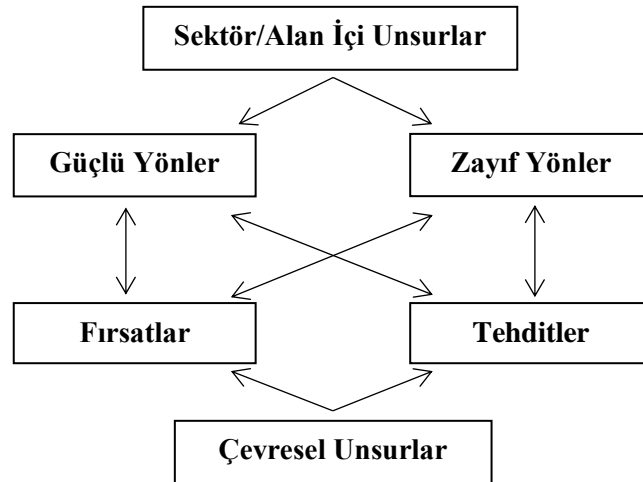
ÜSSEL ARTIŞ YÖNTEMİ FORMÜLÜ	EN KÜÇÜK KARELER YÖNTEMİ FORMÜLÜ
$P_t = P_0 e^{rn}$ <p>P_t: Tahmini istenen projeksiyon yılı nüfusu P_0: Hesaplamadaki başlangıç yılı nüfusu e: 2.71818 r: Yıllık nüfus artış hızı ortalaması n: İki sayım arasındaki yıl sayısı</p>	$P_t = a + bx$ <p>a: P_t / n b: $P_t x / x^2$ P_t: Tahmini istenen projeksiyon yılı nüfusu n: İki sayım arasındaki yıl sayısı</p>
BİLEŞİK FAİZ YÖNTEMİ FORMÜLÜ	ARİTMETİK YÖNTEM FORMÜLÜ
$P_t = P_0 (1+r)^t$ <p>P_t: Tahmini istenen projeksiyon yılı nüfusu P_0: Hesaplamadaki başlangıç yılı nüfusu r: Yıllık nüfus artış hızı ortalaması t: P_t Yılı - P_0 Yılı</p>	$P_t = P_0 + bn$ <p>P_t: Tahmini istenen projeksiyon yılı nüfusu P_0: Hesaplamadaki başlangıç yılı nüfusu n: İki sayım arasındaki yıl sayısı b: Aritmetik nüfus artış oranı P_{t1}: Son sayım yılı nüfusu b: $(P_{t1} - P_0) / n$</p>

TÜİK (2018c)’den elde edilen 1975-2017 dönemine ait veriler, çalışma alanı olan Beydili Mahallesi’nin gelecekte sahip olacağı nüfusu tahmin edebilmek amacıyla kullanılmıştır. Nüfus Projeksiyonu hesaplamasında 2020, 2025, 2030, 2035, 2040, 2045 ve 2050 yılları esas alınmıştır.

Nüfus projeksiyonununun hesaplanması için kullanılan programa, yıllara göre nüfus sayıları yazılarak veri girişi yapılmıştır. Programın çalışma prensibine göre; nüfus sayıları ve kullanılan yöntemlere ait formüllerle otomatik olarak hesaplama yapılmaktadır. Buna göre; elde edilen sonuç değerlerinin ortalaması projeksiyon nüfus olarak kabul edilmektedir.

3.2.2.2 Araştırma Alanının Kültürel Peyzaj-Turizm İlişkisinde Değerlendirilmesine Yönelik GZFT Analizi

GZFT Analizi, durum analizi kapsamında kullanılmakta olan yöntemlerden biridir (Şekil 3.4). Bu analiz ile ilgili alanın veya sektörün içsel unsurları olarak güçlü ve zayıf yönleri ile dışsal unsurlardan kaynaklanan sahip olduğu fırsatlar ve tehditleri belirlenmektedir. Planlama faaliyetinde bu etkenlerin analizine dayalı olarak stratejiler geliştirilebilmektedir. Alanda veya sektörde, kontrol edilebilen etkenler ile kontrol dışında olan etkenler bulunmaktadır. Kontrol dışı etkenler, belirsizlik oluşturur. Tüm unsurların analizi, planlama sürecinin önemli bir parçasıdır. GZFT analizi ile stratejik konuların veya sorunların belirlenmesi mümkündür (Anon., 2005).

Şekil 3.4: GZFT analizi (Anon., 2005).

Bir yer, kişi, kurum veya durum için herhangi bir hedef belirlenirken GZFT Tekniğinden yararlanılarak o yerin, kişinin vb. içsel (güçlü ve zayıf yönleri) ve dışsal (fırsatlar ve tehditler) faktörleri ortaya çıkarılmaktadır (Avcıkurt vd., 2003). GZFT Analizi ile stratejik bir plan geliştirilirken; sorunun tanımlanmasında ve bu soruna yönelik çözüm önerilerinin oluşturulmasında, nicel veriler yetersiz kaldığı durumlarda kullanılmaktadır (Güngör vd., 2004).

Alanda tespitler yapılırken alanın güçlü ve zayıf yönlerinin somut bir şekilde saptanmasını sağlayacak GZFT Analizi Beydili Mahallesi için yapılmıştır. Araştırma alanının sahip olduğu güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatlar ve geleceğe yönelik olası tehditler bu analizin yapılmasıyla ortaya konulmuştur.

3.2.2.3 Kırsal Kimliğin Sürdürülebilirliğine İlişkin Göstergelerin ve Alt Ölçütlerin Saptanması

Sürdürülebilirlik kavram, günümüzde hemen hemen her alanda tartışılan ve göz önünde bulundurulmuş bir konu olmakla birlikte ilk kez 1980 yılında IUCN'nin "Dünyayı Koruma Stratejisi" nde (Anon., 1991; Nayim, 2011) kullanılmıştır. Kırsal peyzaj kimliğinin ve bu kimliği oluşturan bileşenlerin geleceğe taşınması amacıyla oluşturulması planlanan modelin; geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sağlanması için sürdürülebilir olması gerekmektedir. Model oluşturulmasına ilişkin yapılmış çalışmalar (Beyhan, 2004; Beyhan ve Ünügür, 2005; Bahçe, 2009; Tuğun ve Karaman, 2014; URL-9, 2014; ÇŞB, 2015a) incelendiğinde de sürdürülebilirlik kavramının önemle vurgulandığı görülmüştür.

1992 yılında Rio de Janeiro'da Yeryüzü Zirvesi olarak da adlandırılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı yapılmıştır. Konferansta sürdürülebilir gelişme/kalkınma 21. yüzyıldaki ortak hedef olarak benimsenmiştir. Bu kapsamda, "Gündem 21" başlıklı eylem planı, Yeryüzü Zirvesi'nin temel ürünü olarak kabul edilmiştir. Gündem 21, 21. yüzyılda sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılması yolunda belirlenen ilkeleri ve eylem alanlarını içermektedir (Yıldırım ve Öner, 2003; Kayapınar, 2006; URL-10, 2017).

Sürdürülebilir kalkınma kavramının "bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanaklarından ödün vermeksizin karşılamak" ilkesini esas aldığı, 1987 yılında Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan ve "Brundtland Raporu" olarak bilinen "Ortak Geleceğimiz" adlı yayında belirtilmiştir (WCED, 1987; Anon., 1991; Nayim, 2011; Özcan, 2013). Özcan'a (2013) göre sürdürülebilirlik; doğal ve kültürel değerlere sahip alanların ve yaşam ortamlarının korunması ile geliştirilmesine yönelik yapılan planlama çalışmalarının da temelini oluşturmaktadır.

WTO'ya göre sürdürülebilirlik ilkeleri; çevresel boyut, sosyo-kültürel boyut ve ekonomik boyut olmak üzere 3 boyutta ele alınmaktadır (UNWTO, 2004). Sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir gelişim gibi sürdürülebilirlik temelinde yapılacak tüm çalışmalar bu 3 boyutta değerlendirilmelidir.

Farklı ülkelerde sürdürülebilirlik kavramıyla ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Örneğin; Filipin Ulusal Ekoturizm Gelişim Konseyi tarafından, 2014 yılında Filipin Ulusal Ekoturizm Stratejileri ve Eylem Planı 2013-2022 (URL-11, 2016) yayınlanmıştır. Bu rapora göre ekoturizm projelerinin izlenmesinin beklenen çıktısı; etkileri tanımlama ve etkilerin değerlendirilmesidir. Bu etkiler; fiziksel/çevresel, ekonomik, sosyal, kültürel ve kurumsal olmak üzere 5 farklı boyutta ortaya çıkmıştır. Etkilerin değerlendirilmesi fiziksel/çevresel, ekonomik, sosyal, kültürel ve kurumsal boyutta yapılacağından; sürdürülebilirlik göstergelerinin her bir boyuta uygun olarak ayrı ayrı tanımlanması gerekmektedir (URL-11, 2016).

Sürdürülebilirliği farklı boyutlarıyla ele alan ve değerlendiren çalışmalar incelenmiştir (Harris, 2000; Peppardine, 2005; Karakurt Tosun, 2009; Niggemann, 2009; Özcan, 2013; Durovic ve Lovrentjev, 2014; ACS, 2015; URL-11, 2016). Bu çalışmaların incelenmesi ve çalışma konusuna göre değerlendirilmesi sonucu tez kapsamında kullanılacak olan sürdürülebilirlik göstergeleri; çevresel/fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik boyut olmak üzere 3 boyutta ele alınmıştır. Sürdürülebilirlik göstergelerinin değerlendirilebilmesi için alt ölçütler saptanmıştır. 3 ana grup altında toplanan göstergeler ve alt ölçütleri Tablo 3.4'te verilmiştir.

Göstergelere ait alt ölçütler, 1 (var) ve 0 (yok) şeklinde puanlanmış, her bir gösterge için ortalama puan belirlenmiştir. Bu puanlama sistemi, Niggemann (2009) ve Bollukcu'nun (2014) çalışmalarında kullandıkları puanlama sisteminden yararlanılarak geliştirilmiştir. Göstergeler ve alt ölçütleri; çevresel/fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik boyut olmak üzere sürdürülebilirliğin üç temel boyutunda ele alındığından, yapılan puanlamalara göre çevresel/fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik sürdürülebilirlikten ayrı ayrı bahsetmek de mümkündür.

Göstergeler ve alt ölçütler numara ve harflerle kodlanıp tanımlanarak, kolay değerlendirme yapılacak hale getirilmiştir. Böylece göstergeler ve alt ölçütler tablosu oluşturulmuştur.

Tablo 3.4: Kırsal kimliğin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik göstergeler.

A- ÇEVRESEL/FİZİKSEL	B- SOSYO-KÜLTÜREL	C- EKONOMİK
1. Çevresel Duyarlılık 1. a Su kaynaklarını koruma çalışmaları 1. b Suni gübre kullanımı 1. c Katı atık ayrıştırma hizmetleri 1.d Doğa koruma alanları 1. e Yaban hayatı koruma sahaları 1.f Mevcut floranın korunması 1.g Mevcut faunanın korunması	1. Nüfus Yoğunluğu/Yapısı 1. a Kırdan kente göç 1. b Genç nüfus varlığı	1. İstihdam 1. a Aktif işgücü 1. b Ekonomik çeşitlilik
2. Arazi Kullanımı 2. a Tarım arazilerinin parçalanma durumu 2. b Tarım arazilerinin amacına uygun kullanımı	2.Ulaşım/Erişim Kolaylığı 2. a Alana ulaşım olanaklarının çeşitliliği (taksi, dolmuş, bisiklet, yaya.) 2. b Ulaşım ağlarına yakınlığı	2. Turizm Hizmetlerinin Varlığı 2. a Geleneksel yeme-içme mekânları 2. b Konaklama olanakları 2. c Sağlık hizmetleri 2. d İletişim olanakları
3. Yerel Mimarinin Korunması 3. a Yerel mimariyle uyumlu malzeme kullanımı 3. b Tescilli yapıların varlığı	3. Geleneksel Kültür Ögelerinin Varlığı 3. a Geleneksel toplu kullanım alanları 3. b Yaşayan kültürü koruma faaliyetleri	3. Turizm Etkinliğinin Mevsimselliği 3. a Turizm aktivitelerinde çeşitlilik 3. b Turizm aktivitelerinde 4 mevsim/yıl boyu etkinlik
4. Minimum Enerji ve Su Tüketimi 4. a Yenilenebilir enerji kaynakları 4. b Geri dönüşümlü malzeme kullanımı 4. c Atık su kullanımı için gerekli altyapı	4. Sürdürülebilirliğe İlişkin Farkındalık 4. a Sürdürülebilir turizm faaliyetlerine aktif katılım 4. b Mekâna aidiyet duygusu	4. Yasal Düzenlemeler 4. a Yasa ve yönetmeliklerde mekânsal kimliğin korunmasına yönelik maddeler 4. b Hibeler ve desteklerin artması

3.2.2.4 Göstergelerin Önceliklerinin Belirlenmesi ve Ağırlıklı Puanlarının Saptanmasına İlişkin Yöntem Çalışması

Göstergelere ait alt ölçütlerin, 1 (var) ve 0 (yok) şeklinde puanlanmasıyla, her bir gösterge için ortalama puan belirlenerek çevresel/fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik göstergeler için ayrı ayrı “gösterge puanları” hesaplanmıştır. Puanlama yapılırken Tablo 3.5’teki formüller kullanılmıştır.

Tablo 3.5: Gösterge puanları hesaplanırken kullanılan formüller.

Gösterge Ortalama Puanı	= $\frac{\text{Alt Ölçütlerin Toplam Puanı}}{\text{Alt Ölçüt Sayısı}}$
Gösterge Puanı	= $\frac{\text{Göstergelerin Ortalama Puanları Toplamı}}{\text{Gösterge Sayısı}}$

Örnek bir hesaplama çevresel/fiziksel göstergeler için yapılmıştır:

$$\begin{aligned}
 \text{Gösterge Ortalama Puanı} &= \frac{\text{Alt Ölçütlerin Toplam Puanı}}{\text{Alt Ölçüt Sayısı}} \\
 &= \frac{0+1+0+1+0+1+1}{7} = \frac{4}{7} = \mathbf{0,6} \\
 \\
 \text{Gösterge Puanı} &= \frac{\text{Göstergelerin Ortalama Puanları Toplamı}}{\text{Gösterge Sayısı}} \\
 &= \frac{0,6+1+0,5+0,7}{4} = \frac{2,8}{4} = \mathbf{0,7}
 \end{aligned}$$

Kırsal peyzaj kimliğinin sürdürülebilirliğine yönelik belirlenen göstergelerin önceliklerinin saptanması amacıyla uzman değerlendirme formları hazırlanmıştır (EK-8). Bu formlarda göstergeler ve alt ölçütleri verilmiştir. Alt ölçütlerin, anket uygulanan uzman tarafından ilgili turizm çeşidi göz önünde bulundurularak önem derecesine göre puanlanması istenmiştir. Puanlama yapılırken değerlerin “(1): Çok Önemsiz, (2): Önemsiz, (3): Etkisiz, (4): Önemli (5): Çok Önemli” şeklinde olmasına dikkat edilmiştir. Alt ölçütleri önem derecesine göre puanlanan göstergelerin ağırlıklı puanları ise alt ölçütlerin aldığı toplam puanın aritmetik ortalaması alınarak hesaplanmıştır.

Uzmanlar; çalışma alanındaki mevcut olanaklara göre tespit edilen 5 turizm çeşidi (Gastronomi turizmi, kültür turizmi, doğa turizmi, yayla turizmi ve inanç turizmi) üzerine çalışmalar yapan, konusunda uzman kişiler arasından seçilmiştir. Öncelik değerlendirme formları, 5 anahtar kişi yöntemiyle (Anup vd., 2015; Açıksöz vd., 2016; Açıksöz vd., 2017; Cengiz Gökçe ve Açıksöz, 2017) her bir turizm çeşidi için beşer uzman olmak üzere toplam 25 uzmana uygulanmıştır. Değerlendirme formları öncelikle beşer Peyzaj Mimarı

akademisyene gönderilmiştir. Ancak 2 uzmandan geri dönüş alınamamıştır. Bu nedenle eksik kalan değerlendirme formları, ilgili konuya yönelik çalışan Turizm akademisyenlerine gönderilmiş ve geri dönüş sağlanmıştır.

Uzmanlar tarafından alt ölçütlerin önem derecesi, çalışma kapsamında belirlenen turizm çeşitlerinden ilgili olan turizm çeşidine göre puanlanmıştır. Böylece sürdürülebilirlik göstergelerinin öncelikleri belirlenmiş ve göstergeler için katsayılar (ağırlıklı puanlar) saptanmıştır.

Bu katsayılar gösterge puanlarıyla çarpılarak her bir turizm çeşidi için ayrı ayrı puanlar hesaplanmıştır. Hesaplama yapılırken “Turizm Çeşidine Göre Gösterge Puanı = Gösterge Katsayısı (GK) x Gösterge Puanı (GP)” formülü kullanılmıştır. Buna göre göstergelerin gastronomi turizmi, kültür turizmi, doğa turizmi, yayla turizmi ve inanç turizmi için toplam puanları bulunmuştur. Toplam puanlar değerlendirildiğinde, en yüksek puanı alan turizm çeşidinin çalışma alanının kırsal peyzaj kimliğinin sürdürülebilirliği için yapılacak çalışmalarda temel alınacağı sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1 Çalışma Alanının Fiziksel Özellikleri

Çalışma alanının fiziksel özellikleri; coğrafi konum, iklim özellikleri, topoğrafik özellikler, toprak yapısı, hidroloji ile flora ve fauna özellikleri başlıkları altında incelenerek bu bölümde açıklanmıştır.

4.1.1 Coğrafi Konumu

Çalışma alanı olan Beydili Mahallesi İç Anadolu bölgesi sınırlarında, Ankara'nın batısında yer alan Nallıhan ilçesi içinde; ekvatora göre 40° 13' 07" – 40° 01' 35" kuzey enlemleri arasında, Greenwich'e göre 30° 48' 39" – 31° 20' 59" doğu boylamları arasında yer almaktadır (Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü, 2012).

Nallıhan; Ankara İl merkezine 162 km. uzaklıkta olup dört tarafı dağ ve tepelerle çevrilmiş bulunmaktadır. Nallıhan İlçe merkezi; Nallıhan Çayı vadisinde, doğusundan ve kuzeyinden doğru uzanan dağların çevrelediği bir çukurda konumlanmış durumdadır. Deniz seviyesinden 625 m. yüksek ve yüzölçümü 1.967 km² olan İlçe'nin Batısında Andız, Kuzeyinde Sarıçalı, Doğusunda Karageriş ve Güneyinde Sündiken dağları yer almaktadır (Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü, 2012).

Arazi yapısı engebeli olan Nallıhan, doğudan Beypazarı, kuzeybatıdan Göynük, kuzeyden Mudurnu-Seben, batıdan Eskişehir-Sarıcakaya, güneyden Eskişehir-Mihalıççık'la çevrilidir. Çalışma alanı olan Beydili Mahallesi kuzeyinde Çive, Ericek ve Subaşı mahalleleri ile güneyinde Çamalan ve Belenalan mahalleleriyle komşudur. Batıda Ozanköy, doğuda ise Karahisar ve Demirköy ile sınırlanmıştır. Çalışma alanı 41.48 km² genişliğinde olup İlçe merkezine uzaklığı 40 km.'dir. Çalışma alanının İlçe içindeki konumu Şekil 4.1'deki haritada verilmiştir. Beydili Mahallesi İlçe'nin batısında yer almaktadır.

4.1.2 İklim Özellikleri

Nallıhan İlçesi'nde iklim çeşitlilik göstermektedir. Karasal, Karadeniz ve Akdeniz iklimleri arasında bir geçiş özelliği gösteren Marmara iklimi ve Yaz ile kış arasındaki sıcaklık farkının fazla olmadığı Karadeniz (Şensoy vd., 2008) ılıman iklim faktörlerinin etkisi altında olan Nallıhan'ın denizden uzaklığı ve iç kesimlerde yer almasıyla birlikte sahip olduğu topoğrafik özellikler, İlçe'nin ılıman iklimini yer yer değiştirmektedir (Şener, 2001). Kışların genellikle yağışlı olduğu görülmektedir. Yine de Karadeniz iklim özelliği gösteren kısımlar denizden içeride olduğundan ve Karadeniz üzerinden (kuzeyden) gelen rüzgârların da etkisiyle fazla yağış almamaktadır (Şener, 2001; Nallıhan Kaymakamlığı, 2014).

Deniz seviyesinden yüksekliğinin az olması (625 m.) ve ikliminin çeşitlilik göstermesi nedeniyle (Şener, 2001) karla örtülü gün sayısı Ocak ayında 10,4 olarak saptanmıştır (MGM, 2018). Seviyenin 200-250 m.'ye kadar düştüğü Sakarya Nehri kıyısında daha ılıman bir iklim hüküm sürmektedir (Şener, 2001). İlçe'nin güneybatısında ise karasal iklim görülmektedir (Nallıhan Kaymakamlığı, 2014).

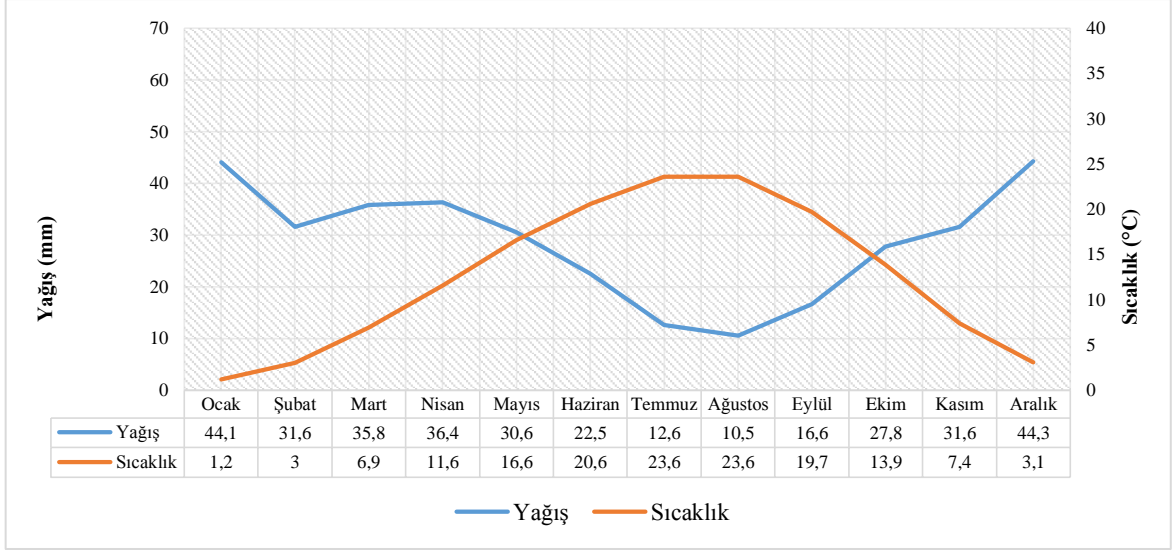
Araştırma alanına ait iklimsel özellikler belirlenirken Ankara-Nallıhan Meteoroloji İstasyonu'ndan alınan 1967-2017 yıllarına ait meteorolojik veriler kullanılmıştır. Söz konusu meteorolojik verilere ait değerler Tablo 4.1'de özetlenmiştir.

1967-2017 yıllarına ait meteorolojik verilere göre Ankara İli Nallıhan İlçesi'nde en yüksek sıcaklık 40,6 °C ile Temmuz ayında görülürken, en düşük sıcaklık -18,8 °C ile Ocak ayında görülmüştür (MGM, 2018). MGM (2018)'e göre yıllık ortalama nem oranının % 62,2 olarak ölçüldüğü Nallıhan'da yıllık en yüksek yağış miktarı Ekim ayında 87,0 mm. ölçülürken, yıllık yağış ortalaması bu değerden düşük ve 28,7 mm. ölçülmüştür.

Tablo 4.1: Ankara-Nallıhan Meteoroloji İstasyonu 1967-2017 yıllarına ait meteorolojik veriler (MGM, 2018).

METEOROLOJİK VERİLER	AYLAR												YILLIK (1967-2017)
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
Ortalama Sıcaklık (°C)	1.2	3.0	6.9	11.6	16.6	20.6	23.6	23.6	19.7	13.9	7.4	3.1	12.6
Maksimum Sıcaklıkların Ortalaması (°C)	5.2	8.0	13.0	18.5	24.0	28.2	31.5	31.6	27.6	21.0	13.2	7.2	19.1
Minimum Sıcaklıkların Ortalaması (°C)	-2.5	-1.5	1.5	5.2	9.3	12.7	15.4	15.5	11.7	7.2	2.2	-0.7	6.3
Maksimum Sıcaklık (°C)	17.1	20.6	27.6	31.8	34.3	38.4	40.6	40.2	39.2	33.7	25.8	19.1	40.6
Minimum Sıcaklık (°C)	-18.8	-15.1	-14.5	-4.5	0.3	4.0	6.0	7.2	3.0	-3.5	-10.0	-13.8	-18.8
Ortalama Nem (%)	72.3	68.5	63.4	59.7	58.6	57.8	54.8	55.2	56.1	60.6	66.6	72.9	62.2
Ortalama Açık Günler Sayısı	2.3	3.4	4.6	3.7	6.5	6.4	8.4	7.7	6.8	5.5	4.8	3.5	5.3
Ortalama Bulutlu Günler Sayısı	21.2	22.2	24.0	24.8	25.6	23.1	21.2	21.7	21.7	22.3	23.0	21.6	22.7
Ortalama Kapalı Günler Sayısı	8.9	4.80	4.4	3.7	2.2	1.7	1.0	1.40	1.5	2.6	3.4	8.0	3.6
Toplam Yağış Ortalaması (mm.)	44.1	31.6	35.8	36.4	30.6	22.5	12.6	10.5	16.6	27.8	31.6	44.3	28.7
Maksimum Yağış (mm.)	37.8	26.8	49.8	27.9	29.2	34.5	26.4	25.6	44.1	87.0	29.8	37.8	87.0
Kar Örtülü Günler Sayısı	10.4	6.27	1.8								1.5	3.6	1.97
Ortalama Rüzgâr Hızı (m_sec)	1.5	1.6	1.8	1.8	1.8	1.9	2.1	2.1	1.8	1.6	1.4	1.4	1.7
Maksimum Rüzgâr Hızı (m_sec)	19.0	25.1	24.7	39.7	23.2	28.7	22.4	25.0	20.8	18.0	21.9	19.4	39.7

Şekil 4.2’de, Walter Yöntemi’ne göre (Uluocak, 1974), Ankara İli Nallıhan İlçesi’nin 1967-2017 yılları arası meteorolojik verilerine göre çizilmiş olan iklim diyagramı verilmiştir. Buna göre, yağış ve sıcaklık eğrilerinin birbirini kestiği ve bu dönemde kurak bir dönem yaşandığı görülmektedir.

Şekil 4.2: Nallıhan’ın son 50 yıllık iklim verilerine göre oluşturulan iklim diyagramı. (Uluocak, 1974’den değiştirilerek).

Türkiye’de bulut kapalılığı kuzey enlemlerde fazla ve güney enlemlerde az olmakla birlikte Karadeniz Bölgesi’ndeki kapalılık ile yağış miktarı doğrudan ilişkilidir. Bunun yanı sıra Türkiye’de güneşlenme süresi ve güneşlenmenin şiddeti kuzey enlemlerde az iken güney enlemlerde fazladır. Güneşlenme süresinin ise bulutluluk ile ters orantılı olduğu görülmektedir (Şensoy vd., 2008). Fakat 1967-2017 yıllarına ait meteorolojik verilerin yer aldığı Tablo 4.1’e göre Nallıhan’ın sahip olduğu konumuyla birlikte topoğrafik özelliklerinin, bu ilişkileri de değiştirdiği görülmektedir. Nallıhan’da ölçülen yıllık ortalama kapalı gün sayısı 3,6 iken; yıllık ortalama bulutlu gün sayısı 22,7’dir.

4.1.3 Topoğrafik Özellikler

Topoğrafya; planlama çalışmalarında topoğrafik özelliklerin yükseklik grupları, eğim grupları ve bakı grupları bakımından değerlendirilmesi açısından önemlidir. Alana yönelik plan kararlarının belirlenmesinde ve bu doğrultuda stratejilerin geliştirilmesinde göz önünde bulundurulmalıdır (Giran Taşcıoğlu, 2016).

Çalışma alanına ait yükseklik grupları, eğim grupları ve bakı grupları haritaları; HGK'dan temin edilen 1/25.000 ölçekli topoğrafik haritalardan üretilmiştir. Çalışma alanı 1/25.000 ölçekli topoğrafik haritaların Adapazarı H25 c2 ve H26 d1 paftaları içinde kalmaktadır.

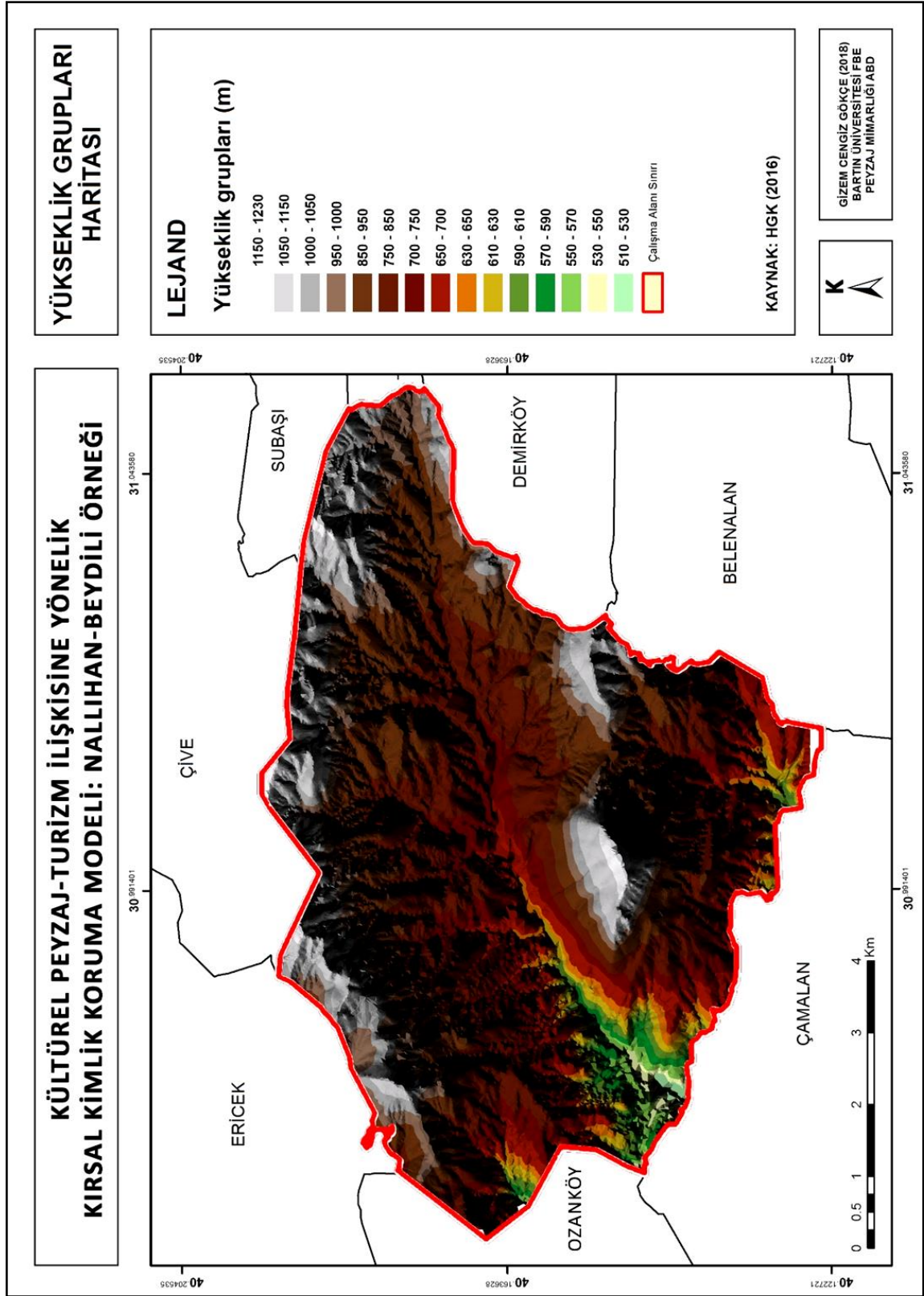
Çalışma alanının deniz seviyesinden yüksekliği 510 m. ile 1230 m. aralığında değişmektedir. Çalışma alanının en yüksek noktası Beydili Kayası Tepesi (1148 m.), en düşük noktası ise güneybatı sınırında olup 530 m. civarındadır.

Çalışma alanının büyük çoğunluğu (% 22,9) 750-850 m. yüksekliğe sahiptir. Çalışma alanının sadece % 0,2'si 510-530 m. yüksekliğe sahiptir. Beydili Mahallesi merkezi yüksekliği 750-850 m. arasındadır.

Çalışma alanının eğim durumu, 5 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir. Çalışma alanının büyük çoğunluğu (% 48,8) çok dik eğime sahiptir.

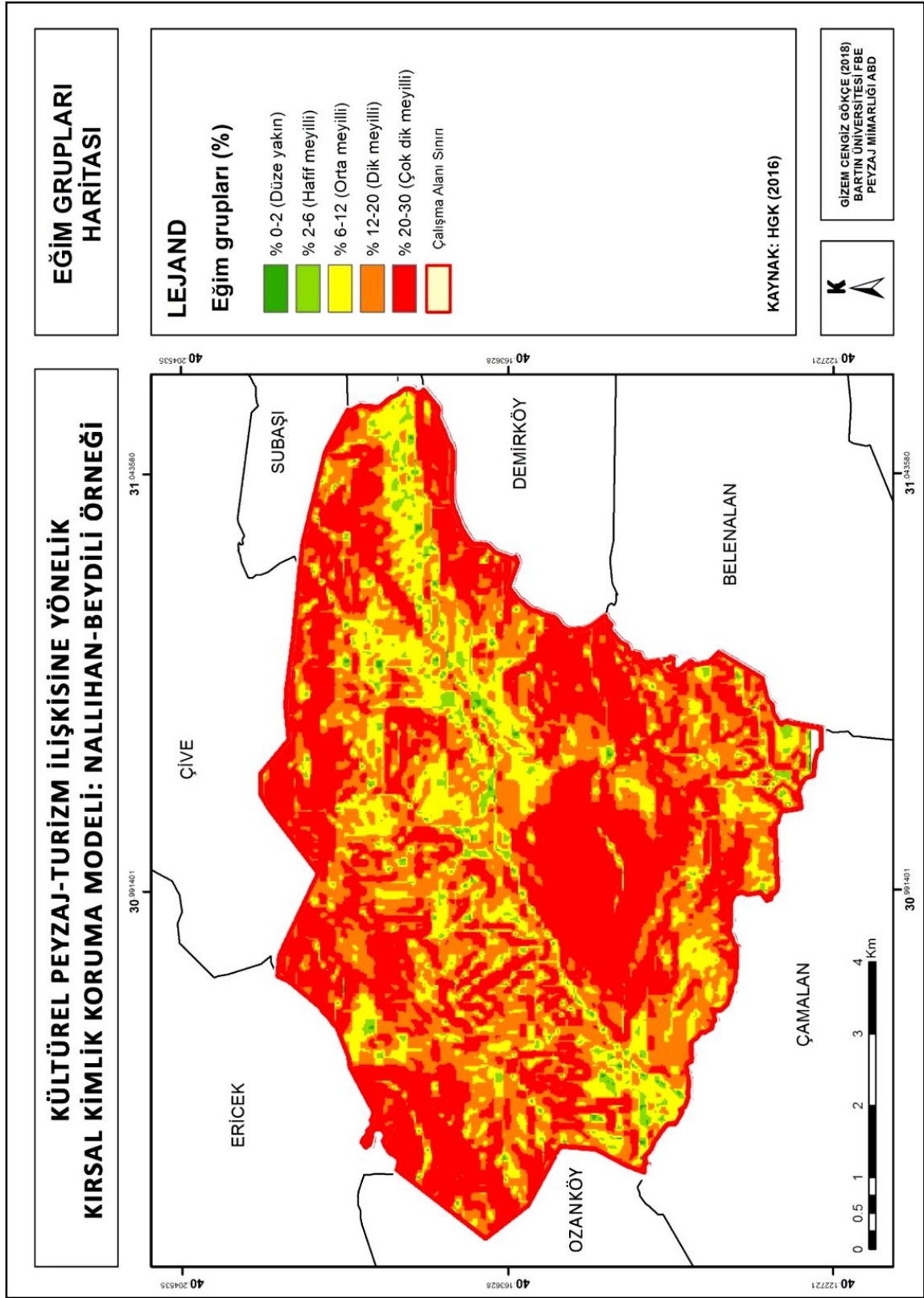
Çalışma alanı bakı grupları değerlendirildiğinde alanın büyük çoğunluğunun (% 24,7) güney bakarlı olduğu görülmüştür. Bu durum, yapılacak bitkisel tasarım çalışmalarında kullanılacak bitkiler için elverişli yaşam ortamı sağlamaktadır. Güney bakarlı alanlardan sonra sırasıyla güneybatı (% 18,8), güneydoğu (% 16), kuzeybatı (% 13) ve batı bakarlı (% 10,5) alanlar gelmektedir.

Topoğrafik haritalardan üretilmiş olan; çalışma alanına ait yükseklik, eğim ve bakı haritaları sırasıyla Şekil 4.3, 4.4, 4.5'te verilmiştir.

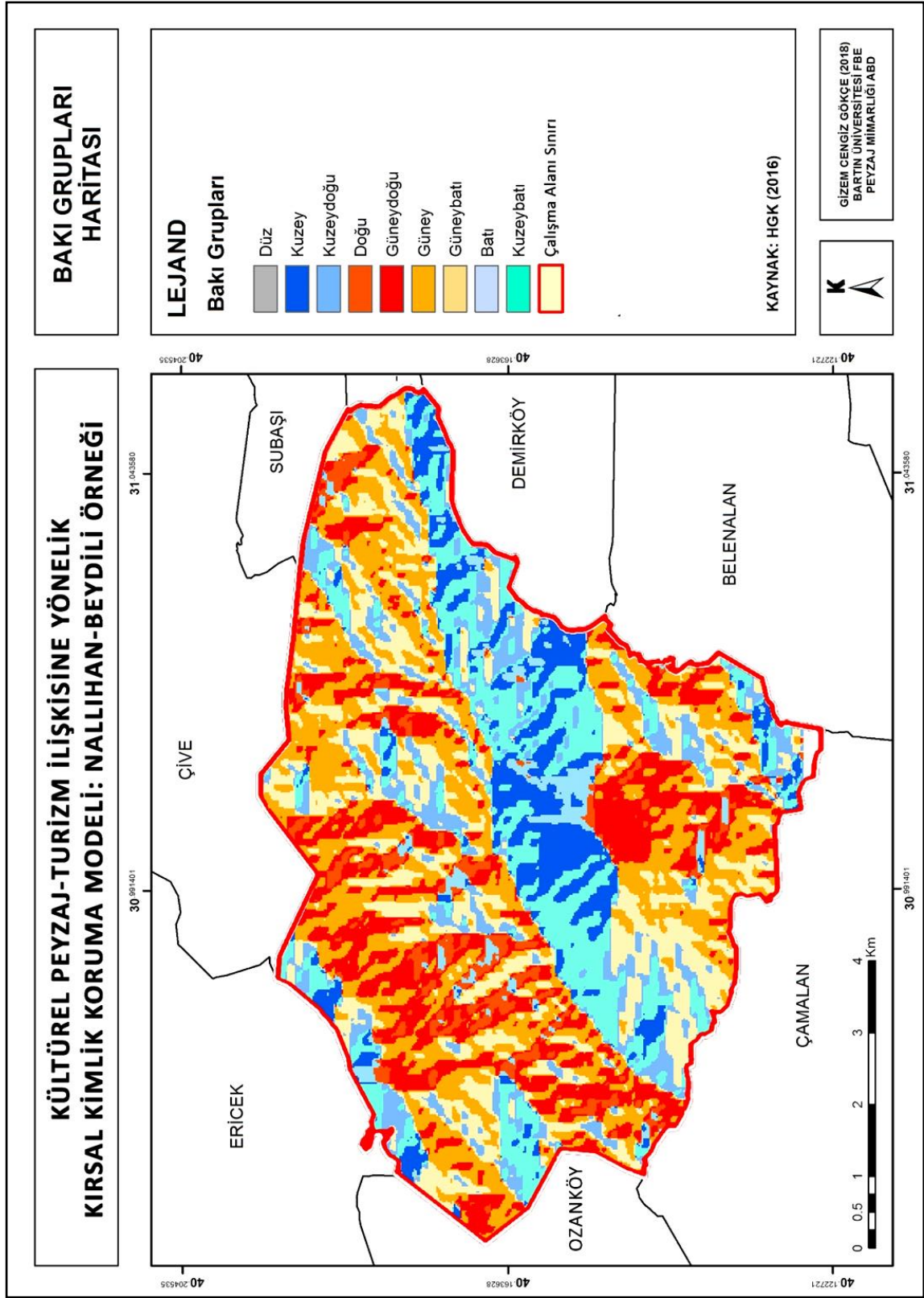

Şekil 4.3: Yükseklik grupları haritası.

Şekil 4.4: Eğim grupları haritası.

Şekil 4.5: Bakı grupları haritası.

4.1.4 Toprak Yapısı

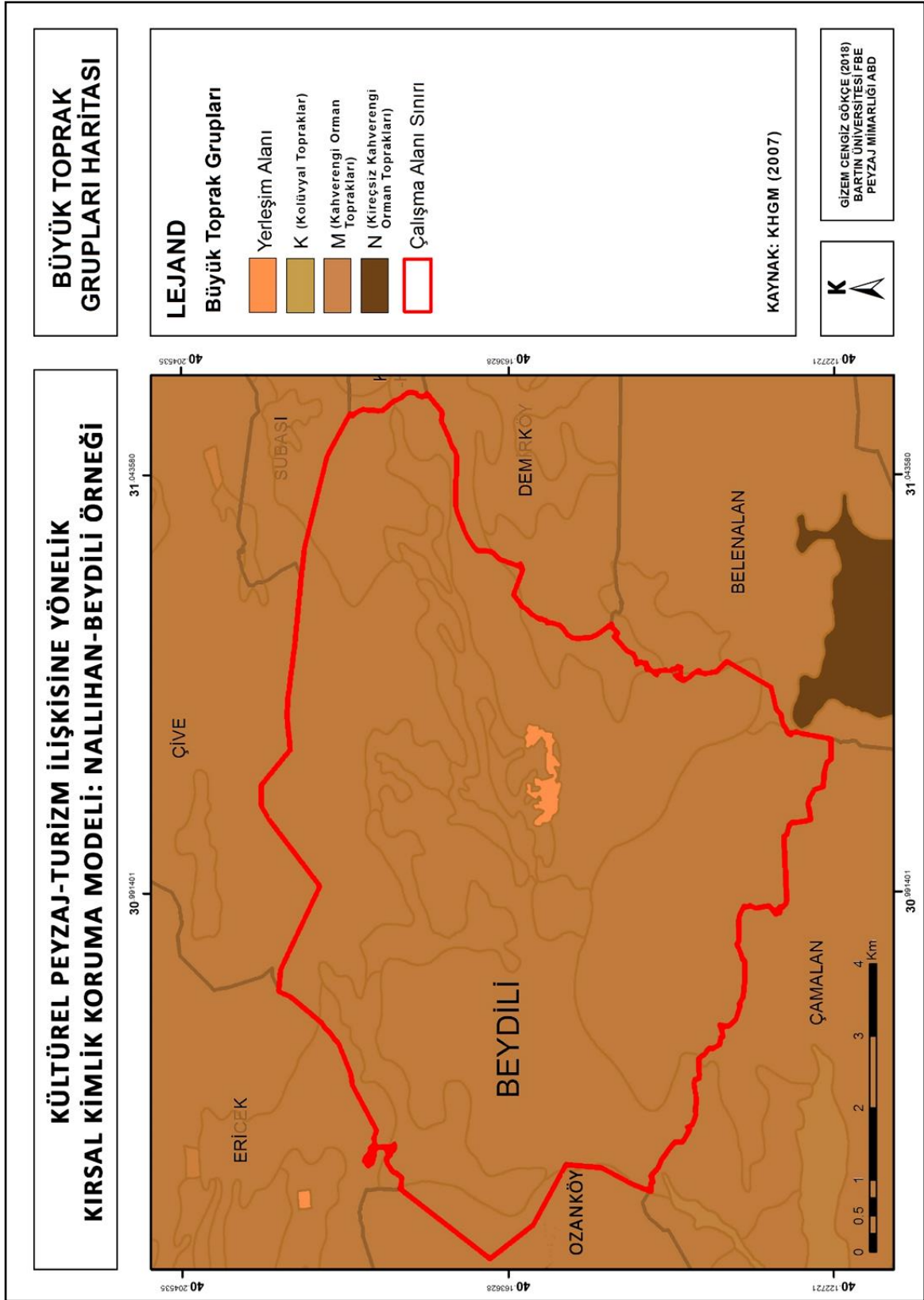
Çalışma alanının toprak yapısını belirlemek amacıyla; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve 2007 yılına ait olan 1/25.000 ölçekli toprak haritasından yararlanılmıştır. Toprak özellikleri; büyük toprak grupları ve arazi kullanım yetenek sınıfları açısından değerlendirilmiştir.

Nallıhan arazisinin toprak yapısı farklılık göstermektedir. Verimli ve alüvyal topraklara sahip alanların yanı sıra bitki yetişmesi mümkün olmayan killi ve ağır topraklara sahip alanlar da bulunmaktadır. Toprak genellikle kireçli yapıya sahiptir (Nallıhan Kaymakamlığı, 2014).

Çalışma alanı olan Beydili Mahallesi'nde Şekil 4.6'da da görüldüğü gibi tek bir çeşit büyük toprak grubu bulunmaktadır. Çalışma alanı sınırları içinde yalnızca kahverengi orman toprakları görülmektedir. Bayramin (2010)'a göre; kahverengi orman toprakları, genellikle ılıman bölgelerde görülen topraklardır. Ilıman bölgelerde iklim özelliklerinin çeşitlilik göstermesi ve aşırı sıcak veya soğuk olmayışı bu bölge iklimlerinin en belirgin özelliğidir.

Yüksek kireç içeriğine sahip ana madde üzerinde oluşan Kahverengi Orman Toprakları (TKİB, 2008; Doğan, 2012), zayıf gelişmiş katmanlara sahip olup reaksiyonları nötr veya alkalidir. Alt toprağın aşağı kısımlarında kireç birikmesi görülmekteyken drenajları iyi durumdadır (TKİB, 2008). Geniş yapraklı orman örtüsü altında oluşan kahverengi orman toprakları, genellikle sığ topraklardır (Doğan, 2012).

Araziler; kullanım yeteneklerine göre, birinci sınıf ve sekizinci sınıf arasında kalmaktadır. *“Üzerinde erozyona sebep vermeden en iyi, en kolay ve en ekonomik şekilde tarım yapılabilen araziler birinci sınıf arazilerdir. Sekizinci sınıf araziler ise; hiç bir tarıma elverişli olmayan arazilerdir.”* Çayır veya ormanlık olarak bile kullanılmamaktadırlar. Fakat doğal yaşam ortamları olup insanlar tarafından milli park ve/veya dinlenme yerleri olarak kullanılabilir (TKİB, 2008).

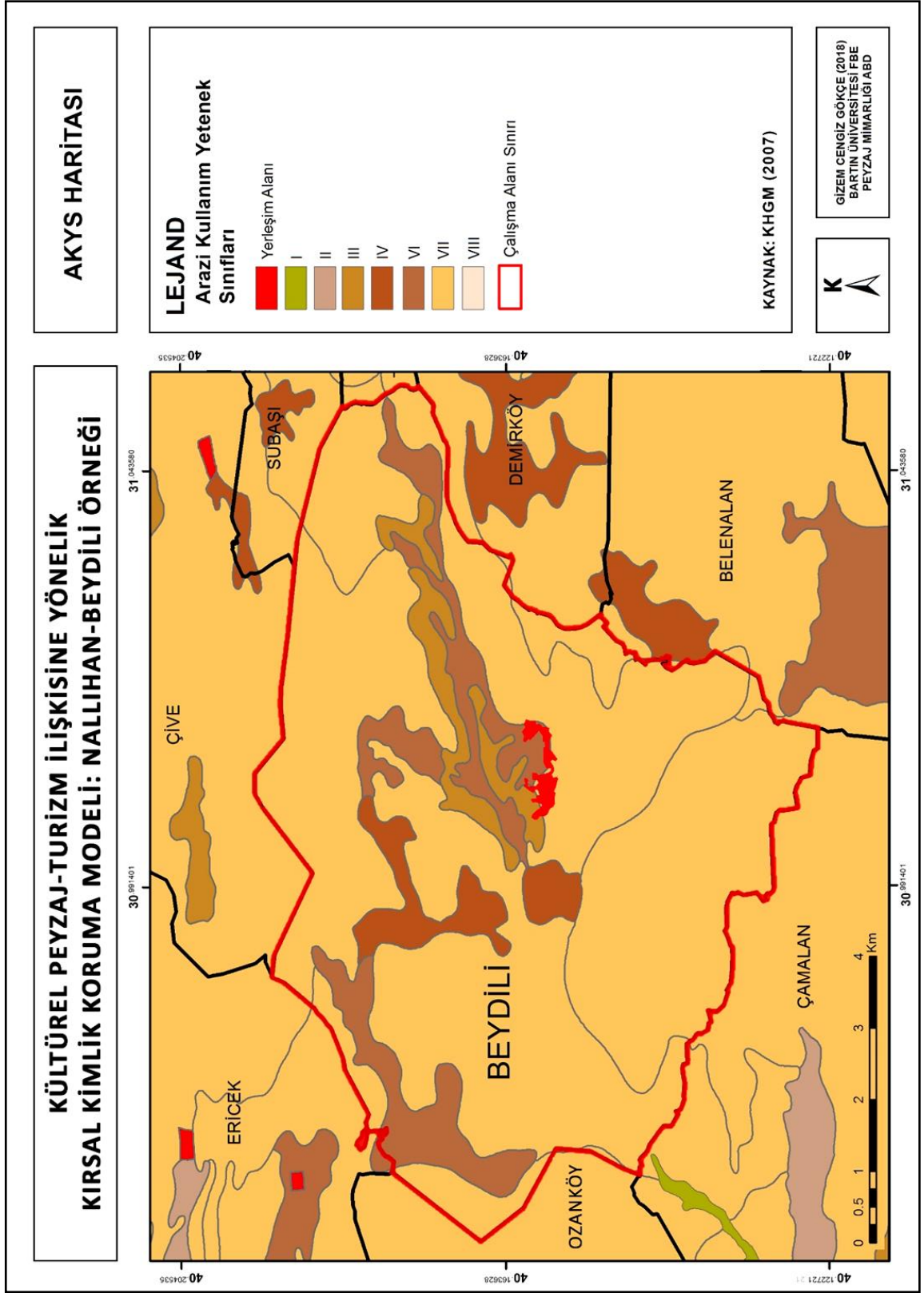
Şekil 4.6: Büyük toprak grupları haritası.

Çalışma alanı, arazi kullanım yetenek sınıfları açısından incelenmiş ve Şekil 4.7’de verilen arazi kullanım yetenek sınıfları haritası oluşturulmuştur. Buna göre alanda; III. sınıf, IV. sınıf, VI. sınıf ve VII. sınıf araziler olmak üzere 4 çeşit yetenek sınıfı bulunmaktadır.

Beydili Mahallesi yerleşim alanının kurulmuş olduğu araziler IV. sınıf araziler olup çalışma alanının kuzeyinde ve merkezinde yer almaktadır. IV. sınıf araziler üzerinde, tarla bitkileri yetiştirilebildiği gibi bu araziler devamlı olarak çayır olarak kullanılmaya uygun arazi sınıfıdır. İklim, meyilin fazla olması, erozyon ve kötü toprak karakterleri; IV. sınıf toprakların üzerinde yapılacak tarım uygulamalarını sınırlamaktadır. Drenajı kötü, az meyilli topraklar da IV. sınıf arazilere dâhil edilmektedir. Bu araziler, verimliliğinin az olmasıyla birlikte, ilkbaharda birdenbire kurumaları nedeniyle üzerinde ürün yetiştirmeye uygun değildirler.

Çalışma alanının % 50’sinden fazlası VII. sınıf arazilerle kaplıdır. VII. sınıf araziler, meyili fazla, erozyona uğramış, taşlı ve arızalı olmakla birlikte yüzlek, kuru, bataklık veya diğer bazı elverişsiz toprakları içermektedir. Üzerinde bulunan bitki örtüsü azaldığı takdirde erozyon şiddetlenmektedir.

Çalışma alanının doğu ve batı kesimlerinde III. sınıf ve VI. sınıf araziler bulunduğu görülmektedir. III. sınıf araziler, doğru tarım uygulamalarıyla fazla gelir getiren çapa bitkileri için orta derecede iyi arazilerdir. Orta derecede meyilli, erozyona karşı hassas, ıslak, yüzlek, taban taşı olan, kumlu veya çakıllı topraklardır. Düşük su tutma kapasitesine sahip olup verimliliği azdır. VI. sınıf araziler ise, ormanlık veya çayır olarak kullanılmakta fakat bu sırada orta derecede önlem almayı gerektirmektedir. Meyili fazla araziler olup şiddetli erozyona maruz kalmaktadırlar. Yüzlek, ıslak veya çok, kuru topraklardır.

Şekil 4.7: Arazi kullanım yetenek sınıfları haritası.

4.1 5 Hidroloji

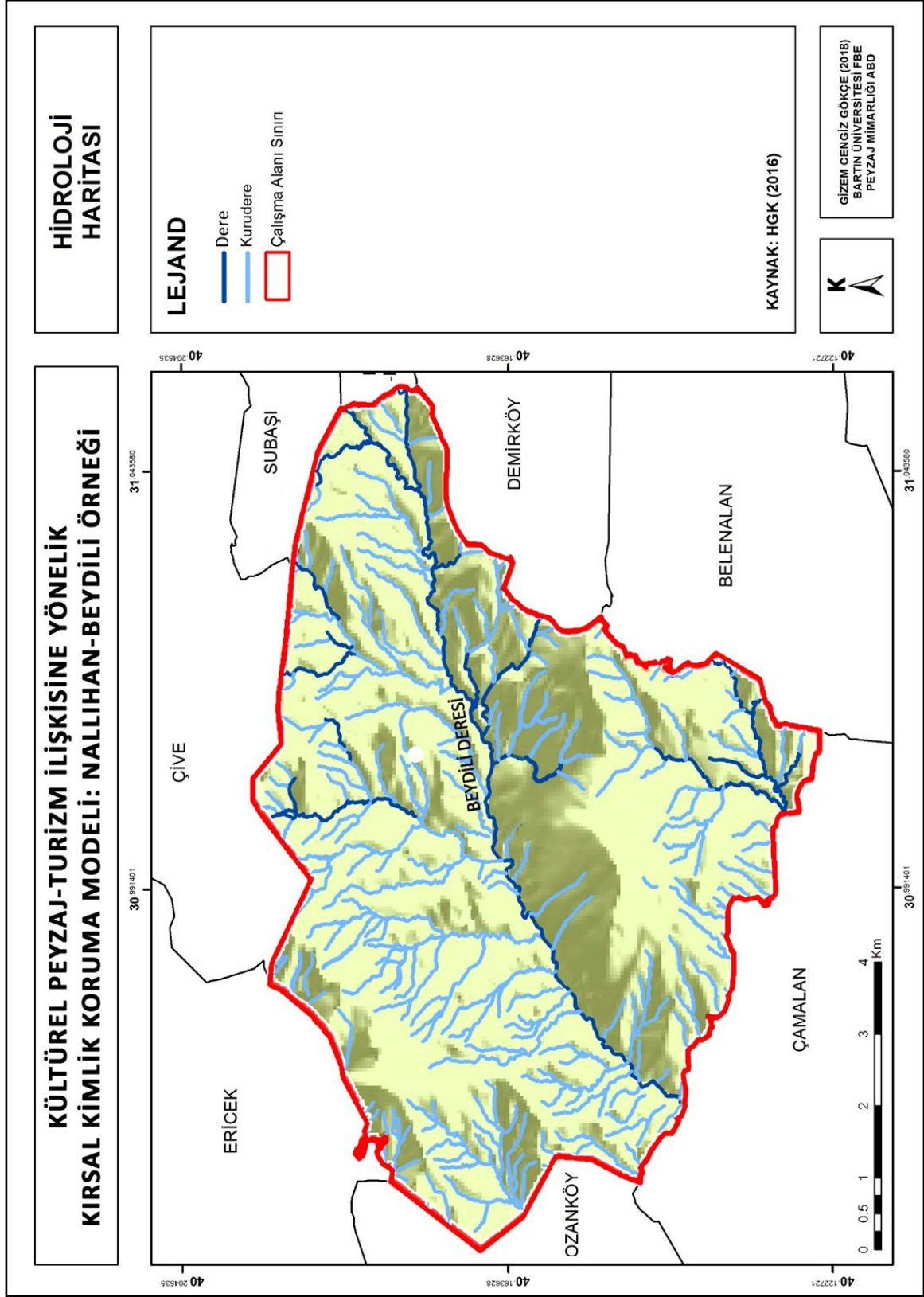
Su varlığı tüm turizm aktiviteleri için öneme sahiptir. Ancak turizm uygulamaları sonucunda su kaynakları üzerinde baskılar görülebilmektedir. Dünya Turizm Örgütü (UNWTO, 2013) de suyun sürdürülebilir turizm için önemini vurgulamaktadır. Giran Taşcıoğlu (2016)'ya göre bazı turizm çeşitleri sonucu oluşan atık sular sürdürülebilir turizm çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Gelen ziyaretçilerin su tüketimi de atık su oluşumunda etkilidir.

Planlama yapılacak alanlarda akarsu, göl ve deniz gibi su kaynaklarının bulunması fırsat olarak görülmektedir. Fakat içme suyu kaynaklarının varlığı kimi zaman dezavantaj olarak değerlendirilmektedir (Giran Taşcıoğlu, 2016).

Nallıhan İlçesi'ne bağlı Beydili Mahallesi, Beydili Havzası'nda yer almaktadır. Havza, ismini sınırları içinde kalan en büyük yerleşim olan Beydili'nden almakta olup iklim ve topoğrafya bakımından çevresine göre farklılık göstermektedir. Beydili Havzası, nispi yükseklikleri 600-900 m.'ye varan, dik yamaçlı plato ve dağlarla çevrilidir (Sür ve Akkan, 1963).

Nallıhan İlçesi'nde topoğrafik yapıya da bağlı olarak çok sayıda dere bulunmaktadır (Şekil 4.8). Beydili Deresi, İlçe Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı Andız Şefliği sınırları içinde olan derelerden biri olup, ismini içinden geçmekte olduğu yerleşim olan Beydili Mahallesi'nden almıştır (Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü, 2012).

Beydili Mahallesi'nde yürütülmüş olan "Kırsal Kalkınma Temelli Kırsal Turizm Projesi"ne ait raporda da belirtildiği gibi, dere kenarı turizm aktivitelerine ve kuş gözlemciliğine olanak sağlamaktadır (URL-2, 2014).

Şekil 4.8: Hidroloji haritası.

4.1.6 Flora ve Fauna Özellikleri

Ankara İli'nin kuzeybatısında bulunan Nallıhan civarında iklim koşulları çeşitlilik göstermektedir (ÇŞB, 2011a). İlçe arazisinin % 49'u orman, % 21'i tarıma elverişli, % 3'ü çayır ve mera, % 27'si ise tarım dışı kullanımdır (Nallıhan Kaymakamlığı, 2014). İlçede mahallelerin çoğu orman içinde veya orman kenarında konumlanmıştır (Mutlu, 2007). Beydili Mahallesi de bunlardan biridir.

Nallıhan ormanlarında *Abies nordmanniana* subsp. *bornmuelleriana* Mattf. (Gökmar), *Pinus sylvestris* L. (Sarıçam) ve *Pinus nigra* L. subsp. *pallasiana* (Karaçam) gibi kozalaklı, iğne yapraklı bitkiler görülmektedir (ÇŞB, 2015b). Akarsu kenarlarında *Elaeagnus* sp. (İğde), *Salix* sp. (Söğüt) ve *Populus* sp. (Kavak) bitki türlerine rastlanmaktadır. Sulu tarım için uygun alanların dere boyları olduğu görülmektedir. Kuzeye ve batıya gidildikçe orman örtüsü sıklaşırken doğuda ve güneyde dağ ve tepelerin çıplak olduğu görülmektedir (Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü, 2012).

Bitki çeşitliliği açısından önemli tepeler; kireçtaşı, jipsli, marnlı ve killi topraklardan oluşmakta ve Nallıhan-Beyazır karayolu ile Seben İlçesi arasında doğu-batı doğrultusunda uzanmaktadır. *Alyssum niveum* L. (Ak Kevke) ve *Asyneuma linifolium* Boiss. Et Heldr. subsp. *nallihanicum* (Nallıhan Değneği) ve *Muscari adili* (Arap Sümbülü) bu bitkilerin önemlileri arasında yer almaktadır. Nallıhan İlçesi'nde *Alyssum niveum* L. (Ak Kevke), *Astragalus trichostigma* L. (Tuğ Geveni), *Asyneuma linifolium* Boiss. Et Heldr. subsp. *nallihanicum* (Nallıhan Değneği) bitki türlerinin nesli tükenme tehdidiyle karşı karşıyadır. Bu türler, korunması öncelikli bitkiler arasında yer almaktadır (ÇŞB, 2015b).

Çalışma alanı olan Beydili Mahallesi Nallıhan orman varlığı içerisinde, Andız bölümünde yer almaktadır. Aynı zamanda Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü, Andız Orman İşletme Şefliği'ne bağlı bulunmaktadır.

Aladağ Çayı'nın deltasında bulunan Nallıhan-Davutoğlu Kuş Cenneti tuzcul özellik göstermektedir. Kuş Cenneti bölgesinde sulak çamur düzlükleri, ağaçlık, bozkır ve kayalık yaşam alanları mevcuttur. Alan kuşlar için, üreme döneminde olduğu gibi göç ve kış dönemleri içinde de önem taşımaktadır. Nallıhan ormanlık kesimlerinde *Ursus* sp. (Ayı), *Lynx* sp. (Vaşak), *Sus scrofa* (Yaban domuzu), *Cervus* sp. (Geyik), *Canis lupus* (Kurt),

Vulpes sp. (Tilki), *Meles meles* (Porsuk), *Mustela* sp. (Gelincik), *Sciurus* sp. (Sincap), *Alectoris* sp. (Keklik), *Milvus* sp. (Çaylak), *Grus grus* (Turna), *Scolopax* sp. (Çulluk), *Columba* sp. (Güvercin), *Streptopelia* sp. (Üveyik) ve *Coturnix* sp. (Bildircin) görülmektedir (ÇŞB, 2015b).

Bölgede kuluçkaya yattığı bilinen önemli kuş türleri arasında *Nycticorax nycticorax* (Gece Balıkçılı), *Neophron percnopterus* (Küçük Akbaba), *Falco biarmicus* (Bıyıklı Doğan), *Milvus migrans* (Kara Çaylak) ve *Falco peregrinus* (Gökdoğan) sayılmaktadır. *Egretta garzetta* (Küçük Akbalıkçıl), *Ardea cinerea* (Gri Balıkçıl) ve *Nycticorax nycticorax* (Gece Balıkçılı) aynı kolonide kuluçkaya yatmaktadır. Bölgede düzenli olarak görünen *Haliaeetus albicilla* (Akkuyruklu Kartal) yakın çevrede ürediği düşünülmektedir. Alan göç sırasında çok sayıda *Ciconia ciconia* (Leylek) ve *Tadorna ferruginea* (Angıt) için konaklama noktası konumundadır. Kış döneminde çok sayıda *Anser* sp. (Kaz), *Dendrocygna* sp. (Ördek) ve *Aythya marila*'ya (Patka) ev sahipliği yapan alan *Cygnus* sp. (Kuğu) için de önemli bir barınaktır. *Cyprinus carpio* (Sazan), *Silurus glanis* (Yayın), *Diplodus vulgaris* (Karagöz) gibi tatlı su balıkları barajda yaşamaktadır. Sarıyar Barajı kıyılarına 2005 yılında küresel ölçekte nesli tehlike altında olan *Ovis orientalis Anadolica* (Anadolu Yaban Koyunu) alana tekrar yerleştirilmiştir. *Branta ruficollis* (Sibirya Kazı), *Coracias garrulus* (Gökkuzgun) ve *Cygnus columbianus* (Küçük Kuğu), alanda yaşayan ve neslinin tehlike altında olduğu bilinen diğer kuş türleridir (ÇŞB, 2015b).

Orman ve Su İşleri Bakanlığı ülke genelinde 80 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (YHGS) ilân etmiştir. Bu alanlardan 4 tanesi Ankara ilinde yer almaktayken, bunlardan üçü Nallıhan'da bulunan Nallıhan Davutoğlu YHGS, Nallıhan Emremsultan YHGS ve Nallıhan Saçak YHGS'dir (ÇŞB, 2015b).

4.2 Çalışma Alanının Sosyo-Kültürel Özellikleri

Çalışma alanının sosyo-kültürel özellikleri; tarihçe, demografik özellikler, yerleşim alanları, tarım alanları, tarihi ve arkeolojik öğeler, ulaşım ve geleneksel kültür öğeleri başlıkları altında incelenerek bu bölümde açıklanmıştır. Alana ilişkin sosyo-kültürel özelliklerin aktarılmasında muhtar anketi ve yerel halk anketleri sonuçları da etkili olmuştur. Bu çalışmada ele alınan kültürel peyzaj bileşenleri, alana ait hava fotoğrafı üzerine noktasal olarak işlenmiş ve Kültürel Peyzaj Bileşenleri haritası oluşturulmuştur (EK-4).

4.2.1 Tarihçe

Nallıhan toprakları tarih boyunca; farklı medeniyetlerin hâkimiyeti altında bulunmuştur. 1071 yılında Malazgirt Zaferi ile Türkler'in egemenliğine girmiştir. Önce Danişmentliler'in daha sonra da Anadolu Selçukluları'nın idaresinde bulunmuştur. 1308'de Anadolu Selçukluları yıkılmış ve Nallıhan toprakları Candaroğulları Beyliği sınırlarında kalmıştır. Osmanlı Beyliği topraklarına ise Orhan Bey zamanında katılmıştır. Bu fetih sırasında Oğuz Türkleri boylarından biri olan Beydilililerin bir kısmı Nallıhan'a gelip yerleşmiştir (Şener, 2001; Öztürk 2007; Nallıhan Kaymakamlığı, 2014).

Beydilililer, 24 tane Oğuz boyundan biri olup tarihe bakıldığında yaşadıkları yerleşim yerlerine kendi isimlerini verdikleri görülmektedir. Bunların isimleri aynı kalıp günümüze kadar gelenleri bulunmaktadır. Bu yerleşim yerlerinden biri de Ankara İli Nallıhan İlçesi'ne bağlı olan ve tarihi; Oğuzların Anadolu'ya gelmesine dayanan Beydili Mahallesi'dir. Nallıhan İlçesine 40 km. uzaklıkta olan Beydili Mahallesi 1928 yılında bucak merkezi yapılmıştır (Şener, 2001).

4.2.2 Demografik Özellikler

Çalışma alanı olarak seçilen Beydili Mahallesi ADNKS 2017 yılı verilerine göre 205 kişilik bir nüfusa sahiptir (TÜİK, 2018b). 1975 yılında ilk defa yapılan Genel Nüfus Sayımı (GNS) sonuçlarında nüfusun 587 olduğu görülmektedir (TÜİK, 1976).

Araştırma alanı için 1975-2017 yılları baz alınarak nüfus projeksiyonu yapılmıştır. 1975 yılından 2017 yılına kadar geçen 43 yıllık süreçte nüfus değişim oranı %-65 olarak hesaplanmıştır. Aynı yıl aralığında Beydili Mahallesi'nin yer aldığı Nallıhan İlçe toplam nüfusu değişim oranı hesaplanırken 2017 yılı sonuçlarına göre ilçe nüfusunun 28.621 (TÜİK, 2018c), 1975 GNS sonuçlarına göre ilçe nüfusunun 32.769 (TÜİK, 1976) olduğu görülmüştür. Bu durumda ilçe toplam nüfus değişim oranı %-12,6 olarak hesaplanmıştır Nallıhan İlçe nüfusunun %-12,6 oranında azalma gösterdiği görülmüştür (Tablo 4.2).

Tablo 4.2: Beydili Mahallesi ve Nallıhan İlçesi'ne ait 1975-2017 yılları nüfusları ve nüfus değişim oranları (TÜİK 1976; 1981; 1986; 1991; 2001; 2008; 2011a; 2012; 2013b; 2014; 2015; 2016; 2017a; 2018b; 2018c).

YERLEŞİM BİRİMİ	YILLAR														*PC/DO (%)
	1975	1980	1985	1990	2000	2007	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	(1975-2017)
Beydili Mahalle Nüfusu	587	568	554	471	321	273	234	226	241	266	211	211	212	205	-65,0
Nallıhan İlçe Nüfusu	32.769	34.389	35.718	36.779	40.677	31.768	30.571	30.351	30.299	29.797	29.289	29.209	28.721	28.621	-12,6

*PC: Percentage Change

*DO: Değişim Oranı

Bu tez kapsamında, ilk nüfusu ifade eden P0 değeri, ulaşılabilen en eski verinin bu yıla ait olması nedeniyle 1975 yılı olarak ele alınmıştır.

Beydili Mahallesi ve Nallıhan İlçesi'nin nüfus değişim oranları hesaplanırken Özgür (2010)'dan ve Bollukcu (2014)'den yararlanılmıştır. Hesaplama kullanılan formül Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3: Nüfus değişim oranları.

Yüzelik Nüfus Değişim Oranı (Percentage change-PC/DO):	
$PC = (P_n - P_0) : P_0 \times 100$	
P_0 : İlk (dönem başı) nüfus	P_n : Son (dönem sonu) nüfus

Bu formüle göre; Beydili Mahallesi ve Nallıhan İlçe nüfus değişim oranları hesaplaması bu şekildedir:

$$\begin{aligned} PC/DO \text{ (Beydili)} &= (205-587) : 587 \times 100 \\ &= (-382) : 587 \times 100 \\ &= -0,650 \times 100 \\ &= -65 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} PC/DO \text{ (Nallıhan)} &= (28.621-32.769) : 32.769 \times 100 \\ &= (-4,148) : 32.769 \times 100 \\ &= -0,126 \times 100 \\ &= -12,6 \end{aligned}$$

2050 yılına göre yapılan nüfus projeksiyonuna göre ilçe nüfusunun azalmaya devam edeceği ve hesaplamalara göre toplam İlçe nüfusunun 13 kişi olacağı tahmin edilmektedir. Bu değerler Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4: Nallıhan İlçesi'ne ait nüfus projeksiyonları.

	YILLAR	ÜSSEL YÖN.	EKK YÖN.	BF YÖN.	ARİT YÖN.	ORTALAMA
Nallıhan İlçe Nüfusu	2020	28	26	22	20	24
	2025	26	23	21	18	22
	2030	24	20	20	16	20
	2035	23	18	19	14	18
	2040	22	15	18	12	17
	2045	20	13	17	10	15
	2050	19	10	16	8	13

Çalışma alanı olan Beydili Mahallesi nüfusunun ise %-65 oranında azaldığı saptanmıştır. 2050 yılına göre yapılan nüfus projeksiyonuna göre Mahalle nüfusunun azalma eğilimini

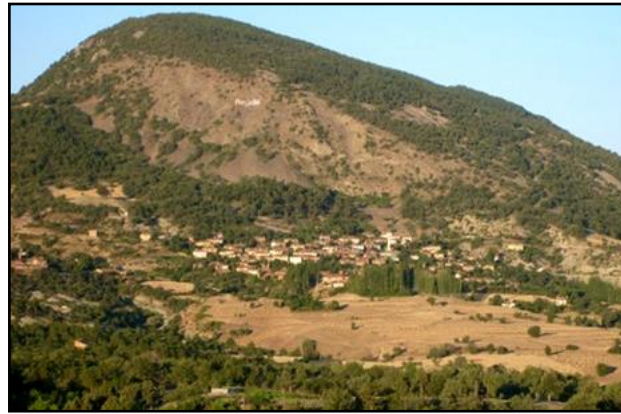
koruduğu ve yapılan hesaplamalara göre mahallede ikamet eden nüfusun kalmayacağı tahmin edilmektedir. 2020-2050 yılları arasında yapılan projeksiyona göre mahalle nüfusunun 2030 yılında tükeneceği tahminini yapmak mümkündür. Tablo 4.5'te Beydili Mahallesi 2050 yılı nüfus projeksiyonu hesaplamaları verilmiştir.

Tablo 4.5: Beydili Mahallesi'ne ait nüfus projeksiyonları.

	YILLAR	ÜSSEL YN.	EKK YN.	BF YN.	ARİT YN.	ORTALAMA
Beydili Mahallesi	2020	182	115	90	-61	81
	2025	148	53	73	-128	37
	2030	121	-9	59	-194	-6
	2035	99	-71	48	-261	-46
	2040	81	-133	39	-327	-85
	2045	66	-194	32	-394	-123
	2050	54	-256	26	-460	-159

4.2.3 Yerleşim Alanları

Araştırma alanında yapılan arazi çalışmasında Beydili Mahallesi Muhtarı'na, mahalleye ilişkin veri toplamak amacıyla bir anket uygulanmıştır (EK-7). Buna göre; mahalle, tek mahalleli bir yerleşim olarak kurulmuştur. Mahallede toplam 150 hane bulunmakta ancak bu konutların 70 adeti kullanılmamaktadır. Mahallede bulunan konutların 15 tanesi betonarme yapıdır (URL-2, 2014). Şekil 4.9'da mahallenin yerleşim alanına ait genel bir görünüm verilmiştir.

Şekil 4.9: Beydili Mahallesi yerleşiminden bir görünüm (URL-12, 2014).

Arazi çalışmasında yapılan gözlemler ve görüşmeler sırasında mahallede; içme suyu, elektrik, telefon, kanalizasyon gibi altyapıya yönelik hizmetlerin yeterli olduğu belirtilmiştir.

Fakat internet hizmeti hâlâ gelmemiştir. Bu hizmetlere ek olarak Beydili Mahallesi'nde köy odası ve cami bulunmasına karşın sağlık ocağı, okul, postane gibi yapılar bulunmamaktadır. İlçede görevlendirilmiş bir doktor, iki haftada bir mahalleye gelerek halkla ilgilenmektedir. Alınan bilgilere göre mahallede bulunan ve öğrenim görmekte olan öğrenciler taşımali eğitim sistemiyle okula gitmektedir. Mahallede ayrıca katı atıkların toplanması sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Katı atıkların düzenli olarak toplanmaması kötü görüntüye neden olmakla birlikte, toplum ve çevre sağlığı için tehdit oluşturmaktadır. Mahalle halkı çöplerini mahalle girişinde bir alana kendi imkânlarıyla bırakmaktadır. Bu da yapılacak turizm çalışmaları için olumsuz bir durum olarak tespit edilmiştir. Şekil 4.10'da mahalle yerleşim alanından bir görünüm yer alırken, Şekil 4.11'de mahalle meydanından bir görünüm verilmiştir.

Şekil 4.10: Beydili Mahallesi yerleşim alanı (URL-12, 2014).

Şekil 4.11: Mahalle meydanından bir görünüm.

Çalışma alanına ait yerleşim haritası Şekil 4.12’de verilmiştir. Haritaya göre, yerleşim alanının İlçe merkezinden gelen ana yol üzerinde konumlandığı görülmektedir.

Mahallenin yerleşim alanına ve konut dokusuna ait örnek görünümler Şekil 4.13 ve 4.14’te verilmiştir.

Şekil 4.13: Tarihi Yılman Çeşmesi ve restore edilmiş turizm evi.

Şekil 4.14: Mahalle konut dokusuna ait görünüm.

Şekil 4.15’te ise mahalle sokak dokusuna ait örnek görünüm yer almaktadır. Yerleşimde bulunan konut ve sokakların durumuna ilişkin değerlendirme yapıldığında; mahallede tek

tip konutların bulunmadığı buna göre de yerleşimin genel bir konut dokusu özelliği göstermediğini söylemek mümkündür.

Şekil 4.15: Mahalle sokak dokusuna ait görünümeler.

Mahalledeki sokak yapısı incelendiğinde farklı konstrüksiyon ve farklı malzemelerde yapılar ve donatıların bulunduğu görülmektedir. Buna göre mekânsal anlamda bir birlik olmadığı, yapılar ve donatıların bir doku oluşturmadığı saptanmıştır (Şekil 4.16).

Şekil 4.16: Mahalle sokak dokusunda bulunan farklı konstrüksiyondaki donatı ve yapılara ait görünümler.

4.2.4 Tarım Alanları

Nallıhan arazisinde, kireçli yapıya sahip topraklarda tarla ziraatı yapılmaktadır. Ayrıca çayır-mera alanları bulunmaktadır. Meyve ve sebze üretilen alanlar ise Sakarya Nehri, Nallıhan Çayı ve Aladağ Çayı etrafındaki alanlarda toplanmıştır (Nallıhan Kaymakamlığı, 2014). İlçe genelindeki arazi varlığı ve arazilerin dağılımı Tablo 4.6’da gösterilmiştir. Buna göre; tarım arazileri % 19,5’lik bir oranla, orman arazisi (% 49) ve tarım dışı arazilerden (% 28,5) sonra gelmektedir.

Tablo 4.6: İlçe genelindeki arazi varlığı ve dağılımı (Nallıhan Kaymakamlığı, 2017).

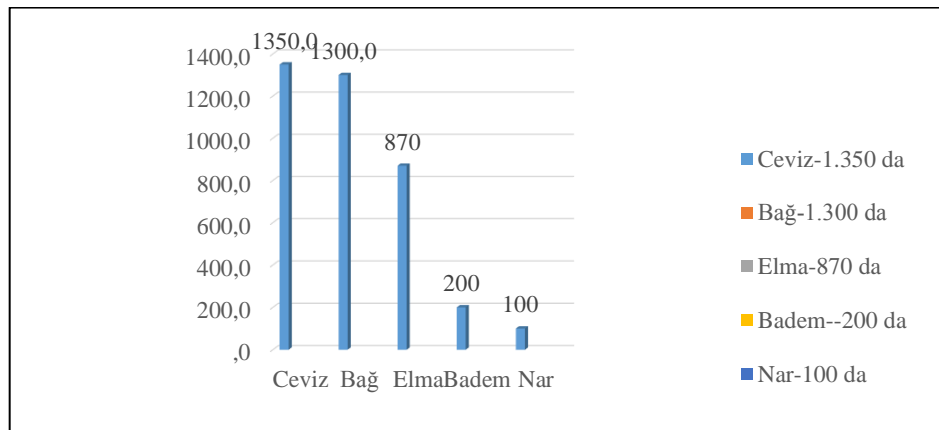
Arazi Cinsi	Alanı (ha)	Oranı (%)	Sulanan Alan (ha)	Kuru Alan (ha)	Nadas (ha)
Tarım	40.697,50	19,5	3.605,00	18.864,50	18.228,00
Orman	103.383,00	49	-	-	-
Çayır-Mera	5.265,30	3	-	-	-
Tarım Dışı	59.454,20	28,5	-	-	-
Toplam	208.800				

İlçede yer alan tarım arazilerinin varlığı ve dağılımı ise Tablo 4.7’de verilmiştir. Tarım arazileri; tarla alanı, sebze alanı ve meyve alanı olmak üzere 3 grupta verilmiştir. Tarım arazileri toplamının % 96’sında tarla tarımı yapılmaktadır.

Tablo 4.7: İlçedeki tarım arazilerinin varlığı ve dağılımı (Nallıhan Kaymakamlığı, 2017).

Arazi Cinsi	Sulanan Alan(da)	Sulanmayan Alan (da)	Nadas Alanı(da)	Toplam (da)	Oran (%)
Tarla alanı	22.435	187.775	182.280	392.490	96
Sebze alanı	9.700	670	-	10.370	3
Meyve alanı	3.915	200	-	4.115	1
Toplam	36.050	188.645	182.280	406.975	100

İlçede en fazla yetişen ürünler sırasıyla *Juglans regia* (Ceviz), *Vitis vinifera* (Üzüm), *Malus domestica* (Elma), *Amygdalus communis* (Badem) ve *Punica granatum* (Nar)’dur. Bu ürünlerin yetiştirildiği toplam alanların da gösterildiği grafik Şekil 4.17’de verilmiştir. Buna göre *Juglans regia* (Ceviz) İlçe genelinde toplam 1.350 dekarlık (da) bir alanda yetiştirilmektedir.

Şekil 4.17: İlçede en fazla yetişen ürünlerin sıralaması (Nallıhan Kaymakamlığı, 2017).

Nallıhan İlçe genelinde yetişen ürünler arasında en fazla *Juglans regia* (Ceviz) yetiştirildiği belirtilmektedir. Beydili’ne bakıldığında ise *Triticum aestivum* L. (Ekmeklik buğday) üretiminin fazla olduğu görülmektedir. Tarım arazilerindeki parçalanma nedeniyle de ekmeklik buğday üretiminin 35 farklı işletmede olduğu belirtilmiştir. Beydili geneline ait üretim bilgileri Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8: Beydili genelindeki üretim bilgileri (CKS, 2017).

No	Ürün	Ekili Alan (da)
1	<i>Triticum</i> sp.(Buğday)	1447,844
2	<i>Hordeum vulgare</i> L. (Arpa)	15,723
3	<i>Medicago sativa</i> L. (Yonca)	73,302
4	<i>Avena sativa</i> L. (Yulaf)	9,003
5	<i>Vicia sativa</i> L. (Fiğ)	73,302
6	<i>Vicia pannonica</i> Crantz (Macar fiği)	10,239
7	<i>Zea mays</i> (Silajlık mısır)	65,993
8	<i>Onobrychis viciifolia</i> Scop. (Korunga)	15,723
9	<i>X Triticosecale</i> Wittm. (Tritikale)	8,974
10	<i>Solanum tuberosum</i> (Patates)	1447,844
11	<i>Lycopersicon esculentum</i> (Domates)	8,974
12	<i>Phaseolus vulgaris</i> (Fasulye)	4,057
13	<i>Capsicum annuum</i> (Biber)	0,388
14	<i>Carthamus tinctorius</i> (Aspir)	10,239
15	<i>Juglans regia</i> (Ceviz)	65,993
16	<i>Prunus avium</i> L. (Kiraz)	9,003
17	<i>Prunus cerasus</i> (Vişne)	4,057
18	<i>Malus communis</i> (Elma)	8,93
19	<i>Ribes</i> sp. (Üzüm)	8,93
20	Nadas	0,388
21	Boş bırakılan arazi	0,106
TOPLAM		2014,597

Mahalle Muhtarı ile yapılan ankette; mahallede bitkisel ve hayvansal üretimin olup olmadığı sorulmuştur. Bu soruya karşılık alınan cevap, yerel halkın kendilerine ait konutlarının bahçelerinde tarım yaptıkları (Şekil 4.18) ve yine kendi hayvanlarını yetiştirerek hayvansal ürün aldıkları yönünde olmuştur. Fakat halkın bu ürünleri öz tüketim için kullandıkları belirtilmiştir. Mahallede tarım alanlarında zirai ilaç uygulamasının olmadığı ifade edilmektedir. Fakat bunun tespit edilebilmesi için yapılmış detaylı bir çalışmaya

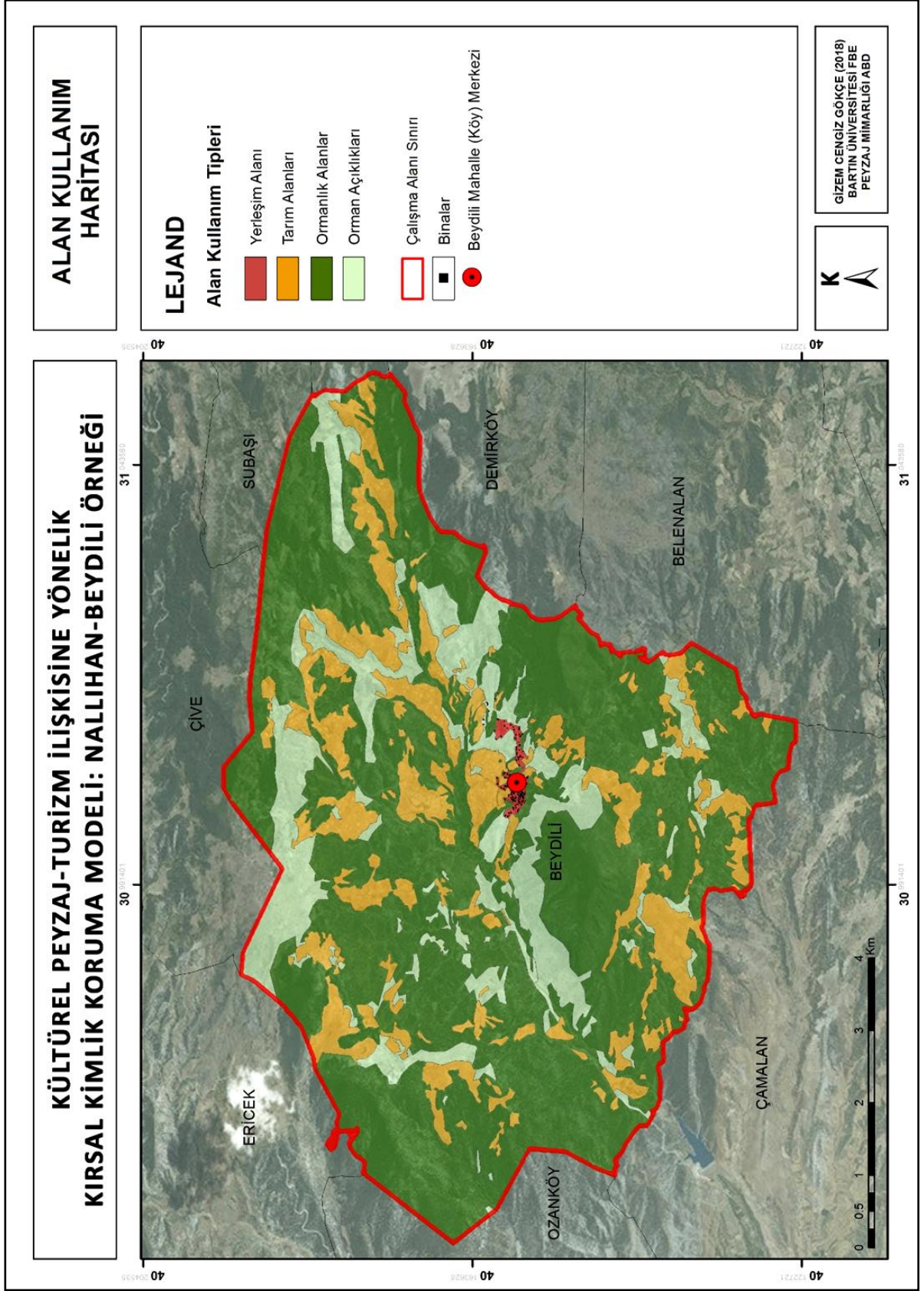
rastlanmamıştır. Halkın sulama suyu ihtiyacını Beydili ayı'ndan karşıladığı bilgisi alınmıştır.

Şekil 4.18: Mahalle içinde yer alan bahçeden bir görünüm.

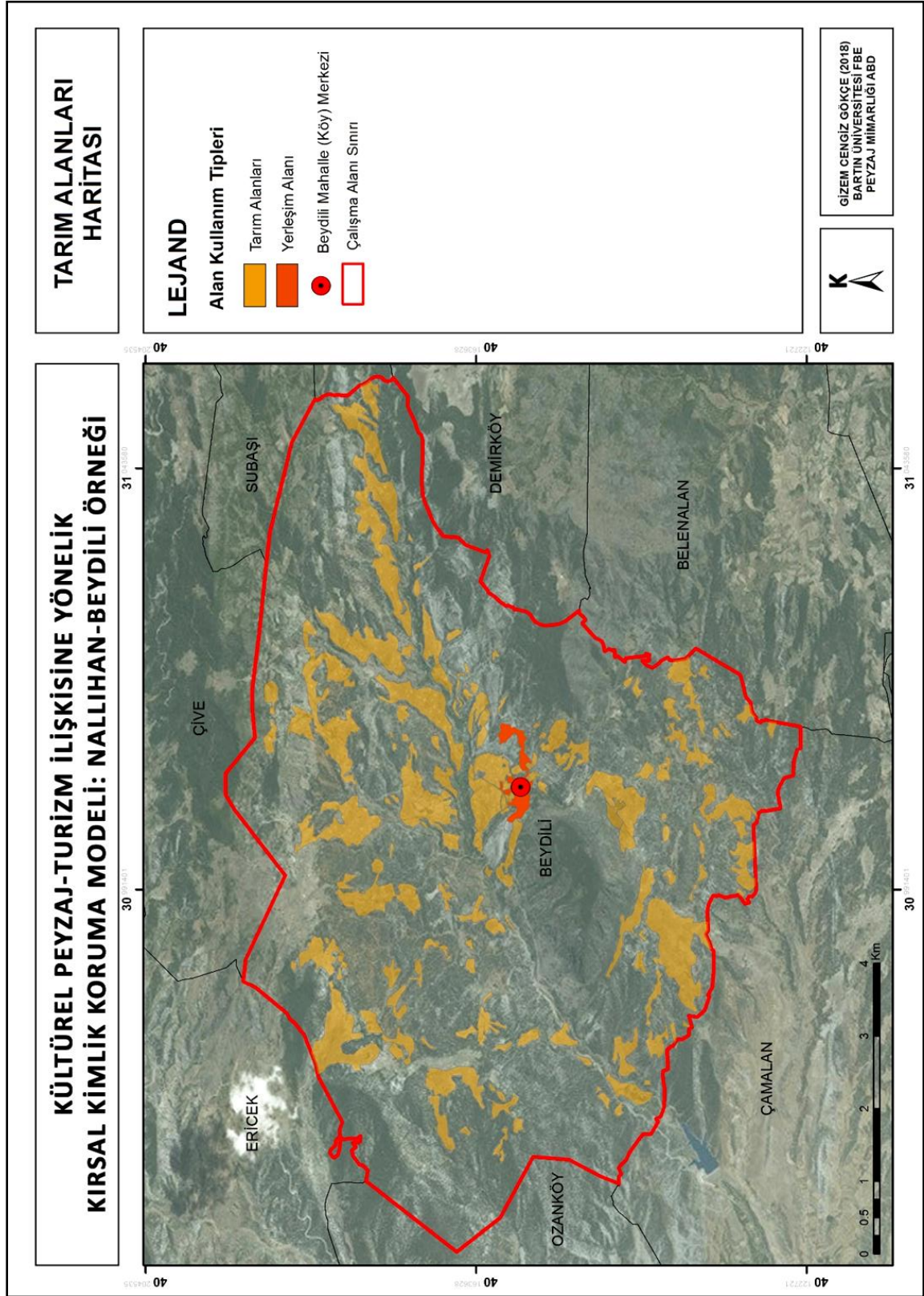
Tarım alanlarının parçalanmış olduğu ve bu durumun modern tarım uygulamalarına geçilmesine engel teşkil ettiği görülmüştür. Mevcut alan kullanımına ilişkin harita Şekil 4.19'da verilirken, çalışma alanında bulunan tarım alanlarının gösterildiği harita Şekil 4.20'de verilmiştir. Tarım alanlarında parçalanma olduğu harita üzerinde görülmektedir.

Ayrıca arazi çalışmaları sırasında Mahalle Muhtarı ile 2014 yılında yapılan anket sonucu, arıcılıkla ilgilenen 4 hane ve mahallede toplam 60 kovan olduğu öğrenilmiştir. Mahallede yaşayanların geçim kaynaklarına turizm aktivitelerinin de katkısı bulunmaktadır.

Şekil 4.19: Mevcut alan kullanımı haritası.

Şekil 4.20: Tarım alanları haritası.

4.2.5 Tarihi ve Arkeolojik Ögeler

Kültürel peyzaj bileşenlerinden olan tarihi ve arkeolojik ögeler; tarihi ögeler ve arkeolojik kalıntılar olarak iki grupta incelenmiştir. Eski okul binası (Şekil 4.21), geleneksel mimari örnekleri (Şekil 4.22) çalışma alanında bulunan tarihi öğelerdendir.

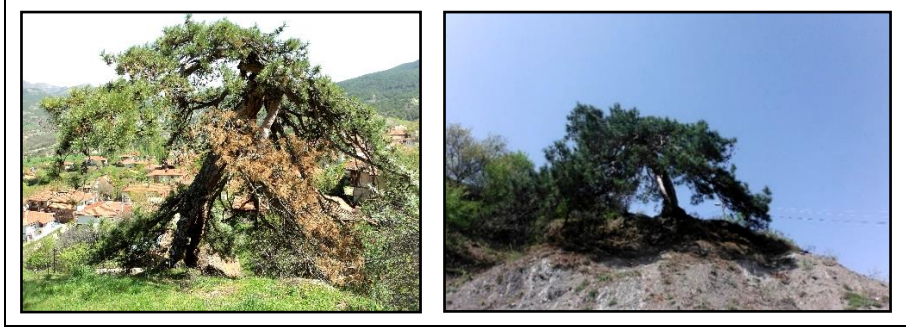

Şekil 4.21: Toplantı salonu olarak restore edilmiş eski okul binası.

Şekil 4.22: Beydili Mahallesi geleneksel mimarisine örnek.

Ayrıca arazi çalışmaları sırasında; Beydili Mahallesi'nde yer alan ve yerel dilde “Eğrek Çamı” olarak ifade edilen *Pinus nigra* (Karaçam), yerel halk tarafından kültür ögesi olarak turizm faaliyetlerine dâhil edilmektedir (Şekil 4.23).

Şekil 4.23: Yerel dilde “Eğrek çamı” olarak ifade edilen *Pinus nigra* (Karaçam).

Beydili Mahallesi’nin önemli tarihi eserlerden biri olan Yılman Çeşmesi’nin yapılış tarihi henüz belirlenememiştir. Ancak araştırmalara göre bu çeşmenin, Roma Uygarlığı dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Osmanlı’dan önce de restore edildiğine dair izler taşıyan tarihi çeşmenin, bazı belgelerde geç Osmanlı Dönemi’ne ait olduğu belirtilmektedir (URL-13, 2014).

Turizm faaliyetleri kapsamında restore edilmiş ve turizm evi olarak konaklama amaçlı kullanılan yapının yanında konumlanan tarihi Yılman Çeşmesi’nin (Şekil 4.24) restorasyonu İlçe Kaymakamlığı tarafından 2007 yılında tamamlanmıştır. Yazları soğuk akan Yılman Çeşmesi’nin suyu kışın ılıktır (URL-13, 2014).

Şekil 4.24: Yılman Çeşmesi.

Mahallede bulunan bir diğer öge ise “Tapınak Çeşmesi” adı verilen çeşmedir (Şekil 4.25). Bu çeşmenin de yapım yılına dair bilgiye ulaşılamamıştır. Mahalle halkı günlük işleri ve içme suyu ihtiyacında bu çeşmeyi kullanmaktadır. Ayrıca mahallede bir adet un değirmeni bulunmaktadır (Şekil 4.26).

Şekil 4.25: Tapınak Çeşmesi.

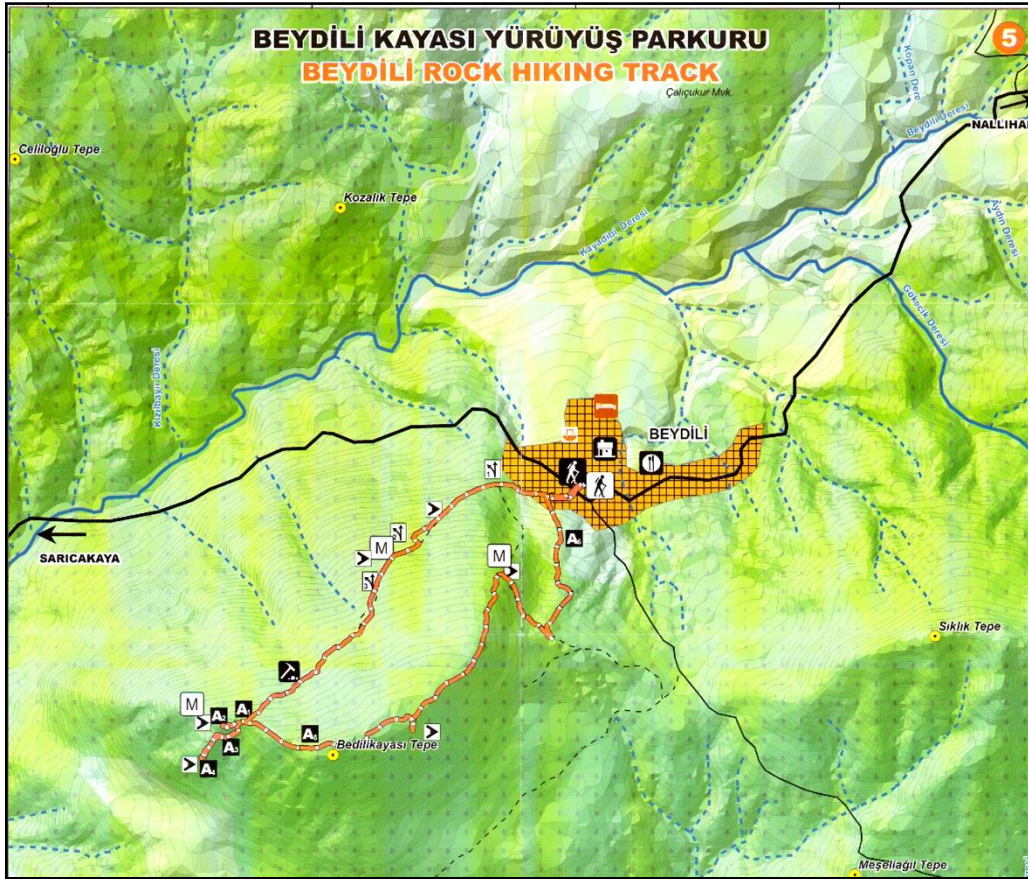

Şekil 4.26: Bir kimlik ögesi: Değirmen.

Başlangıç noktası (Şekil 4.27) çalışma alanı olan Beydili Mahallesi'nde olan ve mahalle sınırları içinde yer alan Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru güzergâhı, doğa turizmi amacıyla yapılan faaliyetlerde kullanılmaktadır. Ayrıca mahalle sınırları içindeki Beydili Kayası'na ulaşımın sağlanmasında da alternatif olarak kullanılmaktadır. Parkur güzergâhına ait harita şekil 4.28'de ve parkur üzerindeki önemli noktalar Tablo 4.9'da verilmiştir. Mahallede, doğa yürüyüşü parkurlarında yapılacak yürüyüşler için, eğitime katılarak sertifika almış 2 adet rehber bulunmaktadır.

Şekil 4.27: Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru başlangıç noktası.

Şekil 4.28: Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru haritası (ANKARAKA, 2012).

Tablo 4.9: Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru üzerindeki önemli noktalar (ANKARAKA, 2012).

PARKUR ÜZERİNDEKİ ÖNEMLİ NOKTALARIN KOORDİNATLARI /				
No.	Noktasal Özellikler	X	Y	Yükseklik (m.)
1	Parkur başlangıç noktası	330043	4447363	830
2	1.Kavşak noktası	329711	4447358	836
3	Seyir noktası	329515	4447245	902
4	2.Kavşak noktası	329388	4447152	954
5	Seyir Noktası, Mola noktası (Kakman mevkii)	329321	4447077	968
6	3.Kavşak noktası	329269	4447003	1014
7	Jeolojik oluşum - Sarınc	328942	4446589	1095
8	Mezar Kalıntıları	328740	4446440	1130
9	Mola noktası, Seyir noktası, Yapı kalıntısı	328681	4446429	1136
10	Savunma duvarı kalıntısı	328665	4446394	1127
11	Seyir noktası, Yapı kalıntısı	328599	4446328	1100
12	Eski mezar (Yatır)	328998	4446353	1187
13	Orman içi açıklık, düz alan	329322	4446457	1188
14	Seyir noktası	329386	4446414	1185
15	Mola noktası, Seyir noktası (Beydili yazısı üstü)	329701	4446996	1069
16	Eski mezar (Yatır-Dedelik)	329945	4447139	898
17	Parkur bitiş noktası	330037	4447361	833

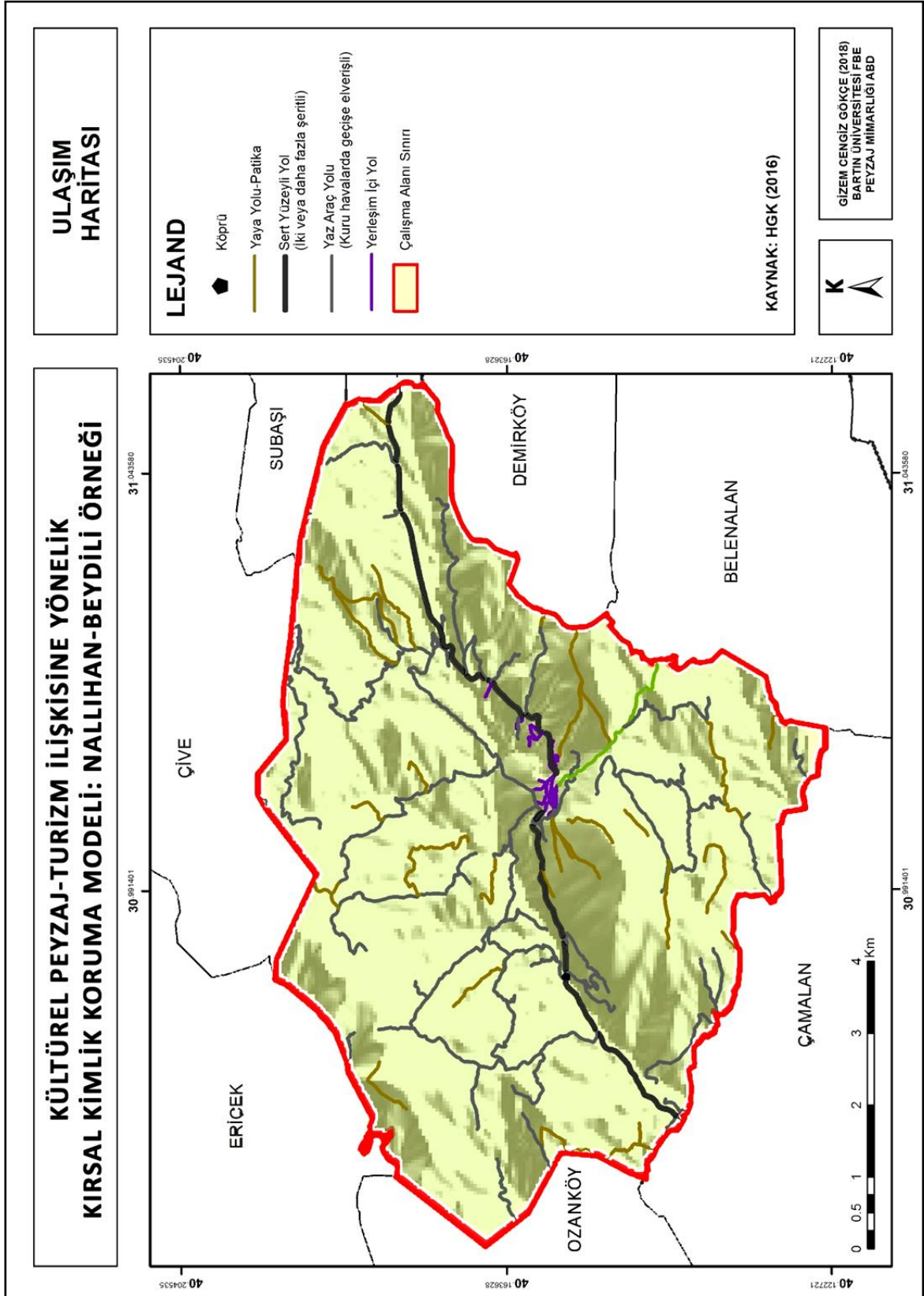
Beydili Mahallesi'ne çoğunlukla yerli turistlerin geldiği, çoğunun Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru'nda doğa yürüyüşü yapmayı tercih ettiği bilgisine ulaşılmıştır. Mahalleye, yerel yemekleri tadabilmek, fotoğrafçılık ve tarihi alanları ziyaret etmek amacıyla turistlerin geldiği de yapılan arazi çalışmalarında saptanmıştır.

4.2.6 Ulaşım

Nallıhan, Ankara-İstanbul arasındaki 1 No'lu devlet yolu (E-1) üzerinde yer almaktadır. İlçe merkezi; bağlı olduğu Ankara İli'ne 160 km., Bolu İli'ne 90 km., Eskişehir İli'ne ise 130 km. uzaklıktadır (Şener, 2001). İlçeye ulaşım, çevresinde bulunan illerden karayoluyla sağlanmaktadır. Demiryolu ulaşımı bulunmamaktadır.

Ankara'dan; Ayaş, Beypazarı ve Nallıhan'a gelmeden batı istikametine ayrılan Eskişehir/Sarıcakaya yönünde, Meyil Mahallesi yol ayrımında bulunan Beydili Mahallesi yol levhasını takip edip Karahisar Mahallesi içinden geçilerek Nallıhan merkeze ulaşılır. Ayrıca kuzeyde Bolu üzerinden Beydili Mahallesi'ne, Göynük'ten- Mudurnu'dan ve Seben İlçeleri üzerinden de farklı güzergâhlardan Nallıhan'a ulaşmak mümkündür (URL-12, 2016).

Muhtarla yapılan anketin sonuçlarına göre; ulaşıma yönelik sorulan sorularda, Beydili Mahallesi belediye sınırlarına bağlandıktan sonra (2014 yılında) yol döşemesinde malzeme olarak asfalt kullanıldığı fakat bu malzemenin nitelikli olmadığı ve tüm güzergâh üzerinde uygulanmadığı görülmüştür. Beydili Mahallesi'nden ilçe merkezine ulaşım ana bağlantı yolu olan sert yüzeyli yoldan sağlanmaktadır. Mahalle içi bağlantı yolları ise stabilize yollardan ve mahalle girişinden başlayıp restorasyonu yapılmış turizm evine kadar devam eden kilitli parke taş döşemeli yoldan sağlanmaktadır. Çalışma alanına ait ulaşım durumu haritası Şekil 4.29'da verilmiştir.

Şekil 4.29: Ulaşım durumu haritası.

4.2.7 Geleneksel Kültür geleri

Çalışma alanında bulunan taş fırınlar turizm faaliyetleri kapsamında restore edilmiş olup aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Mahallede Kuruoğulları Taş fırını (şekil 4.30), Kstenbaşı Taş fırını (şekil 4.31) ve Aşağı Mahalle Taş fırını (şekil 4.32) olmak üzere  adet taş fırın bulunmaktadır. Mahalle kadınları, taş fırınları hem günlük ihtiyaçları için hem de imece usul özel günlerde yapılan hazırlıklar için kullanmaktadır.

şekil 4.30: Bir kimlik gesi: Kuruoğulları Taş fırını.

şekil 4.31: Bir kimlik gesi: Kstenbaşı Taş fırını.

Şekil 4.32: Bir kimlik ögesi: Aşağı Mahalle Taş fırını.

Çalışma alanında bulunan geleneksel kültür öğelerinden bir diğeri de yerleşim alanında mahalle halkının evlerinin yanında konumlanmış olan ambarlardır. Şekil 4.33'te bir ambar örneği verilmiştir.

Şekil 4.33: Bir kimlik ögesi: Ambar.

Çamaşırhaneler, çamaşırların kapalı bir mekânda yıkanması amacıyla yapılmış ve gelenekselliğini koruyan yapılardır. Şenlik alanının yanında konumlanmış olan yapının ortasında, yerden yaklaşık 50 cm. yükseklikte ve kenarlarda 1,5-2 m. koridor bırakan bir taş yalاک vardır. Ayrıca yapının duvarlarında beş adet ocak bulunmaktadır. Bugün çamaşırhane hâlâ zaman zaman kullanılmaktadır (Şekil 4.34).

Şekil 4.34: Bir kimlik ögesi: Çamaşırhane.

Günümüzde şenlikler, kırsal alanların kültürel ve ekonomik yapılarında önemli rol oynamaktadır. Kırsal alanlarda yapılan şenliklerin her türü, doğal yapısıyla tüm düşünce ve hisleri yenilemeye eğilimlidir. Büyük veya küçük, basit veya karmaşık olabilen ve genellikle belirli bir temada düzenlenen şenliklerin, kırsal alanlarda arzu edilen gelişim ve değişimin sağlanmasında etkili araçlar olduğu bilinmektedir (Janiskee ve Drews, 1998).

Şenlikler, bir yerin doğal ve kültürel değerlerini tanıtmak amacıyla düzenlenmekte ve yılın belirli günlerinde düzenlenerek geleneksel kültürün yaşatılmasına katkı sunmaktadırlar. Yıllardan yıla tekrarlandıkça, düzenlendikleri yere özgü hale gelen şenlikler, bir yerde turizmin gelişmesine katkı sunan önemli sosyal olaylardır (Kalem, 2001).

Beydili Mahallesi'nde, her yılın Mayıs ayının sonunda Geleneksel Hıdırellez Şenlikleri düzenlenmektedir. Bu nedenle yaklaşık 3000 turist mahalleyi ziyaret ettiği belirtilmektedir. Şekil 4.35'te ve 4.36'da şenliklere ve alana ait görünüm verilmektedir.

Şekil 4.35: Şenlik alanına ait görünüm (URL-14, 2018).

Şekil 4.36: Şenlik alanına ait görünüm.

Dışarıdan gelen ziyaretçilerin konaklamaları için, yerel halk konutlarını ev pansiyonculuğu amacıyla açmaktadır. Şekil 4.37’de mahallede bulunan ev pansiyonlarından örnek görünüm verilmektedir. Mahalle’nin sahip olduğu bu turizm altyapısının yanı sıra, ulaşım olanaklarının iyileştirilmesi ve mahallenin tanıtımına yönelik çalışmaların yapılmasıyla mahallede turizm etkinlikleri artacaktır. Dolayısıyla mahalle ekonomisi gelişecek, iş olanaklarının artmasıyla işsizlik ve göç sorunuyla mücadele edilecektir.

Şekil 4.37: Ev pansiyonlarından görünüm.

Beydili Mahallesi'nde “kız alma merasimi” halen yapılırken; düğün ve bayramlarda geleneksel oyunlar da hâlâ oynanmaktadır. Düğün öncesinde gelinin “çeyiz sermesi” yapılmaktadır. Beydili Mahallesi mutfağına ait yiyecekler de gelenekselliğini sürdürmektedir. “Sögüs” ve “Tefe” adları verilen çörekler, yaprak sarma, cimcim mantı, gözer basması (ekmek), pekmezli sütlaç, pırpır turşu, kırk kat baklavayı Beydili mutfağı yemeklerine örnek olarak göstermek mümkündür (URL-12, 2014). Ayrıca düğünlerde “damat çöreği” denilen çörek özel olarak yapılmakta ve süslenmektedir (Cengiz Gökçe ve Açıksöz, 2014). Şekil 4.38’de çalışma alanına ait geleneksel kültür özelliklerinden örnekler verilmiştir.

Şekil 4.38: Çalışma alanına ait geleneksel kültür öğeleri.

Beydili Mahallesi bu doğal ve kültürel yapı içinde halkoyunları, ortaoyunları, manileri, türküleri, el sanatları ve folklorik değerleriyle halk kültürünün halen varlığını sürdürdüğü bir yerleşimdir (URL-15, 2014). Beydili boyunda zengin bir folklor ve edebiyatın oluştuğu

görülmüştür. Kültür varlıklarının bir bölümü yerleşik düzene geçince ortadan kalkmaya başlasa da, çoğu gelenek ve göreneklere devam etmektedir (Şener, 2001).

4.3 Hızlı Kırsal Değerlendirme'ye İlişkin Bulgular

Çalışma alanı olan Beydili Mahallesi'nde; resmi kurum yetkilileri, Beydili Mahallesi Muhtarı ve mahalle halkından bireylerin katılımıyla düzenlenen HKD Toplantısı'nda mahallenin potansiyellerine ve kırsal yaşamın sorunlarına yönelik tespitler yapılmıştır. Mahallenin potansiyelleri (P harfiyle kodlanmıştır) alınan cevaplara göre Tablo 4.10'da iki grup halinde sıralanmıştır. Buna göre mahallenin sahip olduğu potansiyeller arasında yerel halkın misafirperverliği en büyük potansiyel olarak ortaya çıkmıştır. Geleneksel dokunun korunmuş olması ile yöresel oyunlar ve halk danslarının varlığı da belirtilen potansiyeller olmuştur.

Tablo 4.10: Çalışma alanına ilişkin potansiyeller.

Fiziksel Potansiyeller	P11: Doğal yapısının bozulmamış olması
	P4: Manzaraya sahip olması
	P6: Ev pansiyonculuğunun yapıyor olması
	P7: Trekking parkurunun varlığı
	P9: Yılman Çeşmesi'nden akan suyun şifalı olduğuna inanılması
	P10: Yatırlar
Sosyo-Kültürel Potansiyeller	P5: Tarihi bir yerleşim olması
	P2: Geleneksel dokunun korunmuş olması
	P8: Geleneksel yemekler (köy pidesi, düğün çöreği vb.)
	P3: Yöresel oyunlar ve halk danslarının varlığı
P1: Yerel halkın misafirperverliği	

Mahallenin sorunları (S harfiyle kodlanmıştır) ise Tablo 4.11'de verildiği gibi gruplandırılarak sıralanmıştır. Buna göre en büyük sorunun işsizlik olduğu belirtilmiştir. Bu sorunu sırasıyla turizm faaliyetleri için hibe ve desteklerin yetersiz olması, sulama sorunu ve göç takip etmektedir. Mahalleye ilişkin tespit edilen potansiyeller ve sorunlar sürdürülebilirlik göstergeleri oluşturulurken göz önünde bulundurulmuştur. Yapılan HKD Toplantısıyla yerel yönetim de çalışmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 4.11: Çalışma alanına ilişkin sorun analizi.

Altyapısal Sorunlar	S6: Ulaşım
	S11: Kanalizasyon
Tarımsal Sorunlar	S3: Sulama Sorunu
	S7: Tarım alanlarında parçalanma
	S9: Modern tarım uygulamalarına geçilememesi
Sosyo-ekonomik Sorunlar	S12: Üretilen bitkisel ve hayvansal tarım ürünlerden gelir elde edilememesi
	S1: İşsizlik
	S4: Göç / Nüfusun azalması
	S8: Eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği
	S10: El beceri kurslarının olmaması
	S2: Turizm faaliyetleri için hibe ve desteklerin yetersizliği
	S5: Tanıtım ve eğitim eksikliği
	S13: Mahallede tarihi değeri olan yapıların koruma altına alınmamış olması
S14: Turizm altyapı eksikliği	

4.4 Zihin Haritası Değerlendirme Çalışmasına İlişkin Bulgular

Zihin haritalama yöntemi için katılımcılar mahalle yerel halkı ve alanı bir kez ziyaret etmiş ziyaretçiler olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. Bu katılımcı gruplarına önceden hazırlanan Zihin Haritası Değerlendirme formları uygulanmıştır.

4.4.1 Yerel Halka Ait Zihin Haritalarına İlişkin Bulgular

Mahalle yerel halkından beş kadın ve beş erkek olmak üzere toplam on kişi belirlenmiştir. Tablo 4.12’de yerel halk içinden seçilerek anket formu uygulanan bireylerin sosyo-demografik durumuna ve ikamet ettikleri konutların yapı malzemesine ilişkin sayısal veriler yer almaktadır.

Tablo 4.12’ye göre yerel halktan zihin haritası değerlendirme formunun uygulandığı tüm katılımcılar Nallıhan’da doğmuş olup 1 kişi dışında geri kalanı yaşamları boyunca Nallıhan’da ikamet etmektedir. Yarısı 41-50 yaş grubunda yer alan, 3’ü 61 yaş üzerinde ve 2’si 51-60 yaş grubunda olan katılımcılardan biri dışında tümü ilkokul mezunudur. Çalışmaya dâhil edilen grubun mesleki dağılımına bakıldığında çoğunluğun çiftçilik yaptığı görülmektedir. Geri kalan kısım ise aşçı ve emekliden oluşmaktadır. Yerleşimde mevcut konut dokusundaki birliği sorgulamak amacıyla yaşamakta oldukları evlerin yapı malzemesi sorulduğunda ise 4 kişinin tarihi ahşap evlerde ikamet ettiği; katılımcılar içinden ikişer kişinin ise kerpiç dolgu, tuğla dolgu ve betonarme yapı malzemelerinin kullanıldığı evlerde

ikamet ettiği görülmektedir. Bu noktada konut dokusunda birlik olmadığını, böylelikle doku özelliği taşımadığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.12: Yerel halkın sosyo-demografik durumu ve ikamet ettikleri konutların özelliği.

CİNSİYET	Kadın	5
	Erkek	5
	Toplam	10
YAŞ	41-50	5
	51-60	2
	61 ≤	3
	Toplam	10
DOĞUM YERİ	Nallıhan	10
	Diğer	0
	Toplam	10
MEDENİ DURUM	Evli	10
	Bekâr	0
	Toplam	10
ÖĞRENİM DURUMU	İlkokul	9
	Ortaokul	1
	Diğer	0
	Toplam	10
MESLEĞİ	Çiftçi	5
	Aşçı	1
	Emekli	1
	Çalışmıyor (Kadın)	3
	Toplam	10
İKAMET SÜRESİ	14-19 yıl	1
	20 yıl ≤	9
	Toplam	10
EVİN YAPI MALZEMESİ	Ahşap	4
	Kerpiç dolgu	2
	Tuğla dolgu	2
	Betonarme	2
	Toplam	10

Öncelikle yerel halk anketleri değerlendirildiğinde; katılımcı grubuna Beydili mahallesinde yaşamaktan memnun olup olmadıkları sorulmuştur. 5’i kadın 5’i erkek toplam 10 kişiden oluşan grubun 8’inin burada yaşamaktan “memnunum”, kalan 2 kişinin ise “kısmen memnunum” cevabını verdiği görülmüştür.

Zihin haritalarının çözümlenmesiyle kırsal peyzaj kimliği algısı değerlendirilmiştir. Yerel halk tarafından çizilen zihin haritalarının çözümlenmeleri yapılmıştır. Bu çözümlenmeler sonucunda haritalarda çizilmiş toplam 23 öge tespit edilmiştir. Bu ögelerin bir kısmı kültürel

peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilemediğinden bu sınıflandırmaya dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilerek, mekânsal olarak anlamlı görülen 15 öge belirlenmiştir. Köy meydanı, çeşme, camii, fırın ve değirmen bu ögelere örnek gösterilebilir.

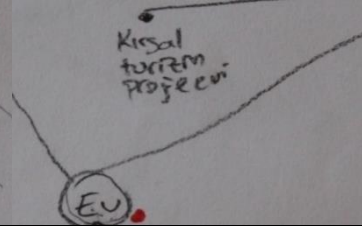

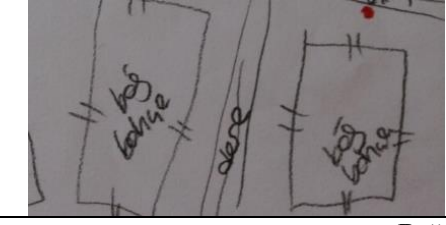
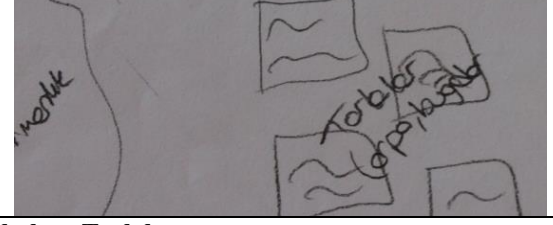

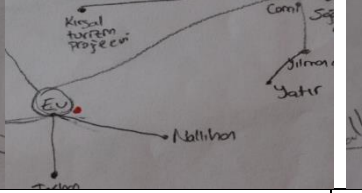
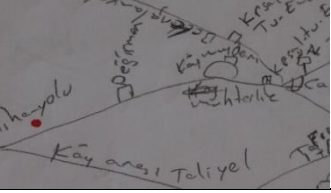
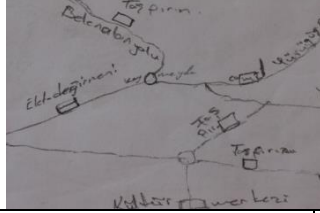
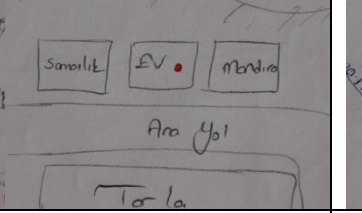
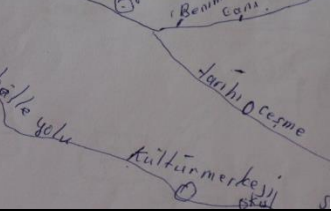
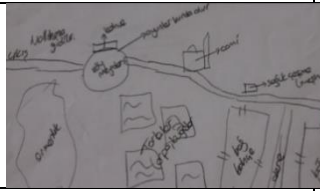

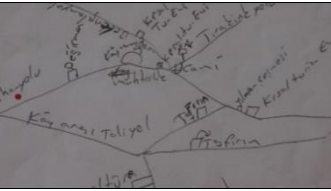
Kültürel peyzaj bileşenleri; “Yerleşim Alanları”, “Tarım Alanları”, “Tarihi ve Arkeolojik Ögeler”, “Geleneksel Kültür Ögeleri” ve “Ulaşım” olmak üzere 5 başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar altında zihin haritalarında tespit edilen mekânsal ögeler ve çizimleri Tablo 4.13’te verilerek incelenmiştir. Bu incelemeler yapılırken öncelikle zihin haritalarının oluşumunda etkili olacağı varsayılan alt faktörler (öğrenim durumu, meslek, ikamet etme süresi) belirlenmiştir. Daha sonra bu faktörler göz önünde bulundurularak zihin haritaları yorumlanmıştır.

Tablo 4.13’te belirtildiği gibi “Yerleşim Alanları” başlığı altında zihin haritası çizimlerinde saptanan ögeler “köy meydanı, mezarlık, turizm evi ve çizim yapan bireylerin yaşamakta oldukları evleri”dir. “Ev” mekânsal ögesine kadın ve erkek katılımcıların çizimlerinde eşit ağırlık verildiği görülürken; köy meydanı, mezarlık ve turizm evi gibi dışsal ögeler erkek katılımcılar tarafından daha fazla çizilmiştir. Buna göre, erkek katılımcıların evleri dışındaki mekânlarda daha fazla vakit geçirdikleri, dolayısıyla bu ögeleri çizimlerine dâhil ettikleri söylenebilir.

“Tarım Alanları” başlığı altında değerlendirilen ögeler ise bağ-bahçe ve tarlalardır. Bağ-bahçe çizimlerine yalnızca kadın katılımcılar tarafından zihin haritalarında yer verildiği saptanmıştır. Bu veriye göre kadınların bu alanda çalışması nedeniyle farkındalıklarının daha yüksek olduğu varsayılabilir.

“Tarihi ve Arkeolojik Ögeler” de kültürel peyzaj bileşenlerine ait bir diğer başlıktır. Kültürel peyzaj bileşenleri bu başlık altında tarihi yapılar ve arkeolojik kalıntılar olarak gruplanmıştır. Zihin haritalarında mahalle sınırları içinde yer alan tarihi yapılara yer verildiği görülmüştür. Cami, çeşme, okul, değirmen ve yatır bu çizimlere örnektir. Çeşme ve cami mekânsal ögeleri zihin haritası çizmesi istenen tüm katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bu ögelerin kültürel peyzaj bileşenleri olarak dikkat çekici özellikte olduğu ve kırsal kimlik algısının oluşumunda etkili olduğu görülmüştür. Bu gibi ögeler mekânsal çalışmalar için nirengi noktası özelliği taşır.

Tablo 4.13: Yerel halka ait zihin haritalarında tespit edilen mekânsal ögeler.

Yerleşim Alanları			
	Köy Meydanı	Turizm Evi, Ev	Mezarlık
Tarım Alanları			
	Bağ-bahçe, Tarlalar		
Tarihi ve Arkeolojik Ögeler			
	Camii - Çeşme	Yatır- Çeşme	Değirmen
Geleneksel Kültür Ögeleri			
	Fırın	Samanlık - Ambar	Kültür Merkezi
Ulaşım			
	Yollar	Yollar	Yollar

“Geleneksel Kültür Ögeleri” ise kültürel peyzaj bileşenleri sınıflandırmasında “el sanatları atölyesi, fırınlar, çamaşırhaneler, samanlık-ambar ve şenlik alanı” olarak ayrılmıştır. Zihin haritası değerlendirme formlarında fırın, samanlık-ambar ve restorasyonu yapılmış eski bir bina olan kültür merkezi çizimlerinin yapıldığı görülmüştür.

Son olarak “Ulaşım” başlığı altında ana bağlantı yolu ve köy içi bağlantı yolu şeklinde gruplanmış olan yollar zihin haritası çizimlerinde yer verildiği görülen mekânsal ögelerdir. Erkek katılımcıların zihin haritalarında kadın katılımcılara göre yollara daha fazla yer

verdikleri görülmektedir. Yollar da tarihi ve arkeolojik öğeler başlığı altında değerlendirilen mekânsal öğeler gibi nirengi noktası olma özelliği taşımaktadır. Bunun yanı sıra haritalardaki yönlendirmeyi de belirlemektedir.

Lynch 1960 yılında üç önemli Amerikan kenti olan Boston, Jersey City ve Los Angeles'ta kentlerin görünümüne ilişkin bir çalışma yürütmüştür. Yapmış olduğu çalışmada görüştüğü kişilerden kentlerin eskizlerinin çizilmesini, "alanı hiç bilmeyen birine anlatır gibi" birer harita oluşturmasını istemiştir. Bu haritalamaların sonucunda kent imgesinin içeriğini 5 temel başlık altında toplamıştır. Bunlar; yollar, sınırlar/kenarlar, bölgeler, düğüm/odak noktaları ve işaret öğeleridir (Lynch, 2011). Beydili Mahallesi'nde yürütülen çalışmada oluşturulan zihin haritalarında da bu 5 öğeyi destekler nitelikte çizimler yapıldığı görülmüştür. Katılımcılar zihinlerinde oluşturdukları mahalleyi çizime aktarırken odak noktalarından, yollardan, sınırlardan, bölgelerden ve işaret öğelerinden faydalanmıştır.

Beydili yerel halkı geleneksel kültürlerini halen yaşatan, kırsal yaşam şeklini sürdüren bir topluluktur. Her yılın Mayıs ayında Hıdırellez şenlikleri yapılmakta, mahalleye yerli turistler gelmektedir. Yerel halk yerleşimlerinin sahip olduğu fiziksel ve kültürel özelliklerle birlikte kültürel potansiyelini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu şenliklerin yapıldığı alan onlar için önem teşkil etse de katılımcıların çiziminde buna rastlanmamaktadır.

Katılımcıların kırsal kimlik algısı değerlendirildiğinde kendilerine ait ve kendilerini ait hissettikleri kişisel mekânlara daha çok önem verdikleri görülmüştür. Özellikle katılımcılardan zihin haritalarını çizerken referans aldıkları başlangıç noktalarını belirtmeleri istenmiştir. Kadın katılımcıların yarısından fazlası yaşamakta oldukları evlerinden çizime başlamış, erkek katılımcılar ise Nallıhan İlçe merkezinden mahallelerine gelirken izledikleri yolda mahalle girişini başlangıç noktası olarak belirtmişlerdir.

Katılımcıların haritalarında yer verdiği bir diğer mekân da mahalle meydanıdır. Bu alan yerel halkın daha çok toplanma, misafir karşılama, oturma-dinlenme yeri olarak kullanılmakta aynı zamanda mahallenin girişinde yer alması nedeniyle de odak noktası ve mahalle içi yollara dağılma noktası olarak görülmektedir. Mahalle muhtarlığının ve kahvehanenin de bu meydan üzerinde yer alması, erkek katılımcıların tümünün bu öğeleri çizimlerine dâhil etmelerini açıklar.

Katılımcılar günlük hayatlarında kullanmadıkları ve mahalle yerleşim sınırları içinde olmayan mekânsal öğeleri çizimlerine dâhil etmemişlerdir. Beydili Kayası'nı buna örnek göstermek mümkündür. Beydili Kayası mahallenin tanınırlığı ve turizm potansiyeli nedeniyle önem taşımakta olmasına karşın, çizimlerde bu ögeye rastlanmamıştır.

Bunların yanı sıra, zihin haritası değerlendirme formunda katılımcılara mahallelerini en iyi tanımlayan kelimeler sorulmuş ve en fazla 5 adet kelime yazmaları istenmiştir. Buna göre kadın katılımcıların cevapları çeşitlilik göstermiştir. Dokumacılık ve el sanatları en fazla yazılan kelime/tabir olmuştur. Diğer kelimeler/tabirler “yemekler”, “orta oyunları”, “tarihi Yılman çeşmesi”, “Eğrek çamı”, “fırın”, “düğünler”, “şenlikler”, “turizm evleri” ve “köy hayatı” olup tümü eşit olarak tercih edilmiştir. Erkek katılımcıların yazdığı kelimeler değerlendirildiğinde, tercih edilen kelimeler kadınların yazdıklarına göre sınırlı ve az sayıda kalmış ve kendi içlerinde ağırlıkları değişmiştir. Erkek katılımcıların tümü “orta oyunları” ve “ekmek” tabirlerini yazmıştır. Bunu “halk oyunları” ve “turizm evleri” takip etmektedir. Ayrıca “çörekler”, “türküler”, “Beydili Kayası” ve “tarihi Yılman çeşmesi” kelimelerinin/tabirlerinin de yazıldığı görülmüştür.

4.4.2 Ziyaretçilere Ait Zihin Haritalarına İlişkin Bulgular

Zihin haritası çalışması yürütülen ziyaretçiler, alanı bir kez ziyaret etmiş peyzaj mimarlığı 3. sınıf lisans öğrencilerinden oluşan toplam 42 kişilik bir gruptur. Tablo 4.14'te anket formunun uygulandığı ziyaretçi grubuna ait sosyo-demografik durum yer almaktadır. Buna göre; zihin haritası değerlendirme formlarının uygulandığı ziyaretçi katılımcıların 27'si kadın, 15'i erkektir. Bu katılımcılardan yalnızca biri 18 yaş altında olmakla birlikte diğerleri 19-30 yaş aralığındadır. Peyzaj mimarlığı 3. sınıf lisans öğrencilerinden oluşan katılımcı grubunun 37'si lise mezunu olup lisans öğrenimine devam etmektedir. 5'i ise yükseköğretim mezunu olup lisans eğitime devam etmektedir. Ziyaretçi katılımcıların yaşadıkları yerler 5 coğrafi bölgeye dağılım göstermiştir. Bunlardan 22 kişilik bir çoğunluk Marmara Bölgesi'nde yaşamaktadır. Bunu sırasıyla İç Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi takip etmektedir. Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde ise birer kişi yaşamakta olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.14: Ziyaretçi grubunun sosyo-demografik durumu.

CİNSİYET	Kadın	27
	Erkek	15
	Toplam	42
YAŞ	≤18	1
	19-30	41
	Toplam	42
ÖĞRENİM DURUMU	Lise	37
	Yüksekokul	5
	Toplam	42
YAŞADIĞI COĞRAFİ BÖLGE	Marmara	22
	Karadeniz	6
	Akdeniz	1
	İç Anadolu	12
	Güneydoğu Anadolu	1
	Toplam	42

Ziyaretçilerden oluşan katılımcılar tarafından çizilen zihin haritalarının çözümlemeleri yapılmıştır. Bu çözümlemeler sonucunda haritalarda çizilmiş toplam 24 öge tespit edilmiştir. Bu ögelerden de kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilemeyen bir kısım sınıflandırmaya dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilerek, mekânsal olarak anlamlı görülen 14 öge belirlenmiştir. Köy meydanı, çeşme, yadır, fırın ve şenlik alanı bu ögelere örnek gösterilebilir.

Ziyaretçilere uygulanan zihin haritası değerlendirme formlarında çizilmiş olan kültürel peyzaj bileşenleri de; “Yerleşim Alanları”, “Tarım Alanları”, “Tarihi ve Arkeolojik Ögeler”, “Geleneksel Kültür Ögeleri” ve “Ulaşım” olmak üzere 5 başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar altında zihin haritalarında tespit edilen mekânsal ögeler ve çizimleri Tablo 4.15’te verilerek incelenmiştir. Ziyaretçi katılımcıların çizdiği zihin haritalarının oluşumunda etkili olacağı varsayılan alt faktörler, yaş ve yaşadığı coğrafi bölge olarak belirlenmiştir. Zihin haritaları yorumlanırken bu faktörler göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 4.15’te belirtildiği gibi “Yerleşim Alanları” başlığı altında zihin haritası çizimlerinde saptanan ögeler kadın ve erkek katılımcılarda farklılık göstermemiştir. Köy meydanı, turizm evi-ev pansiyonu ve tarihi konut dışında çizilmiş farklı bir ögeye rastlanmamıştır.

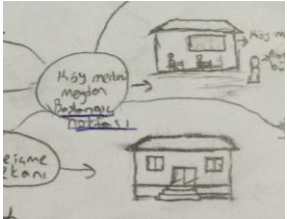
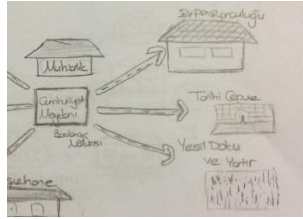
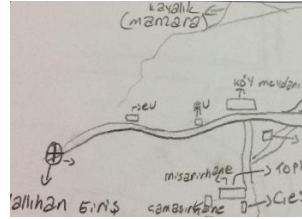
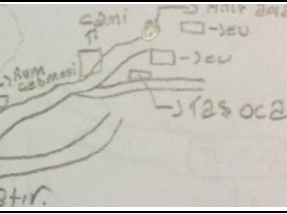

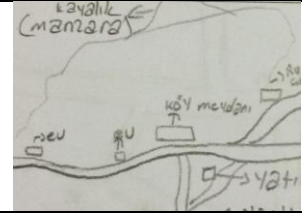

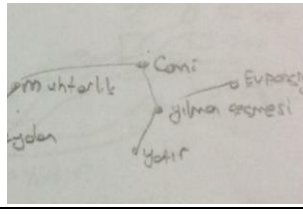
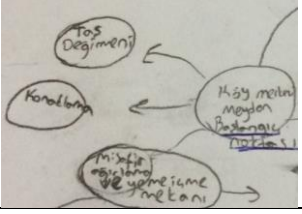
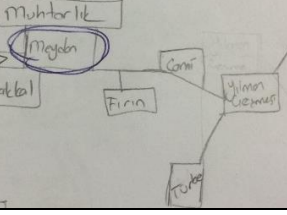
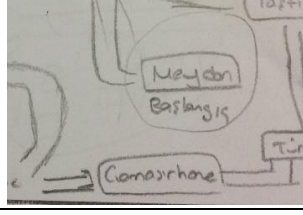
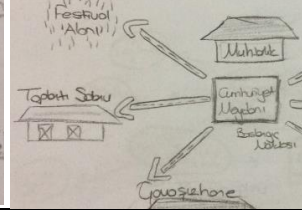
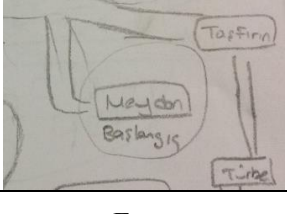
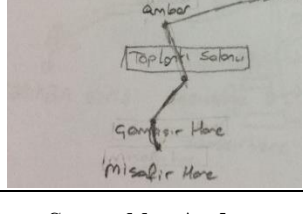
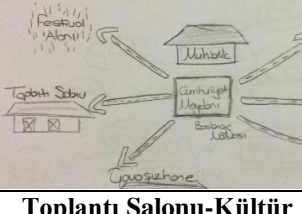
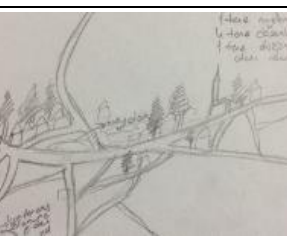
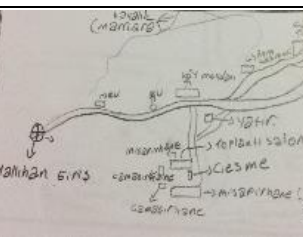
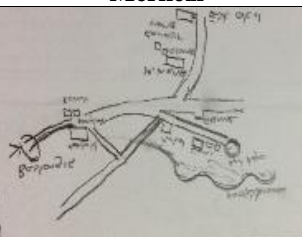
Ziyaretçilerin çizimlerinde, “Tarım Alanları” başlığı altında değerlendirilebilecek herhangi bir ögeye yer verilmediği görülmüştür. Bu veri, mahalleye dışarıdan gelen ziyaretçiler için, alana ait kimlik algısının oluşumunda tarımın baskın bir yerinin olmadığı şeklinde

yorumlanabilmektedir. Ziyaretçilerin çizimlerinin aksine yerel halktan katılımcıların zihin haritası çizimlerinde tarım alanlarına yer verilmiştir.

Kültürel peyzaj bileşenlerine ait bir diğer başlık ise “Tarihi ve Arkeolojik Ögeler” dir. Bu başlık altında ögeler, tarihi yapılar ve arkeolojik kalıntılar olarak gruplanmıştır. Ziyaretçilere ait zihin haritası çizimlerinde de mahalle sınırları içinde yer alan tarihi yapılara yer verildiği görülmüştür. Cami, çeşme, okul, değirmen, anıt ağaç, yatır ve Beydili Kayası katılımcıların çizimlerinde yer verdiği ögelerdir. Hemen hemen tüm katılımcılar çeşme, cami ve yatır zihin haritalarında ifade etmiştir. Buna karşın anıt ağaç kadın katılımcılardan 8, erkek katılımcılardan 4 kişi tarafından çizilmiştir. Beydili Kayası’na ve değirmene ise kadın ve erkek katılımcılardan birer kişi tarafından çizimlerinde yer verilmiştir. Günlük yaşamın birer parçası olan ögelerin kırsal kimlik algısının oluşumunda etkili olduğu, diğer mekânsal ögelerin ziyaret amacıyla gelinmiş olmasına karşın zihinde oluşacak algıda baskın olmadığı görülmüştür.

Ziyaretçi katılımcıların zihin haritası çizimlerinde yer alan “Geleneksel Kültür Ögeleri” fırın, çamaşırhane, samanlık-ambar, şenlik alanı ve restorasyonu yapılmış eski bir bina olan kültür merkezidir. Bu başlık altında yer alan ögeler, zihin haritası çizimlerinden de görüldüğü gibi mekânsal tanımlamalarda önemli rol oynamaktadır. Kırsal peyzaj algısının oluşumunda yönlendirici ögeler oldukları görülmüştür.

Tablo 4.15: Ziyaretçilere ait zihin haritalarında tespit edilen mekânsal öğeler.

Yerleşim Alanları			
	Köy Meydanı	Turizm Evi-Ev Pansiyonu	Tarihi Ev
Tarım Alanları	Zihin haritası çizimlerinde "Tarım Alanları" başlığı altında değerlendirilecek öğe tespit edilmemiştir.		
Tarihi ve Arkeolojik Öğeler			
	Anıt ağaç	Camii	Beydili Kayası
			
	Çeşme	Yatır	Değirmen
Geleneksel Kültür Öğeleri			
	Fırın	Çamaşırhane	Şenlik Alanı
			
	Fırın	Samanlık - Ambar	Toplantı Salonu-Kültür Merkezi
			
	Yollar	Yollar	Yollar

Zihin haritası çizimlerinde yer alan kültürel peyzaj bileşenlerinin gruplandığı son başlık olan “Ulaşım” başlığı, ana bağlantı yolu ve köy içi bağlantı yolu şeklinde ayrılmıştır. Yollar, zihin haritası çizimlerinde yer verildiği görülen mekânsal öğelerdir. Kadın ve erkek katılımcıların eşit sayıda bu ögeyi çizdiği görülmüştür. Birçoğunun çizimlerinde başlangıç noktalarını belirledikten sonra yollarla devam ettiği ve diğer mekânsal öğeleri yollara göre konumlandığı tespit edilmiştir.

Zihin haritaları çizilirken katılımcıların ziyaret ettikleri alanı gezdikleri rotaya bağlı kalarak çizmeye başladıkları ve bu rotada yer alan öğeleri öncelikle çizimlerine aktardıkları görülmüştür. Zihin haritalarına aktarılan diğer mekânsal öğeler ziyaretçilerin kişisel ilgisine göre farklılık göstermiştir. Katılımcılardan çizime başlarken referans aldıkları başlangıç noktalarını belirtmeleri istenmiştir. Kadın katılımcılardan 2, erkek katılımcılardan 3 kişi olmak üzere toplam 5 kişi başlangıç noktası olarak mahalle girişini göstermiştir. Diğerleri ise gezilerine başladıkları noktayı yani mahalle meydanını başlangıç noktası olarak belirtmiştir. Mahalle meydanı yerel halk için olduğu gibi ziyaretçiler için de odak noktası ve mahalle içi yollara dağılma noktası olarak görülmektedir.

Ziyaretçiler de yerel halktan katılımcılar gibi günlük hayatlarında kullanmayacakları mekânsal öğeleri çizimlerine dâhil etmemişlerdir. Kırsal alanların vazgeçilmezi olan tarım alanlarına ziyaretçilerin zihin haritalarında rastlanmamıştır. Ziyaretçi grubunun peyzaj mimarlığı 3. sınıf lisans öğrencilerinden oluşmasıyla da ilgili olarak zihin haritalarının yerel halka nazaran daha kapsamlı oluşturulduğu görülmüştür. Kültürel peyzaj bileşenleri sınıflandırması dışında kalan mekânsal öğelere de yer verilmesi mekânsal farkındalığın ve kimlik algısının yüksek olduğunu göstermiştir.

Alanı bir kez ziyaret etmiş katılımcılardan yaşamakta oldukları coğrafi bölgeyi belirtmeleri istenmiştir. Buna göre; katılımcılardan 22 kişilik çoğunluk Marmara Bölgesi’nde, 11’i ise İç Anadolu Bölgesi’nde yaşamaktadır. Marmara Bölgesi’nde yaşayan katılımcılar diğer bölgelerde yaşayan katılımcılara kıyasla Beydili’yi en iyi tanımlayan kelimelere daha fazla “doğallık ve geleneksel kültür” cevaplarını vermiştir. İç Anadolu Bölgesi’nde yaşayan katılımcıların ise “tarihi doku ve tarihi yapılar” cevaplarını verdiği görülmüştür.

Ziyaretçilere uygulanan zihin haritası değerlendirme formları değerlendirildiğinde; “Beydili Mahallesi’ni en iyi tanımlayan kelimeler nelerdir?” sorusuna katılımcıların 21 kişilik

çoğunluğu doğallık cevabını verirken 20'si "sıcakkanlılık" cevabını vermiştir. Bu cevapları, "tarihi doku" ve "kimlik-kültür değerleri" on altışar kişiyle birbirine eşit olarak takip etmektedir.

4.5 GZFT Analizi'ne İlişkin Bulgular

Çalışma alanının sahip olduğu güçlü ve zayıf yönler ile çalışma alanı için sunulan fırsatlar ve tehditlerin belirlendiği GZFT Analizi bulguları Tablo 4.16'da verilmiştir. Buna göre; güçlü yönler; mahallede geleneksel yaşamın sürdürülüyor olması, mahalle ve yakın çevresinin doğal güzelliklere sahip olması, mahallenin ilgi çekici tarihi yapı ve mekânlara sahip olması, turizm uygulamaları için gerekli altyapıya sahip olması, yerel halkın turizm konusunda bilinçli olması, turizm uygulamalarına destek vermesi, yöre halkının kültürel değerlerini koruması ve yöreye özgü yemeklerin varlığı olarak saptanmıştır. Bu özellikler mahallede turizm uygulamalarına olanak vermektedir.

Ayrıca Beydili Mahallesi'nin çevre illerden gelenler için güvenilir bir yer olması, görsel peyzaj değeri yüksek Beydili Kayası'nın burada yer alması, Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru'nun buradan başlaması tespit edilen fırsatlardır.

Sahip olunan bu özelliklere karşın araştırma alanının zayıf yönleri de tespit edilmiştir. Mahallenin İlçe merkezine uzak olması, genç işgücü potansiyelinin az olması ve giderek azalması, tarım (bitkisel ve hayvansal) ürünlerinin yalnızca öz tüketim için kullanılması, tanıtım faaliyetlerinin yeterli olmaması ve yöreye ait ürünlerin sergilenebileceği ve satışının yapılacağı yerlerin olmaması zayıf yönleri oluşturmaktadır.

Mahalleye ulaşım olanaklarının kısıtlı olması, mahalleden kente göç verilmesi, Ankara kentinin iş olanakları nedeniyle yerel halk için göç merkezi olması ve restorasyon çalışması tamamlanamayan yapılar için fon ayrılmaması Beydili Mahallesi ve Mahallede yapılacak turizm faaliyetlerinin geleceği için tehdit olarak görülmektedir (Tablo 4.16).

Tablo 4.16: Beydili Mahallesi'nde turizme ilişkin GZFT analizi.

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER	FIRSATLAR	TEHDİTLER
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Mahallede halen geleneksel yaşamın sürdürülüyor olması, ✓ Mahalle ve yakın çevresinin doğal güzelliklere sahip olması, ✓ Mahallenin ilgi çekici tarihi yapı ve mekânlara sahip olması, ✓ Mahallenin turizm uygulamaları için gerekli altyapıya sahip olması, ✓ Yerel halkın turizm konusunda bilinçli olması ve turizm uygulamalarına destek vermesi, ✓ Yöre halkının kültürel değerlerini koruması, ✓ Yöreye özgü yemeklerin ve lezzetlerin olması. ✓ Çevre illerden gelenler için mahallenin güvenilir bir yer olması, 	<ul style="list-style-type: none"> - Beydili Mahallesi'nin İlçe merkezine uzak olması, - Genç işgücü potansiyelinin az olması ve giderek azalması, - Tarım (hayvansal ve bitkisel) ürünlerinin yalnızca öz tüketim için kullanılması, - Tanıtım faaliyetlerinin yeterli olmaması, - Yöresel ürünlerin, hediyelik eşyaların sergilenebileceği ve satışının yapılacağı yerlerin olmaması, - Yerel halkın ekonomik gücünün yeterli olmaması. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Görsel peyzaj değeri yüksek Beydili Kayası'nın mahalle yerleşimine yakın olması, ✓ Beydili Kayası Yürüyüş Parkuru'nun buradan başlıyor olması, ✓ Nallıhan İlçesi'nin Ankara Bölge Planı 2023'e göre doğa turizmi odağı olarak belirlenmesi, ✓ Alanın bakışının (güney) yapılacak bitkisel tasarım çalışmalarında kullanılacak bitkiler için elverişli ortam sağlaması. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaşım olanaklarının kısıtlı olması, - Alana ulaşım da yaya yolu ve araç yolu ayrılmamış olması, - Ankara kentinin iş olanakları nedeniyle yerel halk için göç merkezi olması, - Ankara çevresinde alana benzer nitelik taşıyan alternatif alanların bulunması, - Restorasyon çalışması tamamlanamayan yapılar için fon ayrılmaması.

Ayrıca arazi çalışması sonucu; Beydili mahallesindeki turizm olanaklarının ve kültürel peyzaj bileşenlerinin, kırsal kimlik değerleriyle ilişkisinin değerlendirilmesinde Gunn ve Var (2002)'nin çalışmalarında kullandığı çekirdek köy yerleşim birimi plan şemasından yararlanılmıştır (Gunn ve Var, 2002).

Tuğun ve Karaman (2014), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin sürdürülebilir planlama yaklaşımını benimsemesi üzerine, bu karara katkı sağlamak amacıyla çekirdek köylerin sürdürülebilirlik yaklaşımıyla turizme kazandırılmasına yönelik bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada çekirdek köyün kapsamı açıklanarak, örnek alan olarak seçilen Büyükkonuk'taki oluşumlar; Wheeler'in sürdürülebilir planlamaya ilişkin ortaya koyduğu 9 temel konu ele alınarak irdelenmiştir. Bu temel konular; “1) *Kompakt, dengeli arazi kullanımı*, 2) *Araç kullanımı ve kolay erişim*, 3) *Kaynakların akılcı kullanımı, atıkların azaltılması, çevre kirliliğinin önlenmesi*, 4) *Doğal sistemlerin restorasyonu*, 5) *İyi konut ve yaşam çevresi*, 6) *Sağlıklı sosyal ekoloji*, 7) *Sürdürülebilir ekonomi*, 8) *Halk katılımı*, 9) *Yerel kültür ve toplumsal değerlerin korunması*”dır. Bu konular kullanılarak bir model oluşturulmuştur.

Çekirdek köylerde, bu alanların sahip olduğu olanaklar nedeniyle turizm aktiviteleri yapılabilmektedir. Bu alanlar; kültürel ve sosyal anlamda geleneksel yapılarını korumuş, geleneksel yaşamlarını devam ettiren ve yerel halkın da katılımıyla birlikte doğaya saygılı bir yaşam sürdüren, turizm potansiyeline sahip alanlardır (Tuğun ve Karaman, 2014). Bu kapsamda mahallenin mevcut Google Earth (2010) görüntüsünden yararlanılarak Mahalle Leke Planı (EK-1) oluşturulmuştur.

Leke planının oluşturulması aşamasında öncelikle, mahalle sınırı içinde yer alan ve daha önce belirlenmiş olan kültürel peyzaj bileşenleri Google Earth'ten alınan görüntü üzerine işlenmiştir. Çekirdek köy yerleşim birimi plan şemasına göre “Mahalle Leke Planı” oluşturulmuştur.

Mahalle leke planı; mahalle yerleşiminde giriş, ana ulaşım arteri, iç bağlantı yolları, köy merkezi (köy meydanı), ilgi odakları (geleneksel toplu kullanım alanları, şenlik alanı, turizm evleri-pansiyonları, kültürel peyzaj bileşenleri), çekirdek köy yerleşim alanı sınırı ve çekirdek köy sınırını içermektedir. Oluşturulan bu leke plan ile çalışma alanının turizm potansiyeline sahip ve geleneksel yapılarını korumuş bir alan olarak çekirdek köy yerleşim planında yer alan öğeleri içerdiği ve bu plan yerleşimine uyumlu olduğu görülmüştür. Mahalle leke planı içeriğinin, kırsal alanların kimliğinin korunmasına yönelik planlama yapılırken göz önünde bulundurulması amaçlanmıştır.

Arazi çalışmaları sırasında, Beydili Mahallesi'ne ait "Mahalle Künyesi" oluşturulmuştur. Künye oluşturulurken Eminağaoğlu (2004)'ün ve Bollukcu (2014)'ün çalışmalarında kullandıkları köy kimlik kartlarından faydalanılmış ve "Mahalle Künyesi" (Tablo 4.17) çalışma alanına göre yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda oluşturulan künyeye, mahallenin çalışmaya ilişkin sahip olduğu özellikleri kısaca tanıtmak amaçlanmıştır. Künyede mahalleyi tanımlayıcı kültürel peyzaj bileşenleri, mevcut turizm aktiviteleri ve mahalle leke planı yer almaktadır.

Tablo 4.17: Beydili'ne ait Mahalle Künyesi.

Mahalle Adı: Beydili Mahallesi		Mahallenin İlçedeki konumu:	
Muhtar: Abdi SARIÇAM			
Ek Bilgiler: - Nüfusu: 205 (2017 yılı) - Yüzölçümü (ha): 41.48 km ² - İlçe Merkezine Uzaklığı (km): 40 km. - Ankara'ya Uzaklığı: 162 km.			
Kültürel Peyzaj Bileşenleri			
<u>Yerleşim Alanları</u> :			
- Geleneksel Konut Dokusu			
- Konutlarda Kullanım Yapı Malzemesi	: ☒ Ahşap	☒ Kerpiç	
	☐ Kâgir	☒ Betonarme	
- Kullanım Özellikleri	: ☐ Ahır	☒ Fırın	☐ Depo ☐ Garaj
	☒ Samanlık	☒ Ambar	☒ Pansiyon ☐ Diğer
- Restore Edilmiş Yapıların varlığı	: ☒ Var (4 adet)	☐ Yok	
- Bahçe Kullanım Özellikleri	: ☒ Tarım	☒ Özel kullanım	☐ Hizmet amaçlı kullanım
- Mahalle Meydanı	: ☒ Var	☐ Yok	
- Mezarlık	: ☒ Var	☐ Yok	
<u>Tarım Alanları</u> :			
- Bitkisel Üretim	: ☒ Tarla Tarımı	☒ Bahçe Tarımı	
- Hayvansal Üretim	: ☒ Arıcılık	☐ Küçükbaş	
	☒ Kümes Hayvancılığı	☐ Büyükbaş	
<u>Tarihi ve Arkeolojik Ögeler</u> :			
- Tarihi Yapılar	: ☒ Konak	☐ Cami	☒ Anıt Ağaç ☐ Köprü
	☒ Çeşme	☒ Okul	☐ Han, hamam ☐ Tümülüs
	☒ Değirmen	☒ Türbe, yatır	
- Arkeolojik Kalıntılar	: ☒ Var	☐ Yok	

toplanmıştır. Göstergeler ve alt ölçütleri, kırsal alanlarda yapılacak planlama çalışmalarında kullanılmak üzere oluşturulacak olan kırsal kimlik koruma modelinin temel çerçevesini oluşturmaktadır. Modelin sürdürülebilir olması ve kırsal alanlarda yapılacak planlama çalışmalarında standart bir değerlendirme yapılabilmesi için bu göstergeler belirlenmiştir. Göstergeler, puanlama yapılırken kolaylık sağlaması amacıyla madde işaretleriyle kodlanmıştır. Örneğin çevresel/fiziksel göstergelerin birinci göstergesi olan Çevresel Duyarlılık'ın ilk alt ölçütü "A-1.a" şeklinde kısaltılmıştır.

4.6.1 Çevresel/Fiziksel Göstergeler ve Alt Ölçütleri

Çevresel/fiziksel sürdürülebilirlik göstergelerinin belirlenmesinde değerlendirilen çalışmalar Tablo 4.18'de verilmiştir. Çevresel duyarlılık, arazi kullanımı, yerel mimarinin korunması ile minimum enerji ve su tüketimi çevresel/fiziksel göstergeler olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.18: Çevresel/Fiziksel sürdürülebilirlik göstergeleri ve yapılan çalışmalar.

A- ÇEVRESEL/FİZİKSEL GÖSTERGELER	YAPILAN ÇALIŞMALAR
1. Çevresel Duyarlılık 1. a Su kaynaklarını koruma çalışmaları 1. b Suni gübre kullanımı 1. c Katı atık ayrıştırma hizmetleri 1.d Doğa koruma alanları 1. e Yaban hayatı koruma sahaları 1.f Mevcut floranın korunması 1.g Mevcut faunanın korunması	<ul style="list-style-type: none"> • Literatür tarama • Arazi çalışması • Sözlü görüşmeler
2. Arazi Kullanımı 2. a Tarım arazilerinin parçalanma durumu 2. b Tarım arazilerinin amacına uygun kullanımı	<ul style="list-style-type: none"> • Arazi çalışması • Haritaların oluşturulması • HKD
3. Yerel Mimarinin Korunması 3. a Yerel mimariyle uyumlu malzeme kullanımı 3. b Tescilli yapıların varlığı	<ul style="list-style-type: none"> • Literatür tarama • Arazi çalışması • HKD • GZFT • Anket çalışması
4. Minimum Enerji ve Su Tüketimi 4. a Yenilenebilir enerji kaynakları 4. b Geri dönüşümlü malzeme kullanımı 4. c Atık su kullanımı için gerekli altyapının olması	<ul style="list-style-type: none"> • Literatür tarama • Arazi çalışması

Çevresel/fiziksel sürdürülebilirlik göstergelerine ait alt ölçütlerin, var (1) ve yok (0) olarak belirlenen puanlama sistemine göre değerlendirilmesiyle oluşturulan gösterge ve puan

tabloları sırasıyla verilmiştir. Tablo 4.19’da çevresel duyarlılık (A-1.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar bulunmaktadır. Buna göre; çevresel duyarlılık göstergesi 7 alt ölçütten oluşmaktadır. Bunlar; su kaynaklarını koruma çalışmaları (A-1.a), suni gübre kullanımı (A-1.b), katı atık ayrıştırma hizmetleri (A-1.c), doğa koruma alanları (A-1.d), yaban hayatı koruma sahaları (A-1.e), mevcut floranın korunması (A-1.f) ve mevcut faunanın korunması (A-1.g)’dir.

Tablo 4.19: Çevresel duyarlılık (A-1.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	A-1. Çevresel Duyarlılık	Puan
		Var (1), Yok (0)
	1. a Su kaynaklarını koruma çalışmaları	0
	1. b Suni gübre kullanımı	1
	1. c Katı atık ayrıştırma hizmetleri	0
	1.d Doğa koruma alanları	1
	1. e Yaban hayatı koruma sahaları	0
	1.f Mevcut floranın korunması	1
	1.g Mevcut faunanın korunması	1
	Ortalama	0,6

Sürdürülebilirlik temelinde, kaynakların optimum seviyede kullanımının yaygınlaştırılması; çevresel farkındalığın yükseltilmesine bağlıdır. Yücel vd. (2003)’e göre çevresel farkındalık; doğaya/çevreye zarar vermeden, koruma-kullanma dengesinin gözetilmesinin önemini anlamak olarak tanımlanmaktadır. Çevresel farkındalığın, bireysel ve siyasal boyutlarda yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu farkındalığa bağlı olarak bireylerin çevresel tutumlarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Doğa/çevre üzerinde olumsuz yönde etki eden sorunlar, halk tarafından içselleştirilmekte ve bu sorunlara karşı tepki gösterilmektedir. Buna, çevre duyarlılığı denilmektedir (Yücel vd., 2006).

Hızlı nüfus artışına bağlı olarak gıda gereksinimi ve suya olan ihtiyaç artmaktadır. Bu artış, yeni kaynak arayışlarını ve bir takım çevresel bozulmaları beraberinde getirmektedir (Sönmez vd., 2008; Davraz vd., 2016). Yeterince su kaynağı bulunmaması, sanayi ve tarım uygulamalarının gelişmesiyle aşırı su kullanımı ve yeraltı sularında kirlilik birer sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar, su kaynaklarının korunmasının önemini artırmıştır. Su kaynaklarının sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla doğal kaynaklar ve insan kullanımlarının bütüncül olarak değerlendirilmesi, korunması ve geliştirilmesi gerekmektedir (Davraz vd., 2016).

Atılğan vd. (2007)'ye göre; gelişmekte olan ülkelerde olanakların kısıtlı olması ve nüfus artışının hızlı olmasına bağlı olarak çevresel duyarlılık kimi zaman göz ardı edilmektedir. Olası olumsuz etkilere karşı önlem alınması ihmal edilmektedir. Bunun sonucunda tarım alanlarında kontrolsüz gübre ve ilaç kullanımı olduğu görülmektedir (Sönmez vd., 2008).

Kimyasal gübre kullanımının olumsuz etkileri, doğa/çevre üzerinde dolaylı olarak veya doğrudan görülebilmektedir. Bu etkilerin miktarı ve etki süresi önemlidir. Uzun süreli ve fazla miktarda gübre kullanımı; topraklarda tuz ve ağır metal birikmesine, besin maddesi dengesizliğine, sularda ötrofikasyon ve nitrat birikimine, havaya azot ve kükürt içeren gazların verilmesine ve sera etkisi gibi bir takım çevresel sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Düşüncesizce yapılan uygulamalar sonucu meydana gelen sorunların giderilmesi uzun zaman ve yatırım gerektirmektedir (Sönmez vd., 2008). Tarımsal üretimin sürdürülebilirliği ancak doğru tarım uygulamalarıyla sağlanmaktadır.

Sürdürülebilirlik çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir diğer konu da katı atık yönetimidir. Atıkların, çevreye duyarlı ve ekonomik bir şekilde ayrıştırılması ve uzaklaştırılması gerekmektedir. Bu gereklilik sürdürülebilir katı atık yönetimi kavramının temelini oluşturmaktadır. Katı atık ayrıştırma hizmetleri, sürdürülebilir bir anlayışla kaynakların geri kazanımını ve etkin olarak kullanımını esas almaktadır. Ayrıca katı atıkların yanması sonucunda enerji elde edilmesi ve kompost üretimi de sürdürülebilirliği destekleyen uygulamalardır (Akdoğan ve Güleç, 2007).

Doğal ve kültürel kaynakları korumak amacıyla bir takım çalışmalar yürütülmekte, koruma yöntemleri bulunmaya ve koruma sistemleri kurulmaya çalışılmaktadır. Bu çabaların en gelişmiş korunan alan sistemleridir. Korunan alanların ilân edilmesi uluslararası düzeyde kabul görmüş bir yöntemdir (Kurdoğlu, 2007). Doğa koruma alanları ve yaban hayatı koruma sahalarının varlığı da sürdürülebilir yaşam ortamlarını destekleyici niteliktedir. Bunlar, mevcut flora ve faunanın korunması için yapılan çalışmalara dâhil edilmektedir.

Yücel (2005)'e göre doğa koruma kavramı; korumaya değer bulunan doğa parçalarını ve doğal öğeleri, sahip oldukları bitki ve hayvan varlığı ile onların yetişme ve yaşam ortamlarını birlikte belirli ölçütlere dayanarak korumak şeklinde tanımlamaktadır. Bu, insan sağlığı ve yaşamın devamlılığı için gereklidir (Yücel ve Babuş, 2005). Yaban hayatı koruma sahaları ise; *"korunması gerekli yaşam ortamlarının bitki ve hayvan türleri ile birlikte mutlak olarak*

korunduğu alanlardır.” Bu alanlar yaban hayatı değerlerine sahiptir ve yaban hayatının devamlılığının sağlandığı sahaları ifade etmektedir (Resmi Gazete, 2004). Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın 2017 yılında yayımladığı 299 sayılı Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planları'nın Düzenlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar başlıklı tebliğe göre ormanların ekolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik fonksiyonlarına ayrılarak planlanması gerekmektedir (OSİB, 2017). Tebliğ'de doğa koruma ve yaban hayatı koruma sahaları ekolojik fonksiyonlu alanlar olarak değerlendirilmektedir.

Sürdürülebilirliğe ilişkin tüm bu konular değerlendirildiğinde; yerel yönetim ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından su kaynaklarının korunmasına ilişkin herhangi bir bilinçlendirme çalışmasına veya proje bazında bir çalışma yürütüldüğüne dair bilgiye rastlanmamıştır. Bu nedenle çevresel duyarlılık (A-1) göstergesine ait alt ölçütlerden su kaynaklarını koruma çalışmaları (A-1.a) alt ölçütü 0 puan almıştır. Yapılan görüşmelerde Beydili Mahallesi yerel halkı için de su kaynaklarının kısıtlı olduğu belirtilmiştir.

Nallıhan'da yapılan tarım uygulamaları için devletin çiftçiye mazot ve gübre desteği adı altında kompoze gübre desteği bulunmaktadır (Nallıhan Kaymakamlığı, 2018). İlçe'ye bağlı mahallelerde bulunan çiftçiler tarım kredi kooperatifleri ve pancar kooperatiflerinden gübreyi almakta, aldıkları gübreyi belgelendirerek devletten destek almaktadırlar (Sümer, 2018). Kompoze Gübre 20.20.0 olarak geçen gübre; %20 Azot (N), %20 Amonyum Azotu (NH₄-N) ve %20 Fosfor (P₂O₅) içermektedir. Bu gübre çeşidi ülkemizde iki besin içeren kompoze gübreler içinde en yaygın kullanılanıdır (URL-16). Beydili Mahallesi'nde yapılan tarım uygulamalarında da kullanılması nedeniyle suni gübre kullanımı (A-1.b) alt ölçütü, 1 puan almıştır. Katı atık ayrıştırma hizmetleri (A-1.c) alt ölçütü de, çalışma alanında atıkların ayrıştırılmasına yönelik kurulmuş mevcut bir sistem bulunmadığından 0 puan almıştır.

Beydili Mahallesi, Andız Orman İşletme Şefliği sınırları içinde yer almaktadır. Andız Orman İşletme Şefliği Fonksiyonel Orman Amenajman Planı'na göre çalışma alanı sınırı içinde bulunan ormanlar ekolojik fonksiyonlara sahiptir (Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü, 2012). Buna göre; doğa koruma alanları (A-1.d) alt ölçütü 1 puan almıştır. Nallıhan sınırında 3 adet YHGS bulunmasına karşın çalışma alanında olmaması nedeniyle yaban hayatı koruma sahaları (A-1.e) alt ölçütü 0 puan almıştır. Mevcut floranın korunması (A-1.f) ve mevcut faunanın korunması (A-1.g) alt ölçütleri ise Ekosistem Temelli Fonksiyonel Orman Amenajman Planı'na (Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü, 2012) bağlı olarak birer puan

almıştır. Bu göstergeye ait tüm alt ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(A-1.a+A-1.b+ A-1.c+ A-1.d+ A-1.e+ A-1.f+ A-1.g) / 7 = A-1$ göstergesinin ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

Diğer bir gösterge olan arazi kullanımı (A-2.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar Tablo 4.20’de verilmiştir. Buna göre arazi kullanımı göstergesi; tarım arazilerinin parçalanma durumu (A-2.a) ve tarım arazilerinin amacına uygun kullanımı (A-2.b) olmak üzere 2 alt ölçüte sahiptir.

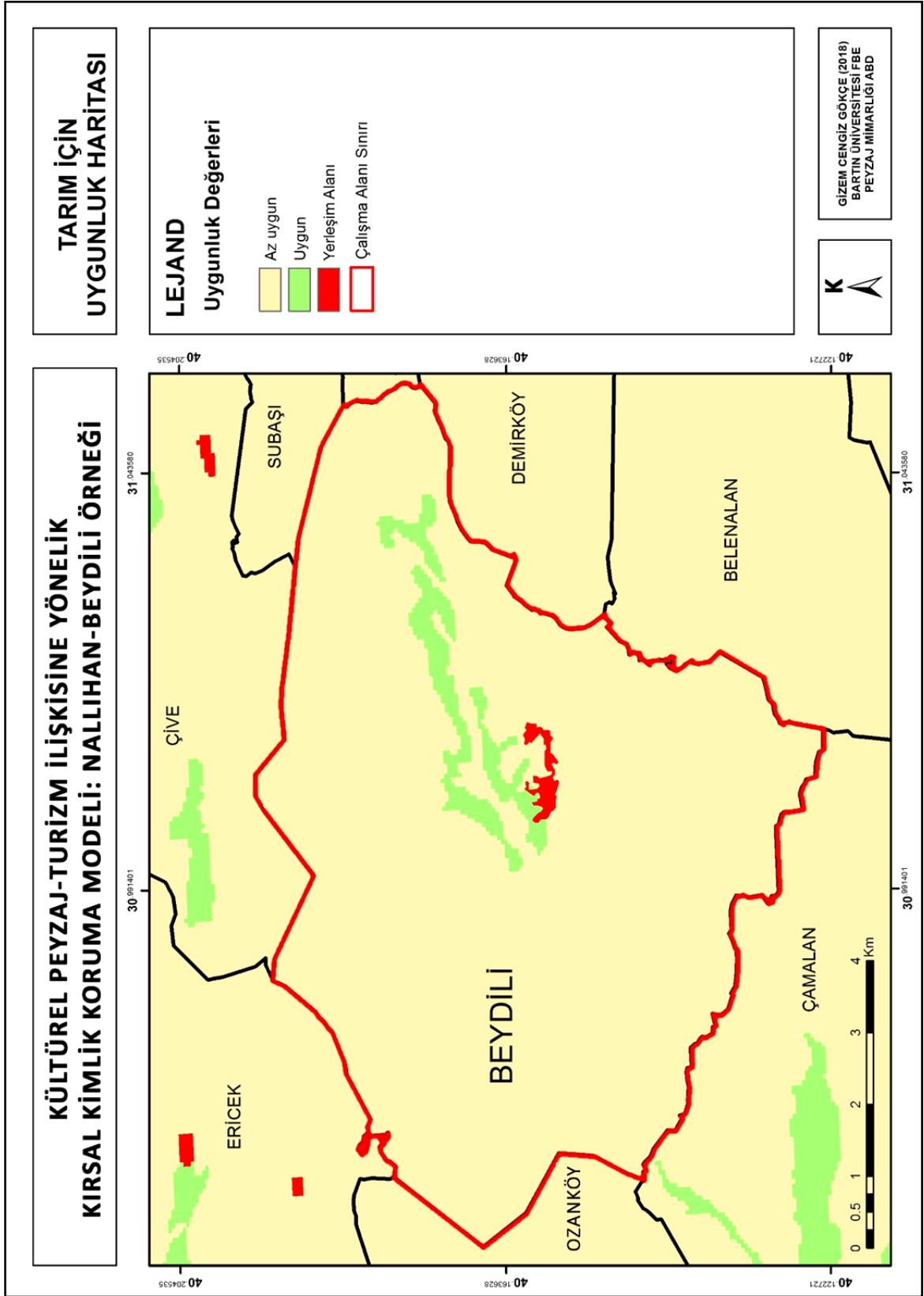
Tablo 4.20: Arazi kullanımı (A-2.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	A-2. Arazi Kullanımı	Puan
		Var (1), Yok (0)
	2. a Tarım arazilerinin parçalanma durumu	1
	2. b Tarım arazilerinin amacına uygun kullanımı	1
	Ortalama	1

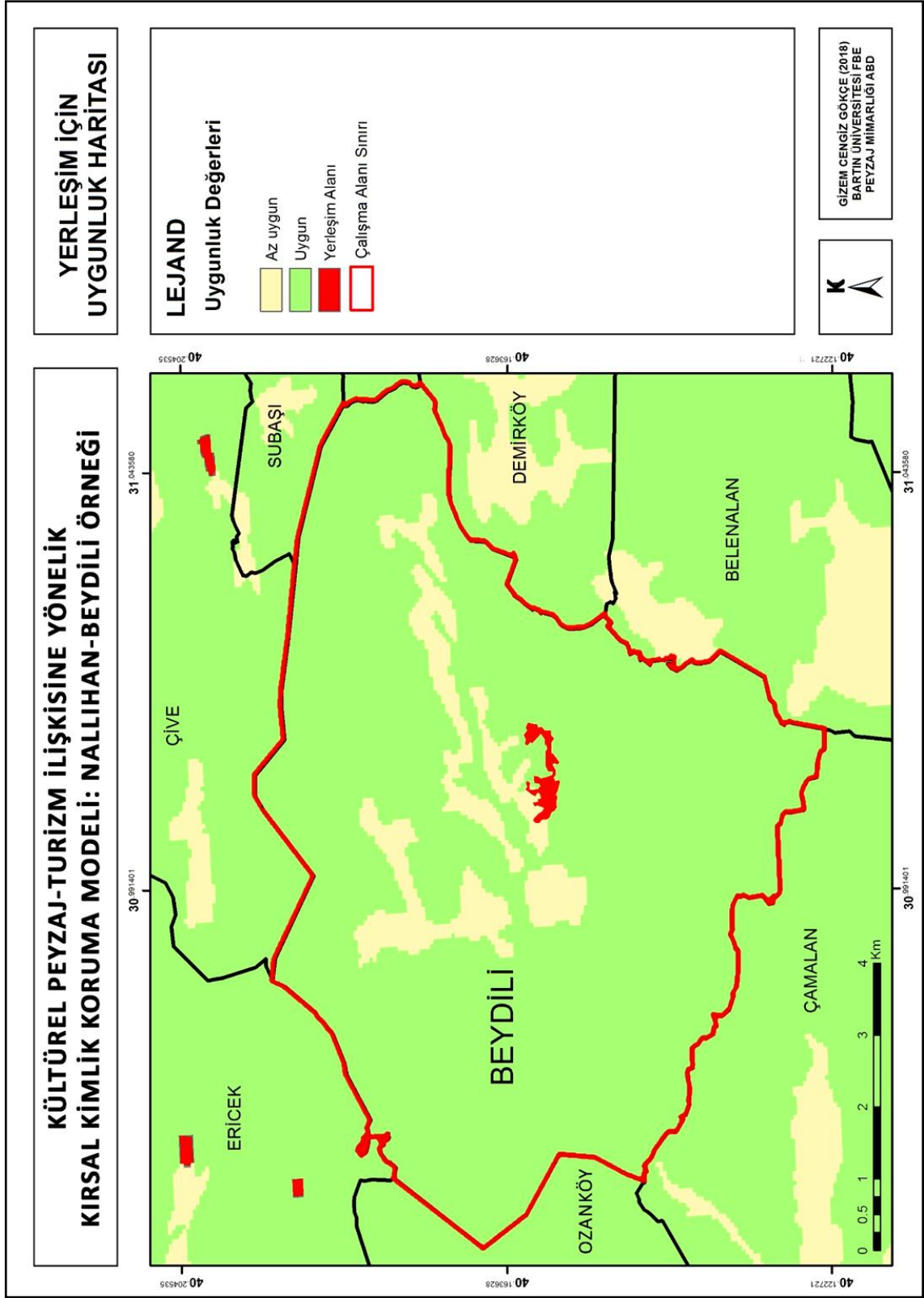
Sürdürülebilirliğinin sağlanması gereken doğal kaynakların neredeyse başında, üzerine yaşam alanlarımızı kurduğumuz toprak parçaları yani araziler gelmektedir. Aksöz (1969)’a göre; arazi parçalanması, tarım alanlarının çok sayıda parçaya ayrılması ve toprak yüzeyi genişliğinin daralması anlamına gelmektedir. Aksoy (1984)’e göre; böyle arazilere sahip tarım işletmelerinin toprakları, verimli şekilde işlenemeyecek kadar küçüktür. Kullanım bakımından verimsiz görülmektedir. Aynı zamanda birbirlerinden ayrı ve uzak yerlerde konumlanmaktadır. Bu parçalanma ve dağınık konumlanmaya bağlı olarak verim artırıcı önlemlerin alınması zorlaşmaktadır. Arazi parçalarına yol, su, drenaj ve tesviye gibi altyapı hizmetlerinin getirilmesi zor ve yüksek maliyetlidir (Sesli, 2000; Ekinci ve Sayılı, 2010).

6537 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un (Resmi Gazete, 2014) 4. maddesinde tarım arazilerinin parçalanma durumuyla ilgili olarak; “*Asgari tarımsal arazi büyüklüğü; mutlak tarım arazileri, marjinal tarım arazileri ve özel ürün arazilerinde 2 hektar, dikili tarım arazilerinde 0,5 hektar, örtü altı tarımı yapılan arazilerde 0,3 hektardan küçük belirlenemez.*” ifadesi bulunmaktadır. Beydili Mahallesi, tarım alanlarının büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde en küçük arazinin 0.26 ha. olduğu görülmüştür. Buna göre; tarım arazilerinde parçalanma görülmekte ve tarım arazilerinin parçalanma durumu (A-2.a) alt ölçütü 1 puan almıştır.

Yanlış ve amacının dışında arazi kullanımı nedeniyle toprak kayıpları yaşanabilmektedir. Bu durum, kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik yapılan çalışmaları olumsuz etkilemektedir. Arazi kullanımı (A-2.) göstergesinin diğer alt ölçütü olan tarım arazilerinin amacına uygun kullanımını (A-2.b) irdelemek amacıyla çalışma alanı arazi kullanım yetenek sınıfları ve büyük toprak grupları açısından değerlendirilmiştir. Bu veriler doğrultusunda yapılan uygunluk analizine göre sırasıyla tarım ve yerleşim için uygunluk haritaları oluşturulmuştur (Şekil 4.39, 4.40).

Şekil 4.39: Tarım için uygunluk haritası.

Şekil 4.40: Yerleşim için uygunluk haritası.

Haritalar oluşturulurken alan kullanım uygunluklarının değerlendirileceği uygunluk değerleri tarım ve yerleşim için, Küçükönder ve Karabulut (2007)'ye, Akten (2008)'e, Akten vd. (2009)'a, Akıncı vd. (2012)'ye ve Çelikyay vd. (2015)'e göre belirlenmiştir. Tarım ve yerleşim için uygunluk değerleri 4'lü Likert (4: Uygun, 3: Orta Uygun, 2: Az Uygun, 1: Uygun Değil) ölçeğinde oluşturulmuştur (Tablo 4.21 ve 4.22).

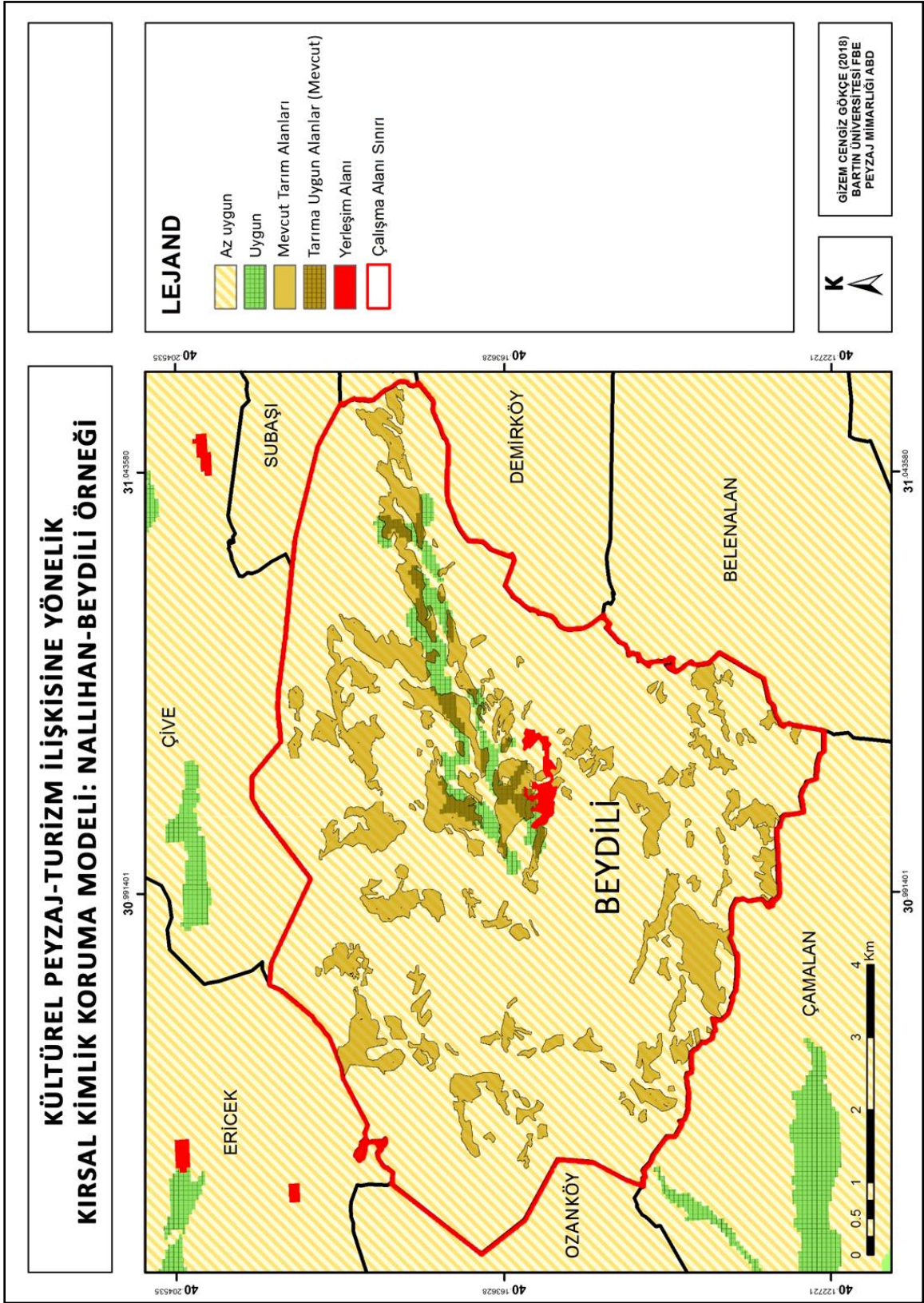
Tablo 4.21: Tarım kullanımı için dikkate alınan ölçütlerin uygunluk değerleri.

Ölçütler/Tarım	Alt faktörler	Uygunluk değeri
Arazi Kullanım Yetenek Sınıfları (AKYS)	I, II	4
	III	3
	IV, V, VI	2
	VII, VIII	1
Büyük Toprak Grupları (BTG)	K (Kolüvyal Topraklar)	2
	M (Kahverengi Orman Toprakları)	2
	N (Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları)	1

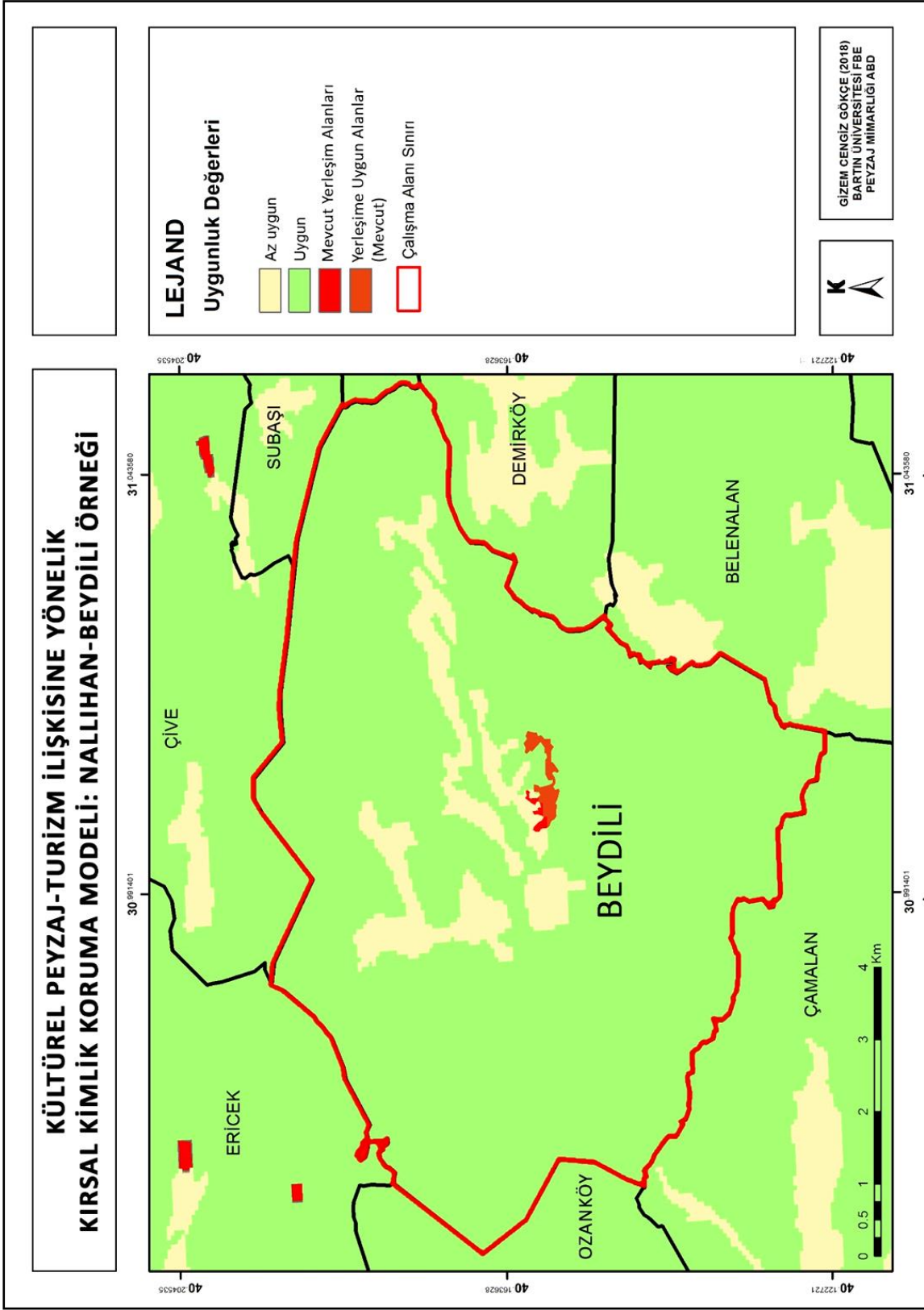
Tablo 4.22: Yerleşim kullanımı için dikkate alınan ölçütlerin uygunluk değerleri.

Ölçütler/Yerleşim	Alt faktörler	Uygunluk değeri
Arazi Kullanım Yetenek Sınıfları (AKYS)	I, II, III	1
	IV	2
	V, IV	3
	VII, VIII	4
Büyük Toprak Grupları (BTG)	K (Kolüvyal Topraklar)	2
	M (Kahverengi Orman Toprakları)	2
	N (Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları)	1

Buna göre çalışma alanının sahip olduğu araziler tarım ve yerleşim için az uygun ve uygun olarak değerlendirilmiştir. Tarım için uygunluk haritasına bakıldığında az uygun alanların uygun alanlara göre baskın olduğu, yerleşim için uygunluk haritasına bakıldığında ise uygun alanların az uygun alanlara göre baskın olduğu görülmüştür. Mevcut arazi kullanımına göre, alanın yerleşime ayrılmış kısmının tarım için az uygun, yerleşim için uygun olduğu görülmüştür (Şekil 4.41 ve 4.42). Öncelikli olarak tarım için uygun arazilerin tarım amacıyla kullanıldığı, herhangi bir yerleşime açılmadığı görülmektedir. Bu durumda tarım arazilerinin amacına uygun kullanımı (A-2.b) alt ölçütü 1 puan almıştır. Bu ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(A-2.a+A-2.b) / 2 = A-2$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

Şekil 4.41: Mevcut alan kullanımının tarım açısından değerlendirilmesi.

Şekil 4.42: Mevcut alan kullanımının yerleşim açısından değerlendirilmesi.

Çevresel/fiziksel göstergelerde yerel mimarinin korunması (A-3.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar Tablo 4.23'te verilmiştir. Buna göre; yerel mimariyle uyumlu malzeme kullanımı (A-3.a) ve tescilli yapıların varlığı (A-3.b) bu göstergeye ait alt ölçütler olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.23: Yerel mimarinin korunması (A-3.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	A-3. Yerel Mimarinin Korunması	Puan
		Var (1), Yok (0)
	3. a Yerel mimariyle uyumlu malzeme kullanımı	1
	3. b Tescilli yapıların varlığı	0
	Ortalama	0.5

İnsanların yaşamını ve yaşam faaliyetlerini sürdürebilmesi için mekâna bağlı olarak oluşturduğu barınma üniteleri yerleşme/yerleşim olarak tanımlanmaktadır. Kırsal yerleşmelerde konutlar, temel olarak iki bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Bunlardan biri konutun yapı malzemesidir. Kırsal alanlarda bulunan yapılarda kullanılan yapı malzemeleri genellikle kolay ve yakın çevreden temin edilen malzemelerdir. Tanrıku (2014)'e göre kırsal bir konut; kültürün, ekonomik faaliyetlerin ve bulunduğu ortamın koşullarına göre şekillenmektedir (Taş, 2016). Sahip olduğu kültürün ve peyzajın etkisiyle konutlarda, yerel mimariyle uyumlu malzeme kullanımı mekânsal kimliğin korunmasında etkilidir. Böyle yapıların tescillenerek korunması, kültürün geleceğe taşınması için de önemlidir.

Yerel mimarinin korunması (A-3) göstergesinin alt ölçütleri araştırma alanına göre değerlendirildiğinde; yerel mimariyle uyumlu malzeme kullanımı, alanda yerel mimariye uyumlu olarak restore edilmiş yapılar bulunduğundan 1 puan almıştır. Fakat bu tarihi yapıların tescilli yapılar olmaması nedeniyle, tescilli yapıların varlığı alt ölçütü 0 puan almıştır. Bu ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(A-3.a+A-3.b) / 2 = A-3$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

Son olarak minimum enerji ve su tüketimi (A-4.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar ise Tablo 4.24'te verilmiştir. Buna göre minimum enerji ve su tüketimi 3 ölçütten oluşmaktadır. Bunlar; yenilenebilir enerji kaynakları (A-4.a), geri dönüşümlü malzeme kullanımı (A-4.b) ve atık su kullanımı için gerekli altyapı (A-4.c)'dir.

Tablo 4.24: Minimum enerji ve su tüketimi göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	A-4. Minimum Enerji ve Su Tüketimi	Puan Var (1), Yok (0)
	4. a Yenilenebilir enerji kaynakları	1
	4. b Geri dönüşümlü malzeme kullanımı	1
	4. c Atık su kullanımı için gerekli altyapı	0
	Ortalama	0,7

Güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, hidrolik enerji, jeotermal enerji ve biyokütle enerjisi yenilenebilir enerji kaynakları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kaynaklar, doğal süreçler içinde kendini yenileyebilmektedir (Üçgül ve Elibüyük, 2017; URL-17, 2018).

Üçgül ve Elibüyük (2015)'e göre; bu enerji kaynaklarının kalıcı olarak tüketilmesi mümkün değildir. Bu kaynakların büyük bir bölümü güneş enerjisinin form değiştirmesi sonucu ortaya çıkmaktadır (Üçgül ve Elibüyük, 2017). Araştırma alanı olan Beydili Mahallesi'nde konutların %80'inde güneş enerjisi bulunmaktadır (URL-2, 2014). Buna göre; minimum enerji ve su tüketimi (A-4.) göstergesine ait alt ölçütlerden, yenilenebilir enerji kaynakları (A-4.a) alt ölçütü 1 puan almıştır.

Yaşam alanlarının oluşturulmasında yapılaşmanın önemi büyüktür. Yapıların malzemeleri, çeşitli kaynaklardan elde edildikleri andan itibaren doğaya/çevreye etki etmektedir. Bu etkiler, yapıların kullanılma süreleri ve yapı ömrünün sona ermesine kadar devam etmektedir. Yapı malzemelerinin özelliklerine göre bu doğa/çevre üzerinde görülen etkilerin boyutu da değişmektedir (URL-18, 2018). Sürdürülebilir yapı malzemelerinin kullanımıyla olası olumsuz etkiler en aza indirgenmektedir.

Sürdürülebilir yapı malzemeleri; yenilenebilir ve doğal enerji kaynaklarını kullanma, geri dönüşümlü ve tekrar kullanılabilir olma gibi özelliklere sahiptir (Özgünler, 2017). Sürdürülebilir yapı malzemelerinin, enerjiyi en düşük seviyede harcayan, hammaddeleri elde edilip işlenirken veya kullanımı ve bakım-onarım sırasında insan ve çevre sağlığına zarar vermeyen malzemeler olduğu bilinmektedir. Ayrıca atık oluşumları sırasında da herhangi bir olumsuz etki görülmemektedir. Bazı sürdürülebilir yapı malzemelerine şu şekilde örnek verilebilir: Ahşap, saman balyası, çelik, kumtaşı, yton, alçı, doğal taşlar. Buna göre sürdürülebilir malzemelerin kullanıldığı ekolojik yapılar; doğal malzemelerin kullanıldığı, enerji tüketimi az olan ve bu enerjiyi güneş ışığından doğal olarak elde eden,

bakımı kolay ve ekonomik olan yapılardır (URL-18, 2018). Beydili Mahallesi'ndeki konutlar bu açıdan değerlendirildiğinde; konutlarda ve çevrelerinde kullanılan malzemelerin, sürdürülebilir yapı malzemesi sınıfında yer alan malzemeler olduğu ve böylelikle geri dönüşümlü malzeme kullanımının desteklendiği görülmektedir. Restorasyon çalışması yapılmış konutlarda da sürdürülebilir yapı malzemeleri kullanılmaktadır. Buna göre; minimum enerji ve su tüketimi (A-4.) göstergesine ait alt ölçütlerden, geri dönüşümlü malzeme kullanımı (A-4.b) alt ölçütü 1 puan almıştır.

Su kaynaklarının yetersiz oluşu, atık suların ıslah edilerek yeniden kullanılmasının gerekliliğini gündeme getirmiştir. Teknolojinin gelişimiyle atık suların ıslah edilerek yeniden kullanılması mümkün olmuştur. Atık suların geri kazanılması; kentsel, endüstriyel ve tarımsal alanlarda kullanılan su miktarını karşılama fırsatı sunmaktadır (Demir vd., 2017).

Atık suların geri kazanılması için çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bu yöntemlere örnek olarak; tarımda sulama amaçlı geri kazanım, yeşil alanların sulanması amaçlı geri kazanım, endüstriyel geri kazanım, yeraltına enjeksiyon, dinlenme amaçlı kullanılan bölgelerde (göller vb.) geri kazanım, dolaylı (yangın suyu, tuvalet vb.) geri kazanım ve direkt (içme suyu) geri kazanımı saymak mümkündür (ÇŞB, 2011b).

Kırsal alanlarda, atık suların tarımsal sulama veya başka amaçlarla kullanılmasıyla; önemli bir doğal kaynak olan suyun sürdürülebilirliğine katkı sağlanmaktadır. Bunun için atık suların uygun şekilde toplanması ve amaca yönelik olarak belirlenen doğru yöntemlerle kullanılması gerekmektedir. Kukul (2007)'ye göre; atık suların kullanımı sayesinde su tasarrufu sağlanmakta ve su kaynaklarının kirletilmesinin önüne geçilmektedir. Atık suların kullanımı bitki verimini arttırmakta, yapay gübre gereksinimini azaltmaktadır. Böylelikle atık sular doğaya zarar vermeden ve doğaya maksimum yarar sağlanacak şekilde uzaklaştırılmaktadır. Beydili Mahallesi'nde atık suların kullanımına yönelik herhangi bir altyapının olmadığı görülmüştür. Buna göre; minimum enerji ve su tüketimi (A-4.) göstergesine ait alt ölçütlerden, atık su kullanımı için gerekli altyapı (A-4.c) alt ölçütü 0 puan almıştır.

Minimum enerji ve su tüketimi (A-4.) göstergesine ait alt ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(A-4.a+A-4.b+A-4.c) / 3 = A-4$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

4.6.2 Sosyo-Kültürel Göstergeler ve Alt Ölçütleri

Sosyo-kültürel sürdürülebilirlik göstergelerinin belirlenmesinde değerlendirilen çalışmalar Tablo 4.25'te verilmiştir. Nüfus yoğunluğu/yapısı, ulaşım/erişim kolaylığı, geleneksel kültür öğelerinin varlığı ile sürdürülebilirliğe ilişkin farkındalık sosyo-kültürel göstergeler olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.25: Sosyo-kültürel sürdürülebilirlik göstergeleri ve yapılan çalışmalar.

B. SOSYO-KÜLTÜREL GÖSTERGELER	YAPILAN ÇALIŞMALAR
1. Nüfus Yoğunluğu/Yapısı 1. a Kırdan kente göç 1. b Genç nüfus varlığı	<ul style="list-style-type: none"> Literatür tarama Nüfus projeksiyonu HKD Anket çalışması
2. Ulaşım/Erişim Kolaylığı 2. a Alana ulaşım olanaklarının çeşitliliği (Taksi, dolmuş, bisiklet, yaya.) 2. b Ulaşım ağlarına yakınlığı	<ul style="list-style-type: none"> Arazi çalışması Haritaların oluşturulması Anket çalışması
3. Geleneksel Kültür Öğelerinin Varlığı 3. a Geleneksel toplu kullanım alanları 3. b Yaşayan kültürü koruma faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none"> Arazi çalışması HKD Anket çalışması Zihin haritası değerlendirme GZFT
4. Sürdürülebilirliğe İlişkin Farkındalık 4. a Sürdürülebilir turizm faaliyetlerine aktif katılım 4. b Mekâna aidiyet duygusu	<ul style="list-style-type: none"> Arazi çalışması HKD Anket çalışması Zihin haritası değerlendirme

Sosyo-kültürel sürdürülebilirlik göstergelerine ait alt ölçütlerin, değerlendirilmesiyle oluşturulan gösterge ve puan tabloları sırasıyla verilmiştir. Tablo 4.26'da nüfus yoğunluğu/yapısı (B-1.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar verilmiştir. Buna göre, kırdan kente göç (B-1.a) ve genç nüfus varlığı (B-1.b); nüfus yoğunluğu/yapısı göstergesine ait alt ölçütler olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.26: Nüfus yoğunluğu/yapısı (B-1.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	B-1. Nüfus Yoğunluğu/Yapısı	Puan Var (1), Yok (0)
	1. a Kırdan kente göç	1
	1. b Genç nüfus varlığı	0
	Ortalama	0.5

Nüfus yapısal olarak 5 temel başlık altında incelenmektedir. Bunlar; nüfusun yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımı, çalışan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımı, nüfusun eğitim durumu ile kırsal ve kent nüfusedir (URL-19, 2016).

Araştırma alanı için 1975-2017 yılları baz alınarak nüfus projeksiyonu yapılmıştır. Ulaşılabilen en eski verinin 1975 yılına ait olması nedeniyle bu yıl aralığı tercih edilmiştir. Buna göre; araştırma alanı için kırsaldan kente doğru bir göç olduğu görülmüştür. Dolayısıyla nüfus yoğunluğu/yapısı göstergesine ait kırsaldan kente göç ölçütü alanda varlığının tespit edilmesi nedeniyle 1 puan almıştır.

TÜİK'e (2017b) göre genç nüfus, 15-24 yaş aralığında tanımlanmıştır. Araştırma alanına bakıldığında TÜİK'e (2018b) göre 205 olan Beydili nüfusunun 18 kişisi 18 yaş altındadır. Alanın genç nüfus yapısına sahip olmadığı görülmektedir. Yapılan nüfus projeksiyonu da dışarıya göç olduğunu göstermekte ve bunu desteklemektedir. Buna göre; alanda genç nüfus varlığı olmadığından, bu ölçüt 0 puan almıştır. Bu ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(B-1.a + B-1.b) / 2 = B-1$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

Sosyo-kültürel göstergelerden ulaşım/erişim kolaylığı (B-2.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar Tablo 4.27'de verilmiştir. Buna göre; alana ulaşım olanaklarının çeşitliliği (B-2.a) ve ulaşım ağlarına yakınlığı (B-2.b) bu göstergeye ait alt ölçütler olarak ortaya konulmuştur.

Tablo 4.27: Ulaşım/erişim kolaylığı (B-2.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	B-2. Ulaşım/Erişim Kolaylığı	Puan
		Var (1), Yok (0)
	2. a Alana ulaşım olanaklarının çeşitliliği (Taksi, dolmuş, bisiklet, yaya)	0
	2. b Ulaşım ağlarına yakınlığı	1
	Ortalama	0.5

Eminağaoğlu vd. (2016)'ya göre herhangi iki alan arasında sosyo-ekonomik ve turizm ilişkilerinin kurulması bakımından önemli olan yollar; yaşam alanlarını, bu alanlardaki kültürleri ve insanları birbirine bağlayan arazi parçaları olarak tanımlanmaktadır. Martin-Cejas ve Sanchez, (2010) ulaşım sistemlerinin gelişmişliğiyle modern ekonominin doğrudan ilişkili olduğunu savunmaktadır. Doğaner (1998), ulaşım olanaklarının artması ve

çeşitlenmesiyle doğal ve kültürel özellikler bakımından zengin alanların turizm uygulamaları için elverişli hale geldiğini belirtmektedir (Pirselimoğlu Batman vd., 2017).

Ulaşım sistemlerini ve olanaklarını yalnızca motorlu taşıt ulaşımına göre değerlendirmek yeterli değildir. Araştırma alanının ulaşım sistemine bakıldığında bisiklet ve yaya ulaşımı için gerekli altyapının olmaması bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre; ulaşım/erişim kolaylığı göstergesine ait alt ölçütler değerlendirildiğinde, alana ulaşım olanaklarının çeşitliliği (B-2.a) ölçütü 0 puan değerini almıştır. Ulaşım ağlarına yakınlığı alt ölçütü (B-2.b) Çelikyay vd. (2015) 'e göre değerlendirilmiştir. Çelikyay vd. (2015); yerleşim kullanımı uygunluğu için ulaşılabilirlik-yola uzaklık faktörünü üçlü likert ölçeğinde 0-50 m., 50-100 m. ve 150< olarak ele almıştır. Buna göre, ana bağlantı yolu çalışma alanı üzerinde olduğundan ulaşım ağlarına yakınlığı (B-2.b) alt ölçütü 1 puan değerini almıştır. Bu ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(B-2.a + B-2.b) / 2 = B-2$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

Geleneksel kültür öğelerinin varlığı (B-3.), sosyo-kültürel sürdürülebilirlik göstergelerinden bir diğeridir. Tablo 4.28'de bu göstergeye ait alt ölçütler ve aldığı puanlar verilmiştir. Buna göre; geleneksel toplu kullanım alanları (B-3.a) ve yaşayan kültürü koruma faaliyetleri (B-3.b), geleneksel kültür öğelerinin varlığı göstergesinin alt ölçütleri olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.28: Geleneksel kültür öğelerinin varlığı (B-3.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	B-3. Geleneksel Kültür Öğelerinin Varlığı	Puan
		Var (1), Yok (0)
	3. a Geleneksel toplu kullanım alanları	1
	3. b Yaşayan kültürü koruma faaliyetleri	1
	Ortalama	1

Kırsal yerleşimlerde ortak/toplu kullanım alanları; misafir odası (köy odası), fırın, çeşme, çamaşırhane, değirmen ve köy kahvesi olarak sıralanabilir. Kırsal yaşamda sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması için bu alanların korunması ve yaşatılması önemlidir. Sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması, yerel kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasıyla mümkün olmaktadır. Bunun için, kültürel mekânların korunması ve yaşatılması gerekmektedir. Kırsal alanlarda toplu kullanım alanları biriktirdiği kültürü gelecek nesillere aktarmaktadır. Bu nedenle korunmaları önemli ve gereklidir (Akkaya ve Usman, 2012).

Araştırma alanında geçmişten günümüze kadar varlığını sürdürebilmiş ortak/toplu kullanım alanları bulunmaktadır. Bunların korunması amacıyla çeşitli projeler yürütülmüş ve projeler bünyesinde restorasyon çalışmaları yapılmıştır. Geleneksel kültür değerlerinin halen korunmakta olduğu ve gelen ziyaretçilere de yaşatıldığı yapılan çalışmalarla tespit edilmiştir. Geleneksel değerlerine sahip çıkarak günlük yaşamını sürdürmesi nedeniyle; geleneksel toplu kullanım alanları (B-3.a) ölçütü ve yaşayan kültürü koruma faaliyetleri (B-3.b) ölçütü 1'er puan almıştır. Bu ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(B-3.a + B-3.b) / 2 = B-3$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

Sürdürülebilirliğe ilişkin farkındalık (B-4.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar tablo 4.29'da verilmiştir. Buna göre; sürdürülebilir turizm faaliyetlerine aktif katılım (B-4.a) ve mekâna aidiyet duygusu (B-4.b) bu göstergenin alt ölçütleri olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.29: Sürdürülebilirliğe ilişkin farkındalık (B-4.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	B-4. Sürdürülebilirliğe İlişkin Farkındalık	Puan
		Var (1), Yok (0)
	4. a Sürdürülebilir turizm faaliyetlerine aktif katılım	1
	4. b Mekâna aidiyet duygusu	1
	Ortalama	1

Bilinçsizce kullanılan sınırlı doğal kaynaklar, tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması için; doğadan faydalanırken, onun da özelliğini koruyabilmesi, varlığını sürdürebilmesi sağlanmalıdır. Bunun için olabilecek etkileri saptamak ve bu etkilere karşı önlem almak gerekmektedir (Erkal vd., 2011). Bu bilinçle sürdürülebilirliğe ilişkin yürütülecek çalışmalarda rol almak, yaşam alanlarına sahip çıkmakla doğrudan ilişkilidir.

Sürdürülebilir turizmin gelişimiyle, yerel halkın tutumu arasındaki ilişki kuvvetlidir. Bunu savunan çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Rızaoğlu ve Biçici, 2011; Aşan ve Yılmazdoğan, 2012; Duran, 2013). Yaşam çevresiyle etkileşim içinde olmada ve mekâna aidiyet duyulmasında kültür etkili olmaktadır. İnsanları bir mekâna ait hissettiren psikolojik unsurlar bulunmaktadır. Mekâna aidiyet duymak, içinde bulunmak istenilen ve keyif alınan mekânlarla gelişen bir duygudur (Mazumdar, 2007).

Sosyo-kültürel göstergeler içinde dördüncü sırada yer alan “Sürdürülebilirliğe İlişkin Farkındalık” (B-4) göstergesine ait alt ölçütler değerlendirilmiştir. İlk ölçüt olan sürdürülebilir turizm faaliyetlerine aktif katılım (B-4.a) ölçütünün, yapılan arazi çalışmaları sırasında varlığı tespit edildiğinden 1 puan almıştır. Bu göstergenin tespiti, HKD toplantısı sonuçlarına ve yerel halk anketine dayanılarak yapılmıştır. Yerel halk turizm faaliyetlerine destek vermekte, üstlerine düşen görevi yapmaya hazır oldukları cevabını anketin ilgili sorularına vermektedir. Mahallede, turizm aktivitelerinde görev alabilmek amacıyla, verilen rehberlik eğitimine gönüllü olarak katılmış 2 adet sertifikalı tur rehberi bulunmaktadır. Mahalleli imkânları doğrultusunda evlerini ev pansiyonu olarak kullanmaktadır. Mahallede restore edilmiş 4 adet turizm evi bulunmaktadır.

Diğer bir alt ölçüt mekâna aidiyet duygusu (B-4.b)’dur. Bu ölçütün varlığı da çalışma sırasında yapılan HKD toplantısı sonuçları ve anket uygulamasıyla tespit edilmiştir. Yerel halkla yapılan zihin haritası değerlendirme çalışması da mekâna aidiyet duygusunun geliştiğini göstermiştir. Yerel halk, kırsal alanlarda yaşanan zorluklardan etkileniyor olsa da mahallelerini benimsemiştir. Mahalleye ait “Beydili Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği” adında bir yardımlaşma derneği bulunmaktadır. Tüm mahalleli bu derneğe üye olup kentlere göç etmiş olanlar dâhil dernek çalışmalarına katılmaktadır. Bu nedenle bu ölçüt de 1 puan almıştır. Bu ölçütlerin, araştırma alanında yaşayan yerel halkla yapılacak anket çalışmaları ve karşılıklı görüşmeler aracılığıyla tespit edilmesi mümkündür. Bu ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(B-4.a + B-4.b) / 2 = B-4$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

4.6.3 Ekonomik Göstergeler ve Alt Ölçütleri

Ekonomik sürdürülebilirlik göstergelerinin belirlenmesinde değerlendirilen çalışmalar Tablo 4.30’da verilmiştir. İstihdam, turizm hizmetlerinin varlığı, turizm etkinliğinin mevsimselliği ve yasal düzenlemeler ekonomik göstergeler olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.30: Ekonomik sürdürülebilirlik göstergeleri ve yapılan çalışmalar.

C. EKONOMİK GÖSTERGELER	YAPILAN ÇALIŞMALAR
1. İstihdam 1. a Aktif işgücü 1. b Ekonomik çeşitlilik	<ul style="list-style-type: none"> • Arazi çalışması • HKD • Anket çalışması • GZFT • İlgili kurumların istatistikleri
2. Turizm Hizmetlerinin Varlığı 2. a Geleneksel yeme-içme mekânları 2. b Konaklama olanakları 2. c Sağlık hizmetleri 2. d İletişim olanakları	<ul style="list-style-type: none"> • Arazi çalışması • HKD • Anket çalışması • GZFT • İlgili kurumların istatistikleri
3. Turizm Etkinliğinin Mevsimselliği 3. a Turizm aktivitelerinde çeşitlilik 3. b Turizm aktivitelerinde 4 mevsim/yıl boyu etkinlik	<ul style="list-style-type: none"> • Arazi çalışması • HKD • Anket çalışması • GZFT
4. Yasal Düzenlemeler 4. a Yasa ve yönetmeliklerde mekânsal kimliğin korunmasına yönelik maddeler 4. b Hibeler ve desteklerin artması	<ul style="list-style-type: none"> • Literatür tarama • HKD • Anket Çalışması

İstihdam (C-1.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar Tablo 4.31’de verilmiştir. Buna göre; aktif işgücü (C-1.a) ölçütü ve ekonomik çeşitlilik (C-1.b) ölçütü bu göstergeye ait alt ölçütler olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.31: İstihdam (C-1.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	C-1. İstihdam	Puan
		Var (1), Yok (0)
	1. a Aktif işgücü	1
	1. b Ekonomik çeşitlilik	1
	Ortalama	1

Sürdürülebilirliğin, çevresel/fiziksel ve sosyo-kültürel boyutları dışında değerlendirilmesi gereken bir diğer boyutu da ekonomik boyuttur. Bir alanın ekonomik olarak sürdürülebilirliğini sağlamak için o alanda nitelikli istihdam olanakları yaratarak sektörlerin devamlılığını sağlamak gerekmektedir.

İstihdam olanaklarının sağlanmasında, planlama yapılacak alandaki mevcut aktif işgücü dikkate alınmalıdır. TÜİK’e (2011b) göre işgücü; istihdamda olanlar ve işsizlerin (iş arayanların) toplamıdır. İşsiz (iş aramayan) ve istihdamda olmayan 15 ve daha yukarı yaştaki

nüfus, işgücüne dâhil edilmemektedir. İşgücüne katılma oranı ise; “*işgücünün, kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranı*” olarak tanımlanmaktadır.

“*Kurumsal olmayan nüfus; üniversite yurtları, yetimhane, huzurevi, özel nitelikteki hastane, hapisane, kışla ve bunun gibi kurumsal yerlerde değil hanelerde ikamet eden nüfus*” şeklinde ifade edilmektedir (URL-20, 2018).

Bu bilgiler ışığında Beydili Mahallesi aktif işgücü açısından değerlendirildiğinde; mahallede 15 yaş üzerinde iş arayan işsizlerin ve özel sektörde çalışan bireylerin yani aktif işgücünün bulunduğu görülmüştür. Böylece bu alt ölçüt (C-1.a) 1 puan almıştır.

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2007-2013’te belirtildiğine göre; kırsal alanda iş olanaklarının artırılması ve çeşitlendirilmesi yani ekonomik çeşitliliğin sağlanması, kırsal ekonominin sürekliliği ve gelişmesi açısından gereklidir (DPT, 2007). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2014-2020’de ise bu ifade stratejik amaç-1 (Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi ve İstihdam İmkânlarının Artırılması) kapsamında belirlenen önceliklerden kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi ile desteklenmektedir (GTHB, 2015). Beydili Mahallesi’ndeki istihdam olanakları kısıtlı olmakla birlikte farklı geçim kaynakları bulunmaktadır. Yerel halkın, emekli maaşı ve taşınmaz mal geliri dışında geçimini sağlayabileceği iş olanakları arasında ev pansiyonculuğu, tur rehberliği ve işçilik sayılabilmektedir. Buna göre ekonomik çeşitlilik (C-1.b) alt ölçütü 1 puan almıştır. Bu ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(C-1.a + C-1.b) / 2 = C-1$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

Ekonomik göstergelerin bir diğeri olan turizm hizmetlerinin varlığı (C-2.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar Tablo 4.32’de verilmiştir. Bu göstergeye ait 4 adet alt ölçüt belirlenmiştir. Bunlar; geleneksel yeme-içme mekânları (C-2.a), konaklama olanakları (C-2.b), sağlık hizmetleri (C-2.c) ve iletişim olanakları (C-2.d)’dir.

Tablo 4.32: Turizm hizmetlerinin varlığı (C-2.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	C-2. Turizm Hizmetlerinin Varlığı	Puan Var (1), Yok (0)
		2. a Geleneksel yeme-içme mekânları
	2. b Konaklama olanakları	1
	2. c Sağlık hizmetleri	0
	2. d İletişim olanakları	1
	Ortalama	0.5

Turizm, bir endüstri olarak kabul edildiğinde ilgilendiği esas konu hizmettir. Hizmeti, diğer günlerde kullanmak üzere stoklamak mümkün değildir. Turizm endüstrisinde verilen hizmetlerin birbirleriyle ve buldukları alanla uyumlu olmaları gerekmektedir (MEB, 2011).

Turizmin, “Bireylerin ikamet ettikleri yerden farklı bir yere giderek yapmış oldukları seyahat sırasında duydukları ulaştırma, yeme-içme, konaklama ve iletişim gibi ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yapılan faaliyetler” olarak ifade edildiği tanımdan yola çıkılarak, turizm hizmetlerinin temelini; geleneksel yeme-içme mekânları, konaklama olanakları, sağlık hizmetleri ve iletişim olanaklarının oluşturduğunu söylemek mümkündür (MEB, 2011).

Beydili Mahallesi’ndeki mevcut turizm hizmetlerinin varlığı arazi çalışmalarıyla değerlendirilerek tespit edilmiştir. Buna göre; geleneksel yeme-içme mekânları (C-2.a) alt ölçütü 0 puan almıştır. Mahalle içinde kırsal turizm etkinlikleri kapsamında restore edilmiş veya dönüştürülmüş ev pansiyonları bulunmaktadır. Bu nedenle konaklama olanakları (C-2.b) alt ölçütü 1 puan almıştır. Daimi bir sağlık ocağı ve mahallede sürekli ikamet eden bir sağlık görevlisi bulunmadığından sağlık hizmetleri (C-2.c) alt ölçütü 0 puan ve hemen hemen her evde ev telefonu ve cep telefonu ile internet kullanımı olması nedeniyle iletişim olanakları (C-2.d) alt ölçütü ise 1 puan almıştır. Ayrıca mahalleye kargo veya posta da gönderilebilmektedir. Bu ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(C-2.a + C-2.b + C-2.c + C-2.d) / 4 = C-4$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

Turizm etkinliğinin mevsimselliği (C-3.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar ise Tablo 4.33’te verilmiştir. Turizm aktivitelerinde çeşitlilik (C-3.a) ve turizm aktivitelerinde 4 mevsim/yıl boyu etkinlik (C-3.b) bu göstergenin alt ölçütleri olarak ortaya konulmuştur.

Tablo 4.33: Turizm etkinliğinin mevsimselliği (C-3.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	C-3. Turizm Etkinliğinin Mevsimselliği	Puan
		Var (1), Yok (0)
	3. a Turizm aktivitelerinde çeşitlilik	1
	3. b Turizm aktivitelerinde 4 mevsim/yıl boyu etkinlik	1
	Ortalama	1

Turizm etkinliklerinin mevsimselliği turizm alanında önemli bir sorun olarak görölmektedir (Günel, 2009; Çoban vd., 2017). Turizm aktivitelerinin çeşitlendirilmesi, mevsimsellik sorununu çözümede bir araç olarak kullanılmaktadır (Can, 2015). Turizm etkinliklerindeki çeşitlenme, turizmin dolayısıyla o yerin sürdürülebilirliğinin sağlanması bakımından önemlidir. Turizm etkinliklerinin yapılmasına imkân sağlayan doğal kaynakların üzerindeki baskı da böylelikle azaltılmaktadır.

Ziyaretçiler ilgilerini çeken, beklentilerini karşılayacağını düşündükleri yerleri tercih etmekte (Güzel, 2010) ve bu yerlerdeki turizm aktivitelerinin çeşitliliği bu alanları cazip kılmaktadır. Alanın sahip olduğu doğal ve kültürel potansiyele göre turizm aktiviteleri çeşitlenebilmekte ve bu aktiviteler bir yıla yayılarak 4 mevsim turizm yapılabilmektedir. Bu bakış açısıyla yapılan çalışmalar sonucunda Beydili Mahallesi değerlendirildiğinde; turizm aktivitelerinde çeşitlilik olduğu görölmüştür. Sahip olduğu turizm potansiyeline ve altyapısına göre Beydili Mahallesi farklı turizm aktivitelerine olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla ziyaretçilere 4 mevsim turizm aktivitelerine katılım imkânı sunmaktadır. Buna göre turizm aktivitelerinde çeşitlilik (C-3.a) ve turizm aktivitelerinde 4 mevsim/yıl boyu etkinlik (C-3.b) alt ölçütleri birer puan almıştır. Bu ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(C-3.a + C-3.b) / 2 = C-3$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

Ekonomik göstergelerin sonucusu olan yasal düzenlemeler (C-4.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar Tablo 4.34'te verilmiştir. Yasal düzenlemeler göstergesi, yasa ve yönetmeliklerde mekânsal kimliğin korunmasına yönelik maddeler ve hibeler ve desteklerin artması olmak üzere 2 alt ölçütü değerlendirilmiştir.

Tablo 4.34: Yasal düzenlemeler (C-4.) göstergesi, alt ölçütleri ve aldığı puanlar.

Alt Ölçütler	C-4. Yasal Düzenlemeler	Puan Var (1), Yok (0)
	4. a Yasa ve yönetmeliklerde mekânsal kimliğin korunmasına yönelik maddeler	
4. b Hibeler ve desteklerin artması		0
	Ortalama	0,5

Yasal düzenlemeler, sürdürülebilirlik çalışmalarını yönetsel boyutta desteklemektedir. Korunması, yönetilmesi veya izlenmesi gereken planlama uygulamaları, yasal düzenlemelerle kesinlik ve açıklık kazanmaktadır. Yasal düzenlemeler göstergesinin (C-4) durumu; literatür taraması, HKD toplantısı ve anket uygulaması sırasında tespit edilmiştir. Yasa ve yönetmeliklerde mekânsal kimliğin korunmasına yönelik maddeler (C-4.a) alt ölçütü, ilgili mevzuatın incelenmesiyle değerlendirilmiştir.

Kırsal mimari karakteri korumak ve bu konuda atılacak adımları desteklemek amacıyla bir rehber ihtiyacı duyulmaktadır (Öğdül ve Olgun, 2015). Bu rehberlerin halkın katılımı sağlanarak hazırlanması gerekmektedir. Bu noktada devreye Köy Tasarım Rehberleri girmektedir. Köy Tasarım Rehberleri kırsal alanlar için üretilmiş imar planlarına benzetilse de imar planları gibi kesin yaptırımları yoktur. Ayrıca bu rehberler, her yere uygulanabilecek standartlara sahip olmayıp yöreye özgü çözüm önerileri sunmaktadır (Kut Görgün ve Yörür, 2017).

Köy tasarım rehberleri; “köyün dokusu ve peyzajı, ortak mekânlar, yollar, patikalar, parsel kullanımları, yapı formları, kütle ve yükseklik, yapım teknikleri, yapı malzemeleri, yapı elemanları (pencere, kapı vb.), sınırlar (duvar, çit vb.), katı ve sıvı atık geri dönüşümü” konularında tavsiyelerde bulunmaktadır (KUZKA, 2015).

3194 sayılı İmar Kanunu’nda (Resmi Gazete, 1985); “Yerleşme ve yapılaşma özellikleri, mimari doku ve karakteri, gelişme düzey ve potansiyeli açısından önem arz eden köylerde bu özellikleri korumak, geliştirmek ve yaşatmak amacıyla muhtarlık katılımı ile ilgili idarelerce köy tasarım rehberleri hazırlanabilir. Köy tasarım rehberleri ilgili idare meclisi kararı ile onaylanır ve uygulanır” ibaresi bulunmaktadır. Bu ibare 2013 yılında Kanun’a eklenmiştir. Böylelikle, kırsal kimliğin devamlılığının sağlanması gerekliliği yasal ve

yönetmelikte de vurgulanmıştır. Buna göre; yasa ve yönetmeliklerde mekânsal kimliğin korunmasına yönelik maddeler (C-4.a) alt ölçütü 1 puan almıştır.

Yerel halkın ve ilgili kurum ve kuruluşlardan temsilcilerin katıldığı HKD toplantısında hibe ve desteklerin artmadığı belirtilmiştir. Yapılan araştırmada Beydili Mahallesi'nde yapılan projelerin yeterli olmadığı ve sayısının sabit kaldığı görülmüştür. Dolayısıyla hibeler ve desteklerin artması (C-4.b) alt ölçütü 0 puan almıştır. Bu ölçütlerin aldığı puanların aritmetik ortalamasının alınmasıyla, $(C-4.a + C-4.b) / 2 = C-4$ göstergesine ait ortalama gösterge puanı belirlenmiştir.

4.7 Göstergelerin Önceliklerinin Belirlenmesi ve Ağırlıklı Puanlarının Saptanmasına İlişkin Bulgular

Çevresel/fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik göstergelere ait ortalama gösterge puanları ve buna göre hesaplanmış gösterge puanları Tablo 4.35'te toplu olarak verilmiştir. Sosyo-kültürel göstergelerin ve ekonomik göstergelerin puanlarının birbirine eşit çıktığı, çevresel/fiziksel göstergelerin de bu puanlara çok yakın bir değer alarak onları takip ettiği görülmektedir.

Tablo 4.35: Gösterge ortalama puanları ve buna göre hesaplanmış gösterge puanları.

A- ÇEVRESEL/ FİZİKSEL			B- SOSYO- KÜLTÜREL			C- EKONOMİK		
1.	4/7=	0,6	1.	1/2=	0,5	1.	2/2=	1
1.a		0	1.a	1	1.a	1	1	1
1.b		1						
1.c		0						
1.d		1						
1.e		0						
1.f		1	1.b	0	1.b	1	1	1
1.g		1						
2.	2/2=	1	2.	1/2=	0,5	2.	2/4=	0,5
2.a		1	2.a		0	2.a		0
2.b		1	2.b	1	1	2.b		1
						2.c		0
						2.d		1
3.	1/2=	0,5	3.	2/2=	1	3.	2/2=	1
3.a		1	3.a		1	3.a		1
3.b		0	3.b		1	3.b		1
4.	2/3=	0,7	4.	2/2=	1	4.	1/2=	0,5
4.a		1	4.a	1	4.a	1	1	1
4.b		1						
4.c		0						
GP: 2,8/4=0,7			GP: 3/4=0,75			GP: 3/4=0,75		

Gösterge puanlarının, uzman değerlendirmelerine göre elde edilen ağırlıklı puanları/öncelik katsayıları (gösterge katsayıları) ile çarpılmasıyla en yüksek puanı alan turizm çeşidi belirlenmiştir.

Ağırlıklı puanlar/öncelik katsayıları, sürdürülebilirlik göstergelerinin; Doğa Turizmi, Kültür Turizmi, Gastronomi Turizmi, Yayla Turizmi ve İnanç Turizmi açısından önem derecesine göre ayrı ayrı değerlendirilmesiyle belirlenmiştir.

Göstergelerin puanlanmasına yönelik hazırlanan değerlendirme formları (EK-8) her bir turizm çeşidi için konusunda uzman 5'er kişiye uygulanmıştır. Uzmanlardan gelen değerlendirme formları incelenerek, yapılan puanlamalar her bir turizm çeşidi için ayrı tablolar halinde verilmiştir (Tablo 4.36-4.40). Bu tablolar oluşturulurken her bir alt ölçüt için verilen puanların aritmetik ortalaması alınmıştır. Alt ölçütleri önem derecesine göre puanlanan göstergelerin ağırlıklı puanları ise alt ölçütlerin aldığı toplam puanın aritmetik ortalaması alınarak hesaplanmıştır.

Tablo 4.36: Yayla turizmine yönelik uzman değerlendirme formlarının analiz sonuçlarına göre göstergelerin aldığı puan değerleri.

	A- ÇEVRESEL/ FİZİKSEL			B- SOSYO-KÜLTÜREL			C- EKONOMİK		
	1.	32/7=	4,6	1.	9,4/2=	4,7	1.	8,2/2=	4,1
Değerlendirme: <u>YAYLA TURİZMİ</u>	1.a	24/5	4,8	1.a	24/5	4,8	1.a	20/5	4
	1.b	18/5	3,6						
	1.c	20/5	4						
	1.d	25/5	5						
	1.e	24/5	4,8						
	1.f	25/5	5	1.b	23/5	4,6	1.b	21/5	4,2
	1.g	24/5	4,8						
	2.	9,6/2=	4,8						
	2.a	23/5	4,6	2.a	19/5	3,8	2.a	23/5	4,6
	2.b	25/5	5	2.b	19/5	3,8	2.b	25/5	5
							2.c	21/5	4,2
							2.d	18/5	3,6
	3.	8,8/2=	4,4	3.	9,2/2=	4,6	3.	9,2/2=	4,6
	3.a	24/5	4,8	3.a	21/5	4,2	3.a	25/5	5
	3.b	20/5	4	3.b	25/5	5	3.b	21/5	4,2
	4.	12,8/3=	4,2	4.	9/2=	4,5	4.	9,2/2=	4,6
	4.a	22/5	4,4	4.a	21/5	4,2	4.a	24/5	4,8
	4.b	22/5	4,4				4.b	22/5	4,4
	4.c	20/5	4						
Toplam	18			17,6			17,6		
GKxGP	18x0,7=12,6			17,6x0,75=13,2			17,6x0,75=13,2		
Yayla Turizmi'ne Göre Toplam Puan= 39									

Ağırlıklı puanlarla/öncelik katsayılarıyla, gösterge puanları çarpılarak ilgili turizm çeşidi için gösterge değeri bulunmuştur. Kırsal kimlik koruma modelinin temelini oluşturan sürdürülebilirlik göstergelerinin aldığı değerlerin toplamları kıyaslandığında, en yüksek puanı alan turizm çeşidi belirlenmiştir. Buna göre “Yayla Turizmi” 39 puanla en yüksek puanı alan turizm çeşidi olmuştur (Tablo 4.36).

Yayla turizmini sırasıyla; Gastronomi Turizmi (37,6 puan) (Tablo 4.37), İnanç Turizmi (37,4 puan) (Tablo 4.38), Kültür Turizmi (36 puan) (Tablo 4.39) ve Doğa turizmi (34,5 puan) (Tablo 4.40) takip etmektedir.

Tablo 4.37: Gastronomi turizmüne yönelik uzman değerlendirme formlarının analiz sonuçlarına göre göstergelerin aldığı puan değerleri.

	A- ÇEVRESEL/ FİZİKSEL			B- SOSYO-KÜLTÜREL			C- EKONOMİK		
	1.	26,4	3,7	1.	8,4/2=	4,2	1.	8,4/2=	4,2
Değerlendirme: GASTRONOMİ TURİZMİ	1.a	21/5	4,2	1.a	21/5	4,2	1.a	21/5	4,2
	1.b	20/5	4						
	1.c	20/5	4						
	1.d	17/5	3,4						
	1.e	16/5	3,2	1.b	21/5	4,2	1.b	21/5	4,2
	1.f	20/5	4						
	1.g	18/5	3,6						
	2.	7,8/2=	3,9	2.	9,2/2=	4,6	2.	17,8/4=	4,45
	2.a	18/5	3,6	2.a	24/5	4,8	2.a	25/5	5
	2.b	21/5	4,2	2.b	22/5	4,4	2.b	23/5	4,6
							2.c	21/5	4,2
							2.d	20/5	4
	3.	7,6/2=	3,8	3.	9,2/2=	4,6	3.	9/2=	4,5
	3.a	21/5	4,2	3.a	21/5	4,2	3.a	22/5	4,4
	3.b	17/5	3,4	3.b	25/5	5	3.b	23/5	4,6
	4.	12/3=	4	4.	9/2=	4,5	4.	9,4/2=	4,7
	4.a	19/5	3,8	4.a	22/5	4,4	4.a	24/5	4,8
	4.b	19/5	3,8				4.b	23/5	4,6
	4.c	22/5	4,4						
	Toplam	15,4			17,9			17,85	
GKxGP	15,4x0,7=10,8			17,9x0,75=13,42			17,85x0,75=13,38		
Gastronomi Turizmi'ne Göre Toplam Puan= 37,6									

Tablo 4.38: İnanç turizmine yönelik uzman değerlendirme formlarının analiz sonuçlarına göre göstergelerin aldığı puan değerleri.

	A- ÇEVRESEL/ FİZİKSEL			B- SOSYO-KÜLTÜREL			C- EKONOMİK		
	1.	26,8/7=	3,8	1.	7,4/2=	3,7	1.	7,8/2=	3,9
1.a	19/5	3,8	1.a	18/5	3,6	1.a	20/5	4	
1.b	15/5	3							
1.c	15/5	3							
1.d	23/5	4,6							
1.e	19/5	3,8	1.b	19/5	3,8	1.b	19/5	3,8	
1.f	22/5	4,4							
1.g	21/5	4,2							
2.	6,8/2=	3,4	2.	9/2=	4,5	2.	17,6/4	4,4	
2.a	15/5	3	2.a	23/5	4,6	2.a	24/5	4,8	
2.b	19/5	3,8	2.b	22/5	4,4	2.b	21/5	4,2	
						2.c	22/5	4,4	
						2.d	21/5	4,2	
3.	9,8/2=	4,9	3.	9,2/2=	4,6	3.	9,2/2=	4,6	
3.a	25/5	5	3.a	21/5	4,2	3.a	23/5	4,6	
3.b	24/5	4,8	3.b	25/5	5	3.b	23/5	4,6	
4.	11,4/3=	3,8	4.	9,2/2=	4,6	4.	9,4/2=	4,7	
4.a	20/5	4	4.a	23/5	4,6	4.a	24/5	4,8	
4.b	19/5	3,8				4.b	23/5	4,6	
4.c	18/5	3,6				4.b	23/5	4,6	
Toplam	15,9			17,4			17,6		
GKxGP	15,9x0,7			17,4x0,75			17,6x0,75		
İnanç Turizmi'ne Göre Toplam Puan= 37,4									

Tablo 4.39: Kültür turizmine yönelik uzman değerlendirme formlarının analiz sonuçlarına göre göstergelerin aldığı puan değerleri.

	A- ÇEVRESEL/ FİZİKSEL			B- SOSYO-KÜLTÜREL			C- EKONOMİK		
	1.	27,4/7=	3,9	1.	7,8/2=	3,9	1.	7/2=	3,5
1.a	18/5	3,6	1.a	20/5	4	1.a	17/5	3,4	
1.b	14/5	2,8							
1.c	17/5	3,4							
1.d	23/5	4,6							
1.e	22/5	4,4	1.b	19/5	3,8	1.b	18/5	3,6	
1.f	22/5	4,4							
1.g	21/5	4,2							
2.	6,6/2=	3,3	2.	7,8/2=	3,9	2.	16,6/4=	4,1	
2.a	17/5	3,4	2.a	19/5	3,8	2.a	22/5	4,4	
2.b	16/5	3,2	2.b	20/5	4	2.b	21/5	4,2	
						2.c	20/5	4	
						2.d	20/5	4	
3.	9,4/2=	4,7	3.	9/2=	4,5	3.	9/2=	4,5	
3.a	24/5	4,8	3.a	22/5	4,4	3.a	23/5	4,6	
3.b	23/5	4,6	3.b	23/5	4,6	3.b	22/5	4,4	

Tablo 4.39: (devam ediyor).

Değerlendirme : KÜLTÜR TURİZMİ	A- ÇEVRESEL/ FİZİKSEL			B- SOSYO-KÜLTÜREL			C- EKONOMİK		
	4.	9,6/3=	3,2	4.	9,2/2=	4,6	4.	9,6/2=	4,8
4.a	16/5	3,2	4.a	23/5	4,6	4.a	24/5	4,8	
4.b	16/5	3,2				4.b	24/5	4,8	
4.c	16/5	3,2	4.b	23/5	4,6				
Toplam	15,1			16,9			16,9		
GKxGP	15,1x0,7			16,9x0,75			16,9x0,75		
Kültür Turizmi'ne Göre Toplam Puan= 36									

Tablo 4.40: Doğa turizmine yönelik uzman değerlendirme formlarının analiz sonuçlarına göre göstergelerin aldığı puan değerleri.

Değerlendirme: DOĞA TURİZMİ	A- ÇEVRESEL/ FİZİKSEL			B- SOSYO-KÜLTÜREL			C- EKONOMİK		
	1.	31,8/7=	4,5	1.	7,6/2=	3,9	1.	7,2/2=	3,6
1.a	24/5	4,8							
1.b	20/5	4	1.a	19/5	3,8	1.a	17/5	3,4	
1.c	20/5	4							
1.d	23/5	4,6							
1.e	22/5	4,4							
1.f	25/5	5	1.b	20/5	3,8	1.b	19/5	3,8	
1.g	25/5	5							
2.	6,6/2=	3,3	2.	7,4/2=	3,7	2.	15,4/4=	3,8	
2.a	14/5	2,8	2.a	17/5	3,4	2.a	20/5	4	
						2.b	22/5	4,4	
2.b	19/5	3,8	2.b	20/5	4	2.c	18/5	3,6	
						2.d	17/5	3,4	
3.	8,4/2=	4,2	3.	8/2=	4	3.	7,4/2=	3,7	
3.a	24,5	4,8	3.a	18/5	3,6	3.a	19/5	3,8	
3.b	18/5	3,6	3.b	22/5	4,4	3.b	18/5	3,6	
4.	12,4/3=	4,1	4.	8,4/2=	4,2	4.	8,2/2=	4,1	
4.a	20/5	4	4.a	21/5	4,2	4.a	21/5	4,2	
4.b	20/5	4				4.b	20/5	4	
4.c	22/5	4,4	4.b	21/5	4,2				
Toplam	16,1			15,8			15,2		
GKxGP	16,1x0,7			15,8x0,75			15,2x0,75		
Doğa Turizmi'ne Göre Toplam Puan= 34,5									

Uzmanlar tarafından puanlama yapılırken; her bir turizm çeşidi için tüm göstergelerin aynı önceliğe sahip olduğu ve 1 (Çok önemsiz) - 5 (Çok önemli) puan aralığından 5 puan (Çok önemli) aldığı kabul edildiğinde, toplam puanın 44 olacağı hesaplanmıştır.

Turizm çeşitlerinin aldığı toplam puanlar arasında 39 puanla ilk sırada olması nedeniyle; çalışma alanının kırsal kimliğinin korunması ve sürdürülebilirliği için, yayla turizmine yönelik faaliyetlerin ağırlık kazanması gerektiği ortaya konulmuştur. Ancak; diğer turizm çeşitlerinin de yayla turizmine ve birbirlerine çok yakın puanlar aldıkları görülmüştür. Buna

göre; alanın 5 turizm çeşidi için de potansiyele sahip olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla sonuç bölümünde; yayla turizminin yanı sıra diğer turizm çeşitlerine de yönelik olarak, yapılacak uygulamalar ve alınacak önlemlere ilişkin öneriler verilmiştir.

BÖLÜM 5

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada “Kentleşme baskısı altında kırsal peyzaj kimliği nasıl korunur?”, “Turizm potansiyeli olan kırsal alanlarda kimliğin korunmasında turizm bir araç olabilir mi?” ve “Kültürel peyzaj- turizm ilişkisinde yerel kırsal kimliğin önemi nedir?” sorularına cevap aranmıştır. Araştırmanın başında kurulan “Alanın turizm potansiyeline göre kültürel koruma esaslı bir turizm uygulaması, kırsal peyzaj kimliğini korumasının yanı sıra yörenin kalkınmasında kullanılabilecek önemli bir araçtır.” hipotezi, çalışmanın sonucunda doğrulanmıştır.

Bu araştırmada çalışma alanı, Ankara İli Nallıhan İlçesi’ne bağlı Beydili Mahallesi’dir. 2012 yılında yayınlanan 6360 sayılı kanuna göre İlçe’ye bağlı tüm köyler mahalle statüsü kazanmıştır. Buna bağlı olarak tez kapsamında Beydilli Köyü’nden, Beydili Mahallesi olarak bahsedilmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan çalışmalar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Çalışma konusu ve kapsamının belirlenmesinin ardından çalışma alanı seçilerek veri toplama aşamasına geçilmiştir. Veri toplanırken, konuya ilişkin ve alana ilişkin literatür taramaları yapılmış, ilgili kurum ve kuruluşlardan yazılı-sözlü veri toplanmıştır.
- Çalışma alanında, arazinin mevcut durumunu saptamak amacıyla gözlem ve görüşmelere dayalı arazi çalışması/arazi sörveyi yapılmıştır. Bu çalışma; alandaki mevcut turizm potansiyelinin ve çalışmada değerlendirilen 5 turizm çeşidinin (Kültür Turizmi, Doğa Turizmi, Gastronomi Turizmi, Yayla Turizmi, İnanç Turizmi) belirlenmesinde yardımcı olmuştur.
- Çalışma kapsamında kullanılacak olan kültürel peyzaj bileşenleri literatürde yer alan, önceki çalışmalardan yararlanılarak düzenlenmiş ve gruplandırılmıştır. Çalışmada; kırsal kimliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması için değerlendirmeye alınan göstergelerin belirlenmesinde kültürel peyzaj bileşenleri önemli yere sahiptir.

- Çalışma alanının doğal ve kültürel özelliklerine ait haritalar CBS ortamında oluşturulmuştur. Bu haritalarla mevcut durum plan üzerinde gösterilmektedir.
- Arazi çalışmaları sırasında muhtar ve yerel halkla bir anket çalışması yapılmıştır. Anket formları konuyla ilgili olarak daha önce yapılmış çalışmalardan da faydalanılarak derlenmiştir. Yerel halk anketiyle; mahallelinin, yaşadıkları alanda yapılan veya yapılacak olan turizm faaliyetlerine karşı farkındalığını ortaya koymak amaçlanmıştır.
- Mahallede yaşamını sürdüren yerel halka göre kırsal yaşamın potansiyelleri, olanakları, sorunları ve bu sorunlar için çözüm önerileri hakkında bilgi almak ve yerinde saptamalar yapmak amacıyla mahallede HKD toplantısı yapılmıştır. Bu toplantı ilgili kurum ve kuruluşların temsilcilerinin, mahalle muhtarının ve yerel halkın katılımıyla gerçekleşmiştir. Böylelikle, mahalle hakkında detaylı bilgiye kısa sürede ulaşılmıştır.
- Mahallede yapılan toplantıda yerel halktan kümelere göre örnekleme yöntemi ile seçilen katılımcılarla ve arazi çalışmalarına dâhil edilen peyzaj mimarlığı 3. sınıf öğrencileriyle Zihin Haritası Değerlendirme çalışması yapılmıştır. Bu çalışma; konuya ilişkin daha önce yapılmış çalışmalardan yararlanılarak düzenlenen Zihin Haritası Değerlendirme formu aracılığıyla yürütülmüştür. Cinsiyet eşitliği gözetilerek yerel halktan 5 erkek ve 5 kadın ile alanı bir kez ziyaret etmiş 42 kişiden oluşan öğrenci grubuna uygulanan zihin haritası değerlendirme formları çözümlenmiştir. Bu çalışmayla yerel halkın ve ziyaretçilerin algılarında oluşan kırsal peyzaj kimliğinin saptanması amaçlanmıştır. Böylelikle kırsal alanlarda yaşayan bireylerin mekânsal algılama düzeyi hakkında bilgi edinilmiştir.
- Mahalle nüfusunun hangi yönde eğilim gösterdiğini ve bu eğilime göre gelecekte sahip olacağı nüfusu tahmin edebilmek amacıyla yerleşime ait nüfus projeksiyonları çıkarılmıştır.
- Çalışma alanının güçlü/zayıf yönleri ile sahip olduğu fırsatları ve alan için öngörülen tehditleri ortaya koyabilmek amacıyla GZFT Analizi yapılmıştır. Bu analiz alanın daha iyi anlaşılması ve alınacak kararların etkili olması açısından önemli olmuştur.

Tüm bu çalışmalar, “Kırsal Kimlik Koruma Modeli”nin temel çerçevesini oluşturan sürdürülebilirlik göstergelerinin ve alt ölçütlerinin belirlenmesinde rol oynamıştır.

Sürdürülebilirlik göstergeleri belirlenirken, çalışma alanının kırsallık özelliği ve sahip olduğu turizm potansiyeli de göz önünde bulundurulmuştur. Göstergeler, sürdürülebilirliğin çevresel/fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik olmak üzere 3 boyutuna göre gruplanmıştır.

Çevresel/fiziksel göstergeler, sosyo-kültürel göstergeler ve ekonomik göstergelerin her biri için 4’er tane olmak üzere toplam 12 adet gösterge belirlenmiştir. Bu göstergelerin her birinin alt ölçütleri bulunmaktadır. 14’ü çevresel/fiziksel, 8’i sosyo-kültürel ve 10’u ekonomik olup toplamda 32 alt ölçüt bulunmaktadır. Göstergeler, alanın mevcut durumuna göre puanlanmıştır. Bu göstergeler ve alt ölçütleri puanlanırken; mevcut koşullardaki veri yetersizliği nedeniyle göstergelerin ölçülebilir olmaması, “Var (1), Yok (0)” ölçeğinin seçilmesini zorunlu kılmıştır.

Göstergelerin ve alt ölçütlerinin çalışma kapsamında belirlenmiş 5 turizm çeşidine göre önceliklerinin belirlenmesi amacıyla ise uzman grubu tarafından bir değerlendirme yapıları istenmiştir. Buna göre hesaplamalar yapılmış, en yüksek puanı alan turizm çeşidi belirlenmiştir. Bu doğrultuda öneriler getirilmiş ve Kırsal Kimlik Koruma Modeli oluşturulmuştur.

Çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlar; daha önce konuya ilişkin yapılmış diğer çalışmalar göz önünde bulundurularak tartışılmıştır. Bu bölüm, Beydili Mahallesi’ne ilişkin sonuç ve öneriler ile kırsal kimlik koruma modeline ilişkin sonuç ve öneriler olmak üzere 2 başlık halinde verilmiştir.

5.1 Beydili Mahallesi’ne İlişkin Sonuç ve Öneriler

Göstergelerin, sürdürülebilirlik hakkında bilgi vermesi tek başına mümkün değildir. Bunun için, referans değerler (eşik değerler, standartlar, ortalamalar vb.) belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Sürdürülebilirlik göstergeleri; mevcut durumu tanımlamaktan daha çok, mevcut durum ile ulaşılmak istenen hedef arasında bağlantı kurmaktadır. Böylece geliştirilecek politikalar ve öneriler için yol gösterici olmaktadır (Gürel Üçer, 2017).

Ülkemizde doğal/fiziksel ve sosyo-kültürel öğeleri değerlendirmek amacıyla kullanılan ve belirli referans aralıklarında oluşturulmuş bir veri tabanı bulunmamaktadır. Buna bağlı olarak, sürdürülebilirlik göstergeleri ve alt ölçütleri, Beydili Mahallesi'ndeki mevcut duruma göre puanlanması sırasında; ölçek belirleme aşamasında, standart sayısal verileri içeren bir veri tabanı veya kaynak olmaması çalışmayı sınırlandırmıştır. Bu eksiklik nedeniyle; farklı bir yöntem kullanılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, “Var (1)” ve “Yok (0)” şeklinde bir ölçme-değerlendirme yöntemi kullanılması uygun görülmüştür.

Göstergelerin aldığı puanlar, tez kapsamında yapılan ve daha önce de belirtilen çalışmalarla tespit edilmiştir. Bu değerlendirmeye göre gösterge ortalama puanları ve gösterge puanları belirlenmiştir. Bu puanlamalar doğrultusunda, Beydili Mahallesi'nin “Sürdürülebilir Turizm Karnesi” oluşturulmuştur (Tablo 5.1). Karnede, göstergelerin aldıkları puanların sürdürülebilirlik için karşılığı olumlu (+) veya olumsuz (-) şeklinde gösterilmiştir. Olumlu (+) ve olumsuz (-) olarak değerlendirilen sonuçlar; olumlular yeşil, olumsuzlar kırmızı olmak üzere renklerle de ifade edilmiştir. Öyle ki; çevresel/fiziksel göstergelerden suni gübre kullanımı (A-1.b) ve yenilenebilir enerji kaynakları (A-4.a) alt ölçütleri ile sosyo-kültürel göstergelerden kırdan kente göç (B-1.a) alt ölçütü “Var (1)” ve “Yok (0)” puanlama sistemine göre 1 puan almış olsalar da varlıkları kırsal kimliğin sürdürülebilirliği açısından olumsuz (-) olarak değerlendirilmiştir. Bu karneyle, Beydili Mahallesi'nin kırsal peyzaj kimliğinin devamlılığı için sahip olduğu ve olmadığı özellikleri ortaya konulmuştur.

Göstergeler ve alt ölçütlerinin önceliklerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan değerlendirme formu; kültür turizmi, doğa turizmi, gastronomi turizmi, yayla turizmi, inanç turizminden her biri için beşer uzman olmak üzere toplam 25 uzmana uygulanmıştır. Çoğunluğu Peyzaj Mimarı akademisyenlerinden oluşan bu uzman grubundaki kişilerin 2'si Turizm akademisyenidir.

Uzmanlardan gelen dönütlere göre hesaplamalar yapılmış ve puanların toplamına göre en yüksek puanı alan turizm çeşidi “Yayla Turizmi” olarak saptanmıştır.

Bu bölümde öncelikle; sürdürülebilirlik göstergeleri, alanın mevcut durumuna göre puanlanırken ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiştir. Bunlara yönelik öneriler verilerek alınabilecek önlemlerden bahsedilmiştir.

Tablo 5.1: Beydili Mahallesi'nin sürdürülebilir turizm karnesi.

BEYDİLİ MAHALLESİ SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KARNESİ					
			Puan	+/-	
A- ÇEVRESEL/FİZİKSEL GÖSTERGELER	1. Çevresel Duyarlılık				
	1.a	Su kaynaklarını koruma çalışmaları	0	-	
	1.b	Suni gübre kullanımı	1	-	
	1.c	Katı atık ayrıştırma hizmetleri	0	-	
	1.d	Doğa koruma alanları	1	+	
	1.e	Yaban hayatı koruma sahaları	0	-	
	1.f	Mevcut floranın korunması	1	+	
	1.g	Mevcut faunanın korunması	1	+	
	2. Arazi Kullanımı				
	2.a	Tarım arazilerinin parçalanma durumu	1	-	
	2.b	Tarım arazilerinin amacına uygun kullanımı	1	+	
	3. Yerel Mimarinin Korunması				
	3.a	Yerel mimariyle uyumlu malzeme kullanımı	1	+	
	3.b	Tescilli yapıların varlığı	0	-	
	4. Minimum Enerji ve Su Tüketimi				
	4.a	Yenilenebilir enerji kaynakları	1	-	
4.b	Geri dönüşümlü malzeme kullanımı	1	+		
4.c	Atık su kullanımı için gerekli altyapı	0	-		
B- SOSYO-KÜLTÜREL GÖSTERGELER	1. Nüfus Yoğunluğu/Yapısı				
	1.a	Kırdan kente göç	1	-	
	1.b	Genç nüfus varlığı	0	-	
	2.Ulaşım/Erişim Kolaylığı				
	2.a	Alana ulaşım olanaklarının çeşitliliği (taksi, dolmuş vb.)	0	-	
	2.b	Ulaşım ağlarına yakınlığı	1	+	
	3. Geleneksel Kültür Ögelerinin Varlığı				
	3.a	Geleneksel toplu kullanım alanları	1	+	
	3.b	Yaşayan kültürü koruma faaliyetleri	1	+	
	4.Sürdürülebilirliğe İlişkin Farkındalık				
4.a	Sürdürülebilir turizm faaliyetlerine aktif katılım	1	+		
4.b	Mekâna aidiyet duygusu	1	+		
C- EKONOMİK GÖSTERGELER	1. İstihdam				
	1.a	Aktif işgücü	1	+	
	1.b	Ekonomik çeşitlilik	1	+	
	2. Turizm Hizmetlerinin Varlığı				
	2.a	Geleneksel yeme-içme mekânları	0	-	
	2.b	Konaklama olanakları	1	+	
	2.c	Sağlık hizmetleri	0	-	
	2.d	İletişim olanakları	1	+	
	3. Turizm Etkinliğinin Mevsimselliği				
	3.a	Turizm aktivitelerinde çeşitlilik	1	+	
	3.b	Turizm aktivitelerinde 4 mevsim/yıl boyu etkinlik	1	+	
	4. Yasal Düzenlemeler				
4.a	Yasa ve yönetmeliklerde mekânsal kimliğin korunmasına yönelik maddeler	1	+		
4.b	Hibeler ve desteklerin artması	0	-		

Daha sonra “Yayla Turizmi” kapsamında Beydili Mahallesi’nde yapılacak uygulamalara ve alınacak önlemlere ilişkin öneriler verilmiştir. En yüksek puanı yayla turizmi almış olsa da puanların birbirine yakın çıkmasından dolayı diğer 4 turizm çeşidi de değerlendirmeye katılmıştır.

5.1.1 Çevresel/fiziksel Göstergelere İlişkin Değerlendirme

Çevresel/fiziksel sürdürülebilirlik göstergelerinin belirlenmesinde, literatür taramasıyla elde edilen daha önce yapılmış çalışmaların yanı sıra çalışma alanının sahip olduğu doğal/fiziksel özellikleri de etkili olmuştur. Tezin bulgular bölümünde, çalışma alanının doğal özelliklerine ilişkin bilgi verilerek haritalar oluşturulmuştur.

Çalışma kapsamında ele alınan çevresel/fiziksel göstergeler çevresel duyarlılık (A-1), arazi kullanımı (A-2), yerel mimarinin korunması (A-3) ve minimum enerji ve su tüketimi (A-4) olarak belirlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Çevresel duyarlılık (A-1) göstergesi; su kaynaklarını koruma çalışmaları (A-1.a), suni gübre kullanımı (A-1.b), katı atık ayrıştırma hizmetleri (A-1. c), doğa koruma alanları (A-1.d), yaban hayatı koruma sahaları (A-1.e), mevcut floranın korunması (A-1.f) ve mevcut faunanın korunması (A-1.g) alt ölçütlerinden oluşmuştur.

Yapılan çalışmalarda, Beydili Mahallesi’nde su kaynaklarını korumaya yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Oysaki yerel halk, tarım alanlarını sulama amacıyla Beydili deresinden faydalandıklarını belirtmiştir. Yeraltı sularının korunması ve kullanılması da su kaynaklarının devamlılığı için önemlidir. Bu durumda, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarını korumak ve sürekliliğini sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalar yapmak gereklidir:

- Suyun planlı bir şekilde kullanılması; daha ekonomik olmakla birlikte suyun korunması ve mevcut tehditler ile olası etkilere karşı önlemler alınması su kaynakları yönetimi çalışmaları kapsamında değerlendirilmektedir (Karadağ, 2008). Su kaynakları yönetimine ilişkin yapılan çalışmalarda havza sınırları kullanılmalıdır.

- Su kaynaklarının karşılaştığı sorunları önleyecek ve su kaynaklarının bütüncül olarak havza ölçeğinde yönetilmesini sağlayacak bir kurum gereklidir.
- Su kaynaklarının yönetimini sağlayacak kurum; koruma, iyileştirme, izleme, denetleme, plan ve proje oluşturma ile bunların uygulanması gibi çalışmalarını yürütmelidir.
- Yönetim çalışmalarının yürütülmesi için gerekli olan, doğal ve kültürel verilerin depolandığı güncel bir veri tabanı hazırlanmalıdır. Bu veri tabanı ulaşılabilir olmalıdır.
- Yerel halk, su kaynaklarının etkin kullanımı konusunda bilinçlendirilmelidir.

Beydili Mahallesi'nde de diğer kırsal alanlarda olduğu gibi devletin hibe ve destek politika ve programları kapsamında suni gübre desteği bulunmaktadır. Bu nedenle, toprak ve su kaynakları için olumsuz nitelikte olsa da suni gübre kullanımını göstergesi varlığı nedeniyle 1 puan almıştır. Devletin verdiği bu gübre desteğinin, organik gübre desteği olması konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Böylelikle yerel halk organik gübre kullanımına teşvik edilmelidir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na bağlı, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri ile merkezi Giresun olan Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (DOKAP) arasında protokol imzalanmıştır. Bu protokol gereğince; Doğu Karadeniz Bölgesi İllerini (DOKAP İlleri: Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun ve Trabzon) kapsayan “DOKAP Bölgesinde Solucan Gübresinin Üretimini Yaygınlaştırılması Projesi” ile istenen başvuru şartlarını sağlayan çiftçilere hibe desteği verilmektedir (URL-21, 22, 23 ve 24, 2018). Giresun'da tamamlanmış olan bu proje kapsamında organik/biyolojik gübre kullanımının teşvik edildiği görülmektedir (URL-22, 2018). Bu projelerin ülke genelinde yaygınlaştırılması ve hibe desteklerinin artırılması gerekmektedir.

Nallıhan Kaymakamlığı tarafından 2018 yılında hazırlanmış olan Brifing Raporu'nda; *“İlçemiz Merkez ve Mahallelerinde olmak üzere sebze artıkları ile büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar ile tavuk gübrelerini değerlendirebilmek için bir organik gübre işleme ünitesi kurulmasında fayda vardır.”* ibaresi geçmektedir. Bu bilgiden hareketle; gelecek dönemler için organik gübre kullanımına ilişkin çalışmalar yapılacağı düşünülmektedir.

Ayrıca; 23.7.2016 tarihli 29779 sayılı Resmî Gazete’de (Resmi Gazete, 2016) yayımlanan “Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği” nin 7. maddesi gereğince; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan “İyi Tarım Uygulamaları Kodu” nda, “*Toprağa uygulanacak gübre miktarı, mutlaka toprak analizi yapılarak belirlenmelidir.*” ifadesi yer almaktadır. Buna göre; devlet tarafından gübre desteği verilirken, gübre uygulaması yapılacak topraklar için arazi sahiplerinin gerekli analizlerin sonuçlarını ibraz etmesi sağlanmalıdır. Bu noktada; ziraat mühendislerine, Ziraat Odaları’na, İl Tarım Müdürlükleri’ne ve çiftçilerin destek aldığı diğer kuruluşlara da görev düşmektedir. Nallıhan İlçesi’nin konumu ve fiziksel özellikleri göz önüne alındığında organik/biyolojik bir gübre olan solucan gübresi için de üretim tesisleri kurulması önerilmektedir. Ekolojik gübre kullanımı, doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve iyi tarım uygulamaları için önemli yere sahiptir.

Beydili Mahallesi’nde ve yakın çevresinde katı atıkların ayrıştırılması için kurulmuş herhangi bir altyapı sistemine rastlanmamıştır. Oysaki katı atıkların ayrıştırılması, geri dönüşümü sağlanamayacak maddelerin uzaklaştırılması ve kompost üretimine ilişkin kaynakların sürdürülebilir kullanımı bakımından önemlidir.

Yüzölçümünün geniş ve arazi yapısının uygun olması nedeniyle Nallıhan İlçesi’nde, gerekli arazi etütlerinin yapılmasıyla tespit edilecek bir yerde katı atıkların ayrıştırılmasına yönelik bir sistem kurulması önerilmektedir. Ayrıca; mahalle içerisinde kullanım yoğunluğuna göre belirli noktalara geri dönüşüm birimleri konulması, konuya ilişkin farkındalık yaratmak anlamında olumlu katkı sağlayacaktır.

Kırsal yaşamın dolayısıyla kırsal peyzaj kimliğinin sürdürülebilirliği için doğal yaşamla uyumlu uygulamaların yaygınlaştırılması gerekmektedir. Yerel halka atıklarını ayrıştırmaları ve geri dönüşüm çalışmaları hakkında konuya ilişkin çalışmalar yapan uzmanlar tarafından bilgi verilmelidir.

Doğa koruma alanları ve yaban hayatı koruma sahalarının varlığı, kırsal alanlarda yaşam ortamlarının korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması adına önemli uygulamalardır. Böyle alanlar, turizm aktiviteleri için de cazip alanlardır. Fonksiyonel orman amenajman planlarına göre, Beydili ormanları ekolojik fonksiyona (Doğayı Koruma Fonksiyonu ve Erozyonu Önleme Fonksiyonu) sahip ormanlardır. Ekolojik fonksiyonlu ormanlar

korunması gerekli ormanlar sınıfına girmektedir. Beydili Mahallesi'nde yaban hayatı koruma sahası bulunmamakla birlikte Nallıhan sınırlarında yaban hayatı geliştirme ve koruma sahaları bulunmaktadır. Bu gibi çalışmalar; mevcut flora ve faunanın korunması adına çalışmalar yapıldığını, bu peyzaj özelliklerinin yerel yönetim ve/veya ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından göz önünde bulundurulduğunu göstermektedir.

Arazi kullanımı (A-2) göstergesi; tarım arazilerinin parçalanma durumu (A-2.a) ve tarım arazilerinin amacına uygun kullanımı (A-2.b) alt ölçütlerinden oluşmuştur.

Beydili Mahallesi'nin tarım arazilerinde parçalı bir yapı görülmektedir. Bu durum, arazi kullanımındaki mevcut durumun harita üzerine işlenmesiyle de görülmüştür. Bu parçalı yapı, tarımda makine kullanımını engellemekte ve halen geleneksel yöntemlerin kullanılmasına neden olmaktadır. Arazi toplulaştırma çalışmalarıyla modern tarım uygulamalarına geçmek mümkün olabilmektedir. Ancak bu durum kırsal yaşamı geleneksellikten uzaklaştırmakta, kırsal kimliğin değişmesine ve olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Bu bakış açısıyla, tarım arazilerinde görülen parçalanma, kırsal peyzaj kimliğinin korunması için olumlu bir özellik olarak sayılabilmektedir.

Mahalle arazilerinin kullanım açısından uygunluk durumunu değerlendirmek amacıyla uygunluk analizi yapılmıştır. Buna göre; mahalle sınırı içinde, yerleşime açılan alanların tarım için en uygun alanlar olmadığı, en uygun alan olarak belirlenen alanların tarım amacıyla kullanıldığı görülmüştür. Dolayısıyla tarım arazilerinin amaç dışı kullanımının olmadığı söylenebilir.

Ne var ki yerleşim karakterine bakıldığında; yerleşimin dağılım gösterdiği yani kompakt bir şekilde oluşmadığı, yeni yapılan konutların ise tarım alanları üzerinde olup olmadığına bakılmaksızın, yol etrafında konumlandığı görülmüştür. Yola yakınlık, ölçüt olarak ön plana geçmiştir. Bunun engellenmesi için, yerleşim alanlarının bir plan dâhilinde oluşması sağlanmalıdır.

Yerel mimarinin korunması (A-3) göstergesi; yerel mimariyle uyumlu malzeme kullanımı (A-3.a) ve tescilli yapıların varlığı (A-3.b) alt ölçütlerinden oluşmuştur.

Bir yerin sahip olduğu mekânsal kimliğin korunması, yerel mimarinin korunmasıyla ilişkilidir. Beydili Mahallesi'nde; kırsal peyzaj kimliği, yerel mimariyle ve doğayla uyumlu malzeme kullanılmasına bağlı olarak özgün yapısını korumaya çalışmaktadır. Kırsal yerleşimler ancak doğayla uyumlu olduğu ölçüde, kırsal yaşamın sürdürülebilirliğinden söz etmek mümkündür.

Mahallede yapılan restorasyon çalışmalarında, yerel mimari özellikler temel alınarak uygulamalar yapıldığı görülmüştür. Mahallede herhangi bir yenileme yapılmadan ayakta kalmış, kullanılan ve kullanılmayan tarihi konutlar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra mahallede, restorasyonu yapılmış konutlar ve çeşme de yer almaktadır. Fakat bunlar ve/veya diğer tarihi ögeler, herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından tescillenmiş yapılar değildir. İlgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından belirlenecek sisteme göre bu yapılar koruma altına alınmalı, tarihi özellikleri ve değerleri belgelendirilmelidir. Böylelikle, bu ögeler turizm etkinlikleri için de cazip hale gelecektir.

Minimum enerji ve su tüketimi (A-4) göstergesi; yenilenebilir enerji kaynakları (A-4.a), geri dönüşümlü malzeme kullanımı (A-4.b) ve atık su kullanımı için gerekli altyapı (A-4.c) alt ölçütlerinden oluşmuştur.

Beydili Mahallesi'nde yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerjisi kullanılmaktadır. Bu durum sürdürülebilir enerji kullanımı için olumlu görülmesine karşın, konutların üzerinde yer alan güneş panelleri estetik ve kırsal kimliğin görsel etkisi bakımından olumsuz olarak değerlendirilmektedir.

Ancak; yalnız kırsal peyzaj kimliğinin ve görsel kalitenin bozulması endişesiyle yenilenebilir enerji kullanımından ve çağın gereklerinden geri kalmak doğru olmayacaktır. Doğaya saygılı, temiz enerji kullanımıyla uyumlu olacak şekilde, güneş panellerinin yani güneş enerjisinin kullanımına devam edilirken görsel etki ve estetik kaygılar da göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre; konuya ilişkin uzmanlar tarafından mahallede belirlenecek uygun bir yere, toplu kullanımı da teşvik etmesi amacıyla güneş paneli tarlası kurulması ya da konutların cephelerinde cepheyle uyumlu paneller kullanılması önerilebilir. Bu ekolojik yaklaşım, duyarlılığı ön plana çıkararak yerleşimi de farklı kılacak, turizm değerini arttıracaktır. Turizm değerinin artmasına bağlı olarak, yerleşimin canlılığı ve devamlılığı sağlanmış olacaktır.

5.1.2 Sosyo-kültürel Göstergelere İlişkin Değerlendirme

Sürdürülebilirliğin sağlanması için nicel bir yaklaşım gerekmektedir. Bu noktada; nitel kavramları içeren sosyo-kültürel konuların ölçülebilmesi bakımından, sürdürülebilirlik göstergeleri önemli bir araç olarak görülmüştür. Göstergeler hedefe uygun olarak belirlenmeli ve bilgi edinilmek istenen konuya göre seçilmelidir.

Çalışma kapsamında ele alınan sosyo-kültürel göstergeler; nüfus yoğunluğu/yapısı (B-1), ulaşım/erişim kolaylığı (B-2), geleneksel kültür öğelerinin varlığı (B-3) ve sürdürülebilirliğe ilişkin farkındalık (B-4) olarak belirlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Nüfus yoğunluğu/yapısı (B-1) göstergesi; kırdan kente göç (B-1.a) ve genç nüfus varlığı (B-1.b) alt ölçütlerinden oluşmuştur.

Çalışma alanının nüfus yapısını değerlendirmek amacıyla Nallıhan İlçesi ve Beydili Mahallesi'ne ilişkin nüfus projeksiyonu çıkarılmıştır. Bu çalışmayla; nüfusun giderek yok olma eğiliminde olduğu görülmüştür. Buna göre mahallede yapılacak çalışmaların ve alınacak önlemlerin, alanın nüfus yapısını göz önünde bulundurarak belirlenmesi gerekmektedir.

Mahalle nüfusunun genç bir yapıya sahip olmadığı görülmüştür. Bunun temel nedeninin de iş olanaklarının, sağlık, eğitim ve altyapı hizmetlerinin gelişmiş olduğu kentlere doğru verilen göç olduğu düşünülmektedir. Kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru verilen göç, kırsal peyzaj kimliğinin sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Genç nüfusun dışı yönelimini engellemek amacıyla planlar yapılmalı ve stratejiler belirlenmelidir. Bunun için; mahallede turizm etkinliklerine ağırlık vererek bu yönde kararlar alınarak düzenlemeler yapılması sonucu, istihdam olanaklarının geliştirilmesi etkili olacaktır.

Bunun yanı sıra, kentlerde olduğu gibi kırsal alanlarda da eğitim, sağlık ve ulaşım imkânlarının iyileştirilmesi bu konularda yerel yönetimlerin ağırlıklı çalışmalar yapması gerekmektedir. Yasal-yönetimsel boyutta yapılan düzenlemeler/değişiklikler kırsal alanları kendi kendine yetemeyen, kentlere bağlı yerleşimler haline getirmektedir. Bu nedenle de kırsal kimliğin korunmasında nüfusun devamlılığı önemli rol üstlenmektedir.

Ulaşım/erişim kolaylığı (B-2) göstergesi; alana ulaşım olanaklarının çeşitliliği (Taksi, dolmuş, bisiklet, yaya.) (B-2.a) ve ulaşım ağlarına yakınlığı (B-2.b) alt ölçütlerinden oluşmuştur.

Turizm potansiyeli olan kırsal yerleşimlerde, ulaşım sisteminde ana artere yakınlık, ulaşım kolaylığı sağlamaktadır. Bu da kırsal alanlara gelen ziyaretçiler üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Beydili Mahallesi, ulaşım sistemine bakıldığında İlçe merkezinden gelen ve komşu yerleşimlere bağlanan ana bağlantı yolunun mahallenin içinden geçtiği ve yerleşimin buna göre oluştuğu görülmüştür.

Ancak; ulaşım olanaklarında çeşitlilik olmadığı, yalnızca İlçe merkezinden belirli saatlerde kalkan minibüslerle ve şahsi araçlarla ulaşımın sağlandığı tespit edilmiştir. Mahalleye İlçe merkezinden bağlanan yolda, bisiklet kullanımı için düşünülmüş ve planlanmış bir yol bulunmadığı görülmüştür. Aynı şekilde yaya ulaşımı da kaliteli ve güvenli bir şekilde sağlanamamaktadır.

Ulaşım olanaklarının bu bakımdan ve kırsal peyzaj kimliğine uygun bir şekilde iyileştirilmesi, Beydili Mahallesi'ni, İlçe merkezine uzak olmasına karşın tercih edilir kılabilecek ve mahallede turizm etkinliklerini artıracaktır. Ulaşım sistemini iyileştirmek için çalışmalar yapılırken doğal/fiziksel ve kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilir olması, göz önünde bulundurulması gereken temel unsurdur. Yolların doğayla uyumlu/doğaya zarar vermeden planlanması ve güzergâhlarda yerel özgün yapıyla uyumlu öğeler kullanılarak düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Turizm etkinliklerinin artması, yerleşimde aktif ve devamlı bir yaşamı ortamı sağlayacaktır.

Geleneksel kültür öğelerinin varlığı (B-3) göstergesi; geleneksel toplu kullanım alanları (B-3.a) ve yaşayan kültürü koruma faaliyetleri (B-3.b) alt ölçütlerinden oluşmuştur.

Özgün kültürel değeri olan kırsal yerleşimlerde günlük yaşantının korunması gereklidir. Bu yerleşimler kültürel açıdan önemli turizm kaynaklarıdır.

Toplu kullanım alanları kırsal yerleşimlerde, geleneksel mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Önceden aktif olarak kullanılan bu mekânlar, çoğu kırsal yerleşimde unutulmaya yüz tutmuştur. Beydili Mahallesi'nde halen kullanılan; fırın, çamaşırhane,

şenlik alanı, ambar vb. gibi toplu kullanım alanları günümüzde kentsel alanlarda yapılan, ekolojik yenileme projelerinde de sürdürülebilir yaklaşımlar çerçevesinde önerilmekte ve planlanmaktadır. Bu gibi alanların kullanılıyor olması Beydili'ni diğer kırsal yerleşimlerden farklı kılmakta ve turizm etkinlikleri için ilgi çekici hale getirmektedir. Bu alanlar, gelen ziyaretçiler için turistik ürün çeşitliliği olarak görülmektedir.

Bir yerleşimin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında, kültürel yapısının korunması öncelikli öneme sahiptir. Yaşayan kültürü korumaya ilişkin faaliyetler yapılması, yerleşime ait geleneksel kültürün yaşatılarak gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamaktadır. Beydili Mahallesi'nde, geleneksel kültür öğelerinin korunmaya çalışıldığı görülmüştür.

Yerel halkın geleneklerini yaşatmak ve kültürlerini tanıtmak adına; kültürlerine özgü müzik çalgılarını kullandıkları ve oyunlarını oynadıkları görülmüştür. Özel günlerde toplu kullanım alanlarından olan mahalle fırınlarında, geleneksel lezzetler yapılmaya devam edilmektedir. Kadınların, hâlen el dokuması olan yöresel kıyafetlerini günlük yaşamlarında ve özel günlerde giydiği, mahalleye gelen ziyaretçilere de tanıtılarak deneme fırsatı verdiği görülmüştür. Ancak bu el dokuması ürünlerin üretimi mahalle içinde yaygın olarak yapılmamaktadır. Üretimin yapılması için gerekli malzeme ve ortamın da olmadığı mahalle halkı tarafından belirtilmiştir.

Bu anlamda yöreye özgü geleneksel kültür öğelerinin yaşatılabilmesi için yapılabilecek eylemler aşağıda belirtilmektedir:

- Yaşayan insan hazinesinden yararlanılmalı, usta-çırak geleneği yaygınlaştırılmalı ve bu şekilde el işlemesi veya diğer el sanatları konusuna ilişkin bilinen teknikler kuşaktan kuşağa aktarılmalı,
- Bu işle meşgul olan ustalara maddi destek sağlanmalı,
- Üretim yapılabilmesi için gerekli ortamın yaratılabilmesi amacıyla dokuma tezgâhı temin edilmesi konusunda destek verilmeli,
- İlgili kurum-kuruluş veya kişilerce, üretilen bu eşyaların otantik değerinin vurgulanarak pazarlamasının yapılmasına yardımcı olunmalı,
- Bu ürünlerin İl, Bölge ve Ülke bazında tanıtımı yapılmalıdır.

Sürdürülebilirliğe ilişkin farkındalık (B-4) göstergesi; sürdürülebilir turizm faaliyetlerine aktif katılım (B-4.a) ve mekâna aidiyet duygusu (B-4.b) alt ölçütlerinden oluşmuştur.

Kırsal ve/veya kentsel alanlarda sürdürülebilirliğin sağlanmasında kullanıcının duyarlılık seviyesi etkili olmaktadır. Kırsal alanlarda yapılacak planlama çalışmalarında halkın katılımı aşaması önem verilmesi gereken bir aşama olup yerel halkın sürece dâhil edilmesi başarıyı artırmaktadır.

Çalışma kapsamında Beydili Mahallesi'nde yapılan anket, HKD ve zihin haritası değerlendirme çalışmasında, mahalle halkının kırsal kimliğin korunması adına yapılacak çalışmalara ve sürdürülebilir turizm faaliyetlerine aktif katılım gösterme eğiliminde olduğu görülmüştür. Halkın yaşadığı yeri sahiplenmesi, burada sürdürülebilirlik kapsamında yapılacak eylemlerde görev almak istemesi bakımından önemlidir.

Kırsal kimlik algısının tespiti amacıyla yapılan çalışmayla elde edilen zihin haritalarının çözümlemesi yapılırken; “Yerel halk ve ziyaretçilere ait zihin haritaları arasında benzerlik veya fark var mıdır?”, “Zihin haritaları arasında ön plana çıkan öge/öğeler hangisi veya hangileridir?”, “Zihin haritalarının çizimine başlanan noktanın seçiminde ne/neler etkili olmuştur?” ve “Zihinlerdeki kırsal kimlik algısının oluşması ve aktarılmasında kültürel peyzaj bileşenlerinin etkisi nedir?” gibi sorulara da cevap aranmıştır. Bu sorularla aynı zamanda Beydili halkının aidiyet duygusunun da güçlü olduğu görülmüştür. Yerel halkın yaşadığı zorluklara karşın burada yaşamaktan memnun olduğunu söylemesi de bunu ortaya koymuştur.

Kırsal alanlarda birçok sorun yaşansa da bunları çözmek için; mekâna aidiyet duygusunun gelişmiş olması ve yerel halkın yapılacak çalışmalara destek vermesi, kırsal kesimde yaşayan bireylere, zorluklara karşı mücadele etme gücü vermektedir.

5.1.3 Ekonomik Göstergelere İlişkin Değerlendirme

Beydili Mahallesi'nin mevcut durumuna göre değerlendirmeye alınan ekonomik göstergeler; istihdam (C-1), turizm hizmetlerinin varlığı (C-2), turizm etkinliğinin mevsimselliği (C-3) ve yasal düzenlemeler (C-4) göstergeleridir.

İstihdam (C-1) göstergesi; aktif işgücü (C-1.a) ve ekonomik çeşitlilik (C-1.b) alt ölçütleriyle değerlendirilmiştir.

Beydili'ndeki aktif işgücü değerlendirilirken TÜİK'in işgücü tanımı dikkate alınmıştır. Mahallede iş arayan işsizlerin olması veya herhangi bir işte çalışan fakat memnun olmayıp iş değişikliği yapmak isteyen kişilerin varlığı; mahallede yapılacak turizm etkinliklerinde görev alabilecek olmaları bakımından önemlidir. Aktif işgücü varlığı, turizm etkinliklerinin artmasıyla ekonominin çeşitlenmesinde görev alacak potansiyel anlamına gelmektedir. Bu da mahallenin dışa bağımlılığını ve/veya dışarı, İl ve İlçe'ye, verilecek göçü azaltacak veya engelleyecektir.

Mahallede farklı iş kollarında çalışan bireylerin olduğu görülse de ekonomik çeşitliliğin artırılması gerektiği saptanmıştır. Turizm etkinliklerinin planlı bir şekilde artırılmasıyla ekonomik çeşitlilik sağlanacak ve yöre halkı bu iş kollarında görev alacaktır. Ekonomik çeşitliliğin sağlanmasıyla açılacak iş alanlarında, mahalleye hâkim ve yöreyi iyi tanıyan kişilerin olması yapılan uygulamalarda başarıyı artıracaktır.

Kırsal alanlarda yaşanan nüfus kaybı/göç, iş olanaklarının yetersizliği, yaşam standartlarının düşük olması gibi sorunların çözümü için, buralarda yaşayanlara devamlı istihdam veya gelir olanağı sağlanmalıdır. Bunun gerçekleşebilmesi, kültür temelli turizm çeşitlerinin geliştirilmesiyle mümkün olabilmektedir (Bahçe, 2009).

Turizm hizmetlerinin varlığı (C-2) göstergesi; geleneksel yeme-içme mekânları (C-2.a), konaklama olanakları (C-2.b), sağlık hizmetleri (C-2.c) ve iletişim olanakları (C-2.d) alt ölçütleriyle değerlendirilmiştir.

Turizm altyapısı olarak da adlandırılan turizm hizmetlerinin varlığı, herhangi bir yerde yapılacak turizm etkinliklerinin devamlılığı ve kalitesi için gereklidir. Turizm hizmetleri, bir yerin tercih edilir olmasında etkilidir. Ziyaretçiler bir yere gittiğinde yeme-içme ve iletişim gibi zorunlu/zaruri ihtiyaçlarını buralarda karşılamak istemektedir. Sağlık hizmetleri ve konaklama gereksinimlerinin karşılanması da buna dâhildir.

Gelen ziyaretçilerin gittikleri yerde daha fazla vakit geçirmelerini sağlamak için turizm hizmetleri birer araç olarak görülmektedir. Turizm potansiyeli olan kırsal yerleşimlerde

ziyaretçilere; konaklama/pansiyon, otantik yeme-içme alanları, panayır ve/veya festival alanları, sergi ve gösteri alanları, yerel ürünlerin satışının yapıldığı alışveriş birimleri, sağlık birimleri, iletişim olanakları ve sosyal yaşama katılım gibi hizmetler sunulmalıdır.

Çalışma alanı olan Beydili Mahallesi'nde konaklama ve iletişim olanakları bulunmaktadır. Restore edilmiş ev pansiyonlarının yanı sıra, mahalle halkının bir kısmı oturmakta oldukları evlerinin bir odasını gelen ziyaretçilere açarak konaklama imkânı sunmaktadır.

Ancak sağlık hizmetleri turizm etkinliklerine dâhil olabilecek kadar yeterli değildir. Bunun için mahalledeki mevcut kullanıma ve turizm etkinliklerinden sonra görülecek kullanım yoğunluğuna uygun olarak belirlenecek noktalarda sağlık kabinleri/birimleri kurulması önerilmektedir.

Yöreye özgü mutfak kültürü yaşatılıyor olmasına karşın bunların sunumu için geleneksel yeme-içme mekânları bulunmamaktadır. Mahalledeki konutlarda yapılan restorasyon çalışmaları kapsamında uygun görülecek bir yapının, kırsal kesimlerde var olan köy sofraları niteliğinde düzenlenmesi, yerleşime gastronomik anlamda da değer katacaktır. Yörenin otantik yapısının tanıtımında da geleneksel yeme-içme mekânları etkili olmaktadır.

Bir diğer gösterge olan, turizm etkinliğinin mevsimselliği (C-3) göstergesi; turizm aktivitelerinde çeşitlilik (C-3.a) ve turizm aktivitelerinde 4 mevsim/yıl boyu etkinlik (C-3.b) alt ölçütlerinden oluşmuştur.

Literatürde daha önce yapılmış çalışmalara ve mevcut uygulamalara bakıldığında; turizmde mevsimsellik bir sorun olarak gündeme gelmektedir. Bu sorunu ortadan kaldırmak veya etkisini azaltmak amacıyla turizm etkinliklerinde çeşitlilik yaratılması önerilmektedir. Beydili Mahallesi'nde turizm etkinliklerinde mevcut potansiyele bağlı olarak çeşitlilik olduğu görülmüştür. Bu durum turizmin 4 mevsime yayılmasına yani yıl boyu etkinlikler yapabilmeye olanak sağlamaktadır.

Köy Tasarım rehberleri; sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sağlanmasına hizmet eden ve kırsal peyzaj kimliğini korumayı amaçlayan önemli bir düzenleme aracıdır. Kırsal alanların sahip olduğu kimliğin özgünlüğünü vurgulayarak ortaya koymak için mekânsal çözümler yapan köy tasarım rehberlerinin, uygulandıkları coğrafyalara göre farklılık

gösterdiği görülmektedir (Eminağaoğlu ve Çevik, 2007; Görmüş vd., 2015; Ögdül vd., 2018a; Ögdül vd., 2018b). Turizm etkinlikleri yıl boyu yapılırken mevcut turizm olanaklarının iyileştirilmesi ve kırsal peyzaj kimliğine ters düşmeyecek düzenlemeler yapılması önerilmiştir. Mahallede farklı amaçlara hizmet eden kullanım alanları malzeme, fonksiyon ve yapı bakımından kırsal kimliğe uyumlu olacak şekilde planlanmalıdır. Mahalle meydanının mekânsal algı açısından vurgulu ve güçlü hale getirilmesi; oturma-dinlenme, eğlenme, bilgi alma, güvenlik, aydınlatma, kirliliği önleme, yönlendirme, geri dönüşüm gibi amaçlarla kullanılacak donatıların tamamlanması buna örnek gösterilebilmekte ve tüm turizm etkinlikleri ile çeşitleri için gerekli görülmektedir. Bu yapılırken köy tasarım rehberleri yol gösterici olacaktır.

Son olarak yasal düzenlemeler (C-4) göstergesi ise; yasa ve yönetmeliklerde mekânsal kimliğin korunmasına yönelik maddeler (C-4.a) ile hibeler ve desteklerin artması (C-4.b) alt ölçütlerinden oluşmuştur.

2013 yılında İmar Kanunu'nda yapılan değişiklikle kırsal alanlarda yapılacak uygulamalarda köy tasarım rehberlerinin hazırlanabileceği ve uygulanabileceği belirtilmiştir. Bu, kırsal kimliğin korunmasına ilişkin konuların, yasal-yönetmeliksel olarak da ifade edildiğini göstermiştir. Turizm potansiyeli olan kırsal yerleşimlerde kırsal kalkınma desteklenmektedir. Buna yönelik uygulamalar ise; yasal-yönetmeliksel boyutta alınan herhangi bir karar ya da uyulması gereken kurallar olup olmadığına bağlı olarak, uygun şekilde yapılmalıdır. Turizm altyapısının iyileştirilmesinin ve geliştirilmesinin, turizm yatırımlarını teşvik ettiği görülmüştür. Bu nedenle, bu yatırımları teşvik edecek stratejik planlamanın yapılması gerekli ve önemlidir.

Yapılan araştırmalar sonucu, kurum-kuruluş ve/veya kalkınma ajanslarından destekler alınarak, Beydili Mahallesi'nde sürdürülebilir turizm etkinliklerine yönelik projeler yapıldığı görülmüştür. Ancak, son döneme bakıldığında projelerin yeterli olmadığı, bu araştırma kapsamında yapılan çalışmalara göre de hibe ve desteklerde artış görülmediği saptanmıştır.

Doğal kaynakların etkin kullanımına, yerel kültürün ve geleneksel kültür öğelerinin korunmasına, kırsal alanlarda yaşam kalitesini yükseltecek olanakların sunulmasına, kısacası kırsal kalkınmaya yönelik hibe ve desteklerin artmasının turizm olanaklarının

iyileştirilmesine ve geliştirilmesine olumlu etkisi olacaktır. Turizm potansiyeli olan kırsal alanlarda bu potansiyeli geliştirmeye yönelik verilecek desteklerin ve yapılacak uygulamaların, kırsal kimliği korumaya ve sürdürülebilir kılmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Kırsal alanlar ve buralarda yaşayan yerel halk için yaşam kalitesi seviyesinin yükseltilmesi, bu bölgelerin önce yerel halk için cazip hale getirilerek aidiyet duygusunun pekiştirilmesi ve yaşadıkları yerin korunmasının sağlanması; kırsal peyzaj kimliğinin sürdürülebilirliğini sağlamada etkili bir yöntem olarak görülmektedir. Bu süreçte turizm, sahip olduğu yapı ve içsel dinamikler sayesinde sürdürülebilir kalkınmayı desteklemekte ve kalkınmaya hız kazandıran bir sektör olarak değerlendirilmektedir (Gürer ve Eke, 2012).

Kırsal kimliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla belirlenen göstergelerin; çevresel/fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik göstergeler olarak 3 grupta toplanarak değerlendirilmesi, göstergeleri kıyaslayarak yorum yapma fırsatı vermektedir.

Gösterge puanları arasında kıyaslama yapıldığında sosyo-kültürel göstergeler ve ekonomik göstergelerin aynı puanı (0,75 puan) aldığı görülmüştür. Çevresel/fiziksel göstergeler ise buna çok yakın bir değer (0,7 puan) almıştır. Buna göre; sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin, ekonomik göstergelerle aynı puanı paylaşırsa da, kırsal kimliğin korunması için yapılacak çalışmalarda (en yüksek puanı alan turizm çeşidi belirlenirken) daha etkili olması tezin başında verilen hipotezi destekler niteliktedir.

Turizm uygulamalarında, kültürel koruma esas alındığı takdirde, kırsal peyzaj kimliğinin sürdürülebilirliğinden bahsetmek mümkün olacaktır. Aksi takdirde yalnız doğal/fiziksel kaynakların ve/veya süreçlerin dikkate alınması yeterli olmayacaktır. Planlamadan izleme aşamasına kadar tüm süreçte aktif rol alan; Belediye, İlçe Kaymakamlığı, alanın ormanlık bir alan olması nedeniyle İlçe Orman İşletme Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İlçe ve Mahalle'ye ait sivil toplum örgütleri, Mahalle kooperatifi, Mahalle derneği ve özellikle yerel halktan temsilcilerin oluşturduğu bir komisyon, turizm gelişiminin kültür üzerindeki etkilerini kontrol altında tutmada etkili olabilecektir. Bu komisyon, kırsal alanlarda yapılacak planlama çalışmalarında görev alacak ve/veya bu çalışmalardan etkilenecek tüm bu paydaşları temsil etmelidir. Komisyonun yasal-yönetmelik boyutta da yeri olmalı ve ilgili mevzuata dâhil edilmelidir.

5.1.4 En Yüksek Puanı Alan Turizm Türü: Yayla Turizmi'ne İlişkin Değerlendirme

Daha önce de bahsedildiği gibi gösterge puanlarının belirlenmesinin ardından, turizm çeşitlerine göre ağırlıklı puanların ve bu doğrultuda turizm çeşitlerine göre toplam puanların hesaplanması sonucu “Yayla Turizmi” (39 puan) en yüksek puanı alan turizm çeşidi olmuştur.

Anadolu kültüründe yaylalar ve yaylacılık faaliyetleri önem taşımaktadır. Yaylaların kullanım biçiminde, bölgelere göre farklılıklar olabilmektedir. Kimisi hayvanlarını otlatmak için yaylaları tercih etmekte, kimileri yazın sıcağından korunmak ve serin bir ortamda yaşamak kimisi ise kışlık yiyeceklerini toplamak ve depolamak amacıyla yaylalara kısa süreli göç etmektedir.

Yerel yaşamın gerekliliğinin yanı sıra; yaylalardaki doğal yaşamı deneyimlemek ve doğayla baş başa kalıp sessiz bir ortamda vakit geçirmek için buralara gelen ve/veya gelmek isteyenler de bulunmaktadır. Bu noktada, yayla turizmi alternatif bir turizm çeşidi olarak görülmektedir.

Ülkemizde kıyılara odaklı gelişim gösteren turizm, doğal ve kültürel kaynaklar üzerinde baskılar oluşturmakta ve diğer kaynakların da turizm amacıyla kullanılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Doğal ve kültürel kaynakların etkin kullanılması adına turistik ürünler çeşitlenmeye başlamış, koruma-kullanma dengesini gözeterek doğaya/çevreye duyarlı turizm alternatifleri için arayışlara girilmiştir. Turizm etkinliklerinin 12 aya/4 mevsime yayılması bu amaçta etkili bir hedefdir.

Yayla turizminin çevresel ve sosyo-kültürel açıdan olumsuz etkilere neden olmaması için turizmin planlaması çalışmaları doğayı/çevreyi korumaya öncelik vermelidir. Çalık vd. (2015)'e göre; Nallıhan İlçesi'nin rakımı/yüksekliği, 230 m. ve 1720 m. arasında değişkenlik göstermektedir. Bu yükselti aralığında; Andız, Beydili, Bozarmut, Çalı, Demirçal ve Sarsın Yaylaları olmak üzere 6 adet yayla bulunmaktadır. Bu yaylalara genellikle rehberli/rehbersiz doğa yürüyüşleri düzenlenmektedir. Geleneksel yaylacılık faaliyetlerinin sürdürülmediği ve yayla turizminin gelişiminin de tanıtım eksikliği nedeniyle sınırlı kaldığı ancak bu sorun ve diğer altyapı sorunları çözüldüğü takdirde gelişim sağlayabileceği düşünülmektedir.

Beydili Mahallesi; sahip olduğu doğal yapı, yöre kültürü ve Beydili Yaylası ile yayla turizmine yönelik potansiyele sahiptir. Beydililer; ülke geneline dağılarak yerleşim kurmuş olan Oğuzların, 24 boyundan biri olarak Nallıhan İlçesi'ne göçüp yerleşmişlerdir. Bir zamanlar göçebe yaşamış bir toplum olarak aslında yaylacılığın, kültürlerinde var olduğu bilinmektedir.

Çalışma alanı olan Beydili Mahallesi'nde yayla turizmi potansiyeli olup Beydili Yaylası'nın altyapı bakımından eksiklikleri olduğu için, bu turizm çeşidine yönelik herhangi bir etkinlik yapılmamaktadır. Ancak; konum olarak Beydili Mahallesi ve Çive Mahallesi'nin arasında kalan ve bu iki mahallenin ortak kullanımında olan Andız Yaylası tercih edilmektedir. Hayvansal üretim faaliyetlerinin azalmasıyla mandıracılığın artık yapılmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu yaylacılığı da etkilemiştir.

Beydili Mahallesi yerel halkının, yaz aylarında serin bir ortam arayışıyla gününbirlik piknik yapmak için, kışın da yine hava koşulları uygun olduğu takdirde topluca vakit geçirmek ve piknik yapmak amacıyla yaylaya gittikleri görülmüştür. Andız Yaylası, üzerinde su kaynağı da olması nedeniyle yayla turizmi için bir potansiyel olarak görülmektedir. Andız Yaylası; Beydili Mahallesi ve Çive Mahallesi'nin ortak kullanımında olduğundan, Çive Mahallesi halkının küçükbaş hayvanlarını otlatmak için buraya götürdüğü bilinmektedir. Fakat yaylada konaklama amacıyla yapılmış herhangi bir yapı bulunmamaktadır. Gelen turistler ise doğa yürüyüşü ve kamp amacıyla gelip kendi çadırlarında kalmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 1991-1992 yılları arasında yayla turizmine açılması düşünülen yaylalar için, İller Bankası'na yaptırdığı 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları üretilirken göz önünde tuttuğu bazı hususlar vardır (Haberal, 2015). Bu hususlar ve bunların dışında Beydili Mahallesi'nde yayla turizminin etkili bir biçimde hayata ve uygulamaya geçirilmesi için yapılacaklar ve alınacak önlemler aşağıda sıralanmıştır:

- Yaylalarda turizm etkinlikleri devam ederken yerel halkın yayla kullanımını engellenmemelidir.
- Yaylalara inşa edilen ya da edilecek olan yapıların yöresel özellikler ile geleneksel değerlere ve ilgili mevzuata uygun olması gerekmektedir.
- Yayla turizmi için günlük ihtiyaçları karşılamak amacıyla gerekli altyapı çalışmaları yapılmalıdır.

- Yayla turizmi etkinlikleri ve gerekli altyapının tamamlanması için bir yol haritası çıkarılmalı, uygulanmalı ve tanıtılmalıdır.
- Alanda yürütülecek planlama çalışmalarına yerel halk dâhil edilmelidir.
- Beydili Mahallesi girişinde gelen ziyaretçiler için bir kabul ve bilgilendirme noktası planlanmalıdır.
- Gelen turistlerin, yaylaya gidişlerinin Beydili Mahallesi üzerinden olması sağlanmalıdır. Böylece mahalleye katkı sağlanmış olacaktır.
- Yaylalarda şenlikler düzenlenmeli ve bunlar geleneksel hale getirilmelidir. Şenlikler, kültürel değerlere uygun ve gelenek-görenekleri yaşatır nitelikte yapılmalıdır.
- Şenlikler sırasında “yerel ürün” (yöresel yiyecek-içecek, hediyelik eşya, turistik-otantik ürün vb.) satışı yapılmalıdır.
- Kırsal yaşamda yapılacak ortak organizasyonlar bir arada yaşamı destekleyeceği için; iklim koşulları uygun olduğu takdirde, yakın çevredeki diğer mahallelerin de şenliklerini ve pikniklerini bu yaylalarda yapmaları için teşvik edilmelidir.
- Yılın belirli zamanlarında, farklı spor türlerine yönelik müsabakalarının düzenlenmesi sağlanmalıdır.
- Yaylalarda; yörede yaygın olan iğne oyası işlemeciliği, el dokumacılığı, yöresel pazar ürünleri gibi otantik ürünlere yönelik organizasyonlar ve/veya yarışmalar düzenlenmelidir.
- Günümüzde doğa/çevre farkındalığını küçük yaştan itibaren oluşturmak amacıyla anne-çocuk, baba-çocuk temalı ve/veya yalnızca farklı yaş gruplarından çocuk ve gençlere yönelik doğa eğitimleri düzenlenmekte, bu etkinlikler için kentlerin yakınındaki kırsal alanlar ve yaylalar tercih edilmektedir. Bu kapsamda Beydili yaylalarının değerlendirilmesi için gerekli girişimler yapılmalı ve farklı yaş gruplarından kullanıcılara hitap eden doğa eğitimleri düzenlenmelidir.
- Yaylalarda düzenlenecek organizasyonlara, dışarıdan katılımın sağlanması gereklidir. Bu da, tanıtıma bağlıdır. Dolayısıyla, günümüz iletişim araçlarının etkin kullanılması, tur operatörlerinin ve yerel yönetimlerin desteği bu noktada önemlidir.
- Yaylalara ulaşımın iyileştirilmesi ve geliştirilmesi, yayla turizmi etkinliklerinin başarısını artıracaktır. Ulaşımın kolay olması kimi zaman yoğun kullanım

talebini beraberinde getireceğinden sürdürülebilirliği olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle yaylaların ulaşımı iyileştirilirken doğal ve kültürel kaynakların korunması esas alınmalı ve alanın taşıma kapasitesinin üzerine çıkması önlenmelidir.

- Turizm etkinlikleri planlanırken yörenin taşıma kapasitesi göz önünde bulundurulmalı ve kullanıcılardan kaynaklı olası çevresel kirliliğe ve güvenlik ihlâline karşı gerekli önlemler alınmalıdır.
- Kamp yapmaya veya konaklamaya uygun alanların belirlenmesi, bisiklet turu ve doğa yürüyüşlerinin teşvik edilmesi, doğal yaşamın (flora-fauna) gözlemlenmesi, doğa fotoğrafçılığı gibi özel ilgi turizmini destekleyecek alternatiflerin de oluşturulmasıyla yayla turizmi Beydili Mahallesi hatta Nallıhan İlçesi için uygun hale gelebilecektir.
- Yayla turizmini teşvik etmek, ziyaretçileri buraya çekmek ve bu yaylaları tanıtmak amacıyla farklı temalarda, TÜBİTAK veya kalkınma ajanslarından destek alınarak projeler yapılmalıdır.

Doğal ve kültürel miras değeri yüksek turizm alanları planlanırken, doğal/fiziksel ve kültürel kaynakların korunarak kullanılmasını gözeten peyzaj planlama yaklaşımının esas alınması gerekmektedir. Yaylalar üzerinde ne kadar az baskı olursa bu alanlar doğallığını ve kırsal peyzaj kimliğini o kadar korumuş olacaktır.

Yayla turizminin geliştirilmesi, ekonomik gelir sağlama amacıyla Beydili Mahallesi için uzun vadeli hedef olarak görülmektedir. Ancak; yayla turizmi Mahalle'de kırsal kimliğin korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması adına yapılacak turizm uygulamalarının odağı olarak görülmemeli, diğer turizm çeşitlerini destekleyici ve besleyici olarak düşünülmalıdır.

5.1.5 Diğer Turizm Türlerine İlişkin Değerlendirme

Turizm çeşitlerine göre toplam puanların en yüksekini yayla turizmi (39 puan) almış olsa da; bu puanı birbirlerine çok yakın olmakla birlikte sırasıyla gastronomi turizmi (37,6 puan), inanç turizmi (37,4 puan), kültür turizmi (36 puan) ve doğa turizmi (34,5 puan) takip etmektedir. Bu durum, Beydili Mahallesi'nin bu turizm türleri bakımından da potansiyele sahip olduğunu göstermiştir.

Beydili Mahallesi'nde kırsal kimliğin korunmasına ilişkin alınacak önlemler belirlenirken bu turizm türleri de dikkate alınmalıdır. Öncelikli olarak yayla turizminin etkili olacağı düşünülse de, böyle bir sonuç çıkması turizmin çeşitlenmesinin gerekliliğine ilişkin yapılan önerileri de destekleyici nitelikte olmuştur. Bu başlık altında; planlı turizm uygulamaları kapsamında gastronomi turizmi, inanç turizmi, kültür turizmi ve doğa turizmine yönelik yapılabileceklerle ilişkin öneriler verilmiştir. Yapılan öneriler Beydili Mahallesi'nde yapılacak turizm uygulamalarını besleyecektir.

Kırsal alanlarda yaşanan en büyük sorun, temelinde buralardaki imkânların yetersizliği ve buna bağlı olarak verilen göçtür. Bireylerin, yaşadıkları yerleri terk etmelerinin nedenlerini kısaca şöyle sıralamak mümkündür:

- Eğitim olanaklarının yetersizliği,
- Sağlık olanaklarının eksikliği ve/veya yetersizliği,
- Sosyal ve kültürel olarak gelişime uzak olunması,
- İşsizlik,
- Sosyal güvence eksikliği,
- Geleneksel tarım uygulamalarının ve/veya kırsal alanlarda yapılan günlük işler ile emeklilik hakkına sahip olunamaması (Çetin vd., 2017).

Tüm bu sorunlara bağlı olarak yaşanan gelecek kaygısı da; kırdan kente yani olanakların yeterli olduğuna inanılan yere doğru göçü kaçınılmaz son haline getirmektedir. Turizm potansiyeli olan yerlerde turizm uygulamalarının çeşitlenmesi, turizm altyapısını/hizmetlerini dolayısıyla mekânsal şartları iyileştirerek istihdam olanakları yaratılmasını sağlamaktadır. Bunun kırsal alanlardaki nüfus kaybına bir çözüm olacağı düşünülmektedir.

Beydili Mahallesi ve içinde bulunduğu Nallıhan İlçesi, turizm potansiyeli yüksek ancak bu potansiyeli yeterince kullanamayan yerleşimlerdir. Nallıhan; Ankara'nın Ayaş ve Beypazarı İlçeleriyle birlikte İpek Yolu güzergâhı üzerinde yer almaktadır. Bu özelliğine ve sahip olduğu turizm potansiyeline karşın yeterince tanınmamaktadır. Oysaki 2014-2023 Ankara Bölge Planı'nda belirlenen turizm odaklarından biridir. Beydili Mahallesi de bu İlçede yer almakta ve turizm olanakları bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir. Alanda yapılan

veya yapılması planlanan tüm turizm etkinliklerinin, sürdürülebilir turizm yaklaşımı temelinde yapılması önemlidir. 2014-2023 Ankara Bölge Planı'nda İlçeye ilişkin belirlenen stratejilerden hareketle; Beydili Mahallesi için de genel turizm hedefleri belirlemek mümkündür. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- Yerel mimari dokuyu yansıtacak restorasyon çalışmaları yapılmalı, mahalledeki yapıların doku özelliği oluşturması sağlanmalıdır.
- Turizm etkinliklerinin çeşitlenmesiyle ihtiyaç duyulacak toplanma alanı/mahalle meydanı, otoparklar, donatı elemanları, yönlendirme levhaları gibi eksikler giderilmelidir.
- Mahalle içinde yapılacak peyzaj tasarım çalışmaları, turizm etkinliklerinin artmasıyla görülecek yoğun ziyaretçi kullanımı göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.
- Kullanım alanı büyüklüğü ve seçilen malzemeler buna ve kırsal peyzaj kimliğine uygun olmalıdır.
- Mahalle'de yapılması düşünülen peyzaj planlama ve peyzaj tasarımı çalışmaları için, alanın engelliler tarafından kullanımı da dikkate alınmalı ve alan "Engelsiz Turizm" (Uslu ve Şahin Körmeçli, 2017) kapsamında değerlendirilmelidir. Yapılacak uygulamalar sonrasında alan, herkes için erişilebilir olmalıdır. Örneğin; mahallede yapılan turlarda aktarılan bilgiler duyma engelliler düşünülerek işaret dilinde de aktarılmalıdır. Oluşturulan mekânların eğimleri ve kullanılan zemin malzemeleri, fiziksel engelliler de düşünülerek planlanmalıdır. Yürüyüş parkurunda oluşturulması önerilen seyir noktasını çevreleyen sınır elemanları görüşü engellemeyecek şekilde yarı geçirgen şekilde tasarlanmalıdır.
- Mahalle girişi vurgulanmalıdır.
- Mahalle girişinde, gelen ziyaretçilere tanıtım yapılması ve bilgi verilmesi amacıyla bilgi-danışma birimleri kurulmalıdır.
- Mahalle girişinde veya uygun bir yerde, mahallede üretilen pazar ürünleri, el işçiliği ürünleri ve yerel hediyelik eşyaların satılabileceği satış birimleri konumlandırılmalıdır.
- Mahalle'de bulunan ve kullanılmaması nedeniyle restore edilerek toplantı salonu haline getirilen eski okul binasının, yalnızca toplantı amacıyla değil; mahalle tanıtımının ve mahalleye özgü hediyeliklerin satışının yapıldığı bir ziyaretçi

merkezi olarak kullanılması sağlanmalıdır. Böylelikle ekstra bir yapıya ihtiyaç kalmayacaktır.

- Mahalle girişine, mahalle planının olduğu bir pano konulmalı ve girişte olması gereken bilgi-danışma biriminden gelen ziyaretçilere bu planları içeren broşürler dağıtılmalıdır.
- Özel ve/veya kamusal hibe ve desteklerle temin edilecek dokuma tezgâhları ile geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla dokuma atölyeleri kurulmalıdır.
- Mahalle içinde uygun bir yapı belirlenerek geleneksel kültürü ve kırsal kimliği yansıtıcı bir mahalle müzesi oluşturulmalıdır. Burada kültürel öğelerin, eski fotoğraflarla birlikte sergilenmesi sağlanmalıdır.
- Sürdürülebilirliğin sağlanması için, ziyaretçi ve yerel halkta, çevresel farkındalığı oluşturmak veya güçlendirmek amacıyla geri dönüşüm birimleri mahallenin uygun yerlerine konumlandırılmalıdır. Yakıt ve enerji tüketimi için de ekolojik çözümler tercih edilmelidir.
- Enerji verimliliğini ön planda tutan uygulamalar desteklenmelidir.
- Yenilenebilir enerji sistemlerinin yapılara entegrasyonu sağlanmalıdır.
- Mahalle içi ulaşımın sağlanması amacıyla doğaya zarar vermeyen, alternatif ekolojik araçlar temin edilmelidir.
- İlçe merkezinden mahalleye bağlanan yol güzergâhında ulaşım imkânları geliştirilmeli ve iyileştirilmelidir.
- Görsel peyzaj kalitesini artırıcı ve doğal peyzajı vurgulayıcı çalışmalar yapılmalıdır.
- Tüm turizm çeşitleri için konaklama kapasitesi artırılmalı ve mevcut pansiyonculuk hizmetleri iyileştirilmelidir.
- Beydili Mahallesi'nde her yıl Mayıs ayında düzenlenen şenliğin kapsamı genişletilmeli ve/veya yılın farklı zamanlarında, farklı temalarda yeni şenlikler de düzenlenmelidir.
- Geleneksel el sanatlarının/işçiliğinin devamı için kurslar açılmalıdır.
- Mahalle'nin el sanatlarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla yöresel unsurların birer turistik ürüne dönüştürülmesi gerekmektedir. Bunun için; içinde halk bilimci ve sosyologların da bulunduğu bir uzman grubun çalışmasıyla yörenin kültürel yapısı araştırılarak çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin, geleneksel

kıyafetlerin desenlerinin anlamı da araştırılıp göz önünde bulundurularak minyatür “Beydili Bebekleri” yapılabilir.

- Mahalleye özgü yöresel yiyecek-içecekler de turistik ürüne dönüştürülerek, ürünlerin coğrafi işaretli ürünler kategorisinde olması için çalışmalar yapılmalı, bu ürünlerin patentleri alınarak satışı yapılmalıdır.
- Kırsal alanların kalkınmasında kadınlar önemli yere sahiptir. Turistik ürüne dönüştürülen yöresel unsurların, mahalle kadınlarının oluşturduğu bir kadın kooperatifi aracılığıyla pazarlanması sağlanmalıdır. Bunun için, kooperatif adına kurulacak bir internet sitesi üzerinden ürünlerin tanıtımı ve satışı yapılmalıdır.
- Gelen ziyaretçilerin dokuma, yöresel gıda ürünü (reçel, ekmek vb.) hazırlama gibi kırsal yaşamın günlük işlerine katılımını ve yeni deneyimler yaşamalarını sağlamak için kısa süreli (saatlik veya günlük) programlar oluşturulmalıdır. Bu kısa süreli rekreatif programlar karşılığında ziyaretçilere sembolik sertifikalar verilmelidir.
- Gelen ziyaretçilerin ziyaretleri boyunca katıldıkları aktivitelerde habersiz çekilecekleri fotoğrafların, ziyaretçiler mahalleden ayrılırken kendilerine hatıra kalması amacıyla verilmesi veya satılması için bir sistem oluşturulmalı ve bu işle ilgilenecek kişiler belirlenmelidir.
- Yöre halkına turizm etkinliklerinin işleyişine yönelik eğitimler verilmeli, turizm bilinci güçlendirilmelidir.
- Tur operatörlerinin Beydili Mahallesi’ni programlarına dâhil etmesi ve tematik gezi rotaları oluşturması sağlanmalıdır.
- Mahalle Derneği turizme destek verecek çalışmaları artırmalı ve derneğin iletişim kaynakları (internet sitesi vb.) güncel tutulmalıdır.
- Turizm etkinlikleri 12 aya dağılacak şekilde düzenlenmeli ve bir etkinlik takvimi oluşturularak yerel gazeteler, Belediye ve Mahalle Derneği internet sayfaları ile sosyal medya hesaplarında yayınlanarak duyurulmalıdır.
- Mahalle Derneği’nin mevcut yönetmeliği güncellenmeli ve uygulanmalıdır.
- Tanıtım eksikliğini gidermek adına Ankara ve İstanbul gibi büyükşehirlerde düzenlenen ulusal ve uluslararası düzeydeki fuarlara ve tanıtım günlerine katılım sağlanmalıdır.
- Mahalle’nin ve mevcut turizm olanaklarının tanıtılması için ülkesel ve bölgesel ölçekte, yazılı ve görsel basın-yayın organları etkin kullanılmalıdır.

- Turizm etkinliklerinin başarısını artırmak ve kalkınmaya destek olmak amacıyla sürekli bir yenileme ve izleme yapılmalıdır. Bunun için, gelen ziyaretçilerin de mahalleden ayrılırken görüşlerinin alınması sağlanmalıdır.
- Üst ölçeklerde Bölge ve İl bazında yapılan planlara ek olarak Nallıhan için hazırlanacak Turizm Master Planı'nda Beydili Mahallesi kırsal turizm odağı olarak gösterilmelidir.
- Ayrıca Beydili Mahallesi için de bir Turizm Master Planı hazırlanması sağlanmalıdır. Bu plan turizm uygulamaları kapsamında yapılacak tüm eylemleri, paydaşlar arası ilişkileri ve olası etkiler için alınması gereken önlemleri de içermelidir. Bu planın hazırlanması için; resmi kurum-kuruluş, sivil toplum örgütleri ve üniversiteler arasında işbirliğine dayalı projeler üretilmesi sağlanmalıdır.
- Tanınırlığın sağlanması için, Beydili Mahallesi'nin ulusal ve/veya uluslararası ağlara dâhil olması sağlanmalıdır. Ta-Tu-Ta gibi sorumlu turizm projeleri yapılmalı ve üniversitelerin araştırma merkezlerine başvurularak bu konuda çalışan akademisyenlerle iletişime geçilmelidir.

Turizm etkinlikleri kapsamında yapılacaklar genel olarak bu şekilde sıralanmışken; Beydili Mahallesi'nin sahip olduğu turizm potansiyeli dâhilinde yapılacak turizm etkinliklerini ve bunlara yönelik önerileri şöyle sıralamak mümkündür:

Gastronomi Turizmi;

- Beydili Mahallesi mutfağına/yöresel lezzetlere ilişkin envanter çalışması yapılmalıdır.
- Elde edilen envantere göre, yemek listeleri ve menüler oluşturulmalıdır.
- Mahalle'ye özgü lezzetlerin, örneğin “Söğüs” denilen ekmeğin patenti alınarak coğrafi işaretli ürün olarak tanıtılmalıdır.
- Yöresel lezzetlerin sunulması için uygun ortamlar oluşturulmalıdır.
- Geleneksel yeme-içme mekânları oluşturmak amacıyla restorasyon çalışmaları yapılarak köy sofraları oluşturulmalıdır.
- Turizm faaliyetleri kapsamında atölye çalışmaları yapılmalıdır. Tarhana yapımı atölyesi ve ekme yapımı atölyesi gibi atölyeler buna örnek gösterilebilir.

- Faaliyetlerin diğer turizm türleriyle ilişkisi kurulmalı örneğin; ziyaretçiler diğer herhangi bir turizm etkinliği için mahalleye gelmişken, yöresel bir lezzetin/yemeğin hazırlanması sürecine dâhil olabilmelidir.
- Ülkesel ve bölgesel ölçekte düzenlenen yemek yarışmaları, yöresel yemeklerin tanıtıldığı fuarlar, tanıtım günleri gibi etkinliklere İlçe ve Mahalle adına katılım sağlanmalıdır.

İnanç Turizmi;

- Tapduk Emre Dergâhı'nın Nallıhan'da yer alması, geçmişte burada yaşadığının bilinmesi gibi özellikler Nallıhan'ın inanç turizmi için değerini artırmaktadır. Beydili Mahallesi de Nallıhan'a inanç turizmi için gelen ziyaretçilerin güzergâhına dâhil edilmelidir.
- Mahallede bulunan ve "Dedelik" denilen yatacın etrafı turist yoğunluğu göz önünde bulundurularak kullanıma göre yeniden düzenlenmeli, ziyaretçilere yatacın ve hikâyesi ile ilgili bilgi verilmelidir.
- Restorasyonu yapılmış olan Yılman Çeşmesi'nden akan su için bir hikâye anlatılmakta ve bu suyu içenlerin şifa bulacağına inanılmaktadır. Bu inancın insan sağlığı için tehdit oluşturmaması adına, akan suyun içeriğinin analiz edilmesi ve temizlik/hijyen açısından uygunluğunun değerlendirilmesi gerekmektedir.
- Alana gelen engelli-engelsiz tüm ziyaretçilere Nallıhan, Beydili Mahallesi ve inanç turizmi hakkında aktarılmak istenen tüm bilgiler için sesli tanıtım sistemleri kullanılmalıdır. Ziyaretçilerin, mahalle girişinden seçtikleri dilde (Türkçe, İngilizce) elektronik rehber temin etmeleri sağlanmalıdır. Bu sistem kuruluncaya kadar alana ve kültürel öğelere ilişkin bilgileri yerel halktan rehberler aktarmalıdır.
- Ziyaretçilerin, Beydili'ne gelmişken diğer turizm türleriyle ilgili aktivitelere de katılımı sağlanmalıdır. Örneğin; gastronomik etkinliklere katılıp kendi yemeğini hazırlayabilmeli, mahalle içinde belirlenecek kısa rotada bir kültür turuna katılabilmelidir.

Kültür Turizmi;

- Mahalledeki tarihi yapıların ve kültürel öğelerin aslına uygun olarak restorasyonu yapılmalı ve mahalleye bütünleyici bir doku özelliği kazandırılmalıdır.
- Beydili Kayası, Beydili yürüyüş parkuru üzerinde olduğundan tarihi kalıntılar ve çevresi düzenlenmeli; ziyaretçilerin olası ihtiyaçlarına yönelik gölgelik alanlar, dinlenme noktaları gibi kullanımlar belirlenmelidir.
- Geleneksel kültürün yaşatılacağı, sergileneceği mekânlar düzenlenmelidir.
- Mahalle'nin halen korumakta olduğu yöresel şivenin devamlılığının sağlanması için resmi kurum-kuruluş ve üniversitelerin işbirliğiyle, ilgili bölümlerden akademisyenlerin görev alacağı, yerel dile yönelik projeler yapılması sağlanmalıdır.
- Beydili Mahallesi'nin özel günleri (düğün, bayram, şenlik, kutlama vb.), geleneksel oyunları, müzikleri ve kullandıkları çalgıları, farklı yerlerin geleneksel kültürünü öğrenmek isteyen ziyaretçiler için birer turistik ürün olarak görülmeli ve kullanılmalıdır.
- Beydili Mahallesi'nin sahip olduğu geleneksel yapı, somut olmayan kültürel miras envanteri kapsamında değerlendirilmeli ve kültürün devamlılığı için de mahalle halkından KTB (2018b)'ye göre, yaşayan insan hazinesi olarak değerlendirilebilecek kişiler belirlenmelidir. Bu kişilerden geleneksel bilginin derlenmesi sağlanmalıdır.
- Kırsal alanlarda yaşayan topluluklar, sosyo-ekonomik koşulları nedeniyle doğa ile sıkı bir etkileşim halinde yaşamışlardır. Halk baytarı, halk hekimi gibi kişiler kendi bölgelerinde yetişen bitkileri nasıl kullanacaklarını ve bitkilerden nasıl şifa bulacaklarını öğrenmek durumunda kalmıştır. Bu bilgiler günümüzde tekrar değer kazanmaya başlamış ve Etno-botanik (Büyükşahin ve Güneş, 2016; Büyükşahin ve Güneş, 2017) kültür kavramı gündeme gelmiştir. Buna bağlı olarak; mahallede yaşamakta olan ve yaşayan insan hazinesi olarak değerlendirilmesi gereken kişileri kaybetmeden önce bu bilgilerin kayıt altına alınması gerekmektedir.
- Kültürel yapıların ve öğelerin hikâyelerini, özelliklerini aktarmak ve gelen ziyaretçiler için kalıcı olmasını sağlamak adına tanıtım ve bilgilendirme broşürleri hazırlanmalıdır.

- Gelen ziyaretçilerin, geleneksel kırsal yaşama dâhil olması sağlanmalıdır. Bu, kentlerin yoğunluğundan uzaklaşmak isteyip kırsal alanları tercih etmiş kişilere cazip gelecektir.
- Gelen ziyaretçiye, mahallede bulunan kültürel öğelere ilişkin aktarılmak istenen bilgiler için sesli tanıtım sistemleri kullanılmalıdır. Bu sistemlerin alternatif olarak sunulması, görme engelli ziyaretçiler için de doğru bir uygulama olacaktır. Ziyaretçilerin, mahalle girişinden seçtikleri dilde (Türkçe, İngilizce) elektronik rehber temin etmeleri sağlanmalıdır. Bu sistem kuruluncaya kadar gerekli bilgiyi yerel halktan rehberler aktarmalıdır.
- Kültür turizmi de diğer turizm çeşitleriyle ilişkilendirilmeye uygundur. Daha önceleri, Beydili Mahallesi'ne düzenlenen kültür temalı doğa yürüyüşlerinin tekrar düzenlenmesi sağlanmalı, bu konuda tur operatörleriyle işbirliği yapılmalıdır.
- Kültür turizmi ve koruma, planlama pratiğinde birlikte ele alınmaktadır. Geçmişten günümüze aktarılan kültür değerlerinin, özgün yapılarını kaybetmeden geleceğe taşınması hedeflenmelidir.

Doğa Turizmi;

- Beydili Yürüyüş Parkuru güzergâhında iyileştirme yapılmalı, durak ve seyir noktası olarak belirlenen alanlardaki koşullar geliştirilmelidir.
- Ziyaretin daha sağlıklı ve kolay yapılabilmesi için Beydili Kayası'na ve tarihi kalıntılara giden güzergâh iyileştirilmeli ve ihtiyaç duyulacak mekânsal donatılarla yeniden düzenlenmelidir.
- Beydili Yürüyüş Parkuru güzergâhında, çalışma alanının en yüksek noktası olarak tespit edilen Beydili Kayası Tepesi'nde bir seyir noktası oluşturulmalıdır.
- Yürüyüş sırasında doğayı işitsel olarak da yaşamaya imkân veren, ekolojik/doğayla uyumlu donatılarla (doğadaki sesleri toplayan, külah şeklinde donatılar) güzergâhlar zenginleştirilmelidir.
- Yürüyüş parkurunda belirlenen noktalarda, mahalle halkının ziyaretçiler için sunduğu, mahalleye de maddi açıdan katkı sağlayacak imkânlar olmalıdır. Örneğin; yöresel pazar ürünlerinin veya geleneksel el sanatları/işçiliği ürünlerinin buralarda satışı yapılmalıdır.

- Yerleşim ve yakın çevresinin flora ve fauna özellikleri de bu turizm kapsamında değerlendirilmelidir. Korunması gereken bitki türlerinin bulunduğu yerler tespit edilerek güzergâhların bu noktalardan geçmesi ve gelen ziyaretçilerin bu bitki türlerini görmeleri sağlanmalıdır.
- Gerekli envanter ve etüt çalışmaları yapıp değerlendirilerek yeni alternatif yürüyüş güzergâhları belirlenmelidir.
- Daha önceleri NALTUD'un düzenlediği tematik yürüyüşlerin yeniden düzenlenmesi sağlanmalıdır.
- Tüm turizm etkinliklerinin; düzenlenen yürüyüşlerin, turların, kampların ve organizasyonların duyurularının Mahalle Derneği'nin internet sayfasından ve Nallıhan Kaymakamlığı'nın internet sayfasından duyurusu yapılmalıdır.
- Turizm uygulamalarının desteklenmemesi ve özellikle de tanıtım eksikliği nedeniyle yürüyüş parkuruna eskisi gibi talep kalmamıştır. Bunun için İlçe genelinde stratejiler belirlenerek destek alınmalı ve yürüyüş güzergâhları güçlendirilmeli hatta İlçedeki güzergâhlar ve turizm etkinlikleri birbirleriyle ilişkilendirilmelidir.
- Turizm etkinliklerinin belirli bir düzeyde gelişimi sağladıktan sonra bölge ve ülke genelinde daha kapsamlı tur organizasyonları yoluyla tanıtımına ağırlık verilmelidir.

5.2 Kırsal Kimlik Koruma Modeline İlişkin Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde; tez kapsamında oluşturulan kırsal kimlik koruma modeline ilişkin sonuçlar değerlendirilmiştir. Çalışmayı sınırlayıcı hususlara değinilerek, kırsal kimlik koruma modelinin gelecekte yapılacak çalışmalara nasıl etki edeceği irdelenmiştir.

Tez çalışmasının çıkış noktasından hareketle kır ve kent kavramları genel olarak değerlendirildiğinde; aralarında sahip oldukları doğal/fiziksel yapılardan, sosyo-kültürel değerlerden ve yürütülen ekonomik faaliyetlerden kaynaklanan mekânsal farklılıklar olduğu görülmektedir. Farklılıkların yanı sıra birbirleriyle iç içe geçmiş özellikleri de bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda kırsal ve kentsel alanlara ilişkin mevzuatta yapılan değişiklikler sonrasında kentlerde kırsal; kırsal alanlarda ise kentsel özellikler gözlemlenebilmektedir. Aydınli ve Çiftçi (2015)'e göre; kır ve kent kavramları

tanımlanırken kullanılan nüfusa ve idari yapıya yönelik ifadeler bu duruma neden olmaktadır. Kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan bireylerin yaşam ortamları ve standartlarını karşılaştırmak ve genel hükümlere varmak mümkündür. Ancak elde edilecek veriler kesin olarak doğrulanmış bilgiler olmayacaktır. İstatistiki veriler üretilmesi ve bu verilerle plan ve politikaların oluşturulması daha net bir yaklaşım olacaktır.

Ülkemizde, kentsel alanlarda yaşayan nüfus ve buna bağlı olarak da kentleşme sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. Çalışmanın giriş kısmında da bahsedildiği gibi; 2017 yılında kentli nüfusun ülke nüfusuna oranı % 92,5'e ulaşmıştır (TÜİK, 2018a). Kentleşmenin ve kentsel alanların yoğunluğundan kaçan kentli bireylerin baskısı altında olan kırsal alanlarda; peyzaj kimliğinin korunması ve kır-kent kavramları arasındaki ilişkide kırsal alanların özgün yapılarını kaybetmeden var olmalarının sağlanması, kırsal kimlik koruma modelinin oluşturulması gerekliliğini doğurmuştur.

Kimlik kavramı, pek çok çalışmaya konu olmuş ve farklı sınıflandırmalar yapılarak değerlendirilmiş bir kavramdır. Beyhan (2004) mimarlık alanında yaptığı çalışmada kimlik kavramını özelden genele doğru; bireysel kimlik, grup kimliği, toplumsal kimlik ve ulusal kimlik olarak sınıflandırmıştır. Bunlar içinden ulusal kimliğin alt başlığı olarak çevresel kimliği ise; kentsel, mimari ve mekânsal kimlik olarak ayırmıştır. Bu çalışmada, kırsal kimliğin ise değerlendirmeye dâhil edilmediği görülmüştür. Erdem (2012), kırsal yerleşimlerin kimlik özelliklerine yönelik saptamalar yaptığı çalışmada kimliği; yerleşim kimliği ve peyzaj kimliği olmak üzere 2'ye ayırmıştır. Kırsal alanlara ait kimliği ise kırsal yerleşim peyzaj kimliği olarak adlandırarak işlemiştir. Erdem (2012) de kimlik konusu üzerine yapılan çalışmaların çoğunun kentsel mekânlara odaklandığını belirtmektedir. Kırsal alanların sahip olduğu özgün değerlerin korunmasının, geçirmekte oldukları değişim süreci nedeniyle de önemli ve gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Duran (2011)'e göre; kimlik, topluma ait temel problemlerden doğmakta ve bu nedenle sosyolojinin temel konularından biri olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak çalışmada kimlik kavramını toplum tarafından oluşturulan bir bilgi dizini olarak ele almaktadır. Kiper (2013) ise; çalışmada kimliği, mekânsal olarak değerlendirmiştir. Kentsel ve kırsal alanların sahip oldukları doğal ve kültürel özelliklerin, kimliği oluşturduğunu belirtmekte ve bu alanların planlanmasında kimliğin etkili olduğunu savunmaktadır.

Kültürel koruma odaklı turizm planlamasında; uzun vadede kırsal alanlarda turizm arz ve talebinin dengede tutulması için hedefe ulaşmada, kırsal kimlik koruma modelinin oluşturulması bir araç olarak görülmüştür. Planlama çalışmalarında, yerel halkın turizmin gelişimine destek vermesi bu konuda önemli hususların başında gelmektedir. Çetin vd. (2017)'ye göre; sanayileşme, kentleşme ve tüm ekonomik değişimler sonucu turizm kırsal alanlara yönelmiştir. Böylelikle kırsal alanlar yeni cazibe merkezleri haline gelmiştir.

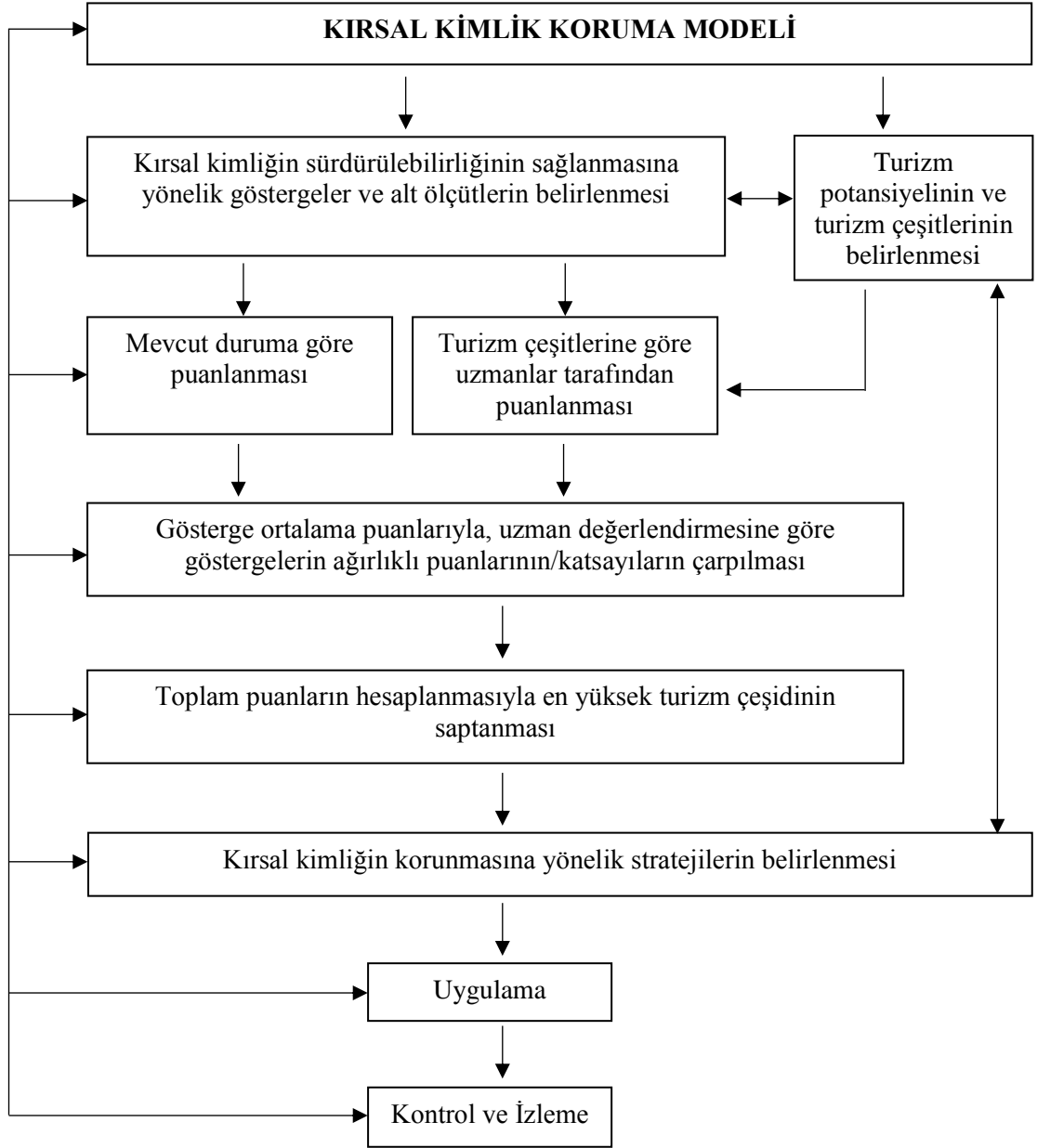
Çalışma kapsamında; kırsal peyzaj kimliğinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik belirlenen göstergeler, kentleşme baskısı altındaki kırsal alanların özgün varlıklarını koruyabilmeleri için oluşturulan modelin temel çerçevesini oluşturmuştur. Gençay (2014)'e göre; model oluşturulması bir süreç olarak değerlendirilmektedir.

Sürdürülebilirliğin ölçülmesiyle, değişimler izlenebilmekte ve fiziksel ve sosyo-kültürel gelişimler takip edilebilmektedir (Gürer ve Eke, 2012). Göstergeler, sürdürülebilirliğin ölçülmesi için kullanılan araçlardır. Sürdürülebilirlik göstergelerinin ölçülmesi, belirli bir alanda ve zamanda, günümüzün değişen şartlarına göre; o alanda sürdürülebilirliğin sağlanıp sağlanmadığının tespit edilmesi bakımından önemli ve gereklidir. Buna göre; sürdürülebilirlik sağlanıp o yöre kalkındığı takdirde doğal ve kültürel kaynakların korunup korunmadığı da değerlendirilmektedir.

Yurtdışında sürdürülebilirliği ölçmeye yönelik yapılan çalışmalarda, mekânsal değişimin belirli zaman dilimlerine göre gözlemlenebileceği yöntemler tercih edilmektedir. Bu da böyle bir ölçüme olanak sağlayan istatistiklerin ya da veri tabanlarının kullanılması yoluyla yapılmaktadır. Ne yazık ki ülkemizde bu şekilde ölçüm yapılabilmesini sağlayacak bir sistem bulunmamaktadır. Çalışma kapsamında belirlenen göstergelerin de ölçümü yapılırken mevcut durum ve tarihi kıyaslayacak şekilde yıllara göre değişimin gözlenebileceği bir sistem ya da sayısal-istatistiksel verilerin bulunduğu bir veri tabanı kullanılamamıştır. Bu nedenle göstergelerin varlığı ve/veya yokluğunu tespit etmeye yönelik bir değerlendirme yapılmıştır. Ancak herhangi bir göstergenin var olması yeterli olduğu anlamına gelmemektedir. Çalışmada bu kısımlar, yoruma ve gözleme dayalı olarak irdelenmiştir.

Sürdürülebilirlik göstergeleri oluşturulduktan ve ölçüldükten sonra yapılan çalışmalar, algoritma halinde sembolik (matematiksel) bir model olarak düzenlenmiştir. Araştırma

kapsamında yukarıda anlatılan biçimde oluşturulan Kırsal Kimlik Koruma Modeli Şekil 5.1’de verilmiştir.

Şekil 5.1: Kırsal Kimlik Koruma Modeli

Bu modelin temelindeki yaklaşımlar şunlardır:

- Oluşturulan bu model, sürdürülebilirlik yaklaşımı esasına dayanmaktadır.
- Yapılan tüm karmaşık çalışmaları, basit bir şekilde aşama aşama tariflemektedir.
- Benzer çalışmaları destekleyici ve karar sürecini tanımlayıcı niteliktedir.

Literatürde, model oluşumuna ilişkin farklı alanlarda çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Ancak birçoğunun ortak özelliği, oluşturulan modelin uygulama aşamasından sonra kontrol-izleme veya izleme-denetleme aşamalarının varlığıdır. Açıksöz (2001) çalışmasında; kentsel tarım etkinliklerine yönelik oluşturduğu bir modelde uygulama aşamasından sonra denetim ve izleme aşamasının gerekli olduğunu ve bu aşamanın plan ve senaryoların geliştirilmesi aşamasına etki ettiğini belirtmiştir. Beyhan ve Ünügür (2005) çalışmalarında, sürdürülebilir turizm ve kimlik modeli oluşturmuşlardır. Bu çalışmaya göre, oluşturulan modelin çok boyutlu bir yapısı bulunmakta ve yine süreç; geliştirme, revizyon ve değerlendirme aşamalarıyla izlemeye yönelik olarak sonlanmaktadır. Bahçe (2009)'a göre ise; herhangi bir alanın, ürünün veya sistemin; performansını, uygulanabilirliğini veya sürdürülebilirliğini belirlemeye yönelik oluşturulmuş modelin uygulanmasından sonra, yetki ve sorumluluk yerel halka bırakılmalıdır. Yetki ve sorumluluk ile ifade edilmek istenen; kontrol ve izleme yetkisi ya da yerel halkın egemen olduğu bir komitedir.

Yerel halktan katılımcılarla oluşturulan dernekler ve kooperatifleri bu komitelere örnek göstermek mümkündür. Bir modelde belirlenen aşamaların uygulanmasından sonra, gelişimin sürekliliği için mutlaka izleme aşaması olmalıdır. Bu, karar sürecini geliştirirken kontrolü de sağlamaktadır. Katılımcılık her planlama sürecinde önemli olduğu gibi turizm etkinliklerinin planlanması sürecinde de önemlidir.

Bu model önerisinde; turizm uygulamalarında kullanılacak olan kültürel bileşenlerin ve bu kültürün sahibi olan yöre insanlarının önemi belirtilmiştir. Yerel halkın katılımının sağlanmasıyla oluşturulan bir modelin; uygulama sonrası denetlemesinin yerel halk tarafından yapılması, uygulamada karşılaşılabilecek problemlerin çözümünü kolaylaştıracaktır. Yerinde ve anında bulunan çözümler, uygulamaların kalıcılığını sağlayacaktır.

Model oluşturulan çalışmaların sonuç ürünleri incelendiğinde; birbirinden farklı modeller elde edildiği görülmüştür. Kimi kaynakta sonuç ürünü olan model, eylem planı şeklinde oluşturulmuşken kiminde yalnızca modelin esas aldığı yaklaşımdan bahsedilmiştir. Demir (2006), kent kimliğine ilişkin mekânsal model tasarımı yaptığı çalışmasında; "Uluslararası Çocuk Kenti" temasını kullanarak bir kent oluşturmayı amaçlamış ve kuramsal bir model ortaya koymuştur. Bu durumda modelini, fikir olarak belirtmiş ve bu fikri mekânsal olarak kente uygulamayı amaçlamıştır. Erbey vd. (2012) ise; kırsal turizm gelişim modeli oluşturarak konuyla ilgili paydaşları, kamu yönetimi, yerel halk ve yerel yönetim olarak

belirlemiştir. Demir (2006)'nın aksine, geometrik şekiller kullanarak modeli somutlaştırmış ve bu paydaşların beklentileriyle turizm unsurları arasında bağlantı kurdukları sembolik bir model oluşturmuşlardır. Gençay (2014), turizm işletmelerinde performansı ölçmeye yönelik yaptığı model önerisinde; öncelikle amaca yönelik ölçütler belirlemiş daha sonra performansı belirlerken izlenecek yolu şematize etmiştir. Modelin boyutlarını kategorize etmiştir. Her bir kategori için aynı başlıklar altında olmak üzere, hedef ve sonuca ulaşmada gerekli parametreleri verdiği, akış şemasına benzer sembolik bir model oluşturmuştur. Tuğun ve Karaman (2014) ise; ekoturizm ve sürdürülebilirlik kavramları temelinde oluşturdukları modeli, esas aldıkları sürdürülebilirlik ilkelerinin her biri için sorumluluk alacak kurum-kuruluşları belirleyerek bu kuruluşların yükümlülüklerini ve arazideki mevcut durumu aktardıkları bir eylem planı şeklinde ortaya koymuşlardır. Çetin vd. (2017) oluşturdukları modelin, hangi karar aşamasında kullanılacağını belirttikleri çalışmalarında; kırsal alanlardaki değişimin kontrol altına alınmasına yönelik öneriler yapmıştır. Gençay (2014), sembolik bir model oluşturarak çalışmasını tamamlamışken; Çetin vd. (2017), yaptıkları önerileri benzetim modeli şeklinde soyut olarak ifade etmişlerdir.

Tez kapsamında oluşturulan kırsal kimlik koruma modeli; model oluşumuna yönelik yapılmış çalışmalarla kıyaslandığında, aralarında benzerlik ve farklılıklar görülmüştür. Kırsal kimlik koruma modeli oluşturulurken; soyut bir kavram olan kimliğin somutlaştırması gerekmiştir. Bunun için kırsal peyzaj kimliğini mekânsal olarak değerlendirmek için doğal ve kültürel peyzaj bileşenleri esas alınarak sürdürülebilirlik göstergeleri belirlenmiştir. Çalışmanın yürütülmesi için belirlenen yöntem dâhilinde, bu göstergeler ve alt ölçütlerine ilişkin birtakım hesaplamalar ve çalışmalar yapılmıştır. Yapılan tüm çalışmaların/işlerin akışını tarifleyen ve benzer çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülen bir model oluşturulmuştur. Oluşturulan model; ifade ettikleri anlamlara göre geometrik şekiller kullanılarak ve aralarındaki bağlantı belirtilerek, model çeşitlerinden sembolik (matematiksel) modele uygun olarak oluşturulmuştur.

Bu çalışma yürütülürken bazı zorluklarla karşılaşmış ve çalışmayı sınırlandıran bazı kısıtlar tespit edilmiştir:

- Ülke ve bölge genelinde İlçe sınırlarına ait sınırlar belirgin bir şekilde çalışılmıştır. Ancak mahalle-köy sınırlarına ait veri temininde zorlanılmış, kadastro çalışmalarının yeterli olmadığı görülmüştür. Ankara Büyükşehir

Belediyesi'nden temin edilen mahalle sınırları haritası altlık olarak kullanılmıştır.

- Çalışma alanı özelinde flora ve faunaya ilişkin detaylı envanter bulunamamış, bu da ilgili ölçütlerin değerlendirilmesini etkilemiştir.
- Sosyo-kültürel ve ekonomik veriler de flora ve fauna gibi il ve ilçe düzeyinde çalışılmış olduğundan, mahalle ve köy düzeyinde bazı veriler bulunamamış ve arazi çalışmasında elde edilen bilgiler esas kabul edilmiştir.
- Sürdürülebilirlik göstergelerinin ölçülmesine yönelik istatistiki bir veri tabanı veya sistem olmaması, değerlendirme ölçeğinin belirlenmesini zorlaştırmıştır.
- Çalışma kapsamında uzman değerlendirme formlarının uygulandığı gruba peyzaj mimarları dışında bir meslek disiplinin dâhil edilmesi farklı bir değerlendirmeyi beraberinde getirmiştir.
- Değerlendirme sonuçlarının birbirine çok yakın olması baskın potansiyele sahip bir turizm türünden bahsedilememesine neden olmuştur.

Çalışmayı sınırlandıran hususlar, daha sonra benzer konuda ve benzer alanlarda yapılacak çalışmalarda göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun yanı sıra gelecekte yapılacak çalışmalar için, bakış açısı farklılığı nedeniyle değerlendirme sonucunu değiştirebileceği düşüncesiyle; peyzaj mimarlarından oluşan bir uzman grubu ile birbirinden farklı meslek disiplinlerinden seçilmiş kişilerden oluşan başka bir uzman grubuna ait değerlendirme sonuçlarının karşılaştırılması önerilmektedir.

Kırsal Kimlik Koruma Modeli, bundan sonra turizm potansiyeline sahip kırsal alanlarda yapılacak planlama çalışmalarında göz önünde bulundurulacak ve kullanılacak bir yol haritası olarak görülmektedir. Bu model kırsal kimlikle birlikte kırsal turizmin sürdürülebilirliğine ve gelişimine yöneliktir. Tez kapsamında yapılan çalışmaların bir model çerçevesinde toplanması, yapılan ve/veya yapılacak işlerin standart bir temele oturtulmasına ve farklı alanlar arasında kıyaslama yapmaya olanak veren bir yöntem olarak görülmüştür.

Sonuç olarak oluşturulan bu modelin; peyzaj mimarları, kırsal alanlarda restorasyon çalışmaları yürütecek olan mimarlar ve arkeologlar, şehir ve bölge plancıları, ziraat mühendisleri, orman mühendisleri ve turizm araştırmacıları/girişimcileri tarafından benzer özellikteki alanlarda yapılan çalışmalarda kullanılabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma;

belediye, kaymakamlık gibi kamu kurum ve kuruluşlarının yapacağı mahalle-köy ölçeğindeki çalışmalarda; kalkınma ajansları tarafından yapılacak kırsal destek-hibe program ve projeleri ile bunun gibi küçük ölçekli kırsal alanlarda yürütülecek sürdürülebilirlik temelli çalışmalarda, bilimselliğe dayanarak katkı sağlayacaktır.

Aynı zamanda kırsal kimlik gibi soyut bir kavram, puanlamalar ve değerlendirmelerle oluşturulan bir yöntemle somutlaştırılmış ve ölçülebilir hale getirilmiştir. Standart bir modele dönüşen bu çalışma, ilgili mevzuatta yapılan değişikliklere karşı bir önlem olarak görülmesi nedeniyle de özgün nitelik taşımaktadır. Bu çalışmada konuya ilişkin göstergelerin belirlenmesi, puanlanması, uzman değerlendirmesi, yerelden sahiplenmeyi esas alarak yerel halkın sürece dâhil edildiği katılımlı toplantıları içeren farklı bir yöntemin oluşturulması ve uygulanması çalışmayı özgün kılmaktadır.

Son söz olarak; bu modelde kullanılan yöntemin benzer özellik gösteren kırsal alanlarda uygulanabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmayla, alanın sahip olduğu kırsal peyzaj kimliğini koruyabileceği ve devamlılığını sağlayabileceği düşünülmektedir. Bundan sonraki çalışma olarak; ilgili paydaşların belirlendiği, paydaşların görev ve sorumluluklarının tanımlandığı ve gelişim stratejilerinin ortaya konulduğu bir yönetim planının oluşturulması önerilmektedir. Bu modelin işlevselliği açısından bir sonraki aşama olan Beydili Mahallesi özelinde “Turizm Amaçlı Eylem Planı”nın hazırlanması da önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- ABB (2015). Nallıhan İlçesi Mahalle Sınırları Haritası. Ankara Büyükşehir Belediyesi, Fen İşleri Daire Başkanlığı, Ankara.
- ACS (2015). The Implementation of Sustainability Indicators in the Advancement of the Sustainable Tourism Industry. Association of Caribbean States, <http://www.acs-aec.org/index.php?q=press-center/releases/2015/the-implementation-of-sustainability-indicators-in-the-advancement-of-the> (05.02.2016).
- Açar, A. ve Atalay M. (2014). Kentli Bireylerin Kırsal Mekân Algısı ve Kırsal Mekân Tüketimi: Antalya-Çakırlar Örneği. *Mediterranean Journal of Humanities*, 4 (1), 1-19.
- Açıksöz, S. (2001) Ankara'da Kentsel Tarım Kapsamında Atatürk Orman Çiftliği'nin Günümüz Koşullarında Yeniden Değerlendirilmesi Üzerinde Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 370 s.
- Açıksöz, S. ve Tanrıvermiş, E. (2000). Planlamada kırsal peyzajın önemi, sorunları ve öneriler, *Kırsal Çevre Yıllığı, Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği Yayını*, Ankara, 44-65.
- Açıksöz, S., Bollukcu, P. ve Cengiz Gökçe, G. (2017). Amasra-Ahatlar Köyü İçin Ekoturizme İlişkin Öneriler. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt 19 (2), Bartın, 40-49.
- Açıksöz, S., Bollukcu, P. ve Çelik, D. (2016). Ecotourism and Ethics in Protected Areas: Bartın-Sogutlu Village. *Oxid. Commun*, 39 (4-II), 3621-3636.
- Ahipaşaoğlu, S. ve Çeltek, E. (2006). *Sürdürülebilir Kırsal Turizm*. Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti., Ankara, 173 s.
- Akdoğan, A. ve Güleç, S. (2007). Sürdürülebilir Katı Atık Yönetimi Ve Belediyelerde Yöneticilerin Katı Atık Yönetimiyle İlgili Tutum ve Düşüncelerinin Analizine Yönelik Bir Araştırma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 39-69.
- Akıncı, H., Yavuz Özalp, A. ve Turgut, B. (2012). Ahp Yöntemi İle Tarıma Uygun Alanların Belirlenmesi. *IV. Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu (UZAL-CBS 2012)*, 16-19 Ekim, Zonguldak.
- Akkaya, D. H. ve Usman, E. E. (2012). Ortak Kullanım Mekânlarının Sosyal Sürdürülebilirliğe Etkisinin Eskişehir Kırsalında İncelenmesi. *GreenAge Symposium*, Mimar Sinan Fine Arts University, Faculty of Architecture, 26-27 April, İstanbul.
- Aklanoğlu, F. (2010). Geleneksel Yerleşmelerde Kültür Turizmi: Beypazarı Örneği. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 125-136.

- Aklıbaşında, M. (2013). Yahyalı İlçesi ve Yakın Çevresinin Peyzaj Potansiyelinin Sürdürülebilir Turizm ve Rekreatyonel Kullanımlar Yönünden Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Erzurum, 222 s.
- Akpınar Külekçi, E. ve Bulut, Y. (2012). Erzurum İli Oltu ve Olur İlçelerinde En Uygun Ekoturizm Etkinliğinin Analitik Hiyerarşi Süreci Yöntemi ile Belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43 (2), 175-189.
- Akpınar, E. (2007). Türkiye'nin Dünya Mirası Listesi'ndeki Yeri ve Yeni Bir Aday Önerisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 81-106.
- Akten, M. (2008). Isparta Ovasının Optimal Alan Kullanım Planlaması Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Isparta, 247 s.
- Akten, M., Yılmaz, O. ve Gül, A. (2009). Alan Kullanım Planlamasında Rekreatyonel Alan Kullanım Ölçütlerinin Belirlenmesi: Isparta Ovası Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, A (2), 119-133.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri-SPSS Uygulamalı*. 6. Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 381 s.
- ANKARAKA (2012). Ankara Kalkınma Ajansı, Nallıhan'da Kırsal Turizm: Doğa Yürüyüş Parkurlarının Belirlenmesi, İyileştirilmesi Projesi. Türkiye Çevre Vakfı ve Nallıhan Turizm Gönüllüleri İşbirliği, Ankara.
- Anon. (1991). Ortak Geleceğimiz. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Önder Matbaa, Ankara.
- Anon. (2005). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Özel İhtisas Komisyonları El Kitabı. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Eylül 2005, Ankara, 112 s.
- Anon. (2014). Ankara Kalkınma Ajansı. Ankara Bölge Planı 2014-2023. Ankara Kalkınma Ajansı: www.ankaraka.org.tr (20.04.2014).
- Antrop, M. (2005). Why Landscapes of the Past are Important for the Future. *Landscape and Urban Planning*, 70 (1-2): 21-34.
- Anup, K. C., Rijal, K. ve Sapkota, R. P. (2015). Role of Ecotourism in Environmental Conservation and Socioeconomic Development in Annapurna Conservation Area, Nepal. *International Journal Sustainable Development & World*, 22 (3), 251-258.
- Aşan, K. ve Yılmazdoğan, O. (2012). Yerel Halkın Ev Pansiyonculuğuna Yönelik Girişimcilik Eğilimleri. *13. Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, 6-9 Aralık, Antalya, 703-717.

- Aşıkkutlu, S. (2013). Yedigöller Milli Parkı'nın Rekreatif Yönetim Planının Oluşturulması. Doktora Tezi, Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Düzce, 196 s.
- Atay, F. ve Özaydın, G. (1996). Turizm Amaçlı Kullanımlar Doğal ve Yapay Alanları Nasıl Tüketiyor?. *Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kolokyum Bildiri Kitabı*, Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yayını, İstanbul.
- Avcıkurt, C, Köroğlu, A. ve Doğdubay, Y.M. (2003). Alternatif Turizm Planlamasında SWOT Analizinin Uygulanması. *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı*, 3-4 Mayıs, Çankırı.
- Aydınlı, H. İ. ve Çiftçi, S. (2015). Türkiye'de Kırsal-Kent Kavramlarının Değişen Niteliği ve Mevzuatın Sürece Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (54), 192-200.
- Bahçe, A. S. (2009). Kırsal Gelişimde Kültür (Mirası) Turizmi Modeli. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 1-12.
- Baldıran, Ş. (2004). Turizm Otel İşletmeciliği Eğitimine Yönelik Yazılım Geliştirilmesi ve Bir Eğitim Modeli Önerisi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İzmir, 283 s.
- Batman, O. ve Oğuz, S.Ç. (2008). *Kültür Turizmi, Turistik Ürün Çeşitlendirmesi*. Nobel Yayınları, Ankara, 189-208.
- Bayramın, İ. (2010). Toprak Oluşumu, Sınıflandırma ve Haritalama. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Basılmamış Ders Notları, https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/24912/mod_resource/content/0/D5_Toprak_S%C4%B1n%C4%B1fland%C4%B1lmas%C4%B1_ve_1938.pdf (21.04.2018).
- Bekdemir, L. F. (2010). Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Dilek Yarımadası Büyük Menderes Deltası Milli Parkı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 95 s.
- Bekdemir, Ü. ve Uzun, F. (2017). Sürdürülebilirlik Açısından Yusufeli'de Yayla Turizmi Faaliyetleri. *1st International Sustainable Tourism Congress*, 23-25 Kasım, Kastamonu, 42-50.
- Beltekin, N., Şahin Özdemir, B., Yılmaz, G., Akkalkan, H. ve Cemaloğlu, N. (2014). Sürekli Gelişim İçin E-Performans Yönetim Sistemi: Bir Model Önerisi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4 (Özel Sayı:1), 149-170.
- Beyhan, Ş. G. (2004). Kültürel Sürdürülebilirlik ve Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Kavramsal Modeli: Pamukkale Örneği. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 312 s.
- Beyhan, Ş. G. ve Ünügür, S. M. (2005). Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Modeli. *İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık, Planlama, Tasarım Dergisi*, 4 (2), 79-87.

- Billington, R., Strawbridge, S., Greensides, L. ve Fitzsimons, A. (2013). “Kültür”ü Tanımlamak. *Sosyoloji Başlangıç Okumaları*, Çeviren: Günseli Altaylar, Editör: Anthony Giddens, Say Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 33-39.
- Birdir, K. ve Akgöl, Y. (2015). Gastronomi Turizmi ve Türkiye’yi Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Gastronomi Deneyimlerinin Değerlendirilmesi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 3 (2), 57-68.
- Bollukcu, P. (2014). Peyzaj Planlama ve Kırsal Kalkınma İlişkisi: Bartın-Arıt Çayı Havzası Örneği. Doktora Tezi, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bartın, 417 s.
- Boniface, P. (2003). Tasting Tourism: Travelling for Food and Drink. *Ashgate*.176 s.
- Boyacı Kültür, E. (2014). Zihin Haritalarında Kimlik Algıları: Çanakale Fevzipaşa Mahallesi Örneğinde Romanlar. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi VIII. Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 23-24 Ekim, Ankara, 353-360.
- Bölükbaş Dayı, E. (2011). Kırsal Ölçekte Geleneksel Konutların İncelenmesi ve Çevre Koruma Önerileri İçin Bir Yöntem Araştırması Bağlıca Köyü-Nallıhan. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara, 460 s.
- Brouwer, F. (1987). Integrated Environmental Modelling: Design and Tools. *Kluwer Academic Publishers*, 223 s.
- Bucak, T. ve Aracı, Ü. E. (2013). Türkiye’de Gastronomi Turizmi Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (30), 203-216.
- Bulut, Z. (2006). Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreasyonel Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Erzurum, 215 s.
- Buzan, T. ve Buzan, B.(2015). *Zihin Haritaları*. Çeviri: Güntülü Tercanlı. Alfa Basım Yayım Dağıtım, 4. Basım, İstanbul, 212 s.
- Büyükşahin, F. ve Güneş, G. (2016). Geleneksel Ekolojik Bilginin Önemi: Sarıkeçili Yörükler Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/FerhatBuyuksahinGulGunes.pdf>, ISSN 1304-2823.
- Büyükşahin, F. ve Güneş, G. (2017). Pastoral Göçebe Topluluklar ve Kültürel Peyzaj Korumanın Önemi. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4 (1), 36-48.
- Can, E. (2015). Boş Zaman, Rekreasyon ve Etkinlik Turizmi İlişkisi. *İstanbul Journal of Social Sciences*, 10, 1-17.

- Ceballos-Luscurain, H. (1996). Tourism, ecotourism and protected areas: the state of nature based tourism around the world and guidelines for its development. IUCN, *4th World Congress on National Parks and Protected Areas*, 301 s.
- Cengiz Gökçe, G. ve Açıksöz, S. (2014). Turizmin Kültürel Peyzaj Bileşenleri ve Kırsal Kimlik Üzerine Etkisi: Nallıhan Beydili Köyü Örneği. *II. International Symposium On Environment and Morality Bildiriler Kitabı*, 24-26 Ekim, Cilt II, Adıyaman, 1059-1068.
- Cengiz Gökçe, G. ve Açıksöz, S. (2017). Zihin Haritalama Yöntemi İle Kırsal Peyzaj Kimliğinin Değerlendirilmesi: Nallıhan-Beydili Örneği. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, İstanbul, 10, 37-55.
- Cengiz, T. (2003). Peyzaj Değerlerinin Korunmasına Yönelik Kırsal Kalkınma Modeli Üzerine Bir araştırma: Seben İlçesi (Bolu) Alpağut Köyü Örneği. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 302 s.
- Cengiz, T., Akbulak, C., Özcan, H. ve Baytekin, H. (2013). Gökçeada'da Optimal Arazi Kullanımının Belirlenmesi. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 19, 148-162.
- CKS (2017). Köy Genelinde Üretim Bilgileri. T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çiftçi Kayıt Sistemi, Ankara.
- Çalık, A. Ö., Altunöz, Ö. ve Aslantürk, Y. (2015). Sürdürülebilir Kalkınmada Turizm Odaklı Çalışan İlçe: Nallıhan. *8.Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Kültürel Miras Bildiriler- II*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara, 757-776.
- Çelen Öztürk, A. (2016). Eskişehir'in Geçmişteki ve Bugünkü Kent Belleğinin Zihin Haritaları Üzerinden Okuma Denemeleri. *Kent araştırmaları Dergisi (Journal of Urban Studies)*, 7 (20), 80-115.
- Çelikyay, S., Görmüş, S. ve Cengiz, S. (2015). Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Bartın İli'nin Arazi Kullanım Uygunluk Analizi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 17 (25-26), 73-81.
- Çetin, İ., Polat Üzümcü, T. ve İçöz, O. (2017). Kırsal Alanlarda Sürdürülebilir Kırsal Turizm Ve Kocaeli-Kandıra Kırsal Turizm Gelişimi Modeli. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, IV, 137-156.
- Çetinkaya, G. ve Uzun, O. (2014). *Peyzaj Planlama*. Birsen Yayınevi, İstanbul, 219 s.
- Çevirgen, A. (2004). Edremit Yöresinde Ekoturizme Yönelik Bir Talep Araştırması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (12), 45-67.
- Çınar, M. (2007). Kırsal Arazi Planlamalarında Peyzaj Planlamasının Yeri ve Önemi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı, Erzurum, 118 s.

- Çivi, R., Ekinci, H., Karapınar, Y. ve Esmeroğlu, M. (2012). Küçükpark Zihinsel Harita Değerlendirme Çalışması, Ege Üniversite Coğrafya Bölümü Yüksek Lisans Dersi ödevi (Basılmamış), İzmir.
- Çoban, Ö., Doğan, M. ve Kaya, O. (2017). Etkinliklerin Mevsimsellik Sorununun Çözümünde Araç Olarak Kullanılması: Bozcaada Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, (5) 4, 347-359.
- Çöteli, M. G. (2012). Kültürel Peyzajın Korunması ve Sürdürülebilir Kentsel Gelişmenin Yaratılması Yönünde Bir Politika Önerisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32 (1): 71-110.
- ÇŞB (2011a). Türkiye Çevre Durum Raporu. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, http://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/tcdr_2011-2018030815.pdf (26.04.2018).
- ÇŞB (2011b). Ankara İl Çevre Durum Raporu. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, <http://www.csb.gov.tr/gm/ced/index.php?Sayfa=sayfaicerikhtml&IcId=691&detId=814> (16.04.2014).
- ÇŞB (2014). Türkiye Habitat III Ulusal Raporu - 2014. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, <http://www.csb.gov.tr/> (26.11.2015).
- ÇŞB (2015a). Ankara İl Çevre Durum Raporu. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, <http://www.csb.gov.tr/gm/ced/index.php?Sayfa=sayfaicerikhtml&IcId=691&detId=1859> (12.12.2016).
- ÇŞB (2015b). Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi Projesi. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, www.csb.gov.tr/turkce/dosya/haberduyuru/kokaphaber.doc. (22.10.2014).
- Davraz, A., Şener, Ş. ve Şener, E. (2016). Su Kaynaklarının Kullanma Ve Koruma Metodolojisinin Geliştirilmesi: Eğirdir Gölü Havzası Örneği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 4 (3), 227-238.
- Demir, C. (2006). Kent Kimliği Geliştirme Sürecinde Mekânsal Model Tasarımı ve Kent Plancılarının Rolü. *Planlama Dergisi*, 2006/3, 117-122.
- Demir, Ö., Yıldız, M., Sercan, Ü. ve Arzum, C. Ş. (2017). Atık Suların Geri Kazanılması ve Yeniden Kullanılması. *Harran Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, 2, 1-14.
- Deveci, B., Türkmen, S. ve Avcıkurt, C. (2013). Kırsal Turizm İle Gastronomi Turizmi İlişkisi: Bigadiç Örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (2), 29-34.
- Doğan, O. (2012). Türkiye Toprak Haritalama Çalışmaları. Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Doğanay, S. (2011). Doğu Karadeniz’de Yayla Turizmi Merkezlerine Yeni Bir Örnek: Taşköprü Yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16 (26), 223-239.

- Downs, R. M. ve Stea, D. (2011). Cognitive Maps and Spatial Behaviour: Process and Products. *The Map Reader: Theories of Mapping Practice and Cartographic Representation*, First Edition, Edited by Martin Dodge, Rob Kitchin and Chris Perkins. John Wiley & Sons, Ltd. Published, ISBN: 978-0-470-74283-9, 312-317.
- DPT (2007). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2007-2013. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, 42 s.
- Du Rand Ge Heath E. (2006). Towards A Framework For Food Tourism As An Element Of Destination Marketing. *Current Issues In Tourism*, 9, 206-34.
- Duran, E. (2011). Turizm, Kültür ve Kimlik İlişkisi; Turizmde Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Sürdürülebilirliği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (19), 291-313.
- Duran, E. (2013). Yerel Halkın Sürdürülebilir Turizm Gelişimine Yönelik Tutumları: Bozcaada Örneği. *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 2 (3), 76-94.
- Durovic, M. ve Lovrentjev, S. (2014). Indicators of Sustainability in Cultural Tourism. *The Macrotheme Review*, 3 (7), 180-189.
- Ekinci, K. ve Sayılı, M. (2010). Tarım Arazilerinin Parçalanmasını Önlemeye Yönelik Mevzuat Üzerine Bir İnceleme. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 121-129.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59.
- Eminağaoğlu, Z. (2004). Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekan Organizasyonu-İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Trabzon, 306 s.
- Eminağaoğlu, Z. ve Çevik, S. (2006). Doğa ve Kırsal Yerleşme Birliktelikleri. *Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 28-40.
- Eminağaoğlu, Z. ve Çevik, S. (2007). Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım Politikaları ve Araçlar. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 157-162.
- Erbey, D., Kotas, P., Mamunlu, H., Ögdül, H., Özaydın, G., Söğüt, S., Ünver, Ö. ve Üstündağ, K. (2012). Özgün Kırsal Yerleşme Dokularının Sürdürülmesine Özgün Yönelik Bir Model Önerisi: Balıkesir Köyleri Örneği. *Green Age Symposium*, 26-27 Nisan, İstanbul, 1-16.
- Erdem Kaya, M. (2013). Landscape change and rural policy: An identity based approach to rural settlements. *ITU A/Z*, 10 (2): 94-110.
- Erdem, M. (2012). Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Önerisi. Doktora Tezi, İstanbul

Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul, 390 s.

- Erden, Ö. (2012). Model Nedir?. <https://ozlemerden.wordpress.com/2012/06/09/model-nedir/>, (20.12.2016).
- Erdoğan, N. (2010). Ekoturizm ve Doğa Temelli Turizmin Geldikleri Noktadaki Kavramsal Çerçeve. *Orman Ekosistemlerinde Ekoturizm Çalıştayı ve 10. Yılında TODEG*, Türkiye Ormancılar Derneği Diğer Yayınlar Serisi, 10, 41-51.
- Erdoğan, N. (2014). Ekoturizm: Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik. *Sosyal Çevre Bilimleri*, Birinci Basım, Siyasal Kitabevi Akademik Kitaplar, Editorler: Reyhan Hakan, Mutlu Ahmet, Doğan Hüseyin, Reyhan Ayşen, 534 s.
- Erduran Nemutlu, F. (2017). Kırsal Alan Kültürel Peyzaj Değerlerinin Belirlenmesi: Troya'dan Dört Köy Örneği (Çanakkale-Turkey), *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 87-97.
- Erduran Nemutlu, F., Sağlık, A., Kelkit, A., Akbulak, C. ve Devecioğlu, N. C. (2015). Çanakkale Kenti Kültürel Peyzaj Değerlerinin Belirlenmesi. *TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 4 (2), 25-40.
- Erkal, S., Şafak, Ş. ve Yertutan, C. (2011). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Bilincinin Oluşturulmasında Ailenin Rolü. *Sosyo Ekonomi*, Ocak-Haziran, 145-158.
- Ertürk, T. (1996). Şehir Kimliği: Amasya Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul, 104 s.
- Eser, S. (2010). Sürdürülebilir Kültür Turizmi: Efes Örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19 (2), 27-34.
- Everitt, B. S. ve Dunn, G. (1991). *Applied Multivariate Data Analysis*, Hodder & Stoughton, London.
- Gençay, İ. C. (2014). Termal Turizm İşletmelerinde Kurumsal Performans Karnesi Oluşturulmasına Yönelik Model Önerisi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11 (1), 70-89.
- Ghioca, S. (2014). The Cognitive Map's Role In Urban Planning and Landscaping, Application to Brăila City, Romania. *Cinç Continents*, 4 (10), 137-157.
- Giran Taşcıoğlu, S. (2016). Sürdürülebilir Turizm İçin Stratejilerin Geliştirilmesi: Kuzey Antalya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi Örneği. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 435 s.
- Göregenli, M., Karakuş, P., Umuroğlu, İ. ve Ömüriş, E. (2013). *Selçuk Kent Belleği: Dün Bugün ve Geleceğin Zihinsel Temsilleri*. Selçuk Belediyesi Selçuk- Efes Kent Belleği Yayınları, Cilt 5, İzmir, 150 s.

- Görmüş, S., Atmış, E., Artar, M., Özkazanç, N. K., Günşen, H. B., Cengiz, S. ve Tekebaş, S. (2015). Küre Dağları Milli Parkı Köy Tasarım Rehberleri (Bartın Bölümü). *Bartın Üniversitesi Yayınları*, 20, Bartın, 234 s.
- GTHB (2015). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2014-2020. Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara, 80 s.
- Gunn, C. A. ve Var, T. (2002). *Tourism Planning: basics, concepts, cases*. New York: Routledge, 442 s.
- Güder, G. (2003). AB Kırsal Kalkınma Politikaları ve Değişim Eğilimleri, AB Genişleme Sürecinde Türkiye, *TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Tarım Haftası Sempozyumu* 8-9 Ocak 2003, Ankara.
- Gülçubuk, B. (2000). Kırsal Alanda Kredi Kullanımının Sosyo-Ekonomik Temelleri – Hızlı Kırsal Değerlendirme Yaklaşımı ile Kırıkkale İli Keskin İlçesi Araştırması. *Türkiye Ziraat Odaları Birliği Yayını*, Ankara, 54 s.
- Gülhan, D. (2016). Sürdürülebilir Kent ve Kentsel Kimlik Örnekler: Birgi ve Bergama. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Çevre Ana Bilim Dalı, Ankara, 324 s.
- Günel, Ö. D. (2009). Turizm Sektöründe Mevsimsellik Sorunu ve Mevsimlik İstihdamın Sektör Çalışanlarının Örgütsel Bağlılıklarına Etkisi: Konaklama İşletmeleri Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İzmir, 284 s.
- Güneş, G. (2011). Kent Yakınındaki Kırsal Alanların Kaynaklarının Akılcı Kullanımı: Ankara-Nallıhan Örneği. *Peyzaj Mimarlığı IV. Kongresi Bildiriler Kitabı*, 21-24 Ekim 2010, Kuşadası.
- Güneş, G. (2016). Toplum Temelli Ekoturizm. *I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, 07-09 Nisan, Erzincan, 40-45.
- Güngör, S. ve Arslan M. (2004). Turizm ve Rekreasyon Stratejileri İçin Swot Analizi, Görsel Kalite Değerlendirmesi, Turizm Tesislerinin Beğenilirliği ve Turizm Tesisleri Durum Analizi Uygulaması: Beyşehir İlçesi Örneği. *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18 (33), 68-72.
- Gürbüz, A. (2002). Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Teknoloji Dergisi*, 5 (1-2), 49-59.
- Gürel Üçer, Z. A. (2017). Kentsel Politikaların Belirlenmesinde Bir Araç: Sürdürülebilirlik Göstergeleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 26 (1), 103-124.
- Gürer, N. ve Eke, F. (2012). Dağlık Alanlarda Turizm ve Ekonomik Kalkınma İlişkisinin Sürdürülebilirlik Göstergeleri İle İrdelenmesinde Bir Yöntem Önerisi; Erzurum, Erzincan, Bayburt Bölgesi Örneği. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 27 (1), 125-133.

- Güzel, F. Ö. (2010). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2 (2), 87-100.
- Haberal, H. (2015). *Turizmde Alternatif Ekolojik Turizm Doğa Turizmi Kırsal Turizm Yayla Turizmi*. Detay Yayıncılık, Ankara, 304 s.
- Hall, C. M. (2003). Wine Food and Tourism Marketing: Preface. *Journal of Travel and Tourism Marketing* 14-23.
- Hall, M. C., Sharples, L., Mitchell R., Macionis, N. Ve Cambourne, B. (2003). Food tourism around the world: development, management and markets. *Butterworth-Heinemann: Elsevier*, 373 s.
- Hanandeh, A. (2013). Quantifying the carbon footprint of religious tourism: the case of Hajj. *Journal of Cleaner Production*, 52, 53-60.
- Harmanescu, M. (2012). Potential and value of the rural landscape as part of the cultural landscape. Theoretical approach at a territorial level. Doktora Tezi, University of Architecture and Urbanism, Romanya.
- Harris, J. M. (2000). Sürdürülebilir Kalkınmanın Temel Prensipleri. Çeviren: Emine Özmete. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergisi*, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/EmineOzmet2eviri.pdf>, Ankara, (08.04.2017).
- Hichcock, M. (1999). Tourism and Ethnicity: Situational Perspectives. *International Journal of Tourism Research*, 1 (1), 17-32.
- İlgin, C. ve Hacıhasanoğlu, O. (2006). Göç-Aidiyet İlişkisinin Belirlenmesi İçin Model: Berlin/Kreuzberg Örneği. *İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık, Planlama, Tasarım Dergisi*, 5 (2), 59-70.
- Ispalar Çahantimur, A. (2010). Sürdürülebilirlik Olgusunun Kentsel Gelişme Sürecindeki Yansımaları. *21. Yüzyıl Kentleri*, Editör: Elif Karakurt Tosun, Ekin Basım Yayın Dağıtım, ISBN: 978-605-4301-33-1, Bursa, 225-256.
- İbret, Ü., Aydınöz, D. ve Uğurlu, M. (2015). Kastamonu Şehrinde Kültür ve İnanç Turizmi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32, 239-269.
- Janiskee, R. L. ve Drews, P. L. (1998). Rural Festivals and Community Reimaging, Part 3. *Tourism and Recreation In Rural Areas*, pp. 157-175.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2012). *Turizm ve Çevre*. Detay Yayıncılık, 5. Baskı, ISBN: 978-975-8326-90-7, Ankara, 240 s.
- Kalem, S. (2001). Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunabilmesi İçin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesinde Bir Yöntem Yaklaşımı ve Kastamonu İli Kıyı Bölgesi ve Yakın Çevresinde Uygulanması. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 271 s.

- Kara, B. (2012). Landscape Design and Cognitive Psychology. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82 (2013), 288-291.
- Kara, B. ve Küçükerbaş, E. (2001). Kent Meydanlarının Tasarımına Demokratik Yaklaşım. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 38 (1), 1-8.
- Karadağ, A. A. (2008). Türkiye’deki Su Kaynakları Yönetimine İlişkin Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *TMMOB 2. Su Politikaları Kongresi*, 20-22 Mart, Ankara, 389-400.
- Karakurt Tosun, E. (2009). Sürdürülebilirlik Olgusu ve Kentsel Yapıya Etkileri. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 5 (2), 1-8.
- Kaspar, C. (1986). The Impact Of Catering and Cuisine Upon Tourism. *36th Aiest Congress: The Impact of Catering and Cuisine Upon Tourism*, Montreux, Switzerland.
- Kaya, L. G. (2002). Cultural Landscape for Tourism. *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 4 (4), 54-60.
- Kayapınar, Y. E. (2006). Ulusal Gündem 21 /Yerel Gündem 21. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kayın, E. (2012). Bir “Kültürel Manzara-Kültürel Peyzaj” Ögesi Olarak Kırsal Yerleşimlerin Korunmasına Yönelik Kavramsal ve Yasal İrdelemeler. *Mimarlık Dergisi*, 367, 46-49.
- Kaynak, İ. H. ve Karabulut, T. (2016). İnanç Turizmi Bağlamında Kentsel Turizm ve Kültürel Turizm Konya Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 185-191.
- Keskin, E. B., Sağocak, M. ve Vural Arslan, T. (2015). Kentlilik Bilinci Çalışmaları İçin Bir Model Önerisi: Bursa’da Kentlilik Bilinci Araştırması. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11 (1), 21-43.
- Kiper, T. (2006). Safranbolu Yörükköyü Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 367 s.
- Kiper, T. (2013). Kentsel ve Kırsal Alanların Planlanmasında Kimliğin Rolü. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 6 (2), 73-77.
- Kiper, T. ve Arslan, M. (2007). Anadolu’da Doğa Turizmi Kapsamında Doğa Yürüyüşü Güzergâhlarının Belirlemede Örnek Bir Çalışma. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 165-174.
- Koca, H. (1995). Gözne’de Yayla Turizmi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 1 (1), 281-301.
- Kodaş, D. ve Sü Eröz, S. (2012). Kırsal Turizm İle Kültürel Turizmin Bütünleşmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 169-174.

- Korgavuş, B. (2012). Sosyo-Ekonomik ve Doğal Çevre Faktörlerinin Kültürel Peyzaja Etkileri; Rize Merkez İlçesi Örneği. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul, 362 s.
- Korkut, A., Şişman, E. ve Özyavuz, M. (2010). *Peyzaj Mimarlığı*. Birinci Baskı, Verda Yayıncılık ve Danışmanlık Hizmetleri. Kayseri, 432 s.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. ve Kozak, M. (2001). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*. Detay Yayıncılık, Ankara, 184 s.
- Köse, Y. ve Şahin, Ş. (2017). Bir Kırsal Yerleşim Olarak Evciler Mahallesi Peyzaj Özellikleri. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 257-272.
- Krannich, R. S., Luloff, A. E. ve Field, D. R. (2011). Rural People, Places and Landscapes: The Changing Nature of the Intermountain West, People, Places and Landscapes: Social Change in High Amenity Rural Areas. ISBN: 978-94-007-1262-1, Newyork, 123-234.
- KTB (2018a). Türkiye’de Yayla Kültürü. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10150/turkiyede-yayla-kulturu.html> (06.04.2018).
- KTB (2018b). Yaşayan İnsan Hazinesi Ulusal Envanteri. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Araştırma ve Eğitim Müdürlüğü, <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,12929/yasayan-insan-hazinesi-ulusal-envanteri.html> (07.08.2018).
- Kukul, Y. S., Ünal Çalışkan, A. D. ve Anaç, S. (2007). Arıtılmış Atık Suların Tarımda Kullanılması ve İnsan Sağlığı Yönünden Riskler. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 44 (3), 101-116.
- Kurak Açıcı, F., Ertaş, Ş. ve Sönmez, E. (2017). Sürdürülebilir Turizm: Kültür Turizmi ve Kültürel Miras. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 52-66.
- Kurdoğlu, O. (2007). Dünyada Doğayı Koruma Hareketinin Tarihsel Gelişimi ve Güncel Boyutu. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 59-76.
- Kuşat, N. (2014). Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Bir Alternatif Olarak Kırsal Turizm Ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 10 (2), 65-87.
- Kut Görgün, E. ve Yörür, N. (2017). 6360 Sayılı Büyükşehir Kanunu Sonrası Kırsal Alanları Yeniden Düşünmek- İzmir Örneği. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 11-27.
- Kut, E. (2013). Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Kırsal Alan Planlaması Genel Modeli ve KOP Bölgesi Kırsal Kalkınma Önerileri. *I. Kop Bölgesel Kalkınma Sempozyumu*, 14-16 Kasım, Konya.

- KUZKA (2015). Kastamonu/Küre Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, Kastamonu, 249 s.
- Küçükönder, M. ve Karabulut, M. (2007). Çok Kriterli Analiz Yöntemi Kullanılarak Kahramanmaraş'ta Çöp Depolama Alanı Tespiti. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 5 (2), 55-76.
- Lynch, K. (2011). *Kent İmgesi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 215 s.
- Mazumdar, S. (2007). Kentsel Yaşam Kalitesi ve Yer Duygusu. Çeviren: Ebru Yetiş, *Mimarlık Dergisi*, *Mimarlık 335 Mayıs-Haziran*, İstanbul.
- Mckercher, B., Okumuş, F. ve Okumuş, B. (2008). Food Tourism As A Viable Market Segment: It's All How You Cook The Numbers. *Journal Of Travel & Tourism Marketing*, 25 (2), 137- 148.
- MEB (2011). Milli Eğitim Bakanlığı Turizm İşletmeleri. *Konaklama ve Seyahat Hizmetleri*, Ankara, 49 s.
- Mellinger, W. (1994). *Toward a Critical Analysis of Tourism Representations*. *Annals of Tourism Research*, 21 (4), 756-779.
- MGM (2018). İklim Verileri. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Mısırlı, İ. ve Dağistan, M. T. (2017). Kastamonu Yayla Turizminde Yeni Bir Destinasyon Önerisi "İlgaz Kırkpınar Yaylası Örneği". *1st International Sustainable Tourism Congress*, 23-25 Kasım, Kastamonu, 512-527.
- Mrda, A. ve Bojanić Obad Šćitaroci, B. (2016). Relationship Between Tourism and Cultural Landscape – A New Sustainable Development Model. *Proceedings Of Tc12016 Conference, Infota 2016*, 376-384.
- Mutlu, A. N. (2007). Her Yönü ile Nallıhan'ın Dünü-Bugünü, Nallıhan Matbaası, Ankara, 160 s.
- Nallıhan Kaymakamlığı (2014). Brifing Raporu, Ankara, 50 s.
- Nallıhan Kaymakamlığı (2015). Yazı İşleri Müdürlüğü, Ankara.
- Nallıhan Kaymakamlığı (2017). İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Ankara.
- Nallıhan Kaymakamlığı (2018). Brifing Raporu, Ankara, 18 s.
- Nallıhan OİM (2012). Orman Amenajman Planı Raporu. Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü, Ankara.
- NALTUD (2013). Nallıhan Turizm Gönüllüleri Derneği, <http://www.naltud.org.tr>, (21.04.2014).

- Nassauer, J. I. (1995). Culture and Changing Landscape Structure. *Landscape Ecology*, 10 (4), 229-237.
- Naveh, Z. (1995). Interactions of Landscapes and Cultures. *Landscape and Urban Planning*, 32, 43-54.
- Nayim, B. N. (2011). Bartın Peyzajında Alan Kullanım Uyuşmazlıklarının Belirlenmesi: Lucis Modeli. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul, 264 s.
- Neacşu, M.C. ve Neguţ, S. (2012). City Image-perational Instrument In Urban Space Management-Romanian Sample, 247-274.
- Niggemann, J. (2009). Indicators for sustainable development of rural municipalities-Case studies: Gagnef and Vansbro (Dalarna, Sweden). Bitirme Tezi, Oldenburg Üniversitesi, Peyzaj Ekolojisi Anabilim Dalı, 118 s.
- Okuyucu, A. ve Somuncu, M. (2013). Türkiye'de İnanç Turizmi: Bugünkü Durum, Sorunlar ve Gelecek, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 185-191.
- Orhan, T. ve Karahan, F. (2009). Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 27-42.
- OSİB (2017). Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planlarının Düzenlenmesine Ait Usul ve Esaslar. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Tebliğ No: 299.
- Öğdül, H. ve Olgun, İ. (2015). Köylerin Kırsal Kimliğinin Korunmasında Yeni Bir Araç: Köy Tasarım Rehberi. *Güney Mimarlık Dergisi*, 19, 22-27.
- Öğdül, H., Gül, M., Olgun, İ., Kap Yücel, S. D. ve Çalışkan, Ç. O. (2018a). Küre-Ersizlerdere Köy Tasarım Rehberi; Süreç ve Yöntem Üzerine Bir Tartışma. *Planlama Dergisi*, (Ek Sayı 1), 1-14.
- Öğdül, H., Kap Yücel, S. D., Öktem Ünsal, B. ve Aksümer, G. (2018b). Kırsal Mekânda Yeni Düzenleme Araçları; Köy Tasarım Şeması, Köy Tasarım Rehberi ve Eylem Projeleri. *Planlama Dergisi*, (Ek Sayı 1), 52-72.
- Öter, Z. ve Özdoğan, O. N. (2005). Kültür Amaçlı Seyahat Eden Turistlerde Destinasyon İmajı: Selçuk-Efes Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16 (2), 127-138.
- Özcan, K. (2013). Sürdürülebilir Gelişme İçin Planlama Sistemi Önerisi: Urla-Çeşme-Karaburun Yarımadası Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 22 (1), 41-58.
- Özdemir, G. (2007). Destinasyon Yönetimi ve Pazarlama Temelleri İzmir İçin Bir Destinasyon Model Önerisi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İzmir, 286 s.
- Özgen, I. (2015). Uluslararası Gastronomiye Genel Bakış. *Uluslararası Gastronomi*, Detay Yayıncılık, Ankara, 1-32.

- Özgünler, M. (2017). Kırsal Sürdürülebilirlik Bağlamında Geleneksel Köy Evlerinde Kullanılan Toprak Esaslı Yapı Malzemelerinin İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 2 (2), 33-41.
- Özgür, E. M. (2010). Nüfusun Coğrafi Analizi. Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü Ders Notları, Ankara.
- Özhancı, E. ve Yılmaz, H. (2017). Köy ölçeğinde yerel değerler ve kırsal alan kimliği analizi: Bayburt örneği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 927-964.
- Özsüle, Z. (2005). Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul, 249 s.
- Öztürk, M. (2007). *Nallıhan ve Kültür Değerleri*, Aksu Basım Ltd, İstanbul, 327 s.
- Öztürk, Ş. (2014). Kırsal Yoksulluk ve Neo Liberal Ekonomi Politikaları. *Yeni Köy Sosyolojisi Tartışmaları-Küreselden Yerele Tarım Politikaları ve Yoksulluk*, Doğu Kitabevi, 41-72.
- Parris, T. M. ve Kates, R. W. (2003). Characterizing and Measuring Sustainable Development, *Annual. Review. Environment. Resources.* (28), 559–86.
- Pekin, F. (2011). *Çözüm: Kültür Turizmi*. İletişim Yayıncılık, Birinci Baskı, İstanbul, 348 s.
- Pepperdine, S. (2005). Social Indicators of Rural Community Sustainability: An Example from the Woody Yaloak Catchment. The Regional Institute.
- Perera, A. H., Sturtevant, B. R. ve Buse, L. J. (2015). *Simulation Modeling of Forest Landscape Disturbances*. Springer International Publishing, 321 s.
- Pirselimoğlu Batman, Z., Adıgüzel, E. ve Tüzel, F. (2017). Bursa Cumalıkızık Örneği Kırsal Turizm Kullanımları Çerçevesinde Ulaşım Değerlerinin İncelenmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19 (2), Bartın, 30-39.
- Resmi Gazete (1985). İmar Kanunu: Kanun Numarası: 3194 Resmi Gazete. 03.05.1985.
- Resmi Gazete (2004). Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları İle İlgili Yönetmelik: Kanun Numarası: 4915 Resmi Gazete. 08.11.2004.
- Resmi Gazete (2012). On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun: Kanun Numarası: 6360 Resmi Gazete. 12.06.2012.
- Resmi Gazete (2014). Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun: Kanun Numarası: 6537 Resmi Gazete. 15.05.2014.
- Resmi Gazete (2016). Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği. Resmi Gazete. 23.07.2016.

- Rızaoğlu, B. ve Biçici, F. (2011). Yerel Halkın Sürdürülebilir Turizm Gelişimine Yönelik Tutumları: Datça Örneği. 12. *Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, 30 Kasım-4 Aralık, Düzce, 78-83.
- Richards, G. (2005). *Cultural Tourism In Europe*. Association For Tourism And Leisure Education-ATLAS, 254 s.
- Sağlık, A., Kelkit, A. ve Sağlık, E. (2012). İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı'nın İncelenmesi. 2. *Ulusal Kırsal Turizm Sempozyumu*, Aksaray, 20-22 Eylül, 35-45.
- Sargın, S. (2006). Yalvaç'ta İnanç Turizmi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi/ Fırat University Journal Of Social Science*, 16 (2), 1-18.
- Sarp, A. (2007). Sağlıklı Yapının Sürdürülebilirlik Sürecine Yönelik Bir Model Önerisi. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, 201 s.
- Sesli, F. A. (2000). Tarım Arazilerinin Parçalanması Trabzon İli Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi Teknik Raporu/4, *KTÜ Yayınları*, Trabzon.
- Sever, R. (2016). Battalgazi (Eski Malatya) İlçesinin Kültürel Peyzajında Tarih ve İnanç Turizmi. *International Journal of Human Sciences*, 13 (1), 2135-2157.
- Sönmez, İ., Kaplan, M. ve Sönmez, S. (2008). Kimyasal Gübrelerin Çevre Kirliliği Üzerine Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Derim Dergisi*, 25 (2), 24-34.
- Sümer, R. (2018). Sözlü Görüşme. Sümer Tarım Aş., Nallıhan, Ankara.
- Sür, Ö. ve Akkan, E. (1963). Beydili Havzası'nda Jeomorfoloji Gözlemleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı 22-23, 99-112.
- Şener, M. (2001). *Nallıhan*. MÜ-KA Matbaacılık Ltd. Şti, 2. Baskı, İstanbul, 285 s.
- Şensoy, S., Demircan, M., Ulupınar, Y. ve Balta, İ. (2008). *Türkiye İklimi*. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Tacar, P. (1996). *Kültürel Haklar: Dünyadaki Uygulamalar ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi*. Gündoğan Yayınları, Ankara, 149 s.
- Tanrıverdi Kaya, A. (2016). Kent Kimliği Oluşumunda Kültürel Peyzajın Rolü: Konuralp Örneği. Doktora Tezi, Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Düzce, 296 s.
- Taş, B. (2016). Türkiye'nin Kırsal Yerleşmeleri, Yeditepe Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 272 s.
- Tatar, H. (2015). Sürdürülebilirlik Ölçütleri Bağlamında Kentsel Dönüşüm Projelerinin İrdelenmesi Üzerine Bir Model: "Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi I.

Etap Hak Sahibi Konutları. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara, 233 s.

Taylor, K. ve Lennon, J. (2011). Cultural Landscapes: A Bridge Between Culture And Nature?. *International Journal of Heritage Studies*, 17 (6): 537-554.

TDK (2014). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5ad6454e9c1bd4.38935533 (22.10.2014).

TDK (2018a). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5ad64532e3edd3.84202412 (01.04.2018).

TDK (2018b). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b16315b59de39.38360874 (04.06.2018.)

TDK (2018c). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b1631604f6e64.80104365 (01.02.2018).

Tekeli, İ. (1991). Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler. Kent Planlaması Konuşmaları, *TMMOB Mimarlar Odası Yayını*, Ankara, 79-89.

Tekeli, İ., Güler, Ç., Vaizoğlu, S., Algan, N. ve Kaya Dünder, A. (2004). *Yaşam Kalitesi Göstergeleri Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi*. Türkiye Bilimler Akademisi Raporları, 2. Baskı, 51 s.

Terzidou, M., Scarlesb, C. ve Saundersc, M. N. K. (2018). The complexities of religious tourism motivations: Sacred places, vows and visions. *Annals of Tourism Research*, 70, 54–65.

TKİB (2008). Toprak ve Arazi Sınıflaması Standartları Teknik Talimatı. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, <https://www.tarim.gov.tr/Belgeler/Mevzuat/Talimatlar> (21.04.2018).

Tuğun, Ö. ve Karaman, A. (2014). Çekirdek Köylerin Ekoturizme Kazandırılması İçin Sürdürülebilirlik Kavramı Çerçevesinde Bir Model. *Megaron*, 321-337.

Tunçel, H. (2002). Kentsel Mekânın Algılanması: Elazığ Örneği, *Ankara Üniversitesi V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara, 233-240.

TÜİK (1976). 1975 Yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, <http://rapory.tuik.gov.tr/01-03-2017-22:21:00-508904490184074379935562299.html?> (20.11.2015).

TÜİK (1981). 1980 Yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, <http://rapory.tuik.gov.tr/01-03-2017-22:21:35-5196284081570058036674895551.html?> (20.11.2015).

TÜİK (1986). 1985 Yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, <http://rapory.tuik.gov.tr/01-03-2017-22:24:08-387454920188903011982344634.html?> (20.11.2015).

- TÜİK (1991). 1990 Yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, <http://rapory.tuik.gov.tr/01-03-2017-22:24:55-19611264931050910779637652239.html?> (20.11.2015).
- TÜİK (2001). 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, <http://rapory.tuik.gov.tr/01-03-2017-22:26:32-14581825438719893521875844772.html?> (20.11.2015).
- TÜİK (2008). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (22.11.2015).
- TÜİK (2011a). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2010 Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (22.11.2015).
- TÜİK (2011b). Hanehalkı İşgücü Araştırması Mikro Veri Seti, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html# (20.05.2018).
- TÜİK (2012). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2011 Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (22.11.2015).
- TÜİK (2013a). Haber Bülteni. Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2012 Sonuçları, Sayı: 13425, Tarih: 28 Ocak 2013. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13425>.
- TÜİK (2013b). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2012 Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (22.11.2015).
- TÜİK (2014). Haber Bülteni. Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2013 Sonuçları, Sayı: 15974, Tarih: 29 Ocak 2014. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15974>.
- TÜİK (2015). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2014 Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (22.11.2015).
- TÜİK (2016). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2015 Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> (13.05.2016).
- TÜİK (2017a). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2016 Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> (21.03.2017).
- TÜİK (2017b). Haber Bülteni. İstatistiklerle Gençlik, 2016, Sayı: 24648, Tarih: 16 Mayıs 2017. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24648>.
- TÜİK (2018a). Haber Bülteni. Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2017 Sonuçları, Sayı: 27587, Tarih: 01 Şubat 2018. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27587>.
- TÜİK (2018b). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2017 Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (04.01.2018).

- TÜİK (2018c). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2017 Sonuçları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> (02.02.2018).
- Türk, S. (2017). Beypazarı Kent Kimliğinin Bilişsel Haritalama Yöntemi ile Değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (19), 483-499.
- Uçar, M., Uçar, H., Kurnaz, A. ve Akyurt Kurnaz, H. (2012). Kırsal Turizmin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi ve Fethiye Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 14 (22), 75-82.
- Uluocak, N. (1974). Kuraklık ve Kurak Bölgelerin Özellikleri. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri B Cilt XXIV Sayı II, 135-156.
- UNEP ve WTO. 2005. Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers, World Tourism Organization, 209 s.
- United Nations, (2015). International Year of Sustainable Tourism for Development. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/C.2/70/L.5, (3.4.2016).
- UNWTO (2004). Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations: A Guidebook, World Tourism Organization, Madrid, Spain.
- UNWTO (2013). World Tourism Day on “Tourism and Water”: greater efforts on water preservation needed. <http://media.unwto.org/en/press-release/2013-09-27/world-tourism-day-tourism-and-water-greater-efforts-water-preservation> (16.10.2016).
- URL-1 (2014). Nallıhan Kırsal Turizm Stratejisi 2023, Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Projesi. <http://www.naltud.org.tr> (05.05.2014).
- URL-2 (2014). Kırsal Kalkınma Temelli Nallıhan Kırsal Turizm Projesi Raporu. www.nallihanbeydiliturizm.com (31.03.2014).
- URL-3 (2014). Nallıhan Kaymakamlığı. www.nallihan.gov.tr (31.03.2014).
- URL-4 (2012). Bilimsel Model Nedir? <http://fav10.net/forum/threads/bilimsel-model-nedir-bilimsel-model-%C3%87e%C5%9Fitleri-nelerdir.171873/> (20.01.2016).
- URL-5 (2016). Kuram ve Model Nedir?. <https://www.ekodialog.com/Konular/kuram-ve-model-nedir.html> (20.01.2016).
- URL-6 (2016). Türkiye Haritası. <http://www.turkiye-haritasi.net/> (26.11.2016).
- URL-7 (2016). Sözlük, harita ve resimler. <https://www.turkcebilgi.com/harita/ankara> (15.01.2016).
- URL-8 (2015). Nüfus Projeksiyonları Hesaplaması. web.itu.edu.tr/~hserdarkaya/DOCS/proje3/nufus_projeksiyon.xls (20.11.2015).

- URL-9 (2014). What is an indicator of sustainability?. Sustainable Measures, <http://www.sustainablemeasures.com/node/89> (05.02.2016).
- URL-10 (2017). Gündem 21 Nedir?. <http://www.habitat.org.tr/gundem21/40-gundem21/47-gundem-21.html> (24.12.2017).
- URL-11 (2016). Filipin Ulusal Ekoturizm Stratejileri ve Eylem Planı 2013-2022, Şubat 2014. <http://e-services.tourism.gov.ph:8080/didcs/Static%20Documents/202013-2022.pdf> (5.11.2016).
- URL-12 Ankara İli Nallıhan İlçesi Beydili Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. <http://www.beydilider.com/ulasim> (26.04.2016). (2014).
- URL-13 (2016). Ankara İli Nallıhan İlçesi Beydili Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. <http://www.beydilider.com/beydili-koyu-nun-tarihi-simgesi-yilman-cesmesi/> (13.05.2014).
- URL-14 (2018). Ankara İli Nallıhan İlçesi Beydili Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. <http://www.beydilider.com/hidrellez-senlikleri-2014-ve-adak-kurbanliklar/> (01.08.2018).
- URL-15 (2014). Ankara Kalkınma Ajansı Haberleri, Nallıhan Beydili Köyü kırsal turizme hazır. <http://ankaraka.org.tr/tr/data.asp?id=1185> (22.07.2014).
- URL-16 (2018). Ege Gübre. <http://www.egegubre.com.tr/20.20.0.html> (26.05.2018).
- URL-17 (2018). Yenilenebilir Enerji Kaynakları Nelerdir?. <http://ekolojist.net/yenilenebilir-enerji-kaynaklari-nelerdir/> (14.01.2018).
- URL-18 (2018). Ekolojik Yapı, Sürdürülebilir Yapılanma, Sürdürülebilir Yapı Malzemeleri. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Mimarlık Bilgisi Dersi Notları, <https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/11670.pdf> (15.04.2018).
- URL-19 (2018). Piyasa Rehberi. <http://piyasarehberi.org/sozluk/isgucune-katilma-orani> (19.05.2018).
- URL-20 (2016). Türkiye Nüfusunun Yapısal Özellikleri Nelerdir? <https://kadirhoca.com/10/konu-anlatimlari-10/turkiye-nufusunun-yapisal-ozellikleri-nelerdir/> (06.01.2018).
- URL-21 (2018). Tokat İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, <https://tokat.tarim.gov.tr/Sayfalar/Detay.aspx?OgeId=185&Liste=Duyuru> (30.05.2018).
- URL-22 (2018). Giresun İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, <https://giresun.tarim.gov.tr/Sayfalar/GormeEngellilerDetay.aspx?OgeId=512&Liste=Haber> (30.05.2018).
- URL-23 (2018). T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, <http://dokap.gov.tr/3694-2/> (30.05.2018).

- URL-24 (2018). Tarımdan Haber. İnternet Haberleri, <https://www.tarimdanhaber.com/haber/desteklemeler/giresunda-solucan-gubresi-uretimine-hibe-destegi> (30.05.2018).
- Urry, J. (1999). *Mekânları Tüketmek*. Ayrıntı Yayınları, Birinci basım, İstanbul, 384 s.
- Uslu, A. ve Kiper, T. (2006). Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 305-314.
- Uslu, A. ve Şahin Körmeçli, P. (2017) Rural Tourism for All; Opportunities, Experiences and Examples. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 1 (2), 62-66.
- Uytes (2016). Uygulamalı Yüksek Teknoloji Sistemleri. <http://www.uytes.com.tr/simulasyon/proje.html>, (19.01.2016).
- Üçgül, İ. ve Elibüyük, U. (2017). Yenilenebilir Enerji Kaynakları ve Enerji Jeopolitiği. *ANKA e-dergi, Teknoloji ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 26-33.
- Ülkeryildiz, E., Durmuş Aslan, Z. ve Akiş, T. (2009). Öğrenci Zihin Haritalarında Kente İlişkin Deneyimle Değişen Çevre Algısı. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11 (1), 72-82.
- Varnacı Uzun, F. ve Somuncu, M. (2011). Kültürel Peyzajın Korunması ve Turizm İlişkisi Bağlamında Yerel Halkın Görüşleri: İhlara Vadisi Örneği. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, 3 (2), 21-36.
- WCED (1987) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, UN Documents.
- Wu, J. (2010). Landscape of Culture and Culture of Landscape: Does Landscape Ecology Need Culture?. *Landscape Ecology*, 25, 1147-1150.
- Yıldırım, U. ve Öner, Ş. (2003). Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Türkiye'ye Yansımaları: GAP'ta Sürdürülebilir Kalkınma ve Yerel Gündem 21. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 12 (4), 6-27.
- Yılmaz, S. ve Yılmaz, H. (1998). İnanç Turizmi Açısından Abdurrahman Gazi Türbesinin Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 29 (2), 287-303.
- Young, G. (2006). Speak, Culture! – Culture in Planning's Past, Present and Future, Chapter 3. *Culture, Urbanism and Planning*, pp. 43-59.
- Yücel, M. ve Babuş, D. (2005). Doğa Korumanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Gelişmeler. Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, *DOA Dergisi*, 11, 151-175.
- Yücel, M., Altunkasa, F., Güçray, S., Uslu, C. ve Peker Say, N. (2006). Adana'da Çevre Duyarlılığı Düzeyinin ve Geliştirme Olanaklarının Araştırılması. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 217-228.

BİBLİYOGRAFYA

- Aas, C., Ladkin, A. ve Fletcher, J. (2005). Stakeholder Collaboration and Heritage Management. *Annals of Tourism Research*, 32(1), 28–48.
- Akdoğan, G. (1975). *Peyzaj Mimarisi ve Ağaçlandırma Ders Notu*. Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları: 11, Ankara, 1-132.
- Aksoy, S., (1984). *Tarım Hukuku*. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 907, Ankara, 254 s.
- Aksöz, İ., (1969). Türkiye’de Arazi Toplulaştırmasının Önemi. *Toprak Su Dergisi*, (29), 13-15.
- Atalay, İ. (2000). “*Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*”, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Atılğan, A., A. Coşkan, B. Saltuk ve M. Erkan, (2007). Antalya Yöresindeki Seralarda Kimyasal ve Organik Gübre Kullanım Düzeyleri ve Olası Çevre Etkileri. *Ekoloji Dergisi*, 15 (62), 37-47.
- Aukerman R., Haas G. S., (2011). *Reclamation Managing Water in The West, Water and Land Recreation Opportunity Spectrum (WALROS)*, Department of the Interior Bureau of Reclamation Policy and Administration Denver Federal Center, U.S.
- Ayata, A. (1993). Gecekondularda Kimlik Sorunu, Dayanışma Örüntüleri ve Hemşehrilik. *Toplum ve Bilim*, Güz (52), 89-101.
- Bakırcı, M., (1992), Doğu Karadeniz Bölgesinin Turizme Kazandırılması. *Doğu Karadeniz Turizmi Konferans-Workshop*, 22-25 Haziran, Trabzon.
- Batman, O. ve Kınır, S., (2006) “Toplam Başarı Göstergesi Yöntemi”. Şimşek, Ş. ve S.Kınır (Ed.), *Çağdaş Yönetim Araçlarından Seçmeler*. Nobel Yayıncılık.
- Bilgin, N. (1999). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. Ege Üniversitesi Basım Evi, İzmir.
- Birkök, M. C. (1994). Bilgi Sosyolojisi Işığında Kimlik Sorunu. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Sosyoloji Anabilim Dalı, 246 s.
- Cebeci, F. ve Çakılcıoğlu, M. (2002). “Kültürel Sürdürülebilirlik”. *10. Ulusal Bölge Bilimi /Bölge Planlama Kongresi*, 17-18 Ekim, Ankara.
- Cloke, P., Mooney, P. H. ve Marsden, T. (2006). *The Handbook of Rural Studies*. London: Sage.
- Du Cluzeau, C. O. (2000). *Le Tourisme Culturel*. Presses Universitaires de France, Paris.
- Çelik, A. (2008). Kültür Turizmi Çerçevesinde İnanç Turizmi Diyarbakır İli Örneği. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, 23-29.

- Doğaner, S. (1998). Türkiye ulaşım sistemleri turizm ve evre ilişkileri. *Coğrafya Dergisi*, 6, 1-25.
- Eminağaoğlu, Z., Surat, H., Yavuz zalp, A. ve Kaman, Y. K. (2016). Borçka Barajı Gölü ve çevresi rekreasyonel alan kullanım olanaklarının belirlenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 348-361.
- Emr, S. H. ve Onsekiz, D. (2007). Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil Alanların nemi – Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (1), 367-396.
- Erdem, M. (2012). Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik zelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi nerisi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul, 390 s.
- Fowler (2002) Fowler, P.J. 2002. World Heritage Cultural Landscapes. http://whc.unesco.org/documents/publi_wh_papers_06_en.pdf (26.02.2009).
- Gökçe, B. (1993). Gecekondularda Aileler Arası Geleneksel Dayanışmanın ağdaş Organizasyonlara Dönüşümü. T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları, Ankara.
- Gulliver, F. P. (1908). Orientation of Maps, *Journal of Geography*, 7, 55–58.
- Ianoř, I. (2004). Dinamica urbană; aplicaii la orařul ři sistemul urban romănesc, Bucureři, Editura Tehnică.
- Kaplan, D. S. ve Norton, D, P. (2007). “*Blanced Scorecard, şirket Stratejisini Eyleme Dönüştürmek*”. Sistem Yayınları.
- Kocapınar, S. (2003). Kültür Turizmi. *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı*, 03-04 Mayıs, Çankırı.
- Koç, N. ve şahin, ř. (1999). *Kırsal Peyzaj Planlaması*. Ankara.
- Kongar, E. (2002). *Toplumsal Değerleme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. Remzi Kitabevi, 9. Basım, İstanbul.
- Küçükaltan, D. (1992). Türkiye'de nc Yaş Turizmi, Doktora Tezi (Basılmamıs), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lea, J. (2001). *Tourism and Development in the Third World*. London: Routledge.
- Linzer, H. (2003). Endwicklungs-und Erneuerungsprozesse im landlichen raum, sterreichischer kunst-und kulturverlagi Wien.
- Lynch, K. (1984). *A Theory of Good City Form*, Cambridge, Mass: MIT Press.

- Martin-Cejas, R. R. ve Sanchez, P. P. R. (2010). Ecological Footprint Analysis Of Road Transport Related To Tourism Activity: The Case For Lanzorote Island. *Tourism Management*, 31, 98-103.
- McCool, S. F., Clark, R. N. ve Stankey, G. H. (2007). An Assessment Of Frameworks Useful For Public Land Recreation Planning. Department of Agriculture Forest Service General Technical Report, USA.
- Nae, M. (2006). Geografia calităţii vieţii urbane. Metode de analiză, Editura Universitară, Bucureşti.
- Nurlu, E. ve Kesgin, B. (2007). Turizm Çevre İlişkisi: Dünyada Turizm Hareketleri. *Gökyüzüne En Yakın Bitkiler Alpin Çiçekler Projesi Flora Turizmi Eğitim Programı Bildiriler Kitabı*. Erzurum.
- Özgüç, N. (2003). *Turizm Coğrafyası*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Özmehmet, E. (2005). Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Akdeniz İklim Tipi İçin Bir Bina Modeli Önerisi, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Anabilim Dalı, İzmir. 216 s.
- Rapoport, A. (2004). *Kültür Mimarlık Tasarım*. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Richards, G. (2001). The Development of Cultural Tourism in Europe. *Cultural Attractions and European Tourism*, CABI Publishing, UK.
- Sauer, C. O. (1925). *The Morphology of Landscape*. Publication Geography (Berkeley: University California) 2, 19–53.
- Siebert, H. (2001). *Pedagogie constructivistă*. Bilanţ al dezbaterii constructiviste asupra practicii educative, Iaşi, European Istitute.
- Soley, S. V. (1991). *Turizm Potansiyelimizin Değerlendirilmesi*. Kent Matbaası, Ankara.
- Tanrıkulu, M. (2014). *Coğrafya ve Kültür*, Edge Akademi Yayınları, Ankara.
- Tapur, T. (2009). “Abanoz Yaylası: Mersin”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 473-487.
- Tunç, A. ve Saç, F. (1998). *Genel Turizm Gelişimi- Geleceği*. Detay Yayıncılık, Ankara, 24-26.
- Tümertekin, E. (1978). *Beşeri Coğrafya'ya Giriş*. İstanbul Üniversitesi Yayın No: 100. İstanbul.
- Tversky, B. (1993). Cognitive Maps, Cognitive Collages, and Spatial Mental Models, "Computer Science", 716, 14-24.
- Uğur, A. (2004). Kültür, Kültürel Kimlik ve Kültürel Haklar. *Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları*, 9.

Uytes (2003). “Değerlendirme (Validation)”. <http://uytes.com.tr/simulasyon/proje.html> (23.02.2003).

Üçgöl, İ. ve Elibüyük, U. (2015). “Yenilenebilir ve Alternatif Enerji Çeşitleri” Çevre Eğitimi ve Enerji. Aysel Aydın Kocaeren, Nobel Akademik Yayıncılık Ankara, 207-208.

Yücel, M. (2005). *Doğa Koruma*. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Genel Yayın No: 265, Ders Kitapları Yayın No: A-85, Adana, 430 s.

Yücel, M., Uslu, C. ve Peker Say, N. (2003). Çukurova Üniversitesi Personel ve Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının Belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Araştırma Projesi, Proje No: BAP – PM 2002-01, Adana.

EK 2: Zihin haritası değerlendirme formu (Yerel Halk).

Bu anket çalışması, Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde yapılan "*Zihin Haritalama Yöntemi ile Kırsal Peyzaj Kimliğinin Değerlendirilmesi: Beydili Mahallesi*" başlıklı bilimsel araştırma için hazırlanmıştır. Ankette adınız, soyadınız ve telefon numaranız gibi kişisel bilgiler sorulmayacak, ankete yönelik vermiş olduğunuz tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Göstereceğiniz ilgi ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ

Arş. Gör. Gizem CENGİZ GÖKÇE

Tarih: ___/___/2016

A) DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. Cinsiyeti	☐ Kadın	☐ Erkek						
2. Yaşı	☐ ≤ 18	☐ 19-30	☐ 31-40	☐ 41-50	☐ 51-60	☐ 61 ≤		
3. Doğum Yeri	☐ Nallıhan	☐ Diğer (.....)						
4. Medeni durumu	☐ Evli	☐ Bekâr						
5. Çocuk sayısı	☐ Yok	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 ≤			
6. Öğrenim durumu	☐ Okur-yazar değil	☐ Lise	☐ Sadece Okur-yazar	☐ Yüksekokul (2 yıllık)	☐ Üniversite (4 yıllık)	☐ Ortaokul	☐ Lisansüstü (Master/Doktora)	
7. Mesleği	☐ Çiftçi	☐ Serbest Meslek (.....)	☐ Mühendis/Mimar	☐ Emekli	☐ Öğretmen	☐ Çalışmıyor (Kadın)	☐ Memur	☐ Diğer (.....)
8. Nallıhan'da ikamet etme süresi	☐ ≤1 yıl	☐ 2-7 yıl	☐ 8-13 yıl	☐ 14-19 yıl	☐ 20 yıl≤			
9. İkamet ettiğiniz evin yapı türü nedir?	☐ Ahşap	☐ Ahşap strüktür, tuğla dolgu	☐ Ahşap strüktür, kerpiç dolgu	☐ Yığma	☐ Taş	☐ Betonarme		

B) ZİHİN HARİTASI / Köyünüzü şematik olarak çizerek anlatınız.

---

10. Bu köyde yaşamaktan
memnun musunuz?

Memnunum

Kısmen Memnunum

Memnun Değilim

.....
.....
.....
.....
.....

---

11. Size göre köyünüzü en iyi tanımlayan kelimeleri yazınız.

1) .....

2) .....

3) .....

4) .....

5) .....

EK 3: Zihin haritası değerlendirme formu (Ziyaretçi).

Bu anket çalışması, Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde yapılan "**Zihin Haritalama Yöntemi ile Kırsal Peyzaj Kimliğinin Değerlendirilmesi: Beydili Mahallesi**" başlıklı bilimsel araştırma için hazırlanmıştır. Ankette adınız, soyadınız ve telefon numaranız gibi kişisel bilgiler sorulmayacak, ankete yönelik vermiş olduğunuz tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Göstereceğiniz ilgi ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ

Arş. Gör. Gizem CENGİZ GÖKÇE

Tarih: ___/___/2016

C) DEMOGRAFİK BİLGİLER

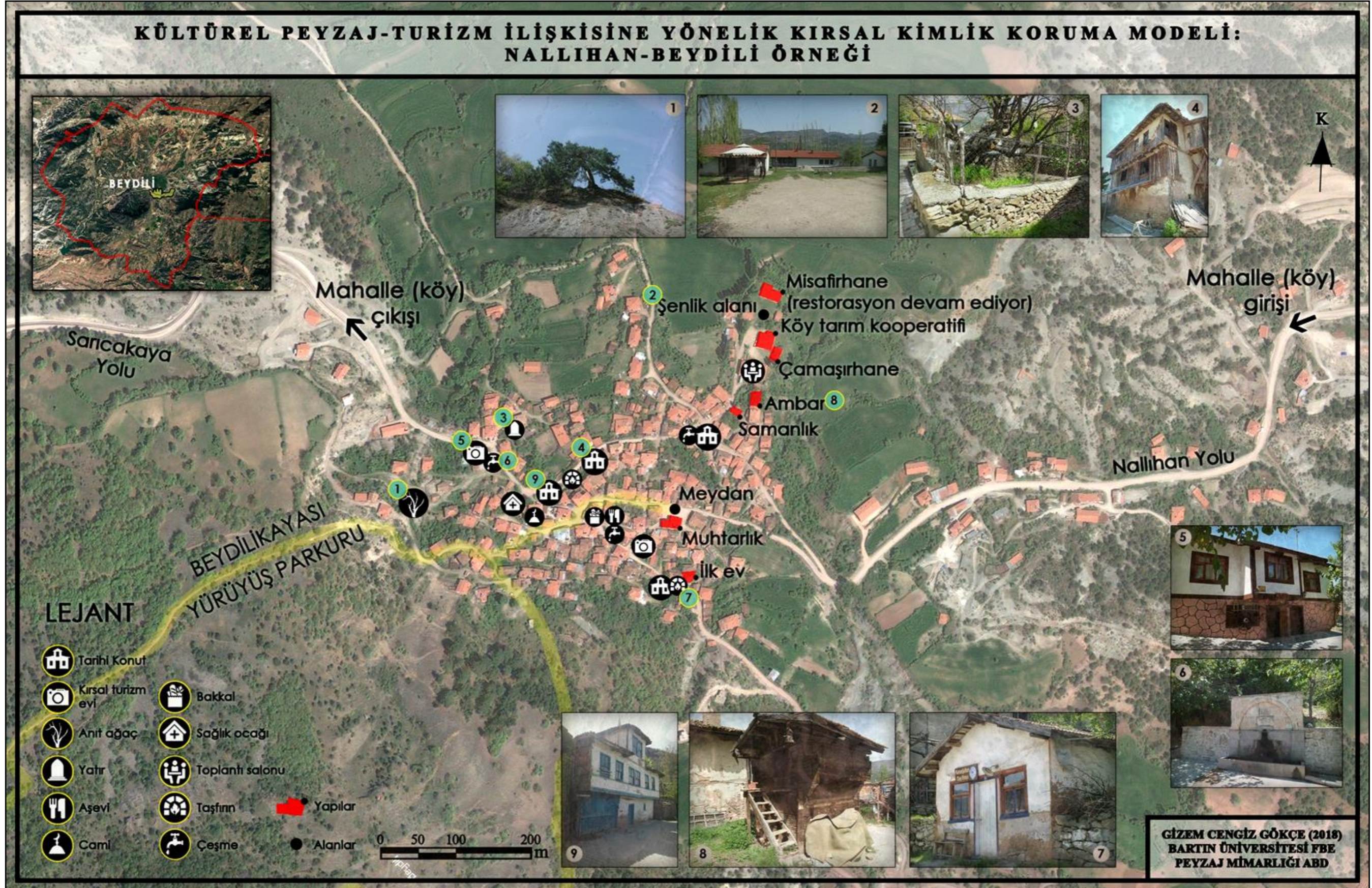
12. Cinsiyeti	☐ Kadın	☐ Erkek						
13. Yaşı	☐ ≤ 18	☐ 19-24	☐ 25-30	☐ 31-36	☐ 37≤			
14. Doğum Yeri	☐ Nallıhan	☐ Diğer (.....)						
15. Ailesiyle yaşadığı Coğrafi Bölge	☐ Karadeniz (İl: .....)	☐ İç Anadolu (İl: .....)	☐ Marmara (İl: .....)	☐ Doğu Anadolu (İl: .....)	☐ Ege (İl: .....)	☐ Güney Doğu Anadolu (İl: .....)	☐ Akdeniz (İl: .....)	
16. Öğrenim durumu	☐ Okur-yazar değil	☐ Lise (Lisans devam ediyor/..... Sınıf)	☐ Sadece Okur-yazar	☐ Yüksekokul (2 yıllık)	☐ İlkokul	☐ Üniversite (4 yıllık)	☐ Ortaokul	☐ Lisansüstü (Master/Doktora)

D) ZİHİN HARİTASI / Beydili Mahallesi'ni aklınızda kaldığı kadarıyla şematik olarak çizerek anlatınız.

17. Size göre Beydili Mahallesi'ni en iyi tanımlayan kelimeleri yazınız.

- 1) .....
- 2) .....
- 3) .....
- 4) .....
- 5) .....

EK 4: Kültürel peyzaj bileşenleri haritası.

EK 5: Bilgi talebi dilekçesi cevabı (Nallıhan Kaymakamlığı).

T.C.
NALLIHAN KAYMAKAMLIĞI
Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : 49794297-492-E.3231
Konu : Bilgi Talebi

11/08/2015

Sayın Gizem Cengiz GÖKÇE
Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj
Mimarlığı Bölümü 74100 Merkez/BARTIN

İlgi : 10.08.2015 tarihli dilekçeniz.

Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'na bağlı olarak hazırlamakta olduğunuz " Kültürel Peyzaj-Turizm İlişkisine Yönelik Kırsal Kimlik Koruma Modeli Nallıhan Örneği " isimli doktora tezine esas olmak üzere;

Nallıhan İlçesinin, İlçe merkezinde 7 mahalle, Çayırhan Beldesinde 5 mahalle ve Sarıyar Mahallesinde 2 mahalle olmak üzere toplam 14 ile 75 köy bulunmakta iken, 6360 sayılı Kanun gereğince 30 Mart 2014 tarihinde Büyükşehir kapsamına girmesinden sonra merkez 7 ile kırsal olarak ta 77 mahalle olmak üzere toplam 84 mahalle bulunmaktadır.

Bilginizi rica ederim.

İsmail Altan DEMİRAYAK
Kaymakam

Belgenin aslı Elektronik imzalıdır.
4/8/2015
Sami MUTLU
Yazı İşleri Müdürü

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (M0GK5u-u+EbwQ-5SX/Pi-qJ3QNE-3pzz507j) kodunu yazınız.

Yazı Mah. Sıhhiye Cad. No:30 Kat:2 Hükümet Konağı / Nallıhan
Telefon No: (312)785 10 01 Faks No: (312)785 15 67
e-Posta: nallihankaymakamligi@icisleri.gov.tr İnternet Adresi: <https://nallihan.gov.tr>

Bilgi için: Sami MUTLU
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Telefon No:

EK 6: Yerel halk anket formu.

YEREL HALK ANKET FORMU

Bu anket formu, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda yapılan "KÜLTÜREL PEYZAJ-TURİZM İLİŞKİSİNE YÖNELİK KIRSAL KİMLİK KORUMA MODELİ: NALLIHAN ÖRNEĞİ" başlıklı doktora tezi kapsamında Nallıhan İlçesi Beydili mahallesindeki yerel halkın mevcut turizm aktivitelerine karşı algısını belirlemek amacıyla hazırlanmış olup tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Ankette kimlik bilgileriniz sorulmayacak, ankete yönelik vermiş olduğunuz tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Anketi cevaplamak için ayırdığınız zaman ve çalışmaya sağladığınız katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ
Bartın Üniversitesi

Arş. Gör. Gizem CENGİZ GÖKÇE
Bartın Üniversitesi

Tarih: ...../...../ 201.....

Anketin yapıldığı yer: Nallıhan /..... Mahallesi

A) DEMOGRAFİK BİLGİLER

18. Cinsiyeti	☐ Kadın	☐ Erkek						
19. Yaşı	☐ ≤ 18	☐ 19-30	☐ 31-40	☐ 41-50	☐ 50-60	☐ 61 ≤		
20. Doğum Yeri	☐ Nallıhan	☐ Diğer (.....)						
21. Medeni durumu	☐ Evli	☐ Bekâr						
22. Çocuk sayısı	☐ Yok	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 ≤			
23. Hanedeki birey sayısı	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ ≤ 5			
24. Öğrenim durumu	☐ Okur-yazar değil	☐ Lise	☐ Sadece Okur-yazar	☐ Yüksekokul (2 yıllık)	☐ Üniversite (4 yıllık)	☐ Ortaokul	☐ Lisansüstü (Master/Doktora)	
25. Mesleği	☐ Ev Hanımı	☐ Mühendis/Mimar	☐ Memur	☐ Öğretmen	☐ Serbest Meslek	☐ Çiftçi	☐ Emekli	☐ Diğer (.....)
26. Sosyal Güvence	☐ Var	☐ Yok	Varsa; Hangi kurum?					
27. Nallıhan'da ikamet etme süresi	☐ ≤1 yıl	☐ 2-7 yıl	☐ 8-13 yıl	☐ 14-19 yıl	☐ 20 yıl≤			
28. İkamet ettiğiniz evin yapı türü nedir?	☐ Ahşap	☐ Ahşap strüktür, tuğla dolgu	☐ Ahşap strüktür, kerpiç dolgu	☐ Yığma	☐ Taş	☐ Betonarme		
29. Yaz-kış burada mı ikamet ediyorsunuz?	☐ Evet	☐ Hayır						
30. Evinizin bahçesi var mı?	☐ Evet	☐ Hayır	Evet ise; Hangi amaçla kullanıyorsunuz?					
	☐ Bahçe	☐ Ekip-dikme	☐ Hayvan besleme	☐ Diğer (.....)				
31. Eviniz neyle ısıtılıyor?	☐ Soba	☐ Kalorifer	☐ Diğer (.....)					
32. Ekip biçtiğiniz toprağınız var mı?	☐ Evet	☐ Hayır	Evet ise; nerede?					
	☐ Evinizin yanında	☐ Köy içinde, yürüme mesafesi	☐ Komşu köylerden birinde					
33. Bu köyde yaşamaktan memnun musunuz?	☐ Evet	☐ Hayır						
34. Bu köyde yaşamamanın olumlu yönü var mıdır, varsa nelerdir? (Birden fazla şık işaretlenebilir)	☐ Yoktur	☐ Doğal yaşam olanakları	☐ İnsan ilişkileri	☐ Tarihi doku	☐ Yaşam kolaylığı	☐ Diğer (.....)		
35. Bu köyde yaşamamanın olumsuz yönü var mıdır, varsa nelerdir? (Birden fazla şık işaretlenebilir)	☐ Yoktur	☐ Eski Evler	☐ Sınırlı Olanaklar	☐ Turist yoğunluğu	☐ Ulaşım	☐ Diğer (.....)		

B) GENEL BİLGİLER/ Önermelerin Turizme Katkı Düzeyi

1. Hiç 2. Az 3. Orta 4. İyi 5. Çok İyi

Aşağıdaki yargıları turizme katkı düzeyi bakımından değerlendirerek (X) işareti koyunuz.	1	2	3	4	5
36. Geleneksel evler köyümüze özgü bir özelliktir.					
37. Yöresel yemekler ve lezzetler köyümüze özgü bir özelliktir.					
38. Geleneksel el dokumacılığı köyümüze özgü bir özelliktir.					
39. Yakın çevredeki doğal güzellikler köyümüze özgü bir özelliktir.					
40. Köyümüz tarihi İpek yolu üzerinde yer almaktadır.					
41. Tarihi kalıntıların varlığı köyümüze özgü bir özelliktir.					
42. Organik tarım uygulamaları köyümüze özgü bir özelliktir.					
43. Köy yakın çevresinde yer alan ormanlık alanlar estetik özelliğe sahiptir.					

C) GENEL BİLGİLER/Önermelere Katılma Derecesi

1. Kesinlikle Katılmıyorum 2. Az Katılıyorum 3. Orta Düzeyde Katılıyorum 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle Katılıyorum

Aşağıdaki yargılara katılma derecenize göre (X) işareti koyunuz.	1	2	3	4	5
44. Turizmin etkisiyle köydeki geleneksel konut kullanımında herhangi bir farklılık olmamıştır.					
45. Turizmin etkisiyle köyde ev pansiyonculuğu teşvik edilmiştir.					
46. Turizmin etkisiyle köyde yapıların restorasyonu artmıştır.					
47. Turizmin etkisiyle köyde bazı konutlar farklı işlevde kullanılmaya başlamıştır.					
48. Turizmin etkisiyle köyde konutların bahçe kullanımı değişmiştir.					
49. Turizmin etkisiyle hizmet amaçlı tarımsal üretimde artış görülmektedir.					
50. Turizmin etkisiyle köyde kültürel kayıplar/yozlaşma görülmüştür.					
51. Turizmin etkisiyle yöre gençlerinin ahlaki yapısı olumsuz yönde etkilenmiştir.					
52. Turizm aktiviteleri, yerleşim alanları için yer seçiminde etkili olmaktadır.					
53. Turizm aktiviteleri, tarım alanlarının büyüklüğünü ve ürün verimliliğini etkilemektedir.					
54. Turizmin etkisiyle tarım alanlarında daralma görülmektedir.					
55. Turizm aktiviteleri, tarihi-kültürel alanların kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.					
56. Turizm aktiviteleri; fırın, çamaşırhane gibi ortak kullanım alanlarının yok olmasına neden olmuştur.					
57. Turizmin etkisiyle köyde ortak kullanım alanları artmıştır.					
58. Turizmin etkisiyle yeni ulaşım güzergâhları belirlenmiştir.					
59. Turizmin etkisiyle tur şirketlerine ait servis sefer sayılarında artış olmuştur.					
60. Turizmin etkisiyle mevcut ulaşım güzergâhlarında iyileştirme yapılmıştır.					
61. Turizmin etkisiyle ulaşım araçlarına yeni alternatifler getirilmiştir.					

1.Kesinlikle Katılmıyorum 2.Az Katılıyorum 3.Orta Düzeyde Katılıyorum 4.Katılıyorum 5.Kesinlikle Katılıyorum

Aşağıdaki yargılara katılma derecenize göre (X) işareti koyunuz.	1	2	3	4	5
62. Kültür Turizmi*, köyümüz ve yakın çevresinde gerçekleştirilebilecek turizm aktivitelerindedir.					
63. Yayla Turizmi, köyümüz ve yakın çevresinde gerçekleştirilebilecek turizm aktivitelerindedir.					
64. Gastronomi (Yeme-İçme) Turizmi, köyümüz ve yakın çevresinde gerçekleştirilebilecek turizm aktivitelerindedir.					
65. İnanç Turizmi, köyümüz ve yakın çevresinde gerçekleştirilebilecek turizm aktivitelerindedir.					
66. Doğa Turizmi**, köyümüz ve yakın çevresinde gerçekleştirilebilecek turizm aktivitelerindedir.					
67. Köyümüzde yapılacak turizm çalışmalarını genel olarak fikir bazında destekliyorum.					
68. Köyümüzde yapılacak turizm çalışmalarına pansiyonculukla destek veririm.					
69. Köyümüzde yapılacak turizm çalışmalarına yemek çeşitleri ve organik ürün desteği veririm.					
70. Köyümüzde yapılacak turizm çalışmalarına geleneksel el dokumacılığı konusunda destek veririm.					
71. Köyümüzde yapılacak turizm çalışmalarına rehberlik etme konusunda destek veririm.					
72. Köyde gerçekleştirilecek turizm çalışmalarının başarısı iyi bir tanıtım ve reklama bağlıdır.					
73. Köyde gerçekleştirilecek turizm çalışmalarının başarısı yerel halkın turizm aktivitelerine aktif olarak katılmasına bağlıdır.					
74. Köyde gerçekleştirilecek turizm çalışmalarının başarısı çeşitlendirilmiş turizm aktivitelerine bağlıdır.					
75. Köyde gerçekleştirilecek turizm çalışmalarının başarısı, planlı turizm aktivitelerine bağlıdır.					
76. Köyde gerçekleştirilecek turizm çalışmalarının başarısı turizm planlaması için maddi destek olmasına bağlıdır.					
77. Köyümüzün doğal ve kültürel özelliklerinin turizm açısından yeterince değerlendirildiğini düşünüyorum.					
78. Turizmin, köy halkını ekonomik olarak olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum.					
79. Turizmin, köy halkının sosyal yapısını olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum.					
80. Köyümüzde gelecekte gerçekleştirilecek turizm aktivitelerinin yoğun olması gerektiğini düşünüyorum.					

EK 7: Mahalle muhtarı anket formu.

Bu anket formu, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda yapılan "KÜLTÜREL PEYZAJ-TURİZM İLİŞKİSİNE YÖNELİK KIRSAL KİMLİK KORUMA MODELİ: NALLIHAN ÖRNEĞİ" başlıklı doktora tezi kapsamında Nallıhan İlçesi Beydili mahallesindeki yerel halkın mevcut turizm aktivitelerine karşı algısını belirlemek amacıyla hazırlanmış olup tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Ankette kimlik bilgileriniz sorulmayacak, ankete yönelik vermiş olduğunuz tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Anketi cevaplamak için ayırdığınız zaman ve çalışmaya sağladığınız katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ
Bartın Üniversitesi

Arş. Gör. Gizem CENGİZ GÖKÇE
Bartın Üniversitesi

Tarih :

Anketin yapıldığı yer : Nallıhan-Beydili Mahallesi
SARIÇAM

Muhtarın Adı-Soyadı : Abdi

1. Köyünüzün yerleşim yapılanması nasıldır?

- Tek mahalleli Çok mahalleli.....

2. Son sayıma göre köy nüfusunun yaşlara göre dağılımı nasıldır?

CİNSİYET DAĞILIMI	SAYI
Kadın	
Erkek	
TOPLAM	

NÜFUSUN YAPISI	SAYI
0-14 yaş arası	
15-40 yaş arası	
41-64	
65 ve üstü	

3. Köyünüzde kaç hane yaşamaktadır?.....

4. Aşağıdaki tabloyu köyde bulunan konut sayılarına göre doldurunuz.

KULLANIMA GÖRE KONUTLAR	SAYI
Sürekli kullanılan konut	
Sadece yazın kullanılan konut	
Kullanılmayan konut	
TOPLAM	

5. Köyde geleneksel mimari özelliği taşıyan-tescilli konut var mı? Varsa kaç adet olduğunu belirtiniz.

- Var..... Yok

6. Köyde tarihi yapı/eser var mı? Varsa neler olduğunu belirtiniz.

- Var.....
 Yok

7. Aşağıdaki altyapı tesislerinden hangileri köyde mevcuttur? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- İçme suyu Sulama suyu Kanalizasyon Elektrik
 Posta-telefon İnternet

Diğer.....

8. Köyde aşağıdaki kamu ve hizmet kuruluşlarından hangileri bulunmaktadır? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- İlköğretim okulu Lise Sağlık Ocağı Postane
 Cami Köy odası Diğer.....

9. Köyde aşağıdaki hizmet ve üretim yerlerinden hangileri bulunmaktadır? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- Bakkal Dokuma atölyesi Demirci Pansiyon
 Kahvehane Berber Diğer.....

10. Köy yolların kapandığı durumlar olur mu? Olursa genellikle hangi dönemlerde ne kadar süre ile kapanır?.....

11. Köyde şu anda öğrenim gören öğrenci sayısı kaçtır? .....

12. Köyde okul var mı? Varsa ne durumdadır?.....

13. Köyünüzde okul yoksa, öğrenciler hangi okula gitmektedir?.....
14. Ulaşım nasıl sağlanmaktadır? .....
15. Köyde kurs ya da benzeri bir eğitici faaliyet var mı / yapıldı mı? Varsa hangi alanda ve kimlere yöneliktir?.....
16. Köy hane halkının yaklaşık olarak aylık ortalama geliri ne kadardır?
 500 TL ve altı 501-1000 TL 1001-2000 TL 2001-3000 TL 3001 TL ve üstü
17. Köyde emekli maaşıyla geçinen kişi sayısı kaçtır ve emekli olduğu kurum-kurumlar hangileridir?.....
18. Köyün başlıca gelir kaynakları nelerdir? (Öncelik sırası vererek 3 seçenek işaretleyiniz)
 Turizm Hayvansal üretim Ormancılık faaliyetleri
 Arıcılık El dokumacılığı Ahşap oymacılığı
 Bitkisel üretim İğne oyacılığı Taşımacılık
 Yurtiçi ve ya yurtdışı gelir transferi Diğer.....
19. Köyde kooperatif var mı? Varsa hangisi olduğunu belirtiniz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)
 Yok Tarım Kredi Kooperatifi
 Tarım Satış Kooperatifi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
 Köy Kalkınma Kooperatifi Sulama Kooperatifi
 Orman Kooperatifi Diğer.....
20. Köyde işsizlik sorunu var mı?
 Var Yok
21. Köyde oturup köy dışında çalışanların sayısını aşağıdaki tabloda belirtiniz.

İŞ TÜRÜ	KİŞİ SAYISI
Memur	
İşçi	
Esnaf	
Diğer.....	

22. Aşağıdaki tabloyu köyün sahip olduğu tüm arazileri içerecek şekilde doldurunuz?

Arazi Türü	Miktar (Dönüm)	Yetiştirilen Ürünler
Sulanabilen arazi		
Kuru tarım yapılan arazi		
Seracılık yapılan arazi	Sera adedi:	
Nadasa bırakılan arazi		
İşlenmeyen arazi		
Bağ-meyve bahçesi		
Mera-Çayır-Otlak		
Diğer:		

23. Köyde yetiştirilen tarımsal ürünler ne şekilde değerlendirilmektedir? (Birden fazla işaretleme yapılabilir)

ÜRÜNLER	Kooperatlere	Tüccarlara	Doğrudan Satış	Öz Tüketim
Bitkisel				
Hayvansal				

24. Gübreleme ve zirai ilaç kullanımı konusunda bilgilendirme ya da kontrol yapılıyor mu?

Evet..... Hayır

25. Köylünün kullandığı sulama teknikleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Kanallar vasıtasıyla Yağmurlama Arklar oluşturarak

Damlama sulama

Diğer.....

26. Sulama suyunu nereden sağlıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Dereden DSİ sulama kanallarından Kuyulardan

Membaalardan

Diğer.....

27. Köyünüzde bitkisel ve hayvansal üretim faaliyetlerinde herhangi bir kurumdan kredi ya da destek alınıyor mu?

Evet Hayır (30. Soruya geçiniz)

28. Cevabınız **EVET** ise hangi kurumlardan alınıyor? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Türkiye Kalkınma Vakfı Tarım ve Kredi Kooperatifleri

T.C. Ziraat Bankası ORKÖY

Diğer.....

29. Cevabınız **EVET** ise ne tür destek alındığını belirtiniz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Kredi Hibe Teknik destek Bilgi desteği

Diğer.....

30. Köyünüz ve yakın çevresinde bulunan tesisler nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Küçük sanayi Süt Fabrikası Orman ürünleri (parke vb.)

Küçük atölye Konaklama tesisleri Yol kenarı dinlenme tesisleri

Hediyelik eşya Tarımsal ürünlerin satıldığı dükkânlar

Diğer.....

31. Aşağıdaki tabloyu tüm köyün sahip olduğu hayvan sayısına göre doldurunuz.

TÜRÜ	ADEDİ
Koyun	
Keçi	
Siğir	
Kümes hayvanları (Eğer tavukçuluk yapılıyorsa)	
At, eşek vb. binek hayvanları	
Arıcılık	Kovan Sayısı:.....

32. Köyde bitkisel ve hayvansal üretim dışında gelir elde edilen faaliyetler var mı? Varsa nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- Hayır Orman işleri El sanatları Ahşap oymacılığı
 Balıkçılık Arıcılık Ticaret Turizm
 Taşımacılık Emekli/dul/yetim maaşı Yurtiçi ve ya yurtdışı gelir transferi
 Diğer.....

33. Köyde el sanatları üretimi var mı? Bu üretimin satışı yapılıyor mu?

- Evet (Açıklayınız)..... Hayır

34. Köyden başka şehirlere ya da yurt dışına göç eden varsa, sayısı.....

Ne zaman ve neden gittiler?.....

35. Köyden yakındaki ilçelere ya da Ankara'ya göç eden varsa, sayısı.....

Ne zaman ve neden gittiler?.....

36. Son yıllarda köyünüze gelip yerleşen varsa, sayısı.....

Ne zaman, neden ve nereden geldiler? .....

37. Köyünüze dışarıdan mevsimlik işçi gelir mi? Genellikle nerelerden gelirler?.....

Ne kadar süre için? Hangi mevsimde gelirler?.....

Ne tür işler için gelirler?.....

38. Köyünüzden dışarıya mevsimlik işçi gider mi? Genellikle nereye giderler?.....

Hangi mevsimde? Ne kadar süre için giderler? .....

Ne tür işler için giderler? .....

39. Turizm denince akılınıza ilk gelen nedir? (Tek seçenek işaretleyiniz)

- Köyün/bölgenin tanıtımı İş imkânı Çevrenin korunması
 Çevrenin bozulması Yöresel kimliğin kaybı Diğer.....

40. Köyünüzü ziyaret eden turist var mı?

- Var Yok (45. soruya geçiniz)

41. Cevabınız **EVET** ise;

	Geliş dönemleri (ay olarak)	Gelen turistlerin ortalama yaşı
Yerli		
Yabancı		

42. Buraya gelen turistlerin katıldıkları doğaya dayalı/kültürel amaçlı aktiviteler var mı? Varsa nelerdir?

- Yok Rehberli doğa yürüyüşleri yapmak
 Kamp kurmak Doğadaki hayvan ve bitkileri gözlemlemek
 Yerel yemekleri tatmak Tarihi yerleri ziyaret etmek
 Doğada spor aktiviteleri yapmak Dağcılık Diğer.....

43. Köyde dışarıdan gelen ziyaretçilerin konaklayacağı bir tesis var mı?

- Var..... Yok

44. Köyde dışarıdan gelen ziyaretçiler için yeme-içme tesisi var mı?

- Var..... Yok

45. Köyde rehberli doğa yürüyüşleri yapmak için rehber var mı?

- Var (Varsa kaç kişi ve kaç Kokartlı Rehberdir)..... Yok

46. Rehberlik kursu verilirse köyünüzden katılanlar olur mu?

- Olur Olmaz

47. Köyde geleneksel olarak düzenlenen faaliyetler var mı (şenlik, festival, spor etkinlikleri, dayanışma günleri vb.)? Varsa nelerdir? Hangi zamanlarda düzenlenmektedir ve katılım düzeyi nasıldır?.....
48. Köyünüze özgü gelenek ve görenekleriniz nelerdir? Bu gelenek ve göreneklerinizden unutulmuş ya da unutulmaya yüz tutmuş olanlar var mıdır? (Açıklayınız)
.....
49. Köyünüze özgü yerel yemekler varsa nelerdir?.....
50. Köyünüze özgü yerel kıyafetler var mıdır? Günümüzde kullanılmakta mıdır? Bilgi veriniz.....
51. Köyünüzde ve yakın çevresinde aşağıda belirtilen doğal/kültürel yapılar ve/veya rekreasyonel aktivitelerden hangileri bulunmaktadır?

	Bulunduğu/Yapıldığı Mevki	Yöresel Adı
Mağaralar		
Şelaleler		
Kanyonlar		
Yaylalar		
Piknik ve mesire yerleri		
Önemli doğa olayları		
Arkeolojik alanlar		
Tarihsel değerler		
Organik tarım alanları		
Yerel yemekler		
Trekking parkurları		
Festivaller		
Diğer		

52. Sizce ekoturizm köy halkı için alternatif bir geçim kaynağı olabilir mi?
 Evet Hayır
53. Sizce köy halkı ekoturizmden gelir elde etmek amacıyla aşağıdaki faaliyetlerin hangilerini yapmak ister? (Öncelik sırası vererek 3 seçenek işaretleyiniz)
 Hiçbiri Ev pansiyonculuğu ve ya benzeri konaklama hizmetleri
 Rehberlik hizmetleri Geleneksel yemeklerin hazırlanması ve satışı
 Ekoturistlere yönelik organik ürün yetiştirme ve/veya satış hizmetleri
 Hobi bahçeciliği Diğer.....
54. Sizce köyünüzün en temel problemleri nelerdir? (Öncelik sırası vererek 3 seçenek işaretleyiniz)
 İşsizlik Göç
 Okul olmaması/yetersizliği Sağlık ocağı olmaması/yetersizliği
 Turizmin olumsuz etkileri Ulaşım problemleri
 Altyapı problemleri Atıklardan kaynaklanan çevre kirliliği
 Erozyon, heyelan, sel gibi afetler vb. Kuraklık
 Diğer.....
55. Çevrenizde bulunan derelerden, köyünüz yararlanıyorsa, nasıl yararlandığınızı belirtiniz.
 İçme Suyu olarak
 Sulama suyu olarak
 Hayvanlar için içme suyu olarak
 Sanayi tesislerinde farklı amaçlarla
 Balık tutuluyor
 Çevresinde piknik yapılıyor
 Malzeme; kum ve çakıl alınıyor
 Hiçbir amaçla kullanılmıyor
 Diğer.....
56. Köyde ve yakın çevresinde su, hava ve toprak kirliliğine neden olan kaynaklar var mı? Belirtiniz.....

57. Evsel atıklarınızı nasıl bertaraf ediyorsunuz?.....
58. Köyünüzde sel, deprem, toprak kayması vb. doğal olaylar yaşandı mı? Yaşandıysa hangi yıl ya da dönemlerde yaşanmıştır?.....
59. Sizce köyünüze özgü en önemli değer/değerler nedir?.....
60. Köyünüzde ve civarında yaşadığını bildiğiniz yaban hayvanları var mı? Varsa hangi türler olduğunu belirtiniz.....
61. Sizce köyünüz nasıl kalkınır? (Öncelik sırası vererek 3 seçenek işaretleyiniz)..
- İş olanaklarının artırılmasıyla
  - Bitkisel üretimle/organik tarım faaliyetleriyle
  - Hayvansal üretimle
  - Ormancılık faaliyetleriyle
  - Turizm faaliyetleri ile
  - Altyapı ve ulaşım problemlerinin çözülmesiyle
  - Sağlık ve eğitim ile ilgili olanaksızlıkların giderilmesiyle
  - Diğer.....
62. Kalkınma konusunda yerel ve merkezi yönetimlerden ne beklersiniz? .....
63. Köyünüzde kadınlar ne tür işler yapıyor? (Halı, kilim tezgahı, el sanatlar vb.) Belirtiniz.....
64. Köyünüzde şimdiye kadar kadınlara yönelik bir eğitim / kurs çalışması yapıldı mı? Kurs hangi kişi ya da kurum tarafından düzenlendi? Ne zaman düzenlendi?.....
- Hangi konularda? Kaç kişi katıldı?.....
65. Kadınlara yönelik kursların yararlı olduğuna inanıyor musunuz?
- Evet
  - Hayır
66. Köy içi sorunlar var mı? Varsa genellikle hangi nedenlerden çıkar? .....
67. Bu köyde, köyün genel menfaati için birlikte, ortaklaşa yapılan işler var mı? .....
68. İmece var mı? Nasıl işler? .....
69. Köyünüzün çevre köylerle arasında herhangi bir anlaşmazlık var mı? Varsa, nedenini belirtiniz.....

EK 8: Göstergelerin önceliklerinin belirlenmesine ilişkin uzman değerlendirme formu.

Bu çalışma; Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı anabilim Dalı'nda, Prof. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ danışmanlığında yürütülen “Kültürel Peyzaj-Turizm İlişisine Yönelik Kırsal Kimlik Koruma Modeli: Nallıhan Örneği” başlıklı doktora tez çalışması kapsamında yapılmaktadır.

DEĞERLENDİRME FORMUNUN AMACI

Tez çalışması kapsamında kırsal kimliğin korunmasına yönelik göstergeler saptanmıştır. Alan özelliklerine göre tespit edilen turizm çeşitleri dikkate alınarak göstergelerin önceliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Değerlendirme formu doldurulurken ilgili turizm çeşidi ve özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. 3 ana başlık altında gruplanmış olan göstergelerin ilgili turizm çeşidine göre önemi puanlanmalıdır. Göz önünde bulundurulacak turizm çeşidi değerlendirme formunun ilk sütununda verilmiştir.

Puanlama yapılırken aşağıdaki değerlere dikkat edilmelidir.

1	:	Çok Önemsiz
2	:	Önemsiz
3	:	Etkisiz (Ne önemli ne önemsiz)
4	:	Önemli
5	:	Çok Önemli

Örneğin;

Değerlendirme formunu dolduran kişiye göre; Doğa turizmi için “*Yaban hayatı koruma sahaları*” Çok Önemli ise 5 puan, “*Mekâna aidiyet duygusu*” Etkisiz ise 3 puan alacaktır.

Ankete katılan kişinin;

Unvanı:

Adı, Soyadı:

Tarih:

Değerlendirme: DOĞA TURİZMİ	A- ÇEVRESEL/FİZİKSEL		B- SOSYO-KÜLTÜREL		C- EKONOMİK	
		Puan		Puan		Puan
	1. Çevresel Duyarlılık		1. Nüfus Yoğunluğu/Yapısı		1. İstihdam	
	1.a Su kaynaklarını koruma çalışmaları		1.a Kırdan kente göç		1.a Aktif işgücü	
	1.b Suni gübre kullanımı					
	1.c Katı atık ayrıştırma hizmetleri					
	1.d Doğa koruma alanları					
	1.e Yaban hayatı koruma sahaları		1.b Genç nüfus varlığı		1.b Ekonomik çeşitlilik	
	1.f Mevcut floranın korunması					
	1.g Mevcut faunanın korunması					
	2. Arazi Kullanımı	Puan	2.Ulaşım/Erişim Kolaylığı	Puan	2. Turizm Hizmetlerinin Varlığı	Puan
	2.a Tarım arazilerinin parçalanma durumu		2.a Alana ulaşım olanaklarının çeşitliliği (taksi, dolmuş vb.)		2.a Geleneksel yeme-içme mekânları	
	2.b Tarım arazilerinin amacına uygun kullanımı		2.b Ulaşım ağlarına yakınlığı		2.b Konaklama olanakları	
					2.c Sağlık hizmetleri	
					2.d İletişim olanakları	
	3. Yerel Mimarinin Korunması	Puan	3. Geleneksel Kültür Öğelerinin Varlığı	Puan	3. Turizm Etkinliğinin Mevsimselliği	Puan
	3.a Yerel mimariyle uyumlu malzeme kullanımı		3.a Geleneksel toplu kullanım alanları		3.a Turizm aktivitelerinde çeşitlilik	
	3.b Tescilli yapıların varlığı		3.b Yaşayan kültürü koruma faaliyetleri		3.b Turizm aktivitelerinde 4 mevsim/yıl boyu etkinlik	
	4. Minimum Enerji ve Su Tüketimi	Puan	4.Sürdürülebilirliğe İlişkin Farkındalık	Puan	4. Yasal Düzenlemeler	Puan
	4.a Yenilenebilir enerji kaynakları		4.a Sürdürülebilir turizm faaliyetlerine aktif katılım		4.a Yasa ve yönetmeliklerde mekânsal kimliğin korunmasına yönelik maddeler	
	4.b Geri dönüşümlü malzeme kullanımı				4.b Hibeler ve desteklerin artması	
	4.c Atık su kullanımı için gerekli altyapı		4.b Mekâna aidiyet duygusu			

Katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Arş. Gör. Gizem CENGİZ GÖKÇE
 Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
 Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Gizem CENGİZ GÖKÇE
Doğum Yeri ve Tarihi : Mersin, 1985.

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ankara Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı, 2008.
Yüksek Lisans Öğrenimi : Ankara Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı, 2011.
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyet/Yayımlar : **Uluslararası Diğer Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler**

Açıksöz, S., Cengiz, B., Bekci, B., Cengiz, C. ve **Cengiz Gökçe, G.** (2014). Üniversite Yerleşkelerinde Açık ve Yeşil Alan Sisteminin Planlanması ve Yönetimi: Bartın Üniversitesi Kutlubey-Yazıcılar Yerleşkesi. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 14 (2), s: 222-236, Kastamonu.

Cengiz Gökçe, G. ve Barış, M. E. (2015). Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)- Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) İlişkisi ve Peyzaj Planlama Sürecinde Stratejik Çevresel Değerlendirmenin Önemi. International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), Özel sayı 3, s: 782-792, Ankara.

Cengiz Gökçe, G. ve Açıksöz, S. (2017). Zihin Haritalama Yöntemi İle Kırsal Peyzaj Kimliğinin Değerlendirilmesi: Nallıhan-Beydili Örneği. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 37-55, İstanbul.

Açıksöz, S., Bollukcu, P. ve **Cengiz Gökçe, G.** (2017). Amasra-Ahatlar Köyü İçin Ekoturizme İlişkin Öneriler. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 19 (2) , s: 40-49, Bartın.

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitabında Basılan Bildiriler

Cengiz Gökçe, G. ve Açıksöz, S. (2014). Turizmin Kültürel Peyzaj Bileşenleri ve Kırsal Kimlik Üzerine Etkisi: Nallıhan Beydili Köyü Örneği. II. International Symposium On Environment and Morality Bildiriler Kitabı, 24-26 Ekim, Cilt II, s: 1059-1068, Adıyaman.

Açıksöz, S., Bollukcu, P., **Cengiz Gökçe, G.** ve Çelik, D. (2015). Is Tourism Sustainable In Amasra?, 4th

Le:Notre Institute Landscape Forum, Poster, 21-25 Nisan, Bükreş, Romanya.

Cengiz Gökçe, G. ve Barış, M. E. (2015). Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) - Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) İlişkisi ve Peyzaj Planlama Sürecinde Stratejik Çevresel Değerlendirme'nin İrdelenmesi. IV. International Conference on Science Culture and Sports, Bildiri Özetleri Kitabı, s: 35, 22-26 Mayıs, Ohrid, Makedonya.

Cengiz Gökçe, G. ve Açıksöz, S. (2015). Kültürel Peyzaj Bileşenleri ve Turizm İlişkisinde Görsel Peyzaj Analizi: Nallıhan-Beydili Köyü Örneği. I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators (EITOC)-(I. Avrasya Uluslararası Turizm Kongresi: Güncel Konular, Eğilimler ve Göstergeler) Bildiriler Kitabı, 28-30 Mayıs, Cilt 1, s: 409-419, Konya.

Cengiz Gökçe G. ve Uslu, A. (2015). Enerji Etkin Peyzaj Planlama: Danimarka Hedebygade Blok Kentsel Ekolojik Yenileme Projesi Örneği. International Symposium On Global Perspectives On Social Sciences and Humanities Theory and Practice Bildiri Özetleri Kitabı, s:74, 16-18 Eylül, Varşova, Polonya.

Keçecioglu Dağlı, P., **Cengiz Gökçe, G.** ve Ergün, A. (2016). The Use of Color in Planting Design: The Preference of Landscape Architecture Students. II. International Conference on Engineering and Natural Science Bildiri Özetleri Kitabı, ISBN: 978-605-83575-1-8, 24-28 Mayıs, s:691, Sarajevo.

Keçecioglu Dağlı, P., **Cengiz Gökçe, G.** ve Ergün, A. (2016). The Use of Color in Planting Design: The Preference of Landscape Architecture Students. II. International Conference on Engineering and Natural Science Bildiriler Kitabı, ISBN: , 978-605-83575-0-1 24-28 Mayıs, s: 2489-2496, Sarajevo.

Açıksöz, S., Bollukcu, P., **Cengiz Gökçe, G.** ve Yar, Z. S. (2016). Zihinsel ve Ruhsal Engellilere Yönelik Terapi Bahçeleri: Özel Bakım Merkezleri Örneği. 7. International Science and Technology Conference Bildiriler Kitabı, 13-18 Temmuz, s:1558-1565, Vienna.

Açıksöz, S., Bollukcu, P. ve **Cengiz Gökçe, G.** (2017). Ekoturizm Stratejilerine İlişkin Üç Senaryo: Bartın-Amasra-Ahatlar Yerleşimi / Three Scenarios on Ecotourism Strategies: Bartın-Amasra-Ahatlar Settlement. XIII. Congress of Ecology and Environment With International Participation Bildiri Özetleri Kitabı, 12-15 Eylül, s:520, Edirne.

Bollukcu, P. ve **Cengiz Gökçe, G.** (2018). Revision Suggestions for Landscape Design of Bartın City Square. *International Congress On Engineering And Life Science Abstract Book*, ISBN: 978-605-4697-15-1, 26-29 April, Kastamonu, s. 345.

Çelik, D., Açıksöz, S. ve **Cengiz Gökçe, G.** (2018). Rehabilitated Streets and Tourism Relation in Historic Towns: Bartın Çeşmeyanı Street. *International Congress On Engineering And Life Science Abstract Book*, ISBN: 978-605-4697-15-1, 26-29 April, Kastamonu, s. 351.

Açıksöz, S., Bollukcu, P., **Cengiz Gökçe, G.** ve Çelik, D. (2018). “Kültürel Miras-Turizm-Amasra” Üzerine Değerlendirmeler. Peyzaj Mimarlığı Akademik Topluluğu (PEMAT) 2018 Yılı Toplantısı, 3-5 Mayıs, Van, (Basım aşamasında).

Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitabında Basılan Bildiriler

Çelik, D., Gökçe, A., Koca, V. ve **Cengiz, G.** (2012). Kırsal Turizmde Marka Kimliği: Yörük Köyü Örneği, 2. Ulusal Kırsal Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 20-22 Eylül, s: 59-79, Aksaray.

Keçecioğlu, P. ve **Cengiz, G.** (2013). İyileştirme Bahçelerinde Tasarım Kriterleri ve Bitki Kullanımının İrdelenmesi. V. Süs Bitkileri Kongresi Bildiriler Kitabı, 06-09 Mayıs, Cilt II, s: 777-782, Yalova.

Açıksöz, S., Bollukcu, P. ve **Cengiz Gökçe, G.** (2013). Dönüşen Peyzaj ve Kentsel Tarım: Baix Llobregat Tarım Parkı, Barselona, İspanya. “Dönüşen Peyzaj” Konulu Peyzaj Mimarlığı 5. Kongresi Bildiriler Kitabı, 14-17 Kasım, s: 443-453, Adana.

Kitaplar veya Kitaplarda Bölümler

Cengiz Gökçe, G. ve Uslu, A. (2016). Enerji Etkin Peyzaj Planlama: Danimarka Hedebygade Blok Kentsel Ekolojik Yenileme Projesi Örneği. Sosyal ve Beşeri Bilimlere Küresel Yaklaşımlar, Edt: C. Can ve A. Kilimci, ISBN: 978-605-9440-20-2, Detay Yayıncılık, s: 688-702, Ankara.

Projeler

“Kültürel Peyzaj - Turizm İlişkisine Yönelik Kırsal Kimlik Koruma Modeli: Nallıhan Örneği”. BAP-2014-1-FEN-C-001 Nolu Bartın Üniversitesi Bilimsel

Araştırma Projesi. Yardımcı Araştırmacı, Bartın, 05.12.2014-13.06.2017.

Diğer Yayınlar

Feldspat, Kuvars ve Kuvarsit Ocakları ÇED Raporu, Peyzaj Değeri Yüksek Yerler ve Rekreasyon Alanları, s: 56-60, 16.02.2009. Proje Sahibi: EGAMİN Mineral Maden End. ve Hamm. San. ve Tic. A.Ş. Projeyi Hazırlayan: DEGOL Çevre Mühendislik Müşavirlik ve Ticaret Ltd. Şti., Ankara.

İş Deneyimi

- Stajlar** : - Karaca Fidancılık, Yalova – Fidanlık Stajı.
- DEGOL Çevre Mühendislik Müşavirlik ve Ticaret Ltd. Şti., Ankara – Büro Stajı.
- Projeler ve Kurs Belgeleri** : - AutoCAD, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2009).
- Photoshop, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası (2007).
-
- Çalıştığı Kurumlar** : - DEGOL Çevre Mühendislik Müşavirlik ve Ticaret Ltd. Şti., Ankara, 2009.
- Metod Tasarım Kent Mobilyaları Ltd. Şti., Ankara, 2011.
- Bartın Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, (2011- devam ediyor).

İletişim

E-Posta Adresi : gcengiz@bartin.edu.tr

Tarih : 27/07/2018 (Tez Savunma Tarihi)